Damir S. Hamidović
Adnan Šehić

MONOGRAFIJA

BUKOVAČKE ČIVČIJE

Damir S. HAMIDOVIĆ • Adnan ŠEHIĆ

BUKOVAČKE ČIVČIJE
- MONOGRAFIJA -

Knjiga je vrednija
od svih spomenika
ukrašenih slikama,
reljefom i duborezom,
jer ona gradi spomenike
u srcu onoga koji je čita.

Zapis iz Egipta uklesan na SPOMENU KNJIZI - stećku u Pjesničkom parku Izdavačko-štamparske kuće PLANJAX komerc Tešanj

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK
Akademik, dr sc. Bajruzin Hajro PLANJAC

IZVRŠNA UREDNICA
Muamera PLANJAC, prof.

GRAFIČKI UREDNIK
Adnan ŠEHIĆ

RECENZENT
Kemal LJEVAKOVIĆ

KOREKTURA
Centar za obrazovanje odraslih
•EDUKA BH• Tešanj - Sarajevo

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

911.37 (497.6 Bukovačke Čivčije)

HAMIDOVIĆ, Damir
Bukovačke Čivčije : monografija / Damir S. Hamidović, Adnan Šehić. - Tešanj : Planjax komerc, 2023. - 350 str. : ilustr. ; 21 cm

Bibliografija: str. 347-348. - Registar.

ISBN 978-9926-32-052-2
1. Šehić, Adnan

COBISS.BH-ID 55856390

Damir S. HAMIDOVIĆ
Adnan ŠEHIĆ

Bukovačke Čivčije

-MONOGRAFIJA-

Izdavačko-štamparska kuća
PLANJAX KOMERC d. o. o.
Tešanj, 2023.

RIJEČ AUTORA

Moram iskreno priznati: pisanje ove knjige bio je jedan od najvećih izazova u mome životu. Ne zato što je teško pisati, nego je teško pisati o svome zavičaju, a ne biti subjektivan. Pisanje monografije planirao sam još tamo daleke 2001. u prvim danima povratka, a taj se plan ostvario, evo, tek više od dvadeset godina kasnije. No razlozi zašto knjiga nije realizirana znatno prije su mnogostruki. Osnovna ideja pisanja bila je svakako odlazak sa rodne grude, žal za zavičajem i misao da jedno selo, jedan kompletan mikrosvijet, nestaje kao da ga nikada nije bi bilo. Naravno, nije se to dogodilo samo meni, nego je to sudbina mnogih bosanskohercegovačkih ljudi i naselja. No, kako smo bili prinuđeni pomjeriti se sa svojih ognjišta, sasvim je jasno da je veliki dio materijala potrebnog za ovu monografiju kao što su fotografije ili bilo kakvi pisani tragovi, ostao u samim Čivčijama. Sve što sam imao od materijala bila su sjećanja i priče starijih o tome kako se ranije živjelo te nekoliko fotografija iz porodičnog albuma. Ali ta sjećanja starijih sežu najranije u pedesete godine dvadesetog vijeka, i sa naučne strane, to nije bilo dovoljno. Jer svaka monografija je fakat, a činjenica je manjkalo. Objektivno: tokom niza godina u Čivčijama niko ništa nije zapisivao te kad sam se pokušao dokopati bilo kakvog pisanog traga, to je bilo bez uspjeha. Tako sam se obeshrabrivao jer sam mislio da je to uzaludan posao i da ne postoji niti jedna pisana činjenica o bilo čemu. Na sreću, još jedna osoba iz moje generacije dr. Damir-Dado Hamidović je imao istu ideju kao i ja: ostaviti pisani trag o Čivčijama. Da budem do kraja jasan: da nije bilo Damira Hamidovića, ova knjiga, vjerovatno, u obliku u kakvom je sada, ne bi bila napisana. Dado je napisao najteži dio knjige - onaj historijski. Meni je ostalo da se borim sa savremenim temama. Osim toga, Damir je stalno je gurao projekat naprijed i pokazivao veliku dozu optimizma, što je meni davalo jednu dodatnu motivaciju.

Desilo se da smo u jednom trenutku obojica imali istu dilemu: nećemo imati dovoljno sadržaja jer su Čivčije relativno mlado naselje bez puno pisanog naslijeđa i materijalnih fakata. Zato se može učiniti da knjiga kreće izdaleka. Ali objektivno nije tako; knjiga zahvaća područje današnjih Čivčija s prečnikom nekih 30-40 km. Taj prečnik obuhvata gradove: Dobor, Tešanj, Maglaj, Derventa, Doboj te okolna sela u okviru kojih su Čivčije obitavale kao sastavna jedinica tokom stoljeća svoga postojanja.

Stihijski sam, u godinama povratka u Čivčije, ne znajući šta nosi budućnost, počeo fotografisati svijet oko sebe nadajući se da će jednom u nekom boljem vremenu to imati neku vrijednost. I zaista, nakon što me Dado uvjerio da ovaj posao moramo iznjeti do kraja, ja sam se sasvim ozbiljno posvetio ovom projektu. Napokon, kontaktirao sam sve ljude koje sam mogao što lično što putem društvenih mreža, ne bi li dobio bilo kakvu valjanju informaciju. Moram priznati, Čivčijani nisu bili baš dobre volje da dijeliti svoje doživljaje o ranijem životu u selu. No ja nisam odustajao: gnjavio sam ljude po Facebook-u danima, mjesecima; tražio priče, molio za fotografije, i vjerovatno izgledao kao još jedan čudak koji nema pametnija posla. Da li je vrijedjelo? Naravno da je vrijedjelo jer jedno ovako kapitalno djelo zaslužuje maksimum žrtve. A žrtva je, u ovom slučaju, bila sociološko-kulturološka komunikacija sa ljudima. Jedna od suštinskih odluka bila je da u knjigu uvrstimo sve tekstove u kojima se spominju Čivčije na koje naiđemo listajući arhivu Glasa komuna (kao jednom od relevantnih izvora činjenica).

Generalno smataram da posao nije završen. Ovo je tek početak. Budućim generacijama ostavili smo zadatak da na osnovu ovih "temelja" sljedeću knjigu naprave još boljom i da unaprijede ono što mi nismo uspjeli objasniti. Na kraju, iskreno bih se zahvalio svima onima koji su našli za shodno da mi odgovore na moje poruke, nađu vremena za razgovor uz kafu i aktivno učestvuju u realizaciji ove knjige. S nadom da nekoga neću zaboraviti zahvaljujem se: Amiru Brki, Kemalu Ljevakoviću, uposlenicima Narodne bibiloteke Doboj i svim Čivčijanima i Bukovčanima koji su na bilo koji način doprinjeli da ova knjiga ugleda svjetlo dana.

Adnan Šehić

ČUVANJE OD ZABORAVA

Čovjek kao živo biće može odlučiti gdje će živjeti, ali nema nikakvog uticaja na to ko će da ga rodi i gdje će se roditi. Upravo tražeći odgovore na pitanja: Zašto sam rođen baš ovdje? Ko je ovdje bio nekad prije? Zašto ovdje nema brda? Zašto mi uopšte živimo? Zašto moramo umrijeti? Koji je smisao života? i mnoga druga univerzalna pitanja, nastale je ova knjiga. Razne podatke, slike, knjige, priče, Adnan Šehić i ja prikupljali smo preko 20 godina što je i bio najteži dio posla. Bazirali smo se na područje lijeve obale rijeke Bosne nešto malo sjevernije od grada Doboja baš tamo gdje, ako dolazite sa sjevera, imate verandu Bosne, a ako idete ka sjeveru osjetite dolazak ravne Posavine. Istorija šireg područja bila je neophodna da bismo mogli shvatiti pojedine događaje koji su se desili kasnije, a na koje niko od nas nije mogao uticati. Izabranim materijalom koji je sada pred vama pokušali smo dati odgovore na razna pitanja s jedne i sačuvati od zaborava događaje i ljude, s druge strane. Da to ne bi bili samo sirovi podaci, unijeli

smo i sam duh ljudi i ušli u suštinu postojanja života na ovom području.

Žao mi je što nismo imali puno sugovornika i istomišljenika , ali ovo štivo je svakako pravljeno za buduće generacije i ljude koji budu živjeli na ovom komadu naše zemlje. Da nismo uvjereni da mjesta poput Čivčija, Male i Velike Bukovice, Kotorskog i šireg dobojskog područja imaju potencijal i budućnost za lijep i ugodan život, ne bismo ni pisali ovu knjigu. Ovo je nešto najmanje što smo Adnan Šehić i ja mogli učiniti za ljude koji nama mnogo znače i za mjesto gdje smo prvi puta vidjeli nebo, zemlju, kupus, Bosnu, drvo, loptu, knjigu... Na kraju veliko hvala svima koji su na bilo koji način učestovali i pridonijeli da je ova knjiga sada pred Vama. Posebno hvala Osmanu Mujanoviću iz Orašja, mr.sc. Kemalu Nurkić i mr.sc. Rusmiru Djedoviću iz Zavoda za zaštitu i korištenje kulturno historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona na pomoći, smjernicama i sugestijama.

Damir S. Hamidović

I dok Bosna polako prilazi Savi i dok se njišu vrbaci stari
Zeleno more polja gledam, a srce kaže nikom to da ne dam.

Između Trebave i Krnjina kraj rijeke Bosne tako mi dina
Iznad je nebo iz mojih snova i tu je zemlja mojih pradjedova.

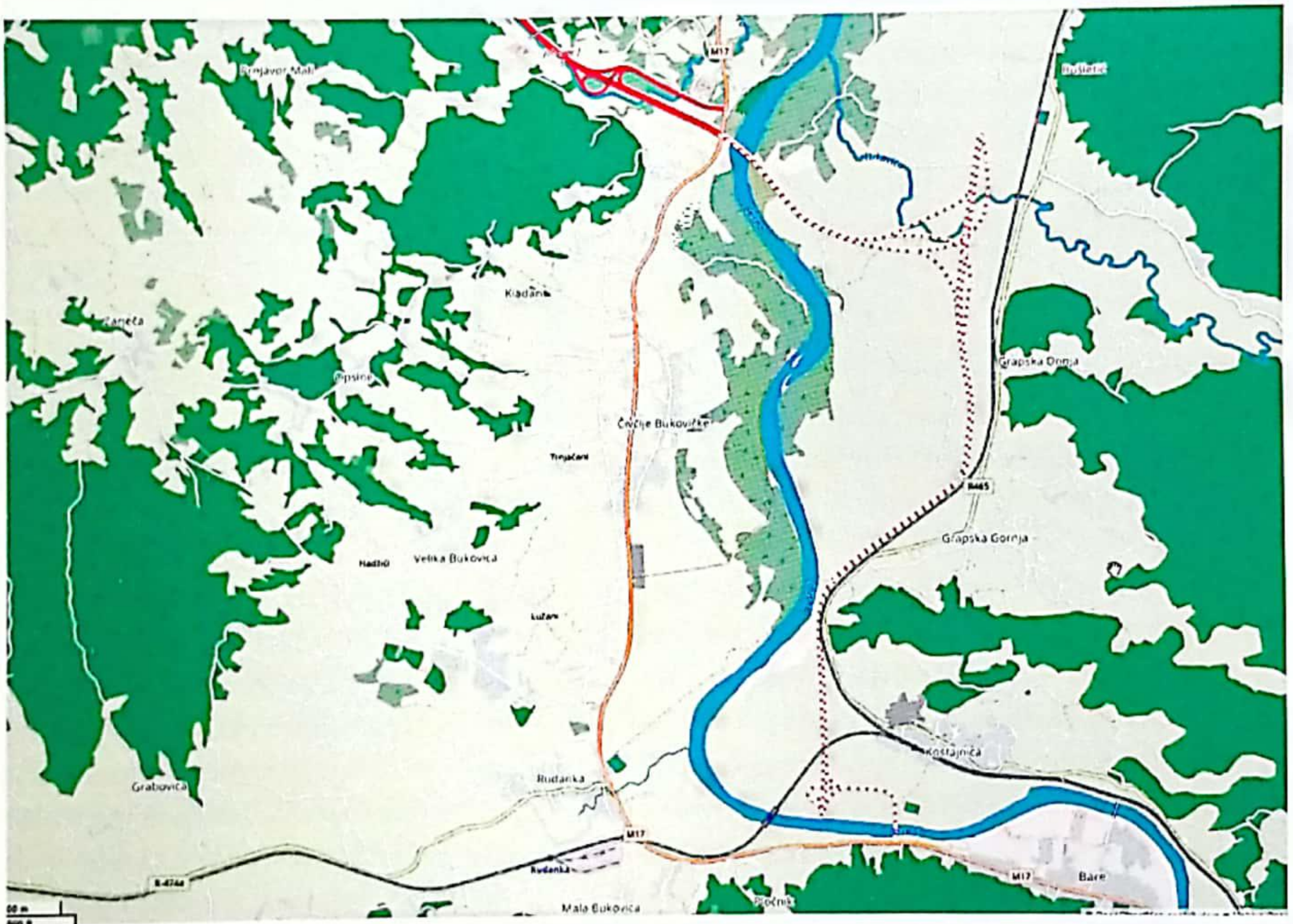
Ovdje gdje lipa još uvijek miri, ovdje gdje sevdah poljem se širi
Ovdje gdje sunce još uvijek sija, rodna je gruda meni najmilija.

I dok mi duša po svijetu luta i često kad sam bez pravog puta.
Sjetim se majke kad kafu sprema, sjetim se sjedog Saliha dok drijema.

Ovdje gdje lipa još uvek miri, ovdje gdje sevdah poljem se širi,
Ovdje gdje sunce još uvjek grije, Čivčije rodne meni su najmilije.

D. Hamidović

POLOŽAJ I PORIJEKLO IMENA NASELJA

Kada se baci pogled sa jednog od uzvišenja na obodima Doboja dole prema Derventi, da li sa Čaira, Pločnika ili Male Bukovice, otvara se prostrano polje u dolini rijeke Bosne; većih uzvisina gotovo da i nema nego se pred žustrim posmatračem spajaju nebo i zemlja u jedinstveni doživljaj. Mjesto je to gdje se gorštačka Bosna utapa u blaga uzvišenja i plodne ravnice Posavine. Koliko ovaj predio naglo prelazi

u ravnicu, oni smioniji usudili bi se reći da se za se za vedra dana u oku bistra posmatrača ukaže čak i toranj katedrale u Đakovu. Upravo na tom mjestu, na granici dva svijeta, gorštačkog i ravničarskog, smjestilo se i naselje Bukovačke Čivčije.

Naselje Bukovačke Čivčije nalazi se na desetom kilometru sjeverno od Doboja prema Derventi. Naselje graniči sa selima Johovac na sjeveru, Kladari i Opsine na zapadu, Velika Bukovica jugu, te Grapska na istoku. Površina naselja je cca 3 km^2, a smješteno je na širokoj ravnici na padinama Krnjina sa zapadne i rijeke Bosne sa istočne strane. Kroz Čivčije prolazi i magistralni put M-17. Samo ime naselja vodi porijeklo od turske riječi çiftçi (čiftči): zemljoradnik, a pridjev Bukovičke/Bukovačke dobijaju tokom dvadesetog vijeka obzirom da su jedno vrijeme bile dio opštine Velika Bukovica ili kao razlikovni pridjev u odnosu na još jedne Čivčije u dobojskoj opštini, one Osječanske.

Za bolje razumijevanje samog porijekla imena Čivčije/Čiftčije važno je razumjeti značenje kmetovskih selišta te prava nad obradivom zemljom između begova i čifčija.

KMETOVSKA SELIŠTA

Čivčija

1. tur. çiftçi: zemljoradnik

2. povijesno. kmet u zemljama Osmanskog Carstva u odnosu na posjednika zemlje na kojoj živi i radi [*taj čivčija*; *te čivčije*; bezemljaš, čifčije] [1]

Porijeklo imena naselja dolazi od turske riječi čiftči-kmet, seljak, a u naselja koji u imenu imaju jednak korijen možemo prepoznati još i Čitluk u Hercegovini, zatim naselje Čifluk pored Tešnja. Tu je još i nekoliko naselja u BiH sa nazivom Čifčije/Čivčije. Obzirom da se riječ čiftčija/čiftčije veže za zemljišne posjede i kmetska selišta za razumijevanje nastanka samog naselja potrebno je razumjeti termin kmetskih selišta koja su opet vezana za begovske posjede. Begovske porodice posjedovale su kmetska selišta. To su posjedi na kojima je jedna kmetska porodica imala tzv. kmetsko pravo. Kmetsko pravo je pravo korišćenja zemljišta koje je pripadalo jednoj kmetskoj porodici na kmetskom selištu: "Kmetovsko je pravo nasljedno, ali se nije moglo ni prodati, ni prenijeti. Samo slobodan čifluk, imanje, na kom nije bilo kmetova sa svojim pravom, može beg dati drugome pod zakup, ili za sebe zadržati." Imanje na kome nije postojalo kmetsko pravo zove se *begluk*, a imanje sa kmetskim pravom *selište* ili jednostavno čifluk. Kmetovi (čifčije) uživali su osobnu slobodu, ali su bili obavezni begu (agi) davati određeni dio prihoda sa selišta (hak ili aginski dohodak). Nije nigdje utvrđeno kolika je površina jednog čifluka, ali se od njega

1 Hrvatski jezični portal, https://hjp.znanje.hr/index.php

mogla izdržavati jedna porodica. [2]

U objašnjenjima popisa 1910. navodi se da se "posjednik, koji je vlasnik kmetskoga zemljišta, zove (se) uopće aga ili beg, u sjevernoj se Bosni često nazivlje spahija, što ima svoj razlog u povjesnom razvoju (spahija = onaj, koji je podaren lenom).

Na posjednikovom kmetskom zemljištu, koje se zove čifluk, sjedi kao nasljedni zakupnik kmet ili kmetska obitelj. Njihovo se selište zove kmetluk. Dokle god traje kmetska obitelj, može se ona samo onda dignuti sa čifluka ako zanemari obrađivanje čifluka, ili ako agi uskrati obični ili uglavljeni agrarni danak (hak). [3] Zakupnik nije gubio kmetsko pravo ni u slučaju napada na bega ili njegovog zastupnika, subašu.[4]

Zahvaljujući ovom kmetskom pravu kmetovi su bili prilično sigurni na čifluku, bez obzira što je bilo predviđeno Saferskom naredbom da on sa čifluka može biti i odstranjen pod određenim uvjetima. Proces odstranjenja, pak, bio je prilično dug i obično je trajao više godina od trenutka kada bi beg pokrenuo tužbu protiv kmeta koji ispunjava uvjete da bude odstranjen sa čifluka. Da bi odstranio svog kmeta koji nije uredno obrađivao čifluk, Smail-beg Mulabegović iz Dervente tužio se šest godina (tužbu je podnio 28. aprila 1904., a kmet je odstranjen sa čifluka 26. aprila 1910.)[5]

Kako su se dijelile begovske porodice, dijelile su se i kmetske! Ovaj problem usko je vezan za pitanje tzv. kmetskog prava. Kmetske porodice obično su bile zadruge koje su ponegdje brojale i do 60 članova. Stanovali su u jednoj kući, zajednički privređivali i ravnopravno sudjelovali u podjeli proizvedenih prinosa. Članovi zadruge rijetko su posjedovali vlastitu svojinu u pokretnim stvarima. Kmetsko pravo pripadalo je čitavoj zadruzi, a starješina zadruge bio je njezin predstavnik u odnosima sa drugim zadrugama i odgovorna osoba zadruge prema begu kao vlasniku posjeda. Beg je, dakle, u kmetskoj porodici imao jednog kmeta. Sa procesom diobe kmetskih porodica, a prema običajnom pravu koje se u međuvremenu utvrdilo, čifluk (selište) dijelilo se na onoliko dijelova koliko je kmetska porodica imala muških članova, pa se postavljalo pitanje da li je beg sada dobivao više kmetova ili ne, odnosno da li je svaki muški član ranije kmetske porodice sada postao nositelj kmetskog prava. Običajno pravo u Bosanskoj krajini oko diobe kmetske zadruge sastojalo se u tome da se kmetska zemlja podjednako dijelila na sve muške članove zadruge, a beg je, ukoliko je bio obaviješten o toj diobi, prešutno priznavao ovo načelo kako bi znao od koga će i koliki dio uzimati trećinu; ženski članovi zadruge nisu uzimani u obzir, jer je žena išla uz muža, a djeca uz roditelje. U nekim drugim krajevima Bosne

2 H. Kamberović, Begovski zemljišni posjedi u BiH od 1878 do 1918., str. 133

3 Ibidem

4 Ibidem, str. 137

5 Ibidem, str 136.

(Bijeljinskom kotaru, npr.) bio je običaj da kmetska prava mogu izvršavati i ženski članovi porodice umrlog kmeta, ali pod određenim uvjetima.[6]

Nakon 1878. Austro-Ugarska monarhija upotrebljavala je pojmove *kmet* i *kmetsko selište*, dok su se begovi bunili tvrdeći da su pravi pojmovi čifčija i čifluk.[7]

Kada je Austro-Ugarska zaposjela BiH 1878. stanje posjedovnih odnosa u agraru novoj administraciji izgledalo je nejasnim. Nije postojala tačna evidencija vlasništva nad zemljom jer u osmansko doba to pitanje nije bilo temeljito urađeno. Vlasništvo nad zemljom dokazivalo se posjedovanjem tapije, ali u tapijama granice posjeda, pa time ni tačna površina, nisu bili precizno određeni. Stoga je pred novom upravom prvi zadatak bio tačno evidentiranje posjeda. Prvi projekt za izradu katastra, kao preduvjeta pravnoga reguliranja vlasničkih odnosa nad zemljom, zagubio se u krilu Bosanske komisije u Beču, a zemaljski poglavar vojvoda Wurttenberg u januaru 1879. ponovio je svoj raniji prijedlog "da se privremeno do provedbe agrarne reforme pristupi barem točnoj evidenciji posjedovnog stanja i odnosa, što bi imale izvršiti vojne vlasti, a da se uporedo donesu i one odluke koje bi bile potrebne za hitno rješenje agrarnog pitanja".

U tom smislu preduzete su mjere na premjeravanju zemljišta i sastavljanju katastra. Katastarsko premjeravanje zemljišta počelo je 15. avgusta 1880. i obavljalo se pod vrhovnom upravom Zajedničkog ministarstva finansija, dok je ratno ministarstvo ovaj posao pomagalo angažiranjem svojih časnika i dočasnika te vojnih trupa kada je bilo potrebno. Premjeravanje je završeno krajem 1884., a rezultat je bio da je izmjereno 2.845.057 parcela sa 51.158.686,2 dunuma. Nakon toga uveden je sistem gruntovničkih knjiga kakav je postojao u Austriji i Ugarskoj. Prilikom sastavljanja gruntovnice primjenjivao se princip prema kojem se u posjedovnici izričito napominje pravna narav zemljišta (mirija ili mulk), a kmetsko pravo ne unosi se u teretovnicu kao kakav teret, nego se ime kmeta jednostavno ubilježi u gruntovnom listu. Kao gruntovna jedinica uzeto je selište, čifluk, i to bez obzira na to, da li ovo selište stoji pod kmetskim pravom, ili je slobodni posjed gospodara zemlje (begluk), ili je pak selište slobodnoga seljaka. U posjedovnici označene su zatim pojedine čestice selišta po svojim katastralnim brojevima uz oznaku vrste, dakle: oranica, livada, voćnjak, kućište itd, a unesena su i u mjestu njihova uobičajena imena. Kod kmetovskoga selišta unesen je naravno gospodar zemljišta kao vlasnik." Ime vlasnika unošeno je u vlastovnicu: "Vlastnici imadu se upisati ne samo njihovim prezimenom i imenom, nego treba dodati i pobližu oznaku, kao: stalež, zvanje, porijeklo itd., da se ne zamijeni sa osobom istog ili sličnog imena.[8]

---

6 H. Kamberović, Begovski zemljišni posjedi u BiH 1978-1918., str. 27-28

7 Ibidem, str 47.

8 Ibidem, str. 117-118

Prema hronici Salih-ef. Hadžihuseinovića Muvekkita iz sredine 19. stoljeća, postojale su četiri vrste čifluka:

1. čifluci na kojima je sve pripadalo čifluk-sahibiji, koji je sam ili uz pomoć najamne snage obrađivao čifluk;
2. čifluci na kojima je sve pripadalo čifluk-sahibiji, ali čifluk obrađuje čifčija;
3. čifluci na kojima je zemlja pripadala čifluk-sahibiji, a alat i volovi za obradu pripadali su čifčiji, koji obrađuje čifluk;
4. čifluci slični prethodnoj vrsti, samo što nije bilo određeno čiji su volovi i sjeme za obradu.

U okviru ovih posljednjih čifluka postojale su dvije vrste zemljišta: čifčijsko i beglučko zemljište: "*Svaki čifčija ima zaseban svoj komad zemlje uz koji nema ni komad begluka, jer je sav begluk čitluk-sahibija rezervisao za sebe.*"
Begluk, kao kategorija zemljišta, u doba austrougarske vladavine očigledno je izrastao iz jedne vrste čifluka iz osmanskog doba, i to onih čiflukana kojima je bila praksa čestog mijenjanja čifčija. Etnolog Milenko Filipović utvrdio je kako su se na prostoru Trebave (između Doboja, Gračanice, Gradačca i Modriče) često smjenjivale čifčije na jednom čifluku. On veli kako su na prostoru Trebave "*gotovo svi Srbi seljaci bili kmetovi (čifčije) muslimanskih aga i begova*". Kmetovi su "grupa stanovništva" koja je "bila vrlo pokretljiva: age i begovi su svakog časa menjali svoje čifčije i dovodili druge. A i sami kmetovi su se lako kretali i odlazili od jednog age drugome. I same čifčije su doprinosile mnogo tome seljakanju na taj način što su podmićivanjem čitluk-sahibija uspevali da oteraju dotadašnje čifčije, a mesto njih da bude uzet onaj koji je dao nešto. Bilo je, kažu, dovoljno odneti begu ovna ili 'jungu' masla pa da on onda dadne najbolju zemlju, čifluk. Mnogi su u daljoj starini napuštali čitluk i seljakali se da bi izbegavali podvrgavanje samovolji begova, koji su vršili *ius primae noctis*, o čemu se i sada mnogo kazuje." Od sredine 19. stoljeća (Saferske naredbe, 1859.) kmetovi (čifčije) bili su zakonom zaštićeni, a njihova sigurnost na čifluku je povećana, no, ipak, iz onih čifluka na kojima je i dalje bila česta pokretljivost čifčija iz raznoraznih razloga izrasli su begluci koji su kao takvi u austrougarsko doba bilježeni u gruntovnim knjigama.

Na ovaj način napravljen je spisak krupnih zemljoposjedničkih begovskih porodica u Bosni i Hercegovini na prijelazu 19. i 20. stoljeća koje su bile predmet pojedinačne analize u ovome rad. Riječ je o slijedećim porodicama: Ajanović, Alibegović, Bašagić, Begović, Begzadić, Beširević, Biščević, Bušatlija, Cerić, Čengić, Džinić, Đonlagić, Đumišić, Fadilpašić, Filipović, Firdus, Gradaščević, Hafi zadić, Hasanpašić, Hrasnica, Ibrahimbegović, Ibrahimpašić (krajiški), Ibrahimpašić (travnički), Idrizbegović, Kapetanović (derventski), Kapetanović (vitinski), Kapetanović (prijedorski), Kapetanović (jajački), Kapetanović (tešanjski), Karabegović (banjalučki), Krupić,

Kulenović, Ljubović, Miralem, Mulabegović, Muslibegović, Pašić (nevesinjski), Pašić (bijeljinski), Rizvanbegović, Resulbegović, Salihbegović, Sulejmanpašić, Teskeredžić, Tuzlić, Uzeirbegović i Zaimović.

Ovih 46 porodica posjedovalo je ukupno 689.207,947 dunuma begluka, što u odnosu na 1.143.772,989 dunumu begluka, koliko se nalazilo u rukama bošnjačkih velikih posjednika, iznosi 60,5%, odnosno 14,3% svih begluka u Bosni i Hercegovini (4.861.471 dunuma prema evidenciji 1911. godine). [9]

Zemljišni posjedi porodice Ajanović krajem Prvog svjetskog rata prostirali su se na prostoru tadašnjih kotareva Tešanj i, djelomično, Maglaj, ali treba napomenuti da se danas znatan dio tih krajeva gdje su Ajanovići imali svoje posjede nalazi na prostoru općina Tešanj, Teslić, Derventa i Doboj. [10]

TABELA[11]

Kotar	Katastarska općina	Ukupan broj selišta	Poznata površina	Poznato samo ime kmeta
Maglaj	Bradići	1		1
Maglaj	Golubarica	10		10
Maglaj	Lipac	20		20
Maglaj	Pridjel	4		4
Maglaj	Šnjegotina Omerbegova	20		20
Tešanj	Čifčije	3		3
Tešanj	Bobare	4		4
Tešanj	Bukovica Velika	19		19
Tešanj	Buletić	18		18
Tešanj	Cvrtkovci	18		18
Tešanj	Qdetlak	39		39
Tešanj	Drijen	4		4
Tešanj	Komušina	2		2
Tešanj	Ljeb	5		5
Tešanj	Miljanovci	1		1
Tešanj	Omanjska	10		10

9 H.Kamberović, Begovski zemljišni posjedi u BiH od 19178-1918. str. 175.
10 Ibidem, str. 234.
11 Ibidem, str. 235.

Tešanj	Ostružnja Donja	1		1
Tešanj	Raduša Gornja	30		30
Tešanj	Rajčevac	1		1
Tešanj	Ranković	1		1
Tešanj	Sivša	6		6
Tešanj	Stanovi	2		2
Tešanj	Tešanj	4		4
Tešanj	Teslić	1		1
Tešanj	Vrućica	45		45
Ukupno		279		269

Među vlasnicima ovih posjeda ističu se nasljednici Hamid-bega, Mehmed-bega i Ali-beg, sin h. Salih-bega Ajanovića. Hamdi-begovi nasljednici posjedovali su 91 selište (Šnjegotina Omerbegova – 20, Šnjegotina Srednja – tri, Ljeb – pet, Vrućica – 23, Detlak – 39, Tešanj– jedno selište), Mehmed-begovi nasljednici posjedovali su 121 selišta (Čifčije – tri, Bukovica Velika – 19, Stanovi – dva, Tešanj – jedno, Buletić – 18, Miljanovci – jedno, Omanjska – 10, Sivša – šest, Teslić – jedno, Vrućica – osam, Ranković – jedno, Bobare – četiri, Bradići – jedno, Golobarica – 10, Cvrtkovci – jedno, Komušina – dva, Ostružnja – jedno, Raduša Gornja – 30, Rajčevac – jedno), Ali-beg, sin h. Salih-begov posjedovao je 43 kmetska selišta (Lipac – 20, Cvrtkovci – 14, Pridjel – četiri, Drijen – četiri i Tešanj – jedno)

Dobro je poznato u da su kroz osmanski period pa sve do iza Prvog svjetskog rata većina posjeda u seoskim naseljima okoline Doboja, kao kmetovska selišta, čifluci i begluci bila u vlasništvu begova i zemljoposjednika iz gradova. Najviše iz Tešnja i Maglaja a manje: Doboja, Gračanice, Prnjavora i Dervente.

ZEMLJIŠNI POSJEDI SJEVERNO OD DOBOJA

Krajem 19. i početkom 20. stoljeća zemljiše u BiH je velikim dijelom bilo vlasništvo begovskih porodica. Tako je bilo i sa područjem oko Doboja i Dervente. Vlasnici zemlje bile su uglavnom begovske familije iz Dervente, Tešnja i Maglaja. Međusobnom ženidbom i udajom ti posjedi se širili i održavali. Na taj način vlasnici su se u određenom vremenskom periodu i mijenjali, ali se čini da su do 1918. godine vlasnici zemlje uvijek bile begovske porodice iz Maglaja, Tešnja, Dervente.

ČIVČIJE

Krajem 19. stoljeća Čifčije su posjed sljedećih ljudi i familija: Mahmuda i Mehmeda ef. Ćehajića iz Maglaja; Hamida Ahmedkadića iz Tešnja, Hamdibega i Mehmedbega Ajanovića iz Tešnja; Hašima Begovića i njegove supruge Djee iz Bukovice Male; Širbegovića (Muhamedbega i Alibega) i Samšarići iz Sarajeva. Muhamedbeg Širbegović je 1885. godine iz Sarajeva, a 1891. se spominje iz Tarevaca. Naslijeđuju ga 1900. godine Husein i malodobni Asim umrlog Muhamedbega (Mehmedbega).

Inače porodična predaja u familiji Širbegović u Tarevcima zna da su nekada bili u Sarajevu i da su imali posjede u Čifčijama kod Doboja i dolini Bosne. [12]

Mahmud ef. Ćehajić iz Maglaja imao je kćerku Vasvu koja se udala za Riza bega Uzeirbegovića iz Maglaja tako da su posjedi u Čivčijama nakon njene udaje pripali Uzeirbegovićima. Zna se da je Riza beg Uzeirbegović nakon prvog svjetskog rata živio u mjestu Ulović kod Brčkog [13]

Tešanjska porodica Ajanović kako je nevedeno imala je posjede u Čivčijama. Krajem prvog svjetskog rata tačnije 1918. godine nasljednici Hamdibega Ajanovića imali su 3 selišta u Čivčijama i 19 u Velikoj Bukovici. [14]

OBSINE

Selišta u mjestu Obsine (24 selišta), kotar Derventa, izvorno su vlasništvo porodice Ćehajić, a Rizabegovo (Uzeirbegovića op.a) vlasništvo postala su ženidbom sa Vasvi-hanumom, kćerkom Mahmud ef. Ćehajića.[15]

KOTORSKO

Posjede u Kotorskom imala je derventska porodica Osmanbegović. Navodi se da su imali 24 selišta u Kotorskom. Udajom Vasvi hanume Osmanbegović za Behdžet-bega Gradaščevića, pa preudatoj za Mustaj-bega Uzeirbegovića u Maglaj, ovi posjedi

12 Zbornik radova sa naučnog skupa Naslijeđe Doboja i okoline, Tuzla 2014. , str. 166

13 Begovski zemljišni posjedi u Bosni i Hercegovini od 1878. do 1918.godine, Husnija Kam berović, „Ibn sina" , Sarajevo 2005. str. 471

14 Ibidem, str. 236

15 Ibidem, str. 471

postaju vlasništvo Gradašćevića iz Gradačca, a potom i Maglajskih Uzeirbegovića. Vasva hanuma umrla je 1910 godine. [16]

JOHOVAC, FOČA

Derventski Kapetanovići bili su jednim dijelom vlasnici zemlje u Johovcu i Foči. Tako su u Johovcu imali 13 a u Foči 12 selišta koja su bila uglavnom pod oranicama i šumama. Hatidža, kćerka Rašid bega Kapetanovića (udata Krehić) posjedovala je svih 13 selišta i Johovcu ukupne površine 732,618 dunuma.

U Foči je 12 selišta površine 1.473,07 dunuma posjedovala Zulfa Kapetanović, rođena Osmanbegović [17]

Porodica Đonlagić iz Dervente imala je u posjedu zemlje u Johovcu i Foči. Jedan od Đonlagića iz Budima je došao u Foču gdje je bio šerijatski sudija. Nasljednici Emin-bega Đonlagića (oženjen sa Alijom Hasanović) imali su Johovcu 8 a u Foči 22 selišta. Nasljednici Mehmed-bega Đonlagića (oženjen sa Minom Kapetanović) posjedovali su 5 selišta u Foči. [18]

Derventska kapetanska porodica Begović koja je od 1773. godine obavljala dužnost kapetana u Derventi imala je posjede i u Johovcu i Foči. Tako su 1918. godine nasljednici Šemsi-bega Begovića i Sulejman-bega Begovića zajedno su posjedovali 16 selišta (šest u Foči, tri u Johovcu, dva u Sočanici Maloj, tri u Vrhovima i dva u Zarićima) [19]

Na osnovu gore iznesenih činjenica može se zaključiti da su u periodu od Osmanske uprave preko Austrougarske pa do 1918. godine vlasnici jednog dijela zemlje sjeverno od Doboja bile uglavnom porodice iz Tešnja-Ajanović, iz Maglaja Uzeirbegović te iz Dervente porodice Kapetanović, Begović, Osmanbegović i Đonlagić.

Zemljoposjednici su na različite načine gubili vlasništvo nad zemljom. Procesi koji su se odigravali na području cijele BiH nisu zaobišli ni Doboj, Derventu i područje plodne doline oko rijeke Bosne. Tako je Austrougarska vlast agrarnom reformom

16 Ibidem, str. 195

17 Begovski zemljišni posjedi u Bosni i Hercegovini od 1878. do 1918.godine, Husnija Kam berović, „Ibn sina" , Sarajevo 2005. strana 378

18 Ibidem, str. 312

19 Ibidem, str. 247-252

oduzimala zemljište. Osim toga kmetovi su otkupljivali zemlju na kojoj su radili te tako vremenom postali vlasnici zemlje. Osim toga međufamilijarne razmirice dovele su također do slabljenja i gubitka posjeda. Tako već spomenuti posjednici zemlje u Čivčijama bili su Hašim Begović i njegova supruga iz Male Bukovice.

O. 618/2 1911. 3183 1—1
4035

Kotarski sud u Tešnju daje na znanje, da je na molbu Naze Begović iz Male Bukovice, zbog 38 K 80 h spp., dozvolio javnu ovršnu dražbu nepokretnina ovršenika Hašima Begovića, sina Mehmedova iz Male Bukovice, što su upisane:

⅛ u A I. i A II., grunt. ul. broj 25, kat. općine Bukovica mala, vrsti mulk i mirije, s oglasnom cijenom od 320 K.

Za dražbu, koja će se obdržavati kod ovog suda, određuje se prvi rok u utorak dana 10. oktobra 1911. u 11 sati prije podne.

Na ovom roku prodavaće se te nepokretnine za najviše ponuđenu svotu, ali ne ispod oglasne cijene.

Dražbeni uslovi i isprave, što se odnose na gornje nepokretnine, mogu se uvidjeti kod ovog suda.

Pozivaju se realni vjerovnici, koji imadu pravo, da budu namireni iz kupovnine i kojima nije došla posebna obavijest o dozvoljenoj dražbi, da prijave svoje zahtjeve na razdiobnom ročištu najkašnje do svršetka rasprave, jer se inače kod razdiobe kupovnine ne će uvažiti njihovi zahtjevi.

Isto tako se pozivaju svi oni, koji hoće kod razdiobe da dokažu prava vlasništva ili druga stvarna prava na nepokretnine, koje valja dražbom prodati, da, ne gledajući na to, što im nije došla posebna obavijest, moraju svoje tužbe za ova prava predati za dvije nedjelje, počam od posljednjega dana, kada je izrok proglašen, jer će se inače bez obzira na ta njihova prava ovrha provesti.

Kotarski sud.

Tešanj, 26. augusta 1911.

O. 147/9 1911. 3491 1—1
4316

Kotarski sud u Tešnju daje na znanje, da je na molbu slaboumnog Hašima Begovića, po skrbniku Begi Mujagiću iz Bukovice male, zbog 300 K spp., dopustio javnu ovršnu dražbu nepokretnina ovršenika rasipnika Mehmeda Begovića, po skrbniku Zaimu Begoviću iz Bukovice male, što su upisane:

U A I. grunt. ul. broj 38, kat. opć. Bukovica mala, vrsti mulk, s oglasnom cijenom od 1200 K.

U A II. grunt. ul. broj 38, kat. opć. Bukovica mala, vrsti mirije, s oglasnom cijenom od 800 K.

Za dražbu, koja će biti kod ovog suda, određuje se prvi rok u srijedu dana 13. novembra 1912. u 11 sati prije podne.

Na tom će se roku prodavati te nepokretnine za najveću ponudu, ali ne ispod oglasne cijene.

Dražbeni uslovi i isprave, što se odnose na gornje nepokretnine, mogu se uvidjeti kod ovog suda.

Pozivaju se realni vjerovnici, koji imadu pravo, da budu namireni iz kupovnine i kojima

došla posebna obavijest o dozvoljenoj dražbi,
prijave svoje zahtjeve na razdiobnom ročištu
kašnje do svršetka rasprave, jer se inače kod
diobe kupovnine ne će uvažiti njihovi zahtjevi.
Isto tako pozivaju se svi oni, koji hoće da
kažu prava vlasništva ili druga stvarna prava
nepokretnine, koje valja dražbom prodati, da,
gledajući na to, što im nije došla posebna
vijest, moraju svoje tužbe za ova prava pre-
za dvije nedjelje, počam od posljednjega
na, kada je izrok proglašen, jer će se inače
obzira na ta njihova prava ovrha provesti.
Kotarski sud.
Tešanj, 28. augusta 1912.

Sarajevski list od 10.10. 1912. br. 224, strana 6-7

238. GODINA OD PRVOG PISANOG POMENA NASELJA

Ostalo je zapisano da je Nazi Begović iz Male Bukovice bio dužan 384 krune te je dio njegove imovine odlukom kotarskog suda Tešanj tokom 1911/12 išao na javnu dražbu. Osim što je bio dužan on je i potraživao 300 kruna od Mehmeda Begovića također iz Male Bukovice te je i odlukom suda u Tešnju i ovdje bila javna ovršna dražba 13. novembra 1912. godine.

Naselje Čifčije pominje se u nekoliko navrata tokom historije.

U djelu iz 1785. pod nazivom *Vojno geografski opis Bosne pred Dubički rat*[20], u zabilješkama zastavnika Brodske graničarske regimente Bóžić-a koji je bio u Bosni u periodu od aprila do kraja novembra 1785. u svojim opisima mjesta uz dolinu rijeke Bosne nakon što je došao do Čivčija doslovno piše:

Csivcsa *So auf 10-12 turkischen hausern bestehet. Der Weeg fuhret uber einige unbedeutende Bachl und 2/8 St. uber den an beiden Ufern bewachsenen Bach Fodscha so sehr tief aufgerissen ist mittelst einer 20 Schritt langen holzenen Bruke. Dann in Wiesen westwurts am Dorf vorbey so in der Ebene von Wasser umgeben lieget und auch unter den Nehmen Hada so eine Insel heisst bekant ist. Von da nach...*

Ili u prevodu

20 Hamdija Kreševljaković, Hamdija Kapidžić, Naučno društvo NR BiH, Građa, knjiga VII, odjeljenje Istorijsko filoloških nauka, knjiga V, sarajevo 1957., str. 57-58.

Čivčije mjesto broji oko 10-12 turskih kuća. Put vodi preko nekoliko neznatnih potočića i preko dublje raspuklog potoka Foča koji je obrastao na obje obale raslinjem visine do jedan metar i kojeg presjeca stari drveni most dužine 20 koraka. U poljima koja se prostiru u zapadnom pravcu pored sela leži vodom okruženo ostrvo poznato pod nazivom Ada (ili Hada). Odatle...

Nastavljajući dalje dolazi i opisuje Bukovicu.

Bukovicza Ein dorf von 40-50 Theils kristlichen, Theils turischen Hausen Der Weeg fuhrt in einem sehr breiten wohlbebauten Thal Doboisko Polje genannt; so von bewohnten ist. Zu solchen ubersezet man den tief aufgerissenen . Bach Rudeshnicza mittelst passieren ist ; und der Weeg fuhrt von solchen in Felder nordostwarts an einen Theil des Dorfes vorbey so auf die westlichen Hohen zerstreuet lieget . Von da nach

Ili u prevodu

Bukovica selo od 40-50 dijelom kršćanskih, dijelom turskih kuća. Put vodi kroz dolinu koja je dosta obrađena od strane stanovnika i koja se se naziva Dobojsko Polje. Do iste se prelazi duboko raspukli potok Rudešnica (Rudanka), te put dalje vodi u polja u koja se prostiru u sjevernom pravcu pored jednog dijela sela i rasipa se prema uzvišenjima na zapadu. Odatle...

Ovo je ujedno i prvi pisani dokumet o naselju koje ze zove Čivčije. Ono tada ima 10-12 kako ih se naziva, turskih kuća. Za pretpostaviti je da je tada tu živjelo oko pedesetak stanovnika. Značajan je opis krajolika kao i prvo spominjanje Ade kako se i danas zove jedna od mahala u Čivčijama.

Jedan od najstarijih pomena sigurno je onaj iz Sidžila tešanjskog kadiluka:

[21]*Čiftčije nahije Tešanj*

28 šinika pšenice

45 šinika i jedna četvrtina šinika ječma

45 šinika i jedna četvrtina šinika zobi

Na osnovu deftera napisao kadija Tešanjskog kadiluka, smjerni Ahmed Said Defterdarević (Deftedar-zade), koji traži sklonište kod Boga uzvišenog.

21 Sidžil tešanjskog kadiluka 1740-1752., str. 23.

HAN U ČIFČIJAMA

[22]Zahvaljujući austrougarskim gruntovnim knjigama sa kraja 19. stoljeća saznajemo da je starinom, još u osmanskom periodu, bio neki han u Čifčijama. Nalazio se na starom putu iz Doboja ka Kotorskom. Ovo znamo jer se krajem 19. stoljeća spominje zemljište sa nazivom Hanište. Radi se o k.č. 54, 55, 132 (sve pod nazivom Hanište) u katastarskoj općini Čifčije. Cijelog su naselja starinom vlasnici begovi iz Tešnja Širbegovići i Ahmedkadići, pa vjerovatno i ovog hana.

NEŠTO O NASELJU ČIFČIJE

[23]Kao naselje sa kmetovskim selištima u posjedu zemljoposjednika sa strane poznato je naselje Čifčije. I sam naziv naselja govori o tome. Krajem 19. stoljeća Čifčije su posjed sljedećih ljudi i familija: Mahmuda i Mehmeda ef. Ćehajića iz Maglaja; Hamida Ahmedkadića iz Tešnja, Hamdibega i Mehmedbega Ajanovića iz Tešnja; Hašima Begovića i njegove supruge Djee iz Bukovice Male; Širbegovića (Muhamedbega i Alibega) i Samšarići iz Sarajeva. Muhamedbeg Širbegović je 1885. godine iz Sarajeva, a 1891. se spominje iz Tarevaca. Nasljeđuju ga 1900. godine Husein i malodobni Asim umrlog Muhamedbega (Mehmedbega). Inače porodična predaja u familiji Širbegović u Tarevcima zna da su nekada bili u Sarajevu i da su imali posjede u Čifčijama kod Doboja i dolini Bosne.

TOPONIMI

[24]Sjeverno od Doboja je predio i potok pod nazivom Kraljevac. Moguće da je taj naziv trag nekog od domena kraljeva dinastije Kotromanića, vladara srednjovjekovne države Bosne.

Još da spomenemo nekoliko zemljišta sa nazivom Kratelj, koji mogu podsjećati na neke davne epidemije kolere i groblja od njih. To su dva zemljišta Kratelj u samom Doboju i zemljište Kratelj u obližnjim Čifčijama. U Čifčijama pod nazivom Kratelj su npr.: oranica Kratelj k.č. 63/1 površine 5 dunuma, k.č. 63/2 Kratelj od 5,5 dunuma, k.č. 67 od preko 4 dunuma, kao i k.č. 69 površine 4 dunuma. Zemljište sa nazivom Kratelj starinom postoji i na dva mjesta u Doboju. Da spomenemo u Čivčijama i zemljišta pod nazivom Šuma sa grobljem površine 2 dunuma na k.č. 87 i k.č. 86/2 od preko 3 dunuma. Također, i k.č. 43, 46 i 60, pod nazivom Kamenovi, ukupne površine preko 35 dunuma. Zatim, k.č. 84/2 groblje od oko 4 dunuma koje se krajem 19. stoljeća (tačnije 1885. godine) vodi na Obćina Muhamedanska u Čivčijama.

22 Zbornik radova sa naučnog skupa Naslijeđe Doboja i okoline str. 162

23 Zbornik radova sa naučnog skupa Naslijeđe Doboja i okoline str. 166

24 Zbornik radova sa naučnog skupa Naslijeđe Doboja i okoline str. 156-157

HADŽIMUJAGIĆI

[25]Otprilike preko puta glavne ulice u Čaršiji od imanja Mehmedagića, starinom se nalazi imanje Hadžimujagića. Očito je prezime dobila po nekom hadži Mustafa-agi koje je bio poznat kao Hadžimujaga još za osmanskog perioda. Godine 1885. spominju se slijedeći Hadžimujagići: Bego, Meho, Malić i Ahmed. Bego je kasnije poznat kao Begaga. Navedene naslijeđuju 1916. godine: Latif, Muhamed, Mustafa, malodobni Smajil i Emina, te Paša udata Džaferbeg Begović u Bukovici Maloj. Godine 1904. u **Čifčijama** zemljišta od Širbegovića iz Sarajeva kasnije iz Tarevaca kupuje Mehaga Hadžimujagić iz Doboja.

Prema zadnjem popisu iz 2013. godine naselje Čivčije broji 687 stanovnika. Važno je napomenuti da u popis ulaze i mještani naselja Trnjačani koje je od 2010. samostalna mjesna zajednica. Dokumentovani razvoj naselja možemo pratiti od prvog popisa iz 1879. koje je izvršila Austro-Ugarska gdje se Čivčije (Čiftčije) pominju kao naseljeno mjesto.

Uzevši u obzir sve navedeno, jasno se može nazrijeti razvoj samog naselja Čivčije. Kao čifluk-begovski posjed, Čivčije su mjesto koje nema izričitih starosjedilaca, nego su se na ovaj prostor-begovski čifluk, doseljavali svi oni koji su željeli dobar komad obradive zemlje.

Osim toga, u romanu Kemala Ljevakovića *Blago blagoslova* koji je baziran na historijskim činjenicama pominje se sljedeće:

Haždi Šećo i njegov brat Rašid, su došli u Bosnu sa prostora dalekog Kazahstana, o čemu je ostavio škrtog pisanog traga Ahmet Ljevaković, praunuk Hadži Šećin. (...)Hadži Šećo, tada još nije bio hadžija, a ni prezimena Ljevakovića, u potonje vrijeme bijaše, od njegovih drugova ili rukovođenog, raspoređen u Trepče, nedaleko od drevnog grada Tešnja, a njegov brat ode u Čivčije, niže Doboja. I danas u Čivčijama postoji bunar po imenu „Šećin bunar", jer ga je, kažu, Šećo, sa svojim komšijom izvjesnim bunardžijom Dedićem, u bratovoj avliji iskopao, i tako i brata i sve Čivčijane riješio brige sa oskudicom vode. [26]

Obzirom da se navodi kako su braća stigla iz Kazahstana, utoliko su zanimljiviji navodi Vukašina Sirovine iz 1938. o porijeklu muslimanskog stanovništva u Doboju i okolini.

25 Zbornik radova sa naučnog skupa Naslijeđe Doboja i okoline str. 163
26 Blago blagoslova, K. Ljevaković, Opća biblioteka Tešanj 2018. str. 18

Za najstarije porodice u Doboju smatramo one koje sa sultanom Mehmed el Fatihom dolaze u Bosnu u drugoj polovini 15 veka. One su azijatskog porekla. Tako npr. Dautbegovići, koji svoje poreklo izvode iz Indije. [27]

U Doboj naseljavaju još mnogo njih iz Miljkovca, Makljenovca, Karabegovca, Begovića, Čifčija (Čifčije su Hercegovci, kmetovi Zaimovića iz Tešnja "Ere"). Poreklo i starinu ovih naselja tražimo na jugu, dakle u Hercegovini i Crnoj Gori. [28]

Iz ovog pasusa da se naslutiti da je prezime Herceg u Čivčijama nastalo prema porijeklu onih koji su doselili u Čivčije. Tako su Hercezi potomci doseljenika Hercegovaca.
Inače Vukašin Sirovina bio je pravoslavni sveštenik, a u vrijeme pisanja knjige, bio je na dužnosti paroka u parohiji Bukovačkoj.

Poznato je da je jedna loza Ahmića u Čivčijama doselile iz Malešića kod Gračanice. Više pisanih podataka tome nalazimo u *Zborniku Baština sjeveroistočne Bosne.*

Kako vidimo, izgleda da je tokom 18. i 19. stoljeća prisutna relativno snažna emigracija stanovništva iz Malešića. Npr. Maleškići u Brijesnicu, Krajinovići u Gračanicu, a snažno je odseljavanje Ahmića iz Kovača u Čifčije kod Doboja u polju kraj rijeke Bosne. Već smo naveli da krajem 19. stoljeća, nekih parcela u Kovačima su vlasnici: Omer, Husein, Ibrahim i Mustafa Ahmić um. Ferhata sa po ½, svi iz Čifčija kotar Tešanj. Zatim, Osman i Mehmed Ahmić um. Osmana iz Čifčija kotar Tešanj. Očito su ovi Ahmići u Čifčije odselili prije 1891. godine, možda još krajem osmanske uprave. Poznato je da naselje Čifčije kod Doboja u osmanskom periodu pripada begovima iz: Tešnja, Sarajeva, Maglaja i Bukovice Male. Oni su tu naseljavali stanovništvo na svoja kmetovska selišta iz drugih krajeva. Pa tako izgleda i Ahmiće iz Malešića. Prema našim istraživanjima u Čifčijama 1885. godine, između ostalih, zatičemo i dva kmetovska selišta Ahmića:

1. Kmetovsko selište Ahmić kućni br. 15 sa parcelama: k.č. 97 kućište sa baščom, 7 or. Kruglaj sa oko 25 dunuma, 99 Otava oko 15 dunuma, 116/2 Velika njiva oko 61 dunuma... Barica oko 38 dunuma. Vlasnici su Širbegovići i Samšarići iz Sarajeva: Muhamedbeg, Alibeg i Asim Širbegović i Salih Muhamed i Mehmed Samšarić, svi iz Sarajeva. Godine 1891. vlasnik je Muhamedbeg Širbegović iz Tarevaca.

2. Kmetovsko selište Ahmić kućni br. 17 sa parcelama: 83/1 kućište sa baščom, or. Podkućnica sa oko 30 dunuma... Vlasnici su Širbegovići iz Sarajeva. Godine 1905, vlasnici su Husein i mal. Asim um. Muhamedbega (Mehmedbega) iz Tarevaca.

Godine 1897. u Čifčijama su formirana još tri kmetovska selišta Ahmića:

27 Prošlost i naselja grada Doboja, V. Sirovina 1938.
28 Prošlost i naselja grada Doboja, V. Sirovina 1938.

3. Kmetovsko selište Ahmić kućni broj 27 sa parcelama: 97/2 kućište sa dvorištem i kućom, or. Podkućnica sa oko 12 dunuma, Otava oko 10,5 dunuma... Vlasnici su 1897. godine Širbegovići.

4. Kmetovsko selište Ahmić kućni br. 28 sa parcelama: 97/5 kućište sa dvorištem i kućom, or. Velika njiva i Dugulja sa preko 15 i 16 dunuma... Vlasnici su Širbegovići.

5. Kmetovssko selište Ahmić kućni br. 29 sa parcelama: 98/5 kućište sa kućom, dvorištem i baščom, Velika njva sa oko 24 i Barica sa 20 dunuma... Vlasnici su 1897. godine Širbegovići.

U Čifčijama 1885. godine imamo još kmetovska selišta i familija koje bi mogle biti iz Malešića. Takva su kmetovska selišta: Šehić, Memić (godine 1931. na Huseinu Memiću um. Huseina), Aljić (1931. na Aliji i Fehri Aljić um. Mustafe), Radić (Radića ima u Ahmićima)... Možda su ovi Ahmići u Čifčijama nekada bili u dijelu Malešića poznatim kao Ahmići. I oni su krajem 19. stoljeća kmetovska selišta u posjedu Širbegovića. [29]

Osim toga, Ahmići naseljeni u Čivčijama još uvijek su vlasnici zemlje u Malešićima u mahali Kovači.

Krajem 19. stoljeća parcele 283/1 Bašča, vlasnici su: Hasan Ahmić um. Osmana i braća: Omer, Husein, Ibrahim i Mustafa Ahmić um. Ferhata sa po ½, svi iz Čifčija kotar Tešanj.

Parcela: 1117 Cerić i 325 Pirićima vlasnik je Osman Ahmić um. Ibrahima iz Malešića. Parcele 281/3 Pod kućom vlasnici su Osman i Mehmed Ahmić um. Osmana iz Čifčija kotar Tešanj. Dalje ka Ibrićima su kuće. [30]

29 Baština sjeveroistočne Bosne broj 8, mr.sc. Rusmir Đedović, Tuzla 2016. str. 39
30 Ibidem str. 26

POPISI STANOVNIŠTVA 1850-2013.

Prvi zabilježeni popis stanovništva naselja Mala Bukovica i Čivčije je osmanski popis iz 1850. godine. Kako su M. Bukovica i Čivčije jedan džemat, a u prošlosti zbog povezanosti begova i begovata popis donosimo integralno za Malu Bukovicu i Čivčije. Iz ovog popisa da se vidjeti da su osmanlijske vlasti popisivale samo muško stanovništvo, tako da je stvarni broj stanovnika sigurno veći u odnosu na sam popis.

BUKOVICA DONJA[31]

Kuća 1.

Husejnagić Zahir beg, sin Husejna; visokog rasta i crne brade; rođen 1805. godine;[32]

Njegov sin, Osman, sin Zahir bega; rođen 1848. godine;

Kuća 2.

Mustafa sin Husejna; srednjeg rasta i rijetkih brkova; rođen 1810. godine;

Njegov sin, Edhem, sin Mustafe; visokog rasta i svijetlih brkova; rođen 1830. godine;

Kuća 3.

Jusuf sin Husejna; visokog rasta i svijetlih brkova; rođen 1825. godine;

31 BOA (Basbakanlik Osmanli Arsivi) NFS.d. 05906, Istanbul, s. 81-82.

32 U napomeni upisano da je prvi muhtar.

Kuća 4.

Halil sin Hasana; srednjeg rasta i crne brade; rođen 1820. godine;
Njegov sin, Adem, sin Halila; povisokog rasta i svijetlih brkova; rođen 1830. godine; umro 1857. godine;
Njegov unuk, Hasan; rođen 1850. godine; umro 1857. godine;
Njegov sin, Emin, sin Halila; rođen 1857. godine;

Kuća 5.

Began sin Omera; srednjeg rasta i žutih brkova; rođen 1815. godine;
Njegov sin, Mehmed, sin Begana; rođen 1842. godine;
Njegov sin, Salih, sin Begana; rođen 1857. godine;

BUKOVICA GORNJA[33]

Kuća 1.

Nuri sin, hadži Džafera; srednjeg rasta i žutih brkova; rođen 1815. godine; umro 1852. godine;
Njegov sin, Tosun, sin Nurije; rođen 1848. godine;

Kuća 2.

Džafer sin, hadži Džafera; srednjeg rasta i žutih brkova; rođen 1822. godine; umro 1852. godine;
Njegov sin, Hašim, sin Džafera; rođen 1850. godine;

Kuća 3.

Derviš, sin Alije; visokog rasta i crne brade; rođen 1805. godine;
Njegov sin, Mehemd, sin Derviša; srednjeg rasta i svijetlih brkova; rođen 1830. godine;
Njegov sin, Murat, sin Derviša; rođen 1838. godine;
Njegov sin, Džafer, sin Derviša; rođen 1847. godine;
Njegov unuk, Hašim, sin Mehmeda, rođen 1856. godine;

Kuća 4.

Alija, sin Alije; srednjeg rasta i žutih brkova; rođen 1820. godine; umro 1857. godine;
Njegov sin, Alija, sin Alije; rođen 1856. godine;

33 BOA (Basbakanlik Osmanli Arsivi) NFS.d. 05906, Istanbul, s. 82-83.

Kuća 5.

Hasan, sin Alije; srednjeg rasta i crnih brkova; rođen 1805. godine; umor 1856. godine;

Kuća 6.

Rustem, sin Mehmeda; rođen 1838. godine;
Njegov brat, AbdulKerim, sin Mehemda; rođen 1843. godine;

Kuća 7.

Mustafa, sin Halila; rođen 1838. godine; umro 1852. godine;

Kuća 8.

Osman, sin Begana, visokog rasta i sijedih brkova; rođen 1800. godine; umro 1861. godine;
Njegov sin, Nuri, sin Osmana; rođen 1842. godine;
Njegov sin, Sulejman, sin Osmana; rođen 1848. godine; umro 1861. godine;
Njegov sin, Naim, sin Osmana; rođen 1850. godine;
Njegov pastorak, Hamza; rođen 1842. godine;

ČIFČIJE[34]

Kuća 1.

Atević? Ibrahim, sin Ibrahima; čifčija, visokog rasta i crnih brkova; rođen 1825. godine;[35]
Njegov sin, Salih, sin Ibrahima; rođen 1848. godine;

Kuća 2.

Začević Halil, sin Hasana; čifčija, srednjeg rasta i sijede brade; rođen 1810. godine;

Kuća 3.

Mustafa, sin Osmana; čifčija, mladić srednjeg rasta; rođen 1830. godine;
Njegov brat, Osman, sin Osmana; rođen 1840. godine;

Kuća 4.

Murat, sin Omera; čifčija, srednjeg rasta i žutih brkova; rođen 1820. godine; umro 1854. godine;

34 BOA (Basbakanlik Osmanli Arsivi) NFS.d. 05906, Istanbul, s. 83-85.
35 U napomeni upisano da je prvi muhtar.

Njegov sin, Omer, sin Murata; rođen 1849. godine; umro 1853. godine;
Njegov brat, Ibrahim, sin Omera; srednjeg rasta i svijetlih brkova; rođen 1830. godine;
Njegov sestrić, Hasan; srednjeg rasta i svijetlih brkova, rođen 1828. godine;
Njegov sestrić, Osman; srednjeg rasta i svijetlih brkova; rođen 1830. godine;
Njegov sestrić, Ferhat; malodoban, rođen 1834. godine;
Njegov pastorak, Hasan; rođen 1840. godine;
Njegov brat, Alija, sin Omera; srednjeg rasta i svijetlih brkova; rođen 1832. godine;[36]
Njegovog brata sin, Ahmed, sin Ibrahima; rođen 1853. godine;
Njegovog sestrića sin, Alija, sin Ferhata; rođen 1853. godine;

Kuća 5.

Alija, sin Hasana; čifčija, povisokog rasta i bijele brade; rođen 1800. go dine; umro 1854. godine;
Njegov sin, Murat, sin Alije; povisokog rasta i žutih brkova; rođen 1822. godine;
Njegov sin, Ibrahim, sin Alije; malodoban, srednjeg rasta; rođen 1835. go dine;
Njegov unuk, Mustafa; rođen 1846. godine;[37]

Kuća 6.

Jusuf, sin Osmana; čifčija, povisokog rasta i svijetlih brkova; rođen 1830. godine;

Kuća 7.

Sulejman, sin Hasana; čifčija, srednjeg rasta i crnih brkova; rođen 1800. godine;
Njegov sin, Mustafa, sin Sulejmana; rođen 1843. godine;
Njegov sin, Sulejman, sin Sulejmana; rođen 1844. godine;
Njegov hizmećar, Memiš, sin Ibrahima; rođen 1838. godine;

Kuća 8.

Abdija, sin Abdulaha; poljoprivrednik, visokog rasta i žutih brkova; rođen 1810. godine;

Njegov pastorak, Hasan, sin Hamida; mladić, povisokog rasta; rođen 1830. godine;

36 U napomeni upisano da je u vojsci.
37 Vjerovatno sin Murata. Pisar nije upisao ime oca.

Kuća 9.

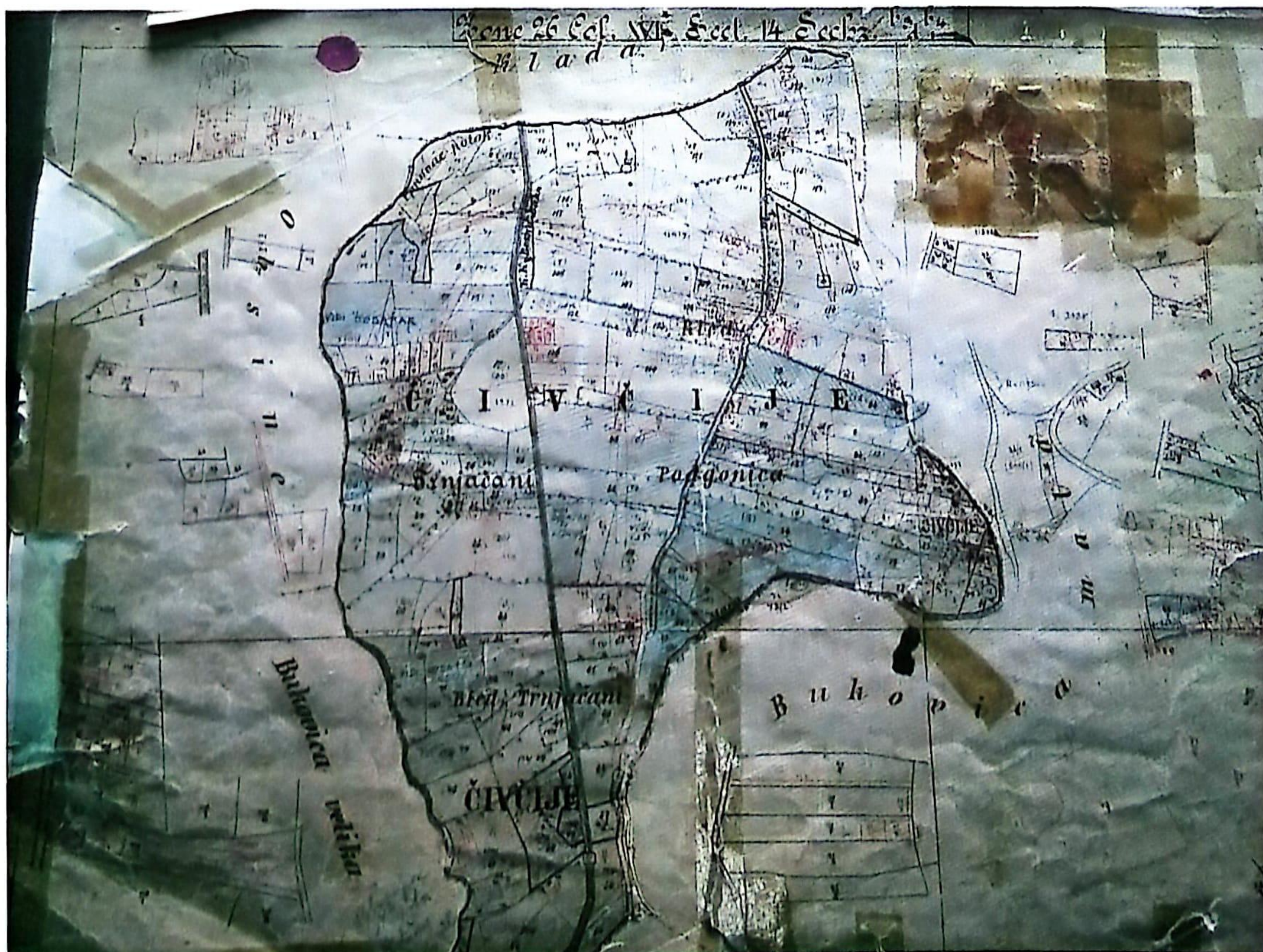
Omer, sin Saliha; čifčija, srednjeg rasta i bijele brade; rođen 1770. godine;
Njegovog brata sin, Selim; mladić srednjeg rasta; rođen 1830. godine;
Njegovog brata sin, Omer, rođen 1844. godine;

Kuća 10.

Osman, sin Osmana; poljoprivrednik, visokog rasta i crnih brkova; rođen 1820. godine; umro 1853. godine;
Njegov sin, Hasan, sin Osmana; rođen 1849. godine;
Njegov brat, Mehemed, sin Osmana; rođen 1838. godine;

Kuća 11.

Alija, sin Halila; visokog rasta i crnih brkova; rođen 1820. godine;
Njegov sin, Halil, sin Halila; rođen 1846. godine;
Nemaju svoju kuću: Hasan, sin Osmana, rođen 1844. godine, i njegov brat Husejn, sin Osmana, rođen 1846. godine;

Najstarija karta MZ Čivčije za vrijeme Austrougarske

U ovom popisu izdvajaju se samo dva prezimena, dok se svo ostalo stanovništvo vodi po imenu oca. To su prezimena Atević i Zečević. U Čivčijama već odavno ne postoji prezime Atević, dok Zečevića još uvijek ima u velikom broju u samom naselju.

Dolaskom Austrougarske počinje temeljito uređenje svega onoga što je pod osmanlijama bilo neuređeno. Posebno je to važno jer Austrougari odmah pristupaju popisu katastarskih čestica kao i samog grunta. Na osnovu tih karata danas smo u mogućnosti za Čivčije utvrditi vlasnike parcela, kao i to gdje su se pojedine parcele nalazile u to vrijeme. Uzmemo li u obzir da su kuće bile bliže samom toku rijeke Bosne, možemo uvidjeti i sam razvoj urbane strukture naselje kakvo je ono danas.

Što se tiče Austro-Ugarskih te jugoslovenskih popisa, zbog bolje preglednosti izvršen je prepis popisa stanovništva onako kako je u originalu, ali bez njemačkih naziva (odnosi se na Austro-Ugarski period).

1879.[38]

Okružje	IME				Polag. Popisa od 16. lipnja 1879.					Polag vjere diele se stanovnici na				
	kotar	Političke ispostave	Občine (džemati)	Ime mjesta	kućah	stanovah	mužkoga	ženskoga	ukupnoga	muhamedance	gr. istočnjake	rimo-katolike	izraličane	druge vjeroispovijedi
							pučanstva							
Banja Luka	Tešanj	Doboj	Doboj	Čifčije	23	24	78	64	142	103	39	-	-	-

1885.[39]

Okružje	IME				Polag. Popisa od 16. lipnja 1879.					Polag vjere diele se stanovnici na				
	kotar	Političke ispostave	Občine (džemati)	Ime mjesta	kućah	stanovah	mužkoga	ženskoga	ukupnoga	muhamedance	Gr.istočnjake	Rimo-katolike	izraličane	Druge vjeroispovijedi
							pučanstva							

38 Glavni pregled političkog razdielenja Bosne i Hercegovine, str. 43.

39 Statistika mjesta i žiteljstva Bosne i Hercegovine po popisu naroda od 1. maja 1885. Sarajevo, Zemaljska štamparija 1886. str. 98.

Banja Luka	Tešanj	Doboj	Doboj	Čifčije	27	26	93	83	176	121	55	-	-	-

1895. [40]

Političke općine, džemati, mjesta	kuće			stanari	Ukupni broj prisutnog žiteljstva	Aktivno vojništvo	Po spolu			Po vjeri						
	nastanjene	nenastanjene	ukupno				muško	žensko	ukupno	muhamedovci	Istočno-pravoslavni (kršćani)	Rimo-katolici (kršćani)	evangelički (kršćani)	drugi (kršćani)	Jevreji	Ostali
Čifčije	30	1	31	21	213	-	108	105	213	140	67	6	-	-	-	-

1921. [41]

Mjesto	OKRUG BANJA LUKA SREZ DOBOJ	ukupno	Prisutno stanovništvo (građansko i vojničko, trajno i prolazno prisutno							
			Pravoslavni	Rimo-katolika	Grko-katolika	evangelika	Muslimani	Izraelićana	Drugih	Bez konfesije i nepoznato
Čifčije		272	73	4	-	-	195	-	-	-

40 Glavni rezultati popisa žiteljstva u Bosni i Hercegovini od 22. aprila 1895., Zemaljska vlada za Bosnu i Hercegovinu, Sarajevo 1896. str. 224.

41 Definitivni rezultati popisa stanovništva od 31. januara 1921., Sarajevo, Državna štamparija 1932.

1931.[42]

U popisu iz 1936. nemamo pregled po naseljenim mjestima već samo po opštinama. Srez Doboj činile su tada 4 opštine: Bukovica, Doboj grad, Tešanj grad i Vojvoda Putnik. Obzirom da su se Čivčije nalazile u sastavu opštine Bukovica, broj stanovnika ulazi u zbir stanovnika Opštine.

Srez	Vjeroispovjest						Ukupno
	pravoslavna	rimokatolička	protestanti	Ostale hrišćanske	islamska	Druge, bez konfesije i nepoznato	
Doboj							
Bukovica	2517	115	-	5	448	-	3085
Doboj, grad	764	1429	34	23	2577	54	4881
Tešanj, grad	515	1289	6	10	5597	18	7435
Vojvoda Putnik	31	3793	133	11	4549	1	8518

1948.[43]

I u popisu iz 1948. godine nemao stanje po pojedinačnim naseljenim mjestima. Iz priloženog dokumenta vidimo da je Srez Doboj ponovo reorganizovan u nekoliko novih opština. Srez su činile opštine Doboj, Grapska, Johovac, Lipac, Majevac, Miljkovac, Stanari i Velika Bukovica. Interesantno je da se opština Bukovica u ovom popisu pojavljuje pod imenom Velika Bukovica u čijem sastavu su bile i Čivčije. Uočljivo je također da se nije bilo moguće izjasniti niti kao Musliman pa tako sa opštinama u sastav kojih su ušla i naseljena mjesta sa pretežno Muslimansko-Bošnjačko-Bosanskim stanovništvom pojavljuje veliki broj Jugoslovena. Tako recimo Grapska ima 2777 Jugoslovena, Johovac (u čijem je sastavu Kotorsko) 2409, a Velika Bukovica sa selima Mala Bukovica i Čivčije broji 707 Jugoslovena. Obzirom da je na prethodnom popisu bilo 448 pripadnika islamske vjeroispovjesti, očigledno je da su naselja M. Bukovica i Čivčije brojali nešto više od 707 stanovnika.

42 Definitivni rezultati popisa stanovništva oda 31. marta 1931. Knjiga II prisutno stanovništvo po veroispovesti, Beograd 1938. str 111.

43 Popis stanovništva 1948. str. 492

1961.[44]

	UKUPNO			Ukupno stanovništvo po narodnosti											
	svega	muški	ženski	Srbi	Hrvati	Slovenci	Makedonci	Crnogorci	Jugosloveni	Česi	Poljaci	Rusini-Ukrajinci	Rusi	Ostalo Sloveni	Ostali stanovnici
UKUPNO	56442	27527	28915	30768	9494	81	36	75	15771	56	7	1	27	8	118
Doboj	8997	4370	4627	2811	1854	63	22	59	4090	19	2	-	17	6	54
Grapska	6138	3036	3102	3173	167	-	2	3	2777	-	-	--	-	-	16
Johovac	8330	3962	3962	4368	2069	3806	--	-	2409	3	3	-	-	-	5
Lipac	5214	2594	2620	1959	135	4	8	5	3088	-	-	-	1	-	14
Majevac	6056	2985	3071	5528	521	-	-	4	-	-	2	1	-	-	-
Miljko-vac	5720	2764	2956	259	2749	1	1	-	2699	3	3	-	-	-	5
Stanari	5379	2654	2725	5261	99	11	1	1	1	-	-	-	3	-	2
Velika Bukovica	5214	2550	2664	4348	135	-	2	1	707	-	-	-	4	2	15

U popisu iz 1961. ponovo je uvedena opcija izjašnjavanja kao Musliman (sa velikim M) te je i u ovom popisu vidljivo da je samo u razmaku od 13 godina broj Jugoslovena drastično opao, a na uštrb njih povećao se broj stanovnika koji su se izjašnjavali kao Muslimani. Osim toga, u ovom popisu prvi put se spominje naseljeno mjesto Osječanske Čivčije. Tako i Čivčije, koje su u ranijoj sreskoj organizaciji često pripadale opštini Bukovica ili Velika Bukovica, a najvjerovatnije radi razlikovanja ova dva naselja na dobojskoj opštini dobijaju pridjev Bukovičke/Bukovačke.

1971[45]

	ukupno	Crnogorci	Hrvati	Makedonci	Muslimani	Slovenci	Srbi	Albanci	Mađari	Romi	Jugosloveni
Čivčije Bukovičke	789	-	-	-	595	-	187	-	-	-	5

44 Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u 1961., Nacionalni sastav stanovništva FNR Jugoslavije, podaci po naseljima i opštinama, Knjiga III, Beograd, Savezni zavod za statistiku 1994.

45 Nacionalni sastav stanovništva SFR Jugoslavije po naseljima i opštinama Knj. 2, Savezni zavod za statistiku, Beograd, 1994.

1981.[46]

	Ukupno	Crnogorci	Hrvati	Make-donci	Muslimani	Slovenci	Srbi	Albanci	Mađari	Romi	Jugoslo-veni
Čivčije	960	-	2	-	686	-	212	-	-	-	57

1991.[47]

Opština	mjesne zajednice	Ukupno	Muslimani	Srbi	Hrvati	Jugosloveni	Ostali
Doboj	B. Čivčije	1017	767	219	4	6	21

2013.

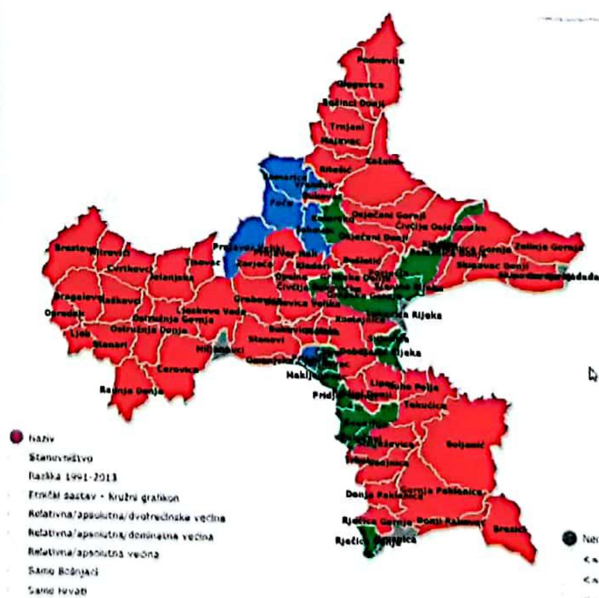
Doboj

Analiza | Popis 2013 | Popis 2013 (prel.) | Popis 1991* | Popis 1991 | Starost 2013 | Starost 1991

20141

Pretraži

#	Naseljeno mjesto	Ukupno	Bošnjaci	%	Hrvati	%	Srbi	%	Ostali	%
200213	Bojanić	332	1	0.3%	1	0.3%	327	98.5%	3	0.9%
207977	Božinci Donji	1 757	0	0.0%	17	1.0%	1 722	98.0%	18	1.0%
200043	Brestovo	690	0	0.0%	3	0.4%	678	98.3%	9	1.3%
200264	Brezici	20	0	0.0%	0	0.0%	19	95.0%	1	5.0%
200272	Brusnica	0	0	0.0%	0	0.0%	0	0.0%	0	0.0%
200205	Bukovac	182	2	1.1%	87	47.8%	93	51.1%	0	0.0%
200116	Bukovica Male	788	64	8.1%	4	0.5%	710	90.1%	10	1.3%
200175	Bukovica Velika	2 741	1	0.0%	11	0.4%	2 723	99.3%	6	0.2%
200167	Bušletić	577	26	4.5%	7	1.2%	539	93.4%	5	0.9%
200159	Cerovica	1 120	1	0.1%	6	0.5%	1 113	99.4%	0	0.0%
200132	Cvitanovići	597	0	0.0%	1	0.2%	589	98.7%	7	1.2%
200124	Čaire	291	[illegible]	[illegible]	3	1.0%	10	3.4%	9	3.1%
200183	Čivčije Bukovičke	687	[illegible]	[illegible]	0	0.0%	295	42.9%	6	0.9%
200108	Čivčije Osječanske	300	0	0.0%	0	0.0%	299	99.7%	1	0.3%
200015	Doboj	25 132	3 797	15.1%	704	2.8%	19 586	77.9%	1 046	4.2%
200298	Donja Paklenica	505	0	0.0%	3	0.6%	497	98.4%	5	1.0%
200302	Donji Rakovac	6	0	0.0%	0	0.0%	6	100.0%	0	0.0%
200086	Dragalovci	382	0	0.0%	55	14.4%	275	72.0%	52	13.6%
200191	Foča	264	0	0.0%	[illegible]	[illegible]	5	1.9%	2	0.8%
207721	Glogovica	532	0	0.0%	7	1.3%	524	98.5%	1	0.2%
200248	Gornja Međeda	0	0	0.0%	0	0.0%	0	0.0%	0	0.0%
200329	Gornja Paklenica	418	0	0.0%	3	0.7%	410	98.1%	5	1.2%
200078	Grabovica	612	1	0.2%	5	0.8%	606	99.0%	0	0.0%
207993	Grapska Donja	468	1	0.2%	2	0.4%	463	98.9%	2	0.4%
200060	Grapska Gornja	1 448	[illegible]	[illegible]	1	0.1%	31	2.1%	1	0.1%

46 Nacionalni sastav stanovništva SFR Jugoslavije, Knjiga I, Podaci po naseljima i opštinama, Savezni zavod za statistiku, Beograd 1991.

47 http://www.fzs.ba/wp-content/uploads/2016/06/nacion-po-mjesnim.pdf, "Nacionalni sastav stanovništva - Rezultati za Republiku po opštinama i naseljenim mjestima 1991.", statistički bilten br. 234, Izdanje Državnog zavoda za statistiku Republike Bosne i Hercegovine, Sarajevo.

ČIVČIJE BUKOVČKE PREGLED PO POPISIMA 1879-2013. ZBIRNI PREGLED

godina	ukupno	Bošnjaci	Srbi	Hrvati	Jugosloveni	Ostali
1879	142	103	39	-	-	-
1885	176	121	55			
1895	213	140	67	6		
1910	250	178	69	3		
1921	272	195	73	4		
1961	721	556	156	2	7	
1981	960	686	212	2	57	
1991	1017	767	219	4	6	21
2013	687	386	295	0	0	9

Današnje granice MZ Čivčije Bukovičke

PRAHISTORIJA

Prahistorijski period ljudske zajednice općenito podijeljen u kameno i metalno doba.

Kameno doba tokom prahistorije dijeli se na starije, srednje i mlađe doba. U svakom od ovih perioda nalazimo tragove života na području Bosne i Hercegovine.

Kad govorimo o paleolitiku ili starijem kamenom dobu ono obuhvata period od početka ljudske zajednice do 150.000 godina prije nove ere (starije kameno doba).

„Osnovni nalazi starijeg i srednjeg paleolita u Bosni pripadaju zoni sjeverne Bosne"[48]

Prva paleolitska nalazišta na tlu Bosne i Hercegovine nalaze se na području u blizini grada Doboja. *Prvo takvo nalazište je na terenu Makljenovca kod Doboja, dok je kasnije otkriveno još 14 takvih nalazišta.*[49]

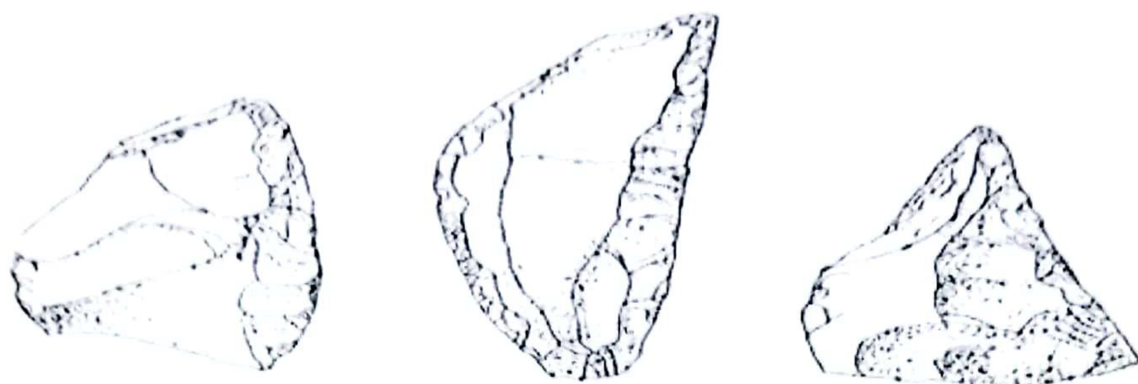
Dakle, prema istraživanjima, u paleolitskom periodu čovjek po prvi puta naseljava prostor oko Doboja. *Bližim istraživanjima nađena su dva odvojena vremenska horizonta življenja srednjeg i kasnog paleolitika oba vezana za razdoblje blaže klime , manjih otopljavanja unutar posljednjeg ledenog doba Würma.* [50]

Paleolitski čovjek je stanište imao tamo gdje ima nalazišta kremena jer je od kremena spravljao primitivni alat i oruđe. Sve je to upotrebljavao u lovu na divljač, napadu, odbrani ili prilikom kopanja zemlje tražeći jestivo korjenje.

48 Historija Bosanske duhovnosti, Prahistorija, prof. dr Muhamed Filipović, Svjetlost, Sarajevo, 2004. str 249.

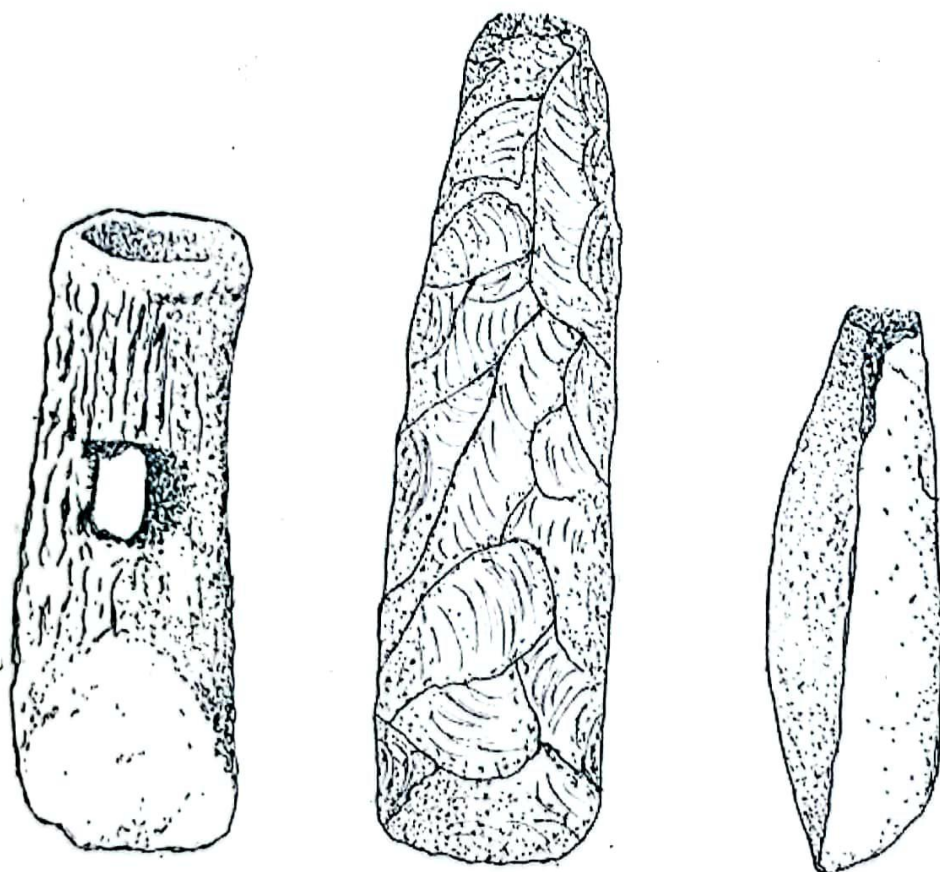
49 Historija Bosanske duhovnosti, Prahistorija, prof. dr Muhamed Filipović, Svjetlost, Sarajevo, 2004. str 246.

50 Doboj, Društveno privredna karta komune, 1977. str. 54

Oruđa od kremena iz starijeg kamenog doba

U potrazi za hranom ljudi su pratili životinjska krda, stanovali pod šatorima od životinjskih koža po privremenim staništima na glavicama bregova pored Bosne i Usore gdje su životinje dolazile na pojila. [51]

Oruđa od kamena i životinjskog roga iz mlađeg kamenog doba

Ovi prvobitni stanovnici Bosne vjerovatno nisu imali čvrstih nastambi, živjeli su pod šatorima napravljenim od kože životinja i granja.

51 Doboj, Društveno privredna karta komune, 1977. str. 54

Čitava kultura ovih ljudi zavisila je od kamena. Sa sigurnoću se može reći da među ovim ljudima nije bilo znakova bilo kakvog duhovnog života.
Sjeverno i južno od B. Čivčija otkriveno je više lokacija na kojima su pronađena oruđa i oružja iz ovog perioda. Najznačajnija nalazišta su na ušću Usore (Crkvina, Kamen, Londža), zatim u selu Podnovlje (Danilovića i Grabovca Brdo).[52]

Za pretpostaviti je da je paleolitski čovjek prolazio dolinom rijeke Bosne, lovio divljač koja se pojila na rijeci Bosni i na terenu i području današnjih B. Čivčija.

Nakon perioda paleolitika nastupa jedan veći prekid kontinuiteta (oko 30.000 godina) života na tlu Bosne i Hercegovine pa tako i Dobojskog kraja. Osnovni razlog je nastupanje ledenog doba te zaleđivanje ovih prostora. U takvim uslovima paleolitski čovjek zasigurno nije mogao opstati, pa je vjerovatno napustio ove prostore idući za divljači koja se kretala prema toplijim krajevima.
„Ljudske skupine se na ovim prostorima javljaju tek nakon što se debeli pokrivač sasvim povukao i nakon što su ponovo nastali klimatski uvjeti slični današnjim. Dolaskom novih ljudskih skupina na ove prostore poslije gotovo 30.000 godina nastupa i novi period nazvan neolit. [53]

Ovaj period ljudskog razvoja na tlu Bosne i Hercegovine obuhvata period u vremenu od oko 4000 – 2000 godine prije nove ere.

Odmah treba napomenuti da skupine ljudi u neolitu nemaju ama baš nikakve veze sa ljudskom zajednicom iz paleolita. U neolitu postojalo je nekoliko grupa neolitskih stanovnika Bosne, međutim najbrojnija je je bila ona koja je pripadala Vinčarskoj kulturi. "*Ova kultura imala je, vjerovatno, svoj centar u području sela Vinča nedaleko sadašnjeg Beograda. Otuda se je pružala i prema Bosni u toku cijelog perioda srednjeg i kasnog neolita*"[54]
Ova grupa pravila je nekoliko vrsta naselja, a u dolini Bosne i Usore ta naselja se nalaze na manjim brežuljcima.
„Ostaci ovih sela otkriveni su i istraženi na više lokacija oko Doboja, na ušću Usore, zatim u selima: Ularice, Šije, Ševarlije i Kladari." [55]
Pretpostavlja se da su kuće u ovim selima pravljene od pruća, a sa unutrašnje strane obljepljene glinom. Ljudi u neolitskom periodu bave se poljoprivrednom proizvodnjom, ratarstvom i stočarstvom. Polja za obradu su morala biti iskrčena kamenim oruđima.

52 Doboj, Društveno privredna karta komune, 1977.
53 Ibidem
54 Doboj, Društveno privredna karta komune, 1977. str. 55
55 Ibidem

„Za obradu zemlje uglavnom se koristi motika od uglačanog kamena, pričvršćena za drvenu držalicu ili parožak od jelenskog roga. Tako je i u našem kraju zemljoradnja – zanat koji hrani svijet. Polja u dolinama Bosne, Usore i Spreče pretvorena su u plodne njive...“ [56]

Na taj način prije gotovo 4000 godina (oko 2000 g P.N.E.) polja u dolini rijeke Bosne bila su „zasijana“ pšenicom, zobi, ječmom i drugim kulturama. Šta se u tom periodu dešavalo u dolini Bosne između Krnjina i Trebave teško je reći. Ali, ako su neolitska nalazišta povrđena u Ševarlijama, Ularicama i Šijama sa južne strane Doboja te Kladarima nadomak Čivčija sa sjeverozapadne strane onda imamo pravo tvditi da je i polje između Krnjina i Trebave koristilo za poljoprivrednu proizvodnju. Gdje je tada bilo korito Bosne uz Krnjin ili Trebavu nemoguće je procjeniti jer je u svojoj povijesti rijeka Bosna na ovom lokalitetu bezbroj puta mijenjala tok.

Bronzano doba traje od oko 2000. do 750. pr. Kr. a odlikuje ga upotreba bronce za izradu oružja, oruđa, nakita i posuđa. U ovom periodu značajna su nalazišta raznih artefakata[57] na području Doboja kao i u samim Čivčijama.

Čivčije Bukovačke, općina Doboj

Čivčije *Bukovačke smještene su uz samu desnu obalu Bosne, oko 3 km sjeverno do Doboja (karta 6:9). Vrh koplja pronađen je na samoj obali i 2014. godine otkupljen od strane Muzeja u Doboju.*

Nalaz:
Vrh koplja (sl. 7: 1) – dužina 15,2 cm; promjer otvora 2 cm; težina 109 g – Regionalni muzej Doboj, inv. br. 5399.
Vrh koplja s kratkim i širokim tuljcem za nasad i blago uvinutim listom čije se najšire mjesto nalazi u donjoj trećini. Na listu s obje strane tuljca mogu se zamijetiti vrlo plitka rebra koja počinju od najšireg mjesta na listu. Neposredno ispod početka lista nalaze se dvije rupice sa strane.[58]

56 Historija Bosanske duhovnosti, prof. dr Muhamed Filipović
57 lat. ars-obrada, facere-napraviti, u arheologiji je naziv za predmete koje su stvorili ljudi.
58 Mario Gavranović, Aleksandar Jašarević, Novi nalazi kasnoga Brončanog doba iz Sjeverne Bosne, pril. inst. arheol. Zagrebu, 33/2016, str. 116

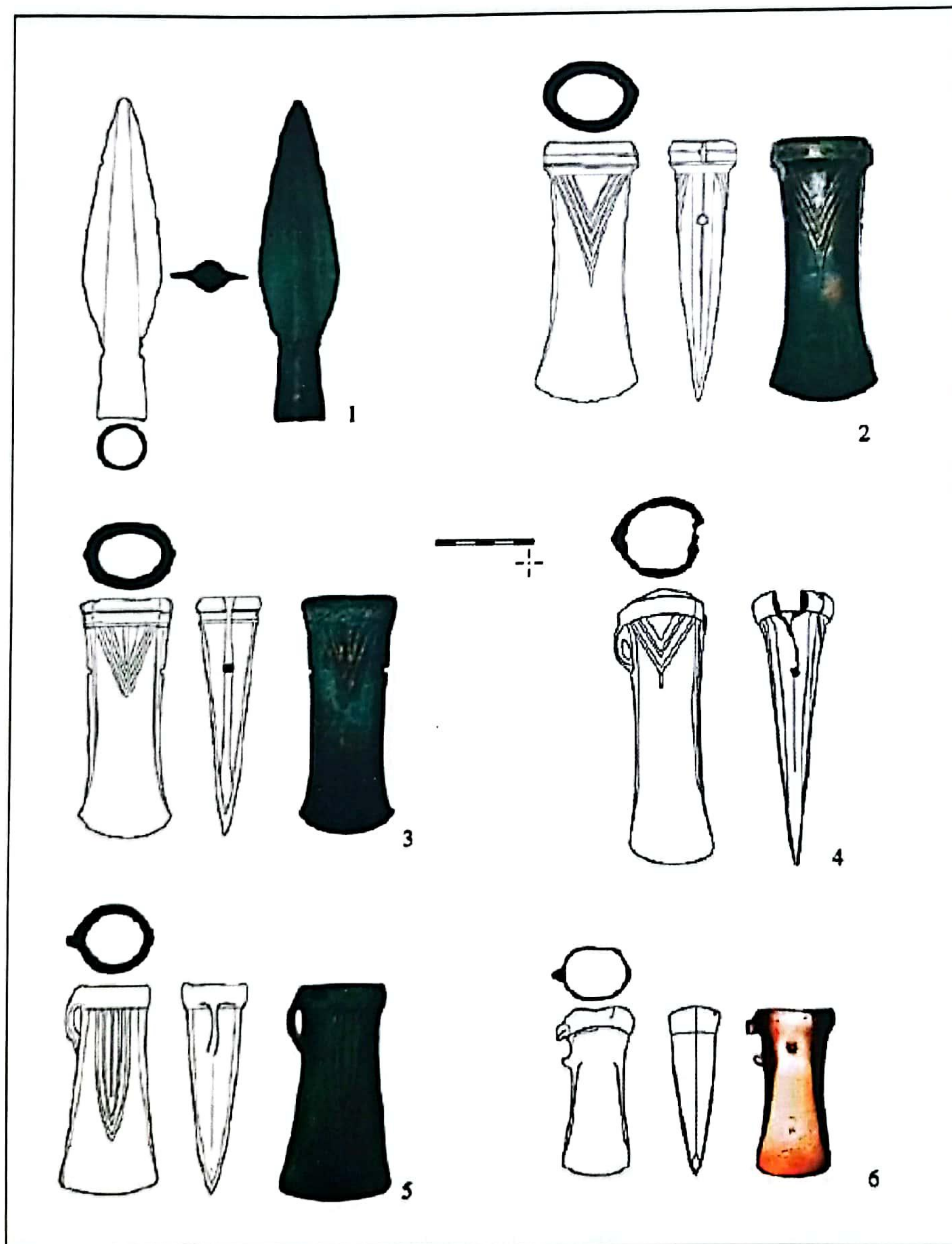

Abb. 7 Einzelfunde der Spätbronzezeit aus Nordbosnien: 1. Čivčije Bukovačke; 2. Pažnica Donja; 3. Doboj–Spreča; 4. Donje Vrsinje–Miličić; 6. Duga Njiva; 7. Batković

Sl. 7 *Pojedinačni nalazi kasnoga brončanog doba iz sjeverne Bosne: 1. Čivčije Bukovačke; 2. Paležnica Donja; 3. Doboj–Spreča; 4. Donje Vrsinje–Miliči; 5. Duga Njiva; 6. Batković*

ANTIČKO DOBA

Do dolaska Rimske imperije u krajeve sjeverne Bosne u širem području su živjela mnogobrojna ilirska plemena.

Ilirska plemena su u početku bila na niskom stupnju razvoja. U starijem željeznom dobu (od 8. do 5. stoljeća p.n.e.) došlo je do njihovog privrednog i vojnog uspona, što je dovelo do društvenog raslojavanja. Ilirska plemena su bila veoma ratoborna. Ratovala su međusobno, ili su se udruživala u plemenske saveze i nastojala odbraniti od osvajača. Značajan uticaj na njih imali su Kelti (Gali) koji su u periodu između 370 i 360 godine p.n.e. prodrli na prostor sjeverne i srednje Bosne i tu se trajno zadržali donoseći sa sobom brojne tekovine (lončarstvo, ralo, plug, grablje, razni alat i dr.).
Na plemena, nastanjena na južnim dijelovima Bosne, značajan uticaj ostvarili su Grci preko svojih kolonija.[59]

Prostor oko rijeke Save s jedne i druge strane kao i dolinu rijeke Bosne naseljavala su plemena Breuka.
Breuci predstavljaju najstarije imenom poznate stanovnike sjeveroistočne Bosne. U III vijeku prije nove ere rimske legije prodiru na Balkan iz dva prvca – dolinom rijeke Save i sa juga. Sam dolazak rimskih legija izaziva manji ili veći otpor pojedinih ilirskih plemena. Ratovi se nastavljaju i krajem drugog i početkom prvog vijeka.

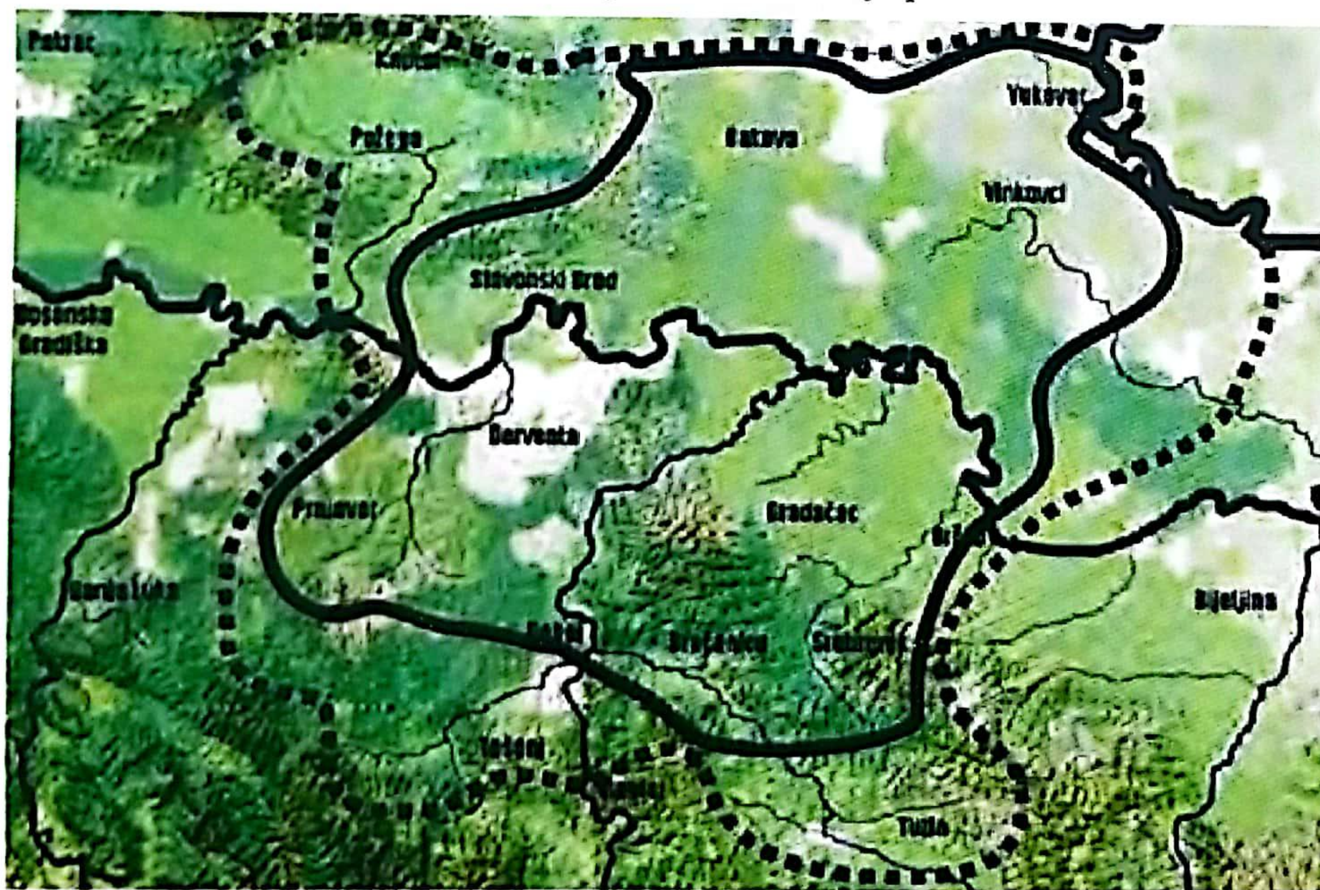
6. godine n.e. izbija Panonsko-dalmatinski ustanak ili Veliki ilirski ustanak, antički su pisci nazvali Bellum Batonianum, Batonovim ili Batonskim ratom, po imenu dvojice vrhovnih vođa ustanka.

59 Područje općine Doboj-Istok kroz historiju – Osman Hadžić, 2003., str 18-19

Ustanak je izbio negdje u centralnim dijelovima Bosne (koja je pripadala rimskoj provinciji Ilirik), gdje je živio narod Dezitijati. Uzroci ustanka su bili složeni i brojni, a najčešće se navode visoki porezi, zloupotrebe i nepravde pri njihovom ubiranju, nezadovoljstvo domaćeg stanovništva stegom rimskih upravno-administrativnih okvira, izrabljivanje i pljačka domaćih bogatstava, itd. Ustanak je, dakle, izbio među Dezitijatima, a potom se proširio na teritorije drugih naroda, u prvom redu Delmata (koji su živjeli na prostorima današnje Hercegovine), zatim Breuka (na prostorima sjeveroistočne Bosne i Slavonije), Mezeja (na tlu sjeverozapadne Bosne), Pirusta (gornje Podrinje i Sandžak), itd. U ustanku, jednu od glavnih uloga su imali Breuci, narod koji je živio na prostorima današnje Slavonije te dijelovima sjeverne i sjeveroistočne Bosne.

U ljeto 8. godine n.e., njihov vođa Baton se predao Rimljanima, izručivši im svog saborca Pinesa – jednog od breučkih vođa, koji se nije mirio s predajom. Rimljani su mu zauzvrat priznali vlast nad Breucima. No, ubrzo potom, Baton Breučki je zarobljen i pogubljen od svog desitijatskog imenjaka, a Breuci su se ponovo pobunili. Rimske legije su vlast nad Ilirikom morale povratiti silom. U jesen 9. godine n.e., pale su i posljednje enklave ustaničkog otpora.[60]

Dugogodišnji ratovi protiv ilirskih plemena završavaju porazom Ilira.

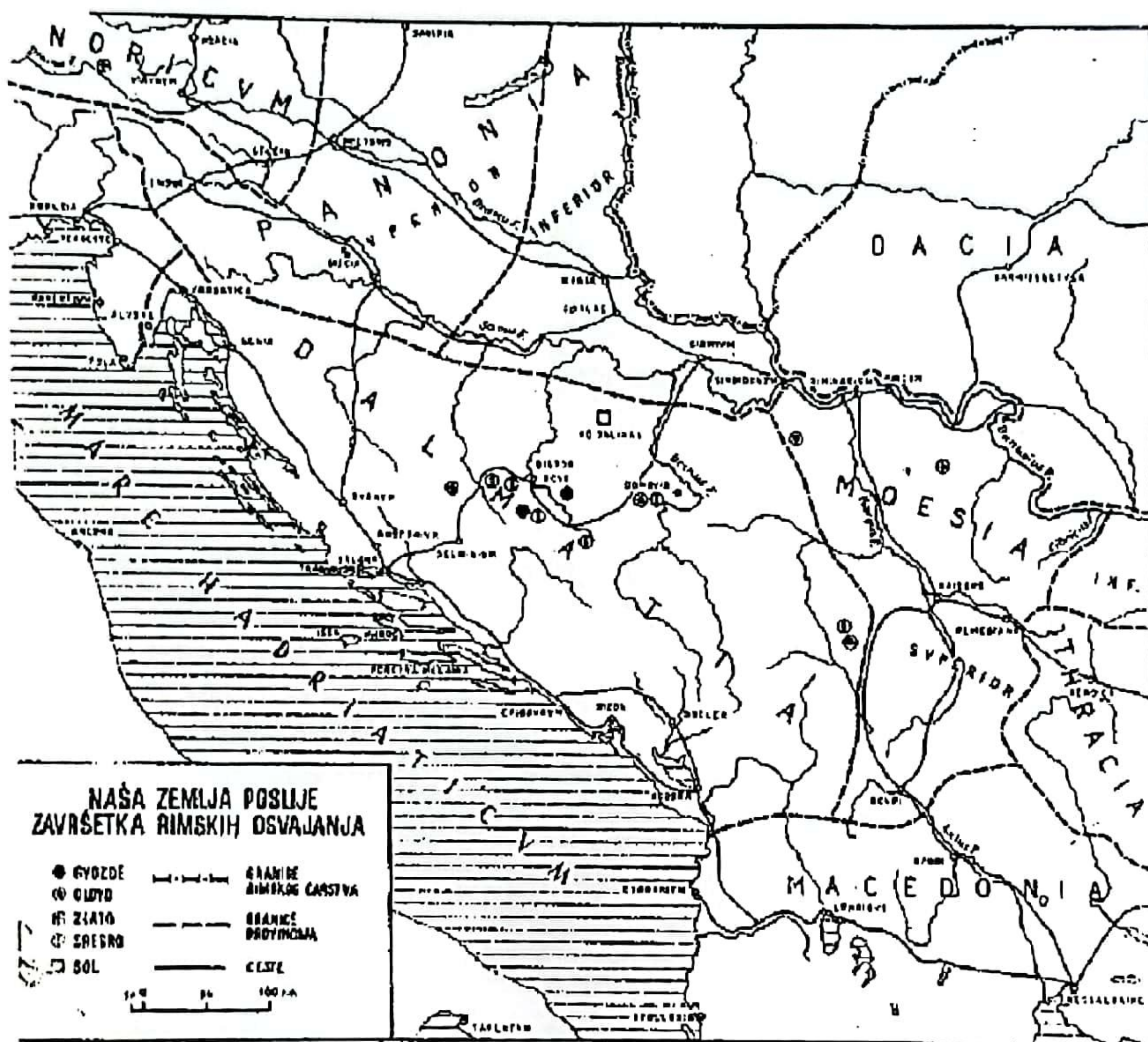

Breučki teritorij: vjerovatne (ravna crta) i moguće granice (isprekidana crta) Gračanički glasnik br 28 str 14

60 Područje općine Doboj- Istok kroz historiju – Osman Hadžić, 2003. str. 4-6

Izvori navode da se predaja vođe Ilira iz plemena Breuka desila na rijeci Batinus (Bosna).

Dolaskom rimske uprave teritorij Balkana je podjeljen na provincije: Panoniju i Dalmaciju. Granica između ove dvije provincije protezala se južno od Save.

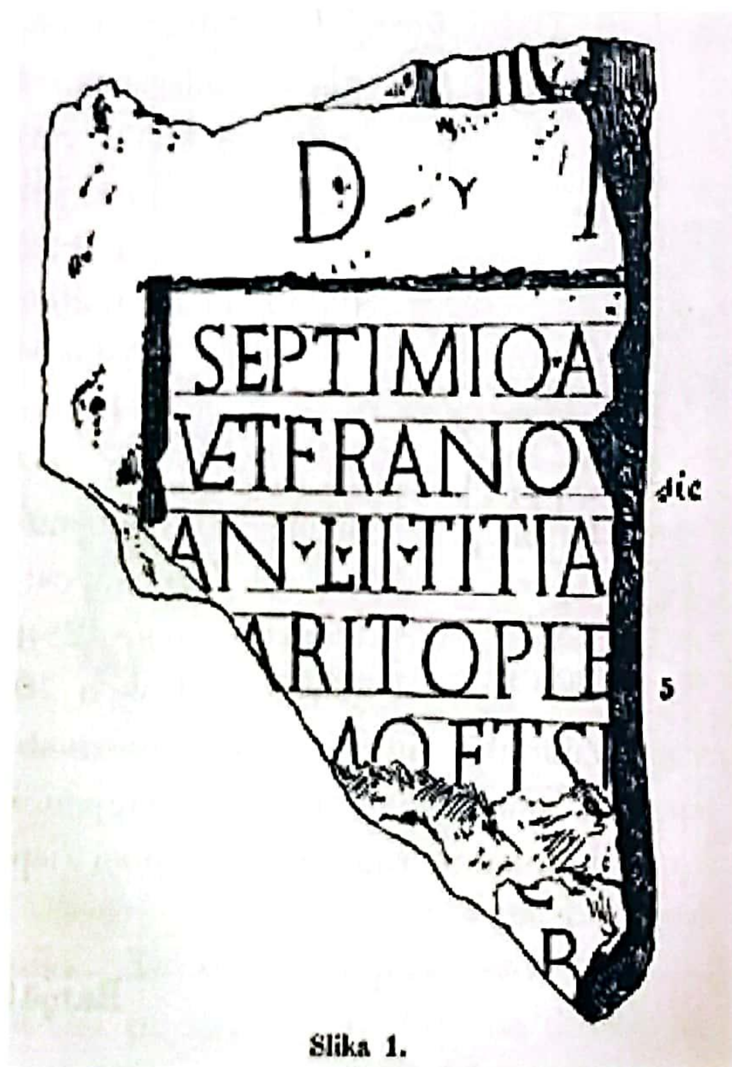

Boljom analizom karte koja prikazuje provincije Panoniju i Dalmaciju vidi se da je se granica između jedne i druge nalazi južno od rijeke Save. Da li područje današnjeg Doboja pripada Dalamciji, a područje Dobora Panoniji teško je reći. Već iz tog perioda imamo neudoumica oko upravne podjele ovog područja.

Dolaskom rimske uprave dolaze nove tekovine razvijene civilizacije: državno uređenje, pismenost, uvodi se novac, prave se ceste, donose se nove poljoprivredne kulture.

Rimska uprava sagradila je vojni logor –kastrum i refugijum – tvrđavu iznad ušća rijeke Usore u Bosnu. U neposrednoj blizini niklo je i gradsko naselje.

Ovo naselje imalo je vodovod, kanalizaciju, ulice. Ovdje su živjele i žene vojnika. U blizini se nalazilo i groblje vojnika a brojni spomenici sa zapisima nam podrobnije govore o životu ovih ljudi. Na jednoj ploči od kamena krečnjaka pisao je sljedeći tekst

Slika 1.

Glasnik zemaljskog muzeja 01.10.1895. str 573

(prevod):

Bogovima manima
(posvećeno)
Septimo A...
Isluženi vojnik, živio je
Godine LII. Ticija
Njegova žena iz pieteta
(preblagome) mužu i sebi
(ovaj je spomenik podigla)

Tako su veteran rimske legije Septimo i njegova žena Ticija najstariji imenom poznati stanovnici ovog kraja. [61]

Na lokalitetu Gradina, na teritoriji sela Johovac, otkriveni su temelji rimskih građevina iz 2-4 vijeka naše ere. Bliža istraživanja nisu vršena, a takođe ovo dragocjeno kulturno nasljeđe nije ni zaštićeno. Postoje očuvani temelji građeni od obrađenog kamena i vezani krečnim malterom, od dvije veće građevine čija namjena nije poznata. Moguće je da su građevine pripadale većem poljskom imanju, ali nije isključeno i da je u pitanju putna stanica.

Zapravo je poznato da su Rimljani izgradili drum kroz dolinu rijeke Bosne, koji je vezivao ove krajeve sa velikim međunarodnim drumom što je prolazio dolinom

61 Pisana riječ zavičaja – Kasim Deraković, 1990. Univerzal Tuzla, str. 11

rijeke Save. [62]

Pokušaji da se istraživanjima utvrdi trasa ovog druma dali su samo djelimične rezultate, jer su jedino na tri-četiri mjesta nađeni ostaci nekavog puta. Jedan trag je i na lokaciji „Kaldrma" na rubu riječne doline Bosne u Kotorsku. Tamo gdje se makar i parcijalno očuvala, trasa ovog starog druma korištena je i u srednjem vijeku, pa i za vrijeme turske vladavine.[63] Rimske građevine na Gradini u Johovcu porušene su, najvjerovatnije krajem 4. vijeka.[64]

62 Mjesna zajednica Johovac strana 13-14, Grafičar, Doboj 1981.
63 Monografija Kotorsko, strana 63, Grafičar, Doboj 1982.
64 Mjesna zajednica Johovac strana 13-14, Grafičar, Doboj 1981.

SREDNJOVJEKOVNA BOSANSKA DRŽAVA

Kao zemlja oko gornjeg i srednjeg toka rijeke, ime Bosna prvi se put spominje u zapisima bizantijskog cara Konstantina Porfirogeneta u djelu *O upravljanju carstvom* sredinom 10. stoljeća.

U literaturi zapisano je da je prvi bosanski Ban Borić (1154-1164.) imao je posjede u Slavoniji i na desnoj obali rijeke Save tj. na sjeveru Bosne oko donjeg toka rijeke Bosne .

1225 godine u pismu pape Honorija III katoličkom nadbiskupu Ugrinu prvi puta se spominje Usora (Wossora), dok je drugim pismom potvrdio odluku kralja Andrije II da kaločkom nadbiskupu preda zemlju Bosnu, Usoru i Soli da bi je očistio od jeretika. [65]

„Zemlja“ Usora se od samog pominjana 1225. prostirala od Bosne do Vrbasa i bila je upravna - teritorijana jedininica u vidu prostrane geografske oblasti koju je činilo više župa pa je u pitanju istorijska oblast sa većim ili manjim stepenom političke samostalnosti. [66]

Usora se do 1244. godine proširila i na desnu obalu donjeg toka rijeke Bosne, izlazeći iz prirodno-geografskog okvira sliva Usore i župa na tom prostoru. Tu se, međutim, nije zaustavio njen teritorijalni razvoj.[67]

Usora je zajedno sa „zemljama“ Soli, Bosna, Donjim krajem i Humom ulazi u sastav Bosanske banovine, a kasnije i Bosanke države.

Jedan od prvih dokumenata u kojima se spominju naselja u donjem toku rijeke Bosne u Dobojskoj regiji je povelja Stjepana Kotromanića iz 1323. godine .

---

65 Župe i naselja „zemlje" Usore, Jelena Mrgić, Jugoslovenski istorijski časopis str. 29

66 Ibidem str. 30

67 Severna Bosna 13-16. veka, Jelena Mrgić strana 57)

STJEPAN KOTROMANIĆ
(PO 1323. GODINI)

KADA GA POSLASMO PO MOJU GOSPOJU CARU BUGARSKOMU

Az Sveti Grgur, a zovom ban Stipan, po milosti božijoj gospodin vsim zemrljam' bosanskim i solskim i usorskim i Donjim krajem i Humskoj zemlji gospodim, i brat moj Vladislav:

Dasva knezu Grguru velikomu Stlipaniću milost svoju vi, naju viru i dušu., dasva mu prvo Čečavu, drugu Hrastuš, treće Une na više Jakeša, četvrto Volović, peto Modrič.

Toj mu damo za njegovu virnu službu tada – kada ga poslasmo prid našimi vlasteli po gosopoju, po moju, caru bu(ga)rskomu.

I u tom nam posluži pravo i virno.

I ja, ban Stipan, s bratom mojim, s knezom s Vladislavom, taj sela naju dasv' knezu Grguru Stipaniću u vike vikom, njemu i njegovu ostalomu - da mu re to ne poreče nikadare, ni njemu ni njegovu ostalome, što bi ga ne opitala Crkva bosanska... [68]

POVELJU GRGURU STIPANICU *ban Stjepan Kotromanić izdao je nakon svoje ženidbe sa kćerkom bugarskoga cara, nepoznatog imena. Na čelu bosanske vlastele koja je dovela djevojku iz daleke zemlje nalazio se veliki knez Grgur Stipanić, koji poslije uspješne ženidbene misije dobi ovom darovnicom na poklon pet sela. Ime trećeg sela je nečitljivo, nejasno napisano. Taloci ga transliterira i transkribira kao Unenaviščijakš, Mazalić ga čita kao U Nenavištu Jakeš, a moglo bi se najprije i najpribližnije čitati sudeći po faksimilu kao Une na višn' Jakeša.*

Darovnica je izdana u vrijeme u kome je ban vladao ne samo svojom očevinom nego i oblastima sjeverne Bosne, što su ranije držali Stevan Dragutin i Mladen Šubić. Dokumenat potvrđuju svjedoci. Osim onih iz centralne Bosne, od Zagorja, od Rame, od Usore, od Soli i od Trebotića, javljaju se feudalci iz Neretve, od Duvna i iz Donjih krajeva, što znači da je proširio svoju teritoriju ne samo u Humu nego i u današnjoj zapadnoj Bosni, u zaleđu grada Splita.

Garanciju za ovu darovnicu daje crkva bosanska, kao i za onu izdanu Vukoslavu Hrvatiniću, sinu ključkog kneza Hrvatina, brata Grgura Sipanića, što nas uvjerava da su porodice Hrvatinova i Grgureva priznale autoritet bosanskih krstijana kao najveći i najsigurniji.[69]

68 Stari Bosanski tekstovi, Mehmedalija Mak Dizdar, Svjetlost Sarajevo 1968. str. 79
69 Ibidem str. 34, 348

15.08.1415. GODINE

Konačni i odsudni boj vodio se negdje u prvoj polovici augusta 1415., a svršio je potpunim porazom ugarske vojske. Ugarski ljetopisac Thuroczy opisuje ga, dašto na osnovu tradicije, dosta živahno; prema njegovu opisu bila je to konjanička bitka, koja je počela bijesnim nasrtavanjem, a onda kaže : Tko je mogao predvidjeti lukavost Bošnjaka? Ugarske su čete bile u probitku, a kad to opaziše bosanske straže po bregovima, zavikaše iz sveg grla: Ugri bježe! Na to se Ugri poplašiše i u divljem brijegu raštrkaše. Samo je po sebi jasno, da je ta lukavština naivno izmišljena isprika ugarskoga poraza, nego je vjerovatno, da su Bošnjaci Ugre iznenada zaskočili s boka, pa ih tako natjerali u strah i pobili. Sve vojskovođe dospješe u sužanjstvo. Ivan od Morovića morao je platiti 40.000 dukata, Ivan Gorjanski takodjer se tek nakon dulje vremena oslobodio, te onda poklonio teške verige svoje crkvi u Battaszeku, dok Pavao Čupor plati glavom; pomenuti već Thuroczy priča, da ga je Hrvoje dao zašiti u bikovlju kožu, pa onda živa baciti u rijeku uz riječi: Ti, koji si se nekoć u ljudskoj podobi poslužio bikovljim glasom, podiči se sada i bikovljim oblikom! 128) . Ovom pobjedom Hrvoje postade opet vlast u zapadnoj Bosni, dok je ostali dio zemlje ipak bio u bosanskim rukama; ugarski upliv bude potpuno istisnut, dapače, pošto su granice prema Hrvatskoj i Ugarskoj ostale otvorene, to je od sada ugarski kralj malo pomalo ulazio u defanzivu. I tako bude ono, što je kroz tolike godine i uz gubitak tolike krvi stečeno, jednim udarcem izgubljeno za Žigmunda. Od toga vremena noga njegova više nije prelazila Save.[70]

MIRNA BOSNA

Scena se odigrava u širokom pejzažu s niskom vegatacijom i blagim brežuljcima, utvrđenim gradom u dnu lijevo i dalekim brdima.

U donjem lijevom kutu je dio rijeke i kratka strmina obale. U desnom su dijelu slike bosanske čete, na čelu im dva konjanika. Desni na bijelcu je vojvoda Hrvoje Vukčić-Hrvatinić, odjeven u dolamu s galonima, zaogrnut velikim tamnim krznom, na glavi mu je kaciga, u lijevoj ruci štit sa grbom (ruka sa sabljom i uspravni lav). Ispred njega nekoliko poraženih plemića skida oružje. Više u sredini tri vojnika pod kacigama nose slavonskog bana Pavla Čupora, umotanog u bikovsku kožu, prema rijeci. Na lijevoj polovini slike stoje turski vojnici oružani kopljima, predvođeni dvojicom bogato odjevenih konjanika, a naokolo leže poginuli vojnici. Historijski okvir ovoj sceni je pobjeda bosanskog vojvode Hrvoja Vukčića-Hrvatinića, koju je uz pomoć Turaka izvojevao kod Doboja

1415. nad vojskom ugarskog kralja Sigismunda. Vojskovođe Ivan Gorjanski i Ivan od Morovića vjerovatno dva lika u prvom planu desno uspjeli su se iskupiti od ropstva, dok je Pavao Čupor, koji je na dvoru u Budimu jednom zadirkivao Vukčića zbog njegova krupna glasa, ručući poput bika, zašiven u bikovsku kožu i bačen u rijeku Bosnu. Nakon tog poraza

70 F. Šišić. Vojvoda Hrvoje Vukčić Hrvatinić i njegovo doba. Zagreb 1902. str. 234-5

Mađari su ostavili Bosnu na miru, pa je možda ovdje porijeklo poznate uzrečice (F. Šišić.) Vojvoda Hrvoje Vukčić Hrvatinić i njegovo doba. Zagreb 1902. str. 234-5). Krupni lik vojvode

Ovu bitku kod Doboja naslikao je 1931 godine Hrvatski slikar Oton Iveković (Izvor: Historijsko slikarstvo u Hrvatskoj , MARIJANA SCHNEIDER, Povijesni Muzej Hrvatske, Zagreb, 1969, strana 102.

Hrvoja nema ni traga sličnosti sa elegantnim vitezom na poznatoj minijaturi u njegovu misalu (Carigrad, Saraj), ali ne treba zaboraviti da se prikazani događaj odigrao kad je njemu bilo 65 godina.

NEKA OD NALAZIŠTA IZ SREDNJEG VIJEKA SA PODRUČJA DOBOJA I DERVENTE A PREDSTAVLJENA U ARHEOLOŠKOM LEKSIKONU BOSNE I HERCEGOVINE

04.15 CRKVINA, Podnovlje, Doboj. Srednjovjekovna crkva. Na desnoj obali rječice Glogovine nađeno je poslije oranja fragmenata kamena s krečnim malterom. Kasnije su se ovi nalazi ponovili. Ranije je nađen temeljni zid pa grobovi s kamenim pločama.

B.Belić

04.16 CRKVIŠTE, Veliki Prnjavor, Doboj. Srednjovjekovna crkva? Na blago zatalasanom terenu iznad rječice Foče nalazi se humka nastala od urušenog građevinskog materijala . Ovdje mještani nalaze obrašeno kamenje vezano krečnim malterom. Između temelja i zidova postoji podnica. Kasni srednji vijek.

B. Belić

04.23 DERVENTA, Derventa, srednjovjekovno naselje. Prvi put se spominje 1473. na više mjesta na padini nalaženi su dijelovi masivnih substrukcija, tako i substrukcije crkve iz 16-17. st., a u potoku podno crkvišta nađen je novac kralja Sigismunda (15. st.). Nekropola ovog naselja nalazila se bliže obali Ukrine. Vidljivi su ostaci prelaza preko rijeke Ukrine, izvedeni od od pletara i kamena.

B.Graljuk

04.33 GLAVICA – MRAMORJE, Prisade, Doboj. Srednjevjekovna nekropola. Skupina stećaka je u novije doba potpuno uništena. Kasni srednji vijek.

LIT.:Š.Bešlagić,1971,134
B Belić

04.36 GRAD, Brestovo, Doboj. Srednjovjekovno utvrđenje. Na strmoj niskoj stijeni poviše desne obale Ukrine još vrlo dobro sačuvana građevina potkovičastog oblika od 23 m dužine i 13 m širine Sastoji se od okruglog tornja i četvrtastog prigratka. Debljina vanjskih zidova iznosi 2 m. Unutar građevine sačuvan je kulturni sloj bogat ulomcima zemljanih posuda koje se, bar u najgornjem sloju, mogu datirati u 14 -15 st. Ime grada nije se sačuvalo, ali se prema tradiciji kod naroda može pretpostaviti da se zvao Kovač.

Đ.Basler 1952,424

04.43 GRADINA, Ritešić, Doboj. Srednjovjekovna tvrđava. Na izduženom grebenu uz dolinu rijeke Bosne nalaze se ruševine zidova u obliku izduženog pravougaonika sa zaobljenim kraćim stranama. Oko centralnog dijela tvrđave postojao je i širi prostor zaštićen zidom. Kasni srednji vijek.

B.Belić

04.48 GRČKO GREBLJE, Brestovo, Doboj. Srednjovjekovna nekropola. Na povišenom položaju, uz savremeno seosko groblje, nalaze se 3 spomenika oblika sanduka. Kasni srednji vijek.

LIT.:Š.Bešlagić 1971, 133
B. Belić

04.49 GRČKO GREBLJE, Osredak, Doboj. Srednjovjekovna nekropola. Na brežuljku skupina od 11 spomenika, od toga 5 sanduka i 6 amorfnih kamenova. Pri iskopu jednog groba nađen je spomenik od pješčara u obliku zaobljene kupe na čijoj je površini urezan natpis s konca 13. ili početka 14. v.

LIT.:Š.Bešlagić 1971,134;
M.Vego 1981, 61,sl 17

B. Belić

04.50 GRČKO GREBLJE, Ritešić, Doboj. Srednjovjekovna nekropola. Na uzvisini iznad sastava Bosne i Veličanke nalazi se 5 spomenika (1 sanduk, 2 stele i 2 amorfna kamena)

B. Belić

04.53 GREBLJE NA LIPI, Podnovlje, Doboj. Srednjovjekovna nekropola. Na prostranoj glavici nalazi se dvadesetak manjih stela i desetak većih ploča, većinom oštećenih i utonulih u zemlju. Kasni srednji vijek.

B. Belić

04.60 KAMEN, Dragalovci, Doboj. Srednjovjekovni grob. Sačuvan usamljen stećak u obliku sanduka;kasni srednji vijek.

LIT.: Š.Bešlagić 1971, 133
N. Miletić

04.63 KAMENJE, Cerovica, Doboj. Srednjovjekovna nekropola. Sačuvana 4 stećka u obliku sanduka ;kasni srednji vijek

LIT.: Š.Bešlagić 1971, 134
N. Miletić

04.79 KUŽNO GREBLJE, Prnjavor Mali, Doboj. Rimsko naselje i srednjovjekovna nekropola. Na prostranoj zaravni nalaze se slabi ostaci rimskih građevina, možda nekog manjeg naselja. Mjesto je u srednjem vijeku poslužilo za za groblje na redove. U dva groba su nađeni željezni predmeti-mamuze i koplje. Istraživanja nisu vršena.

B. Belić

04. 92 OBLI KAMEN, Cerovica, Doboj. Srednjovjekovna nekropola. Na brežuljku zaravljene glavice nalazi se oštećeni sljemenak. Donedavno su ovdje bila još 3 spomenika. Kasni srednji vijek.

LIT.:Š.Bešlagić 1971, 133
B. Belić

04. 96 PLEJIĆI, Johovac, Doboj. Srednjovjekovna nekropola. Na maloj zaravni prema dolini rijeke Bosne nalazilo se 5 ili 6 spomenika u obliku uspravnih ploča-stela. Spomenici su u novije doba izmješteni na rub uzvišenja, a mještani znaju da ih je ovdje bilo više.

B. Belić

04.104 SVATOVSKO GREBLJE, Mišinci, Derventa. Srednjovjekovna nekropola. Na južnoj strani uzvišenja na kojem je i današnje seosko groblje nalazi se nekropola od 4 spomenika u obliku stela koje su karakteristične za doba početka turske uprave u sjevernoj Bosni. Jedan spomenik sadrži zapis na bočnoj strani, u kojem se spominje car Sulejman. Sredina 16. v.

LIT:,Š.Bešlagić 1971, 132
B. Belić

04.105 SVATOVSKO GREBLJE, Velika Sočanica, Derventa. Srednjovjekovna nekropola. U aktualnom seoskom groblju nalaze se 2 spomenika u obliku stele. Na jednom je je na široj strani plitkim urezivanjem naznačena kriva sablja, a na bočnim stranama sjekira i kratak mač ili duži nož. Na nekropoli postoji do dvadesetak malih ploča vrlo slabe obrade samo sa strane pritesanih

B. Belić

04.106 TOROVI, Johovac, Doboj. Srednjovjekovna nekropola. Na prostranom uzvišenju između doline rijeke Bosne i njene pritoke Foče nalaze se dvije skupine grobova u rastojanju do 50 m. Nabrojano je oko 20 spomenika, uglavnom stela, a neke utonule u zemlju, mogu biti veće ploče. Dva izdvojena položaja sa grobovima mogu biti veće humke

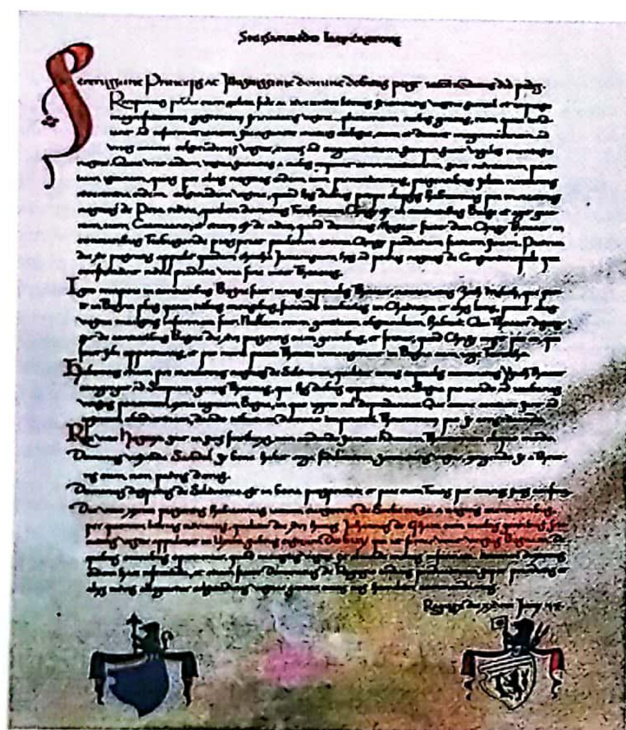
B. Belić

04.107 ULER (Razvale) Bukovica Velika, Doboj. Srednjovjekovna nekropola. Oko 4 km zapadno od doline rijeke Bosne, nalaze se dvije zemljane humke sa

grobovima. Humka I je načeta između 2 rata, a 1979/80. pri gradnji kuće i potpuno razorena. Nađeno je više grobova sa prilozima, a sačuvane su dvije mamuze od željeza (14 v.), sada u Muzeju u Doboju. Humka II je takođe potpuno razorena gradnjom kuće, a grobovi su imali brojne priloge koji su razneseni. Humke su bile od nasute crne zemlje na podlozi od Ilovače; prečnika 8-9 m , a visine oko 0,6 m.

B. Belić

PRVI POMEN DOBOJA U DOKUMENTIMA

Dobojski ljekar – pulmolog prof. dr. Ivan Petričević je pretražujući dubrovački arhiv naišao na pismo Dubrovačke Republike kralju Sigismundu u kojem se spominje riječ Doboj. Naime, pismo je datirano 28. juna 1415. godine, a u njemu stoje i riječi **subtus castrum Dobuy**.

Ovo je i prvi pomen Doboja u dokumentima.

Između ostalo stoji i :

Dana pak 24. stigao je jedan teklić iz Srebrenice od naših trgovaca, iz čijih smo pisama saznali da je 16. ovoga Ivan Gorjanski sa mnogim četama uzoritosti vaše pristao u Usori pod tvrđavom Doboj. On je kako se priča krenuo na Bosnu.

OSMANSKI PERIOD U BOSNI (1463-1878)

Osmanski period u Bosni započinje 1463. godine kada Osmanlije sa juga dolaze u Bosnu. To je i vrijeme kraja srednjovjekovne Bosanske države. Sjeverne djelove Bosne Osmanlije nisu stavile pod svoju vlast, nego su postupno u narednom periodu preuzimale vlast i širili teritorij. Zanimljivo je da su Osmanlije u nemogućnosti osvajanja sjevernih područja pribjegli lukavstvu te nastojali pridobiti bosanke vojvode uspostavom marionetskog tzv. Bosanskog kraljevstva 1465. koje je bilo međuprostor prema Ugarskoj.

Ovaj prostor obnovljenog kraljevstva prostirao se od Lašve na jugu do iza grada Doboja na sjeveru. Prema dostupnim kartama ta sjeverna granica mogla bi biti nešto sjevernije od današnjih Čivčija, vjerovatno oko Kotorskog.

U tom periodu kao posljednji bosanski kralj kojeg je sultan postavio spominje se Matija Vojsavić. Iz tog razloga i postoji saradnja između bosanskih i osmanskih trupa u borbi protiv Ugarske na ovom prostoru u tom vremenskom okviru.

Ipak, u ljeto 1476. godine Osmanlije zauzimaju preostalih 6 gradova Bosanskog kraljevstva i to prije svega Vranduk, Maglaj, Tešanj i Doboj.

OSMANSKO OSVAJANJE DOBOJA

Smatra se da početkom ljeta 1476. godine Osmanlije bez borbe indirektno vladaju Dobojem i dobojskom tvrđavom. Bar se tako može zaključiti prema podatku koji imamo u Sumarnom popisu sandžaka Bosna iz 1468/69. u kojem je naknadno

Karta 1469. Doboj sa okolinom pripadao je Jajačkoj Banovini. Žuta polja su područje Bosanskog sandžaka.

napisano da se popisuje timar (feudalni posjed) kneza Ivaniša i kneza Stipana koji su predali tvrđavu Doboj. Zabilješka datira od 29.09.-08.10.1477. godine.

U sumarnom popisu sandžaka Bosna na strani 78 u sastavu nahije Brod je zapisano:

TIMAR SARAČA HAMZE, gulama carevog, neka mu je vječna vladavina.

On je umro pa je timar dat Hizru, ćehaji komornika Džem Čelebije, uz obavezu da ide u rat.

Pisano posljednjeg dana rebiul-evvela, 874. godine, (07.10.1469 godine) na rijeci Čorlu.

Ovaj timar mu je oduzet i dat knezu Ivanišu koji je predao tvrđavu Doboj u Bosni, uz obavezu da ide u rat.

Krajem džumada II, 882. godine (29.09 – 08.10. 1477. godine) u Konstanntiji

TIMAR ALIJE AŠPEZA, gulama carevog, neka mu je vječna vladavina.
Zbog toga što je navedeni imao drugi timar, ovaj je dat mula naibu Aliji iz Skenderije (Skadra), s tim da ide u rat.
Pisano: u prvoj dekadi časnog ramazana 874. godine, (04.03. – 13.03. 1470. godine) u Konstantiniji.
Ovaj timar je oduzet i dat Stipanu koji je predao tvrđavu Doboj u Bosni.
Posljednjeg dan džumada II 882. godine, (08.10.1477. godine) u Konstantiniji.[71]

Iako se Doboj ne spominje u popisu iz 1489. sigurno je da je stalno bio u turskoj vlasti jer već sljedeće godine Turci su preduzeli obimnije utvrđivanje i popravak dobojskog grada. Tom akcijom rukovodili su lično hercegovački sandžakbeg Mustafa-beg, emin Sinan, katib Sulejman i građevinar (mimar) Ibrahim, a restauracija je trajala 50 dana, od 12. juna do 31. jula 1490. godine. Na gradu je radilo dnevno oko 1500 radnika (majstora, građevinara i običnih radnika), a utrošeno je za taj popravak ukupno 50.050 akči.[72]

U dokumentima je ostalo zapisano da je dizdar Dobojske tvrđave 1503. godine bio Mustafa aga.
Doboj je, najvjerovatnije, na početku pripadao Maglajskoj nahiji, ali učvršćivanjem osmanskog sistema na ovom prostoru, formira se 1516. godine nahija Usora ili Tešanj, koja se do 1535. godine protezala lijevom stranom Bosne sve do Dobora, tako da se u njoj nalazio i grad Doboj. Pripadala je Brodskom kadiluku sve do druge polovine XVI st., kada je (nešto poslije 1566.) osnovan Tešanjski kadiluk.[73]

OSVAJANJA SJEVERNO OD DOBOJA

Iz historijskih dokumenata znamo da godine 1512. pod Osmansku vlast dolaze Tešanj i Gračanica, a tek 1536. Dobor i Modriča. Iz ovoga je vidljivo da su sjeverni djelovi Bosne polagano padali. Tako se može potvrditi da je područje sjeverno od Doboja palo vjerovatno kad i utvrda Dobor kod Modriče 1536. godine, a da su u osvajanju učestvovale jedinice pod komandom Gazi Husref-bega. On je deset godina ranije (1526.) sa svojom vojskom učestvovao u bici na Mohaču koja je bila prekretnica za osvajanje Budima.
Najkarakterističniji spomenik koji najavljuje dolazak Osmanskog carstva u područje sjeverno od Doboja nalazimo u blizini Kotorskog, Johovca i Foče, tačnije

71 Sumarni popis sandžaka Bosna 1468/69., strana 78
72 Tuzla i njena okolina u XVI vijeku, Adem Handžić
73 Upravno teritorijalno ustrojstvo dobojskog kraja u srednjem vijeku, prof. dr. Edin Mu tapčić u Zbornik radova sa naučnog skupa Naslijeđe Doboja i okoline, str. 80, Doboj 2014.

na Ceru nedaleko od crkve. Na lokalitetu *Svatovsko greblje* u Mišincima nadomak Kotorskog pronađeni su materijalni dokazi o postojanju spomenika karakteristična za početak turske uprave.

U Arheološkom leksikonu BiH je opisan ovako:

Arheološki leksikon BiH, tom 2, strana 68

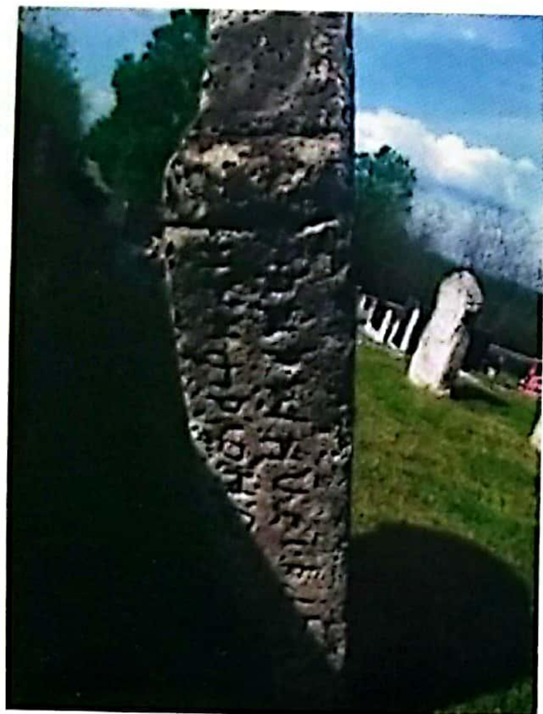
04.104 SVATOVSKO GREBLJE, Mišinci, Derventa. Srednjovjekovna nekropola. Na južnoj strani uzvišenja na kojem je i današnje seosko groblje nalazi se nekropola od 4 spomenika u obliku stela koje su karakteristične za doba početka turske uprave u sjevernoj Bosni. Jedan spomenik sadrži zapis na bočnoj strani, u kojemu se spominje car Sulejman. Sredina 16. v.
LIT.: *Š. Bešlagić* 1971, 132.

B. Belić

Nadgrobni spomenik iz Mišinaca na kojem Bosančicom piše:

Ovdje leži Mitra i Vukan...vić

na svojo baščini za cara Sulimana.

Car Sulejman je inače živio u periodu od 1520. do 1566. godine[74]

Ovo je materijalni dokaz da je područje sjeverno od Doboja palo pod Tursku vlast prije 1566. godine. Danas, nakon 460 godina, obilaskom ovih vrijednih spomenika naše historije, vidimo da su lijepo očuvani i zaštićeni zahvaljujući župnoj crkvi na Ceru.

Dolaskom nove uprave uspostavlja se novi sistem. Tako se stvara na desnoj obali Bosne Zvornički sandžak, a sa lijeve Bosanski sandžak. Sandžak je organizovan u niže jedinice kadiluke i nahije. U ovom periodu Doboj je pripadao nahiji Tešanj, a današnja Bukovica, Čivčije, Johovac i Kotorsko nahiji Dobor koja je i osnovana 1536. godine.

74 Monografija Kotorsko, strana 74.

TVRĐAVA DOBOR

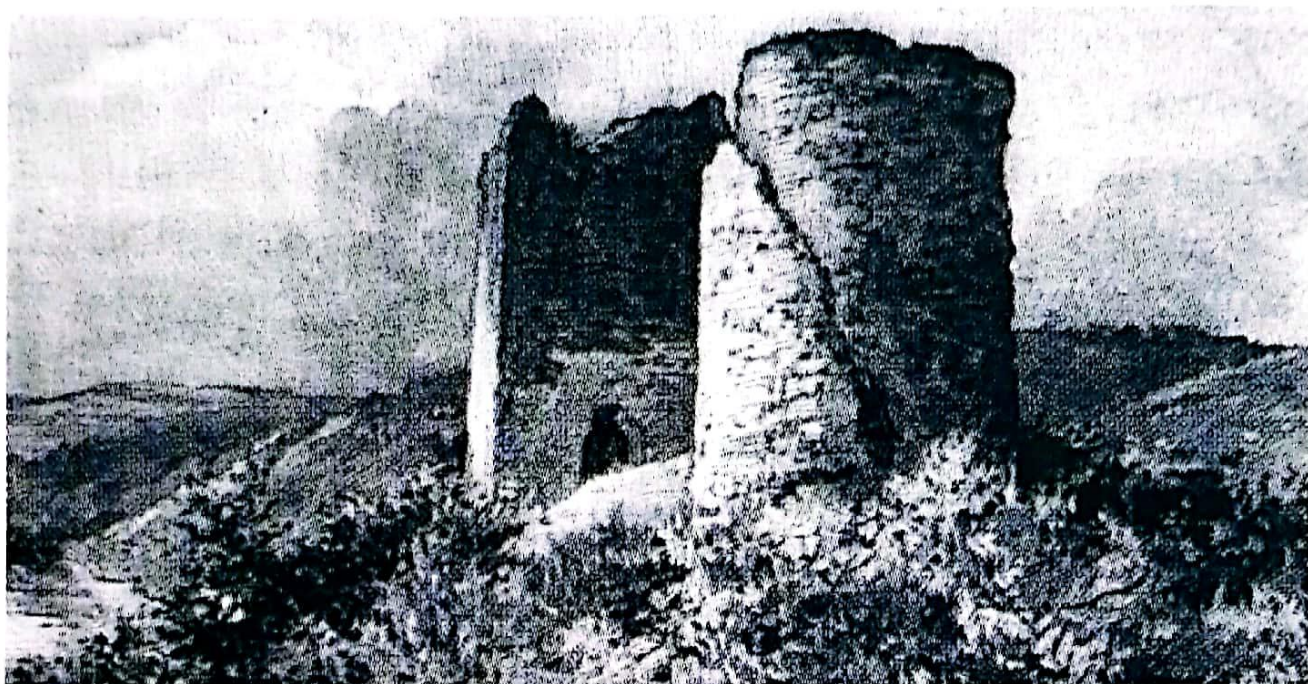
Stari grad i utvrdu Dobor na lijevoj obali Bosne osvojio bosanski Gazi Husrev-beg 1536. godine, kada je u proljeće te godine, u kombinovanoj akciji sa smederevskim sandžak-begom Mehmed-begom Jahjapašićem, započeo osvajanje Slavonije. Nahija Dobor od svog osnivanja 1536. godine, pripadala je većoj organizacionoj jedinici kaduluku koji je bio smješten u Kobašu na Savi.

Doborsku tvrđavu su u prvo vrijeme, kao uostalom i sve granične tvrđave, čuvali graničarski tvrđavski odredi. Već u popisu iz 1540-42. godine bila je popisana posada grada Dobora s timarima. Tada je Dobor imao 20 mustahfiza čiji su timari novčano ukupno iznosili 31.415 akči. Sela tih timara, međutim, nalazila su se u nahiji Brodu, tj. u području današnje Zenice (Brod).

Tim timarima pripadala su sela: Gračanica, Mutnica, Osojnica, Bukovica, kao i više čifluka i mezri, te varoš grada Vranduka, sve u brodskoj nahiji.[75]

---

75 Postanak i razvitak Dervetne u XVI stoljeću, Adem Handžić

Tvrđava Dobor

U grad je smještena posada od 40 čuvara, koji su ovamo došli iz Šapca. Međutim vojnicima bio je neki Muhjudin, sin Iljasov, i ostao u Doboru do smrti, dok su ostali čuvari nekud premješteni, a na njihovo mjesto došli su drugi. Muhjudin se bavio pored svoje službe i pčelarstvom. Možda je Muhjudin bio pčelar Husrevbegov, jer se zna da je ovaj u prvoj polovini 1537. god. uvakufio 150 košnica u Doboru. Muhjudin je kasnije postao dizdar Dobora i u tome svojstvu i umro 1587. god. Naslijedio ga je sin Jusuf-aga i tu službu vršio 23 godine. Umro je u Doboru 1019. (1610) u 80. godini života, a kad je s ocem došao u Dobor, bilo mu je 7 godina.[76]

PRVI POMEN GRAPSKE

15. godina nakon popisa Zvorničkog sandžaka tačnije, 1548. godine, prvi put se spominje postojanje mjesta Grapska. Grapska je tada imala 39 kuća i to 17 muslimanskih i 22 kršćanske. U opširnom defteru Zvorničkog sandžaka 1548. godine nalazi se i opširni popis nahije Sokol.

U popisu nalazi se i Grapska:

76 Stari bosanski gradovi, H Kreševljaković, Naše starine I, Sarajevo 1953., strana 21.

NAHIJA SOKOL U SANDŽAKU ZVORNIK

Selo Grabska, sa Podlistinom, pripada spomenutoj *Veli, sin Bajrama, čift; Mustafa, hajmane, čift; Bajezid, sin Jusufa, čift Jusuf, sin Hasana, čift; Hizir, sin Tursuna, čift; Pir-Mezid, sin Širmerda, čift Husein, sin Mahmuda, čift; Hasan, hajmane, čift; Mehmed, sin Martina, čift Ajdin, sin Bajrama, čift; Memi, sin Jusufa, čift; Husein, sin Martina, Čift Jahja, sin Jusufa, čift; Junus, sin Pervane, čift; Mezid, sin Širmerda, čift Jusuf, sin Sojkovića, čift; Ejnehan, hajmane, čift; Ali, sin Jusufa.*

Kršćani:

Osoja, sin Štipana; Radin, sin Janića; Grgur, sin Mihala; Petar, sin Matijaša; Mihal, sin Martina; Milosav, sin Petka ;Martin, sin Raduna Petri, hajmane; Mileta brat Jusufa; Širdan, sin Vilaka, primićur Andrija, sin Stipana; Vilak, sin Vlajića; Radošin, sin Mihala Matija, sin Pavala; Radman, sin Martina; Vuksan, došlac Baština Trbića, u posjedu Radovana; drugi Petri, hajmane, Novak, sin Vuksana; Grgur, sin Janića; Grgur, sin Vilaka Novica, sin Matijaša; Ivaniš, sin Pavala; Radinko, sin Petka Đuro, hajmane; Ivan, sin Radaša; Ivan, sin Stanića; Martin, hajmane, muslimanskih kuća 17, neoženjenih 1, kršćanskih kuća 22, neoženjenih 4, baština 1, primićur 1

PRIHOD 4.766
pristojba čift i bennak 386
ispendža 675
pšenice 55 tovara 1.760
Ječma lo tovara 180
prosa 20 tovara 440
zobi 17 tovara 138
šire 7 tovara 440
ušur od povrća 46
ušur od lana 46
ušur od sijena 115
ušur od voća 46
ušur od košnica. 112
pristojba na drvo 46
pristojba poljačina 46
pristojba na svinje 50

badihava i pristojba na udaju 160

Kao što vidimo popis je zanimljiv jer imamo imenom navedne stanovnike Grapske bili oni kršćani ili muslimani. Tako imamo Huseina, sina Martina ili Mileta brat Jusufa. U Grapskoj je tada postojao jedan primićur kao starješina sela i on se zvao Širdan, sin je bio Vilaka. Njegova zadaća je bila staranje o javnom redu i sigurnosti, prenošenje naredbi sa viših organa na niže instance, sakupljanje državnih prihoda, pomaganje pri kupljenju harača, staranje oko naseljavanja. Odgovoran je bio za štetu koja se načini na području sela. Kao naknadu za svoje obveze i dužnosti unutar službe, od njegove baštine nije se uzimao harač, desetina, salarija, niti porez već ih sam uživa, a oslobođen je od divanskih nameta i zakonskih tereta.

Tada su Grapskoj ubirane prostojbe na pšenicu, ječam, proso, zob, drvo, ušur na lan, sijeno, voće, košnice itd. Nema sumnje da je način života, kao i vrsta usjeva na lijevoj obali Bosne bili identični kao i na desnoj.

Jedan od vrijednijih radova koji opisuje istorijske promjene na lijevoj obali Bosne u prvim godinama osmanske prisutnosti jeste rad prof. dr. Adema Handžića – *Postanak i razvitak Dervente u XVI stoljeću*. Vrijedne informacije iz tog perioda bazirane su na podacima koji se nalaze u *Opširnom defteru bosanskog sandžaka* iz 1570. godine.

I

Doborska nahija se protezala zapadno od grada Dobora, zaprimajući trougaoni teritorijalni oblik, čije su ishodišne tačke predstavljale: Doboj, Šamac i Dubočac na Savi. To znači da su njene granice činile rijeka Bosna od Doboja do Šamca, rijeka Sava od Šamca do Dubočca i zaobljena linija Doboj-Dubočac, tj. od Doboja na selo Cerane u Ukrini, odatle Ukrinom do utoka Vijake u Ukrinu, a dalje pravom linijom na Dubočac.[77]

Ta nahija obuhvatala je 1570. godine 20 naseljenih mjesta, kao i 10 čifluka i 4 mezre (selišta), od kojih će se (čifluka i mezri) nešto kasnije razviti još nekoliko novih sela. Ta naselja bila su: (navodim ih istim redom kako su u tome popisu zavedena)

Foča, Kotorsko, Sivčanica *(danas Mala i Velika Sočanica).*

Lupljanica *(danas Gornja i Donja Lupljanica),*

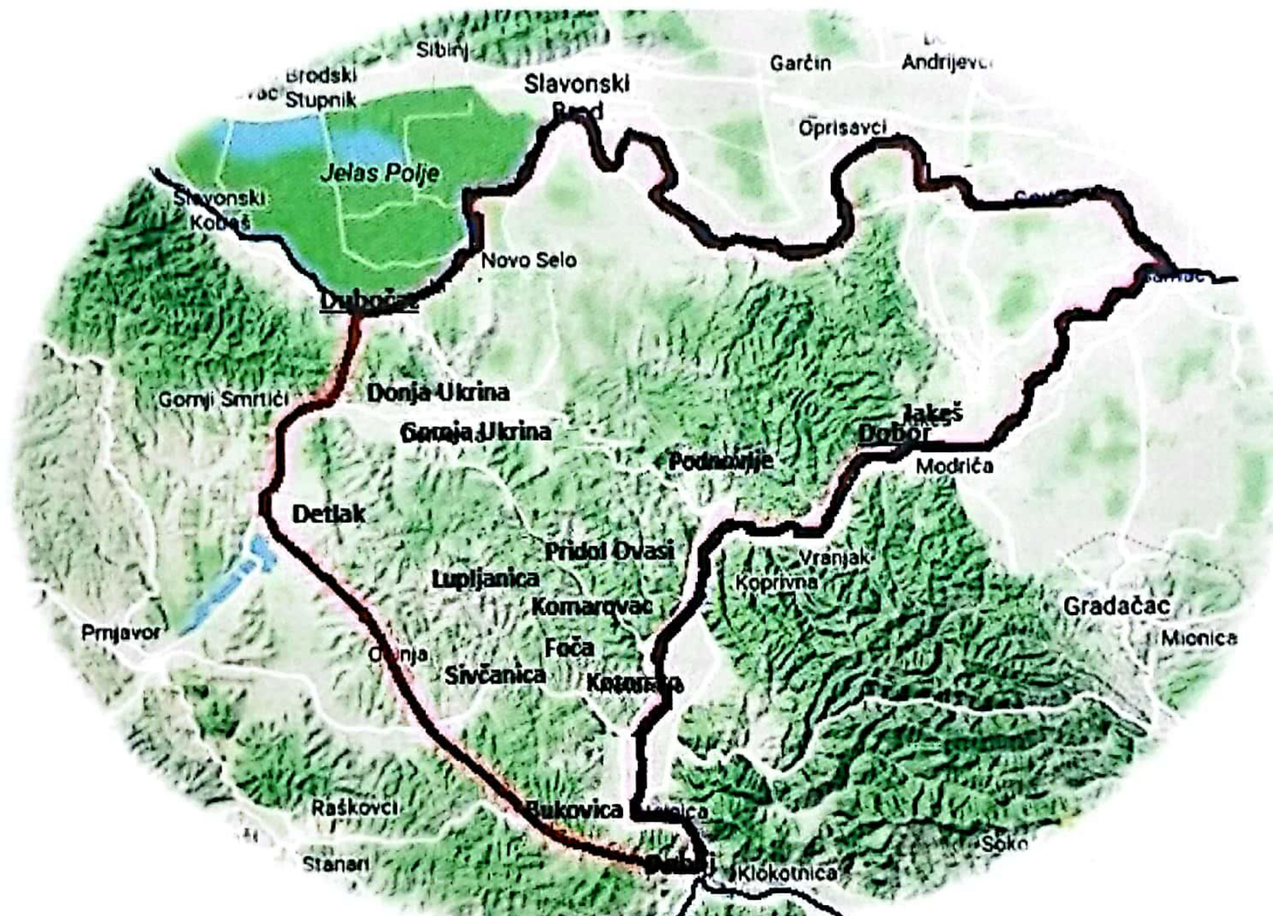
Detlak *– mahala Lupljanice (danas Gornji i Donji Detlak),*

Crnač *- mahala Lupljanjce (vjerovatno danasnje selo Crnča),*

Rabtaj*-mezra (moguće današnje selo Rapčani),*

77 *Adem Handžić, Postanak razvitak Dervente u XVI stoljeću str. 113.*

Podnovje *(danas Podnovlje),* ***Novosel, Lesnica*** *- mahala Podnovlja,* ***Bukovica*** *- mahala Podnovlja (danas Bukovica Velika, i Bukovica Mala),*
Komarovac *- mahala Podnovlja (vjerovatno današnje selo Komarica),* ***Gornja Ginojnica*** *(Gnojnica),* ***Jakeš, Ljubivča,***

Karta nahije Dobor 1570. godine sa nekim značajnim naseljima tog perioda

Bukovica *(očito današnja Velika i Mala Bukovica kod Doboja),*
Bisnja *- mezra (naseljeno selište, 3 kuće),*
Pridol ovasi*, zatim sela* ***Gornja Ukrina i Donja Ukrina***

Već od početka turske vlasti ovo područje, kao graničarsko, bilo je dobrim dijelom naseljeno vlasima – stočarima, čija je služba u takvim područjima, tj. čuvanjem granice i rekognosciranjem u neprijateljskim područjima, već poznata.

Od 20 navedenih naselja iz 1570. godine, 18 su naseljavali vlasi – filuridžije, dok je samo jedno selo, Pridol ovasi (35 kuća, od kojih 18 muslimanskih i 17 kršćanskih), i mezru Bišnju (3 muslimanske kuće) naseljavalo rajinsko, tj. zemljoradničko stanovništvo.

Vlasi, organizovani knežinski, tj. podijeljeni po džematima, naseljavali su naročito

značajnija naselja oko putne relacije kroz ovu nahiju, od Doboja do Dubočca, kao i oko doborskog grada. To stanovništvo je prije te godine bilo dobrim dijelom zahvaćeno i procesom islamizacije.

Značajnija naselja bila su:

1. ***Sivčanica** (danas Sočanica), 66 kuća, sa knezom i teklićem; od tih, 21 kuća bila je muslimanska;*
2. ***Foča,** 45 kuća, sa primićurom; od kojih, 17 kuća muslimanskih;*
3. ***Bukovica** (Velika Bukovica i Mala Bukovica), 38 kuća, sa primićurom; od tih, 8 kuća muslimanskih;*
4. ***Podnovje** (Podnovlje), 29 kuća, sa primićurom; 1 muslimanska kuća;*
5. ***Kotorsko**, 25 kuća; od tih 19 je bilo muslimanskih,*
6. ***Ljupljanica** (ne računajući njene zaseoke, koji su posebno navedeni), 25 kuća, sa primićurom; od tih 4 kuće muslimanske.*

Ostala navedena naselja bila su sa manjim brojem domaćinstava.

II

Što se tiče organizacione strukture, tj. knežinske organizacije vlaha, sigurno je da su u doborskoj nahiji postojale dvije knežine.

Jedan knez, po imenu Juraj Vukoderović, sa teklićem Matijom, sinom Mirkše, bio je nastanjen u Sivčanici, koje je, kako je istaknuto, bilo i najznačajnije selo u doborskoj nahiji. Drugi, knez Đuro, bio je stanovnik sela Donje Ukrine.

Tim dvjema knezinama pripadala su sva nabrojena sela u toj nahiji. Primićuri su bili nastanjeni u sljedećim selima, i to u selu Foči: primićur Filip, sin Andrije, u selu Lupljanici: primićur Vuk, sin Vukmana; u selu Podnovju: primićur Bogdan, sin Radka i u selu Bukovici (kod Doboja): primićur lvaniš, sin Vukca. U stvari, nije jasno da li su svi nabrojeni primićuri imali svoje džemate, staviše, izričito se ne navodi ni džemat kneza Matije, kao ni džemat kneza Đure. Tako, nije moguće pouzdano utvrditi koja su sela pripadala kojem džematu, jer popis nije vršen s tog aspekta. lzričito se navodi džemat primićura Filipa sina Andrijina, za koga se zna da je bio starješina u dva sela: u Foči i Kotorsku.

III

Putna relacija kroz doborsku nahiju, od Doboja preko Kotorskog, Velike, Gornje i Donje Ukrine na skelu Dubočac u drugoj polovini XVI stoljeća postaje vrlo frekventna, kao važan tranzitni put između Slavonije i Bosne, ali u početku je prilično nesiguran. Događale su se

česte pljačke robe i ubistva trgovaca i drugih putnika na toj relaciji.

U posljednje tri decenije XVI stoljeća promet na toj putnoj relaciji sve je više utjecao ne samo na dalji razvitak sela Gornje Ukrine nego su na tome· putu nicala i druga urbana naselja. Tako su se prije 1600 godine u doborskoj nahiji bile razvile jos tri karavanske postaje u manje kasabice sa trgom, kultnim ustanovama i hanovima. To su bile: Kotorsko,Velika i Dubočac Razvitak svakog od tih naselja zasluživao bi i posebnu obrodu, jer su ta mjesta kroz cijelo vrijeme, dok je ta putna relacija bila tako frekventna, tj. sve do bečkog rata (1683-1699) imala veći privredni značaj.

Između 1575. i 1606. godine izdato je nekoliko carskih fermana koji se odnose na izgradnju i održavanje mosta na rijeci Ukrini između Gornje i Donje Ukrine. Ovaj ferman je sadržajan i značajan. Njime se sa službene strane još jače ukazuje na važnost ove putne magistrale. Proizilazi da su se u njoj prije nostupanja granice doborske nahije sjedinjavali putovi iz tri sandžaka. Put iz kliškog sandžaka vjerovatno je dolinom Lašve izlazio na put koji je vodio iz Sarajeva dolinom Bosne, a kod grada Doboja je na taj put izlazio i put koji je dolinom Spreče vodio iz Zvornika.

DOBOR – DERVENTA – KOTORSKO

Objašnjenja:

Gornja Ukrina: današnja Derventa

Donja Ukrina: danas vjerovatno naselje Omeragići

Pridol ovasi: vjerovatno se radi o naselju Velika nadomak Dervente.

Primićur ili teklić: pomoćnik kneza kao starješine sela u prikapljanju poreza

Knez: starješina sela

NAHIJA DOBOR U POPISU 1604.

Između 1600. i 1604. godine Osmanlije su izvršile popis u Bosanskom sandžaku koji je bio podjeljen na manje teritorijalne jedinice-nahije. I dok je današnji Doboj pripao nahiji Tešanj, Bukovica, Kotorsko kao i ostala lijeva obala rijeke Bosne bili su u sastavu nahije Dobor. Treba napomenuti da su mjesta desne obale rijeke Bosne

administrativno pripadale Zvorničkom sandžaku. Nahija Dobor brojala je 1.026. domaćinstava. Od toga muslimanskih 495, a nemuslimanskih 531 domaćinstvo ili u procentima, muslimani su predstavljali 48,25%, a nemuslimani 51,75%. Cijela je bila naseljena vlasima. U ovoj nahiji je veliki broj mezri (selišta) još nezaseljenih. Nahija Dobor 1604. godine imala je 51 selo, mezru ili čifluk. Između ostalih spominju se: Kotorsko, Foča, Sočanica, Ljupljanica, Bukovica. Vidimo da je u odnosu na 1570. godinu kada se spominje 20 naseljenih mjesta, za oko 30-tak godina kasnije taj se broj popeo na 51.

BUKOVICA U POPISU 1604

16. Selo B u k o v i c a,[14] pripada Doboru:

Baština Kurda, sina Abdullahova, u posjedu Kurda, sina Hasanova;
Baština Tur-Alije, sina Muradova, u posjedu Džafera, kulaka;
Baština Džafera, sina Abdullahova;
Baština Raljete Markova, u posjedu Mustafa-ćehaje, sada u posjedu Nikole Miletina;
Baština u posjedu Dragojla Milutinova;
Baština Dragaša Vukova, u posjedu Mike Vukojeva;
Baština Hasana, u posjedu Matijaša Tripkova, sada u posjedu Martina, kovača;
Baština Stojana, sina Miloševa, u vlastitom posjedu;
Baština Stojaka, sina Dragojlova;
Baština Dragiše, sina Mihajlova;
Polovina baštine Radonje, Matije Radivojeva - 140;
Baština Nikole, u posjedu Dojčina Radkova, sada u posjedu sina mu Radosava;
Baština Bogdana Marjanova, u vlastitom posjedu;
Baština Milaša, sina Pavelova, u posjedu Vidoja;
Baština Andrije Martinova, u posjedu sina mu Heraka;
Baština Ivana, u posjedu Draginje Gašparova, sada u posjedu Bartola Andrijina;
Baština Matije, u posjedu Marina Markova;
Baština Šimuna, sina Lukina - na očevoj baštini;
Baština Pavela Mihalova, u posjedu

Prema popisu 1604. godine, Bukovica, nadomak današnjih Čivčija imala je 70 kuća. Samo 30 godina ranije, po popisu iz 1570. godine, Mala i Velika Bukovica imale su 38 kuća. Očito je evidentan porast stanovništa u ovom periodu. Kao knez sela 1604. spominje se Vuk Maričić. Osim kneza pomenuti su jedan svirač i dva kovača. Baštinu u vlastitom posjedu imao je svirač Miladin. Baština Petra je bila u posjedu Turhana kovača, a baština Hasana, u posjedu Matijaša Tripkova sada u posjedu Martina kovača.

HADŽI IBRAHIMOV MOST

Stanovnici spomenutog sela Bukovice dužni su da o svom trošku popravljaju i održavaju most na rijeci Bosni koji je podigao Hadži-Ibrahim, u blizini tvrđave Doboj, na glavnom putu, a koji je dotrajao pa je time zaustavljen saobraćaj, zbog čega je nastala šteta na tome prelazu.

Stanovnici tog sela dužni su da održavaju i popravljaju 2.000 aršina prostora koliko je most dug. Za tu svoju službu tešanjski kadija je predložio da se stanovnici oslobode pristojbi crnih kuluka, čerahorluka, aktivnog učešća u vojnim pohodima, od ukonačavanja vojvoda i od svih nameta avarizi divanive, pa im je 18. zul-kadeta 998. godine izdat i carski hukum, po kome su stanovnici oslobođeni od navedenih pristojbi i nameta.

Sve dok navedenu službu oko popravke i održavanja navedenog mosta budu bez prigovora vršili, biće u naknadu oslobođeni od svih pristojbi tekalifi orfije, što je i u ovom novom carskom defteru zavedeno.

Iz ovog dokumenta vidimo da je u ponedjeljak 17. septembra 1590. godine izdat carski defter gdje su Bukovčani oslobodjeni pristojbi i nameta radi održavanja mosta, koji je već bio dotrajao. Oni su uz dužnost i obavezu da popravljaju most bili oslobođeni i odlaska u vojne pohode.

Ovdje saznajemo da je most bio dug 2000 aršina što je oko 1332 metra, što je poprilično velika dužina. Most je napravio Hadži Ibrahim, svakako nekoliko godina prije 1590. godine jer te godine je već bio dotrajao. U popisu 1604. ne spominje se Hadži Ibrahim pa ne znamo da li je on bio iz Bukovice ili okoline Doboja ili same tvrđave Doboj. Zasigurno da je most postojao na lokalitetu koje se danas naziva Kula a nalazi se nadomak Čivčija s lijeve (lokacija Brane/Kula), a između Grapske i Kostajnice s desne obale Bosne. Osim toga znamo da su zemlju u Bukovici imali zaim (velikoposjednik) Ahmet-aga, Osman, ali i druga njegova braća. Prema popisu Bukovčani su davali pristojbe od žitarica i ušur od sijena. Ne navodi se da su neki od njih bili vlasnici zemlje u sadašnjim Čivčijama.

17. Č i f l u k Zaima Ahmed-age; zemlje kupljene u selu Bukovica od Hasana, sina Kurdova; Strahinje, sina Dragašova; Ivana, Jovana i Draginje, sinova Radivojevih; Dragojla i Vučehne, sinova Pavelovih, na osnovu kadijskog hudždžeta. Prilikom popisa zemlje je, na osnovu navedenog kadijskog hudždžeta, uživao imenovani pa su i sada njemu upisane kao čifluk - odsjekom godišnje 500

20. Č i f l u k ceribaše Ilijasa, u selu Bukovica, izuzimajući zemine vlaha, što uživaju Osman, Ali i druga njegova braća, pripada Doboru:

Prihod: od žitarica i ostalog 300

KOTORSKO 1604.

Kotorsko je u okviru Doborske nahije 1570. godine imalo 25 kuća, a od toga 19 su bile muslimanske kuće. Kotorsko je prije 1600. godine postalo uz Veliku i Dubočac značajna karavanska stanica sa trgom i hanom. U popisu 1604. godine se spominje selo Kotorsko te dvije mahale kasabe Kotorsko. U selu Kotorskom je popisano 25 kuća, a u dvije mahale 165 kuća. Od Kotorskih mahala spominju se: Mahala Hadži Hasanove džamije u kojoj je bilo 3 mujezina, dok je Mehmed, Ahmeta bio imam

32. Č i f l u k Hume, kćeri Ibrahim-vojvode, u selu Bukovica, što uživaju Osman i Ali, sinovi Šehsuvar-vojvode; dio Osmanov sada je u njegovom posjedu i druge njegove braće, a drugi dio je u posjedu Hasana i druge njegove braće, pripada Doboru:

Pihod:	
od žitarica, resmi čifta, ušura od sijena i ostalog	700

i hatib. Tu je bilo 4 dućana, 94 oženjenih i 10 neoženjenih. Mahala Hadži Faikova mesdžida koja je imala imama i hatiba u imenu Turhan, Oruča te mujezina Mustafu, Sefera. U ovoj mahali bilo je 71 oženjenih i 1 neoženjen.

Za Kotorsko između ostalog se navodi:

Stanovnici spomenutog sela su na samom putu koji je vrlo prometan. Budući da su zaduženi da popravljaju i održavaju most koji su svojim sredstvima izgradili na rijeci po imenu Foča, izdata im je carska časna naredba 990. godine o oslobađanju od svih tekalifi orfije, čerahorluka i avarizi divanije. Narod ovog sela je zadužen da na svaki način snabdijeva hranom i ostalim potrebama putnike. Sve dok te obaveze budu izvršavali bez pogovora, stanovnici spomenutog sela će biti na opisani način oslobođeni. Ovo oslobađanje je upisano i u novi carski defter.

Zaključujemo, dakle da je osim mosta na Bosni kod Bukovice postojao i most na Foči kod Kotorskog kojeg su Kotorani sami izgradili. Put dolinom rijeke Bosne je kao se navodi „vrlo prometan“. Kotorani su carskom naredbom 1582. godine bili oslobođeni davanja pristojbi, ali su morali snabdijevati hranom i ostalim potrebama putnike.

Više vjerovatno je da je raja bila zadužena za održavanje mosta, a da je ostalo stanovništvo plaćalo pristojbe što se može može zaključiti na osnovu prihoda koje su Kotorani, ali i drugi vlasnice zemlje u Kotorsku imali.

Osim toga posjede u Kotorsku su imali i sinovi i nasljednici dizdara Doborske tvrđave koji se spominju i u popisu 1570. godine. Oni su nasljednici Ali-age dizdara Doborske tvrđave koji je utemeljitelj prve džamije i mahale u Derventi te se može reći da je on i osnivač Dervente kao urbanog naselja. Ali-agin brat Kurd mao je trojicu sinova: Aliju, Hasana i Husreva koji su naslijedili oca na čifluku u selu Kotorsko.

Vidimo da je tada u ovom čifluku u Kotorsku bio mlin čije pristojbe su išle ka Doboru. Uzgajala se pšenica, zob, povrće. Osim toga prihodi iz Kotorskog su išli u Dobor i od takse za tržnu inspekciju (ihtisaba i ihzarija) kao i porez na udaju bez obzira na vjersku pripadnost (mlađarina).

19. Č i f l u k Kurda, sina Mustafina, dizdara i Mustafe, sina Jakubova, na mezri Kotorsko i mezri Petrenić, u blizini spomenutog sela, što je u posjedu Alije, Hasana i Husreva, sinova Kurda Hasanova, te Osmana, Alije i Hasana, sinova Ahmedovih i drugih suvlasnika, pripada Doboru - čift:

	Prihod:
resmi čift	44
pšenice, kejla 7, iznos	150
mješanca, kejla 12, iznos	156
zobi, kejla 7, iznos	49
ušur od povrća	15
1 mlin, pristojba	30
polovina badihave, mlađarine, poljačine i tapijske pristojbe na zemin	60
Svega:	500

Osim Doborske nahije gdje je pripadalo, Kotorsko se spominje i u nahiji Tešanj. U nahiji Tešanj se opisuje 75 sela, mahala, mezri i čifluka. Između ostalog ovoj nahiji je pripadao i Doboj. Popisana je mahala časne džamije umrlog sultana Selima. U tom periodu ova mahala je imala hatiba i imama, jednog mujezina, 81 oženjenih i 17 neoženjenih. Kao vratar tvrđave Doboj spominje se Memi, Ejnehana. U ovom popisu imenom se navode Kotorani koji su vlasnici zemlje sa desne strane rijeke Bosne, a na čije pašnjake na ispašu dolaze ljudi sa stokom iz Maglajske i Tešanjske nahije. Uočljivo je da se i ovdje Kotorsko spominje kao kasaba.

43. T r ž n i b a dž u samom spomenutom Kotorskom sa mladarinom, ihtisabom i ihzarijom spomenutog sela i polovinom badihave, pripada Doboru 1.400

„72. Mezra Mala i Velika Otoka, s onu stranu velike rijeke Bosne i Podnovlje zemljište u blizini javnog puta pored rijeke Foče, uživaju je Ališah, Mahmud, Husejn i stanovnici kasabe Kotorsko i suvlasnici. Resmi otlak se, prema zakonu uzima od onih koji dolaze izvana na pašnjake Ozrenski Lug, Brezice, Blatnica, Tor, Gar, Kratovica, Stubica Dolnja, pripada Tešnju, izvan deftera: Prihod: od žitarica, ušura od sijena, resmi otlaka i ostalog 100“

Kotorsko 1878.

FOČA, VELIKA I DERVENTA 1604.

Osim Bukovice i Kotorskog treba napomenuti Foču i Sočanicu kao značajnija naselja koja se spominju i u popisu 1570. godine, Veliku kod Drvente koja se u ranijem popisu spominje kao *Pridol Ovasi* te samo Derventu koja se u popisu naziva Gornja Ukrina.

U Foči je popisano 67 kuća, a kao knez sela Foča se spominje Halil. Memi halifa bio je hatib u Foči, a Osman –čauš Visoke porte. U popisu 1570. g. u Foči je bilo 45 kuća.

Sočanica je imala 149 kuća, a knez kao starješina sela Sočanica bio je Luka Cvitkov. Ljupljanica je imala 48 kuća.

Za mjesto Velika koje se 1570. godine pominje kao selo Pridol ovasi i ima 35 kuća (18 muslimanskih i 17 kršćanskih), sada se spominje uspostavljanje džamije koja je nastala od mesžida koji je do tada postojao. Carska naredna izdata 1584. godine glasi:

Mesdžid kojeg je sagradio Zaim Ali-beg biće pretvoren u džamiju u kojoj će se obavljati 5 dnevnih molitava i molitve bajramima, kako je predložio kobaški kadija. Kada neko od dobrih ljudi iz navedenog mjesta bude pledložen za hatiba, izdaće se o tome carski berat, kojim će se narediti da stalno ostane u carskoj službi, pa će se na osnovu carske naredbe ta dužnost stalno vršiti, što je zavedeno i u ovom novom defteru.

U popisu 1604. kasaba Velika ima 64 kuće i 10 neoženjenih. Kao hatib u Velikoj spominje se Sefer-halifa, a mujezin Mehmed-halifa. Velika je kao i Kotorsko već ranije postala značajna karavanska stanica. Mahala časne džamije zaima Ali-bega imala je 41 oženjenog i 10 neoženjenih.

U popisu sela Gornja Ukrina, veliki derbent, navodi se da se *selo nalazi na javnom putu koji vodi od od tvrđave Tešanj prema Požegi. Put je težak, a okolina obrasla šumama, pogodnim za skloništa odmetnika. Neki od putnika su bili tu ubijeni, a imovina im opljačkana. Budući da se tu stalno nalazilo odmetnika, upućen je prijedlog Visokoj Porti da je potrebno taj prolaz stalno čuvati.*

Slično kao i u Bukovici i Kotorsku i u Gornjoj Ukrini stanovnici su imali *carsku zapovijed da paze i čuvaju živote i imetke putnika i da most preko rijeke Ukrine čuvaju i vlastitim sredstvima popravljaju, a za tu svoju službu oslobođeni su svih nameta.*

Proces naseljavanja ovog područja

Neki stanovnici su se ovamo doselili sa strane koji nisu nikome upisani kao raja. Neki su od njih zanatlije i nemaju zemlju, oni su hajmani.

IZVORI :

1. Sumarni popis bosanskog Sandžaka 1604. SV III, IV, obradila Amila Kupusović, Sarajevo 2000.

2. Postanak i razvitak Dervetne u XVI stoljeću. Adem Handžić, strana 122.

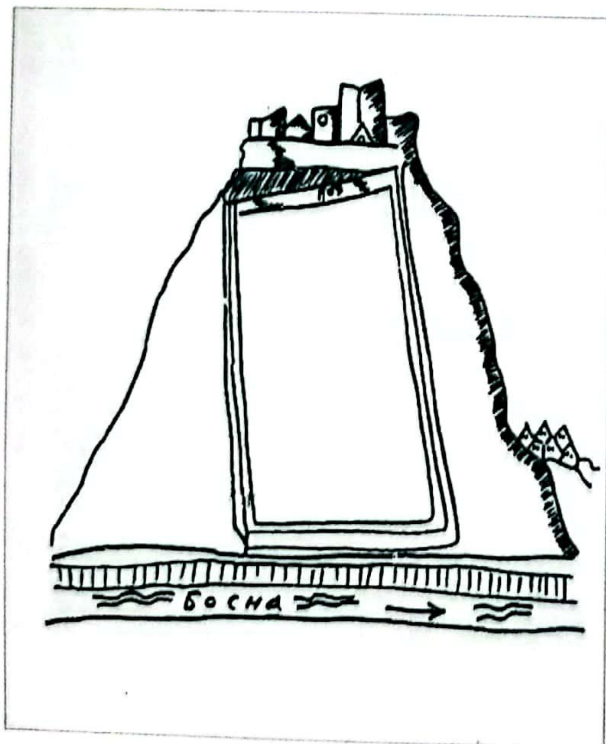
O POHODU EUGENA SAVOJSKOG 1697.

Princ Eugen Savojski je 1697. krenuo u pohod na Bosnu. brzo je došao do Sarajeva, popalio ga te se vratio nazad. Pri tom pohodu Austo-Ugarska vojska išla je dolinom rijeke Bosne prolazeći i kroz Kotorsko gdje se zadržala, ali i kroz Čivčinski kraj.

U listu *Nada broj 21 od 20.10.1897.* godine, Ferdo Šišić piše o Astro-Turskom ratovanju 1697. te pohodu Eugena Savojskog na Bosnu. O dolasku do Doboja piše:

Po najstrašnijoj kiši zaputi se vojska jutrom dne 5. oktobra iz Santove te stiže dne 7. u Osijek, kamo je prvi Eugen već dan prvo stigao, da pripravi sve što je za daljnji put bilo nužno te da javi pesaru što se do sada naradilo. Dne 8. oktobra pođu čete dalje, ali kako su se dalje micale poradi groznog blata vidi se iz toga, što su na konak pale u Vukovu, a tek sutradan u Đakovu. Odatle opet pojezdi Eugen naprijed u Brod, kud su čete, kako nisu nigdje počivale, prispjele dne 11. oktobra.

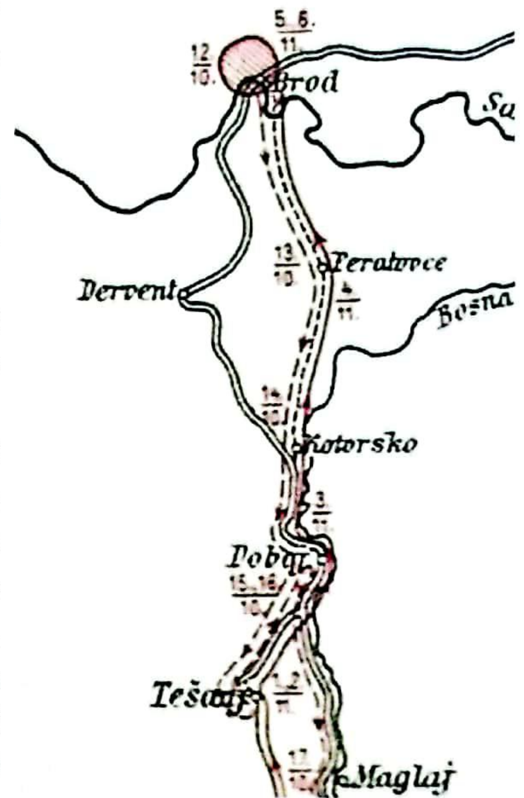
Međutim je premoštenje Save vrlo sporo napredovalo, tako da se Eugen ne želeći gubiti vr emena morao služiti čamcima i većim lađama. Konjaništvo pređe rijeku još 10 oktobra, dok su pješadija i topovi sporije prelazili, tako da je tek 12. cijela vojska bila na bosanskoj obali. Sutradan stade vojska prodirati u Bosnu. Prvi je stupao pukovnik Kaba s jednim majorom, trista konjanika i dvije hiljade graničara; njemu je vojskovođa naredio da prokrči i uredi cestu, te ako ikako može da osvoji dvije ili tri kule u okolici, pa da što prije stigne do Vranduka dok ga Turci još posijeli nijesu. Da ne bi međitim uzmogli Banjalučani smetati, određeno bude sto konjanika i do šest stotina pješaka graničara s nalogom, da pođu za Banjaluku, te da se ne miču dok se sva ostala vojska iz srca Bosne ne povrati. Isto takova četa imala je paziti na Zvorničane, ali ova se već i za pet dana sjedini kod Žepča s ostalom vojskom. zadnji su bili tisuća konjanika, pazeći da ne bi kogod vojsci za leđa pao. Kako je cesta bila tvrda i lijepa, to je vojska u čaš došla do Peratovaca; konjaništvo za tri i po sata, a pješadija za pet sati. Nešto je samo smetala gusta šuma, dok su za to čisti izvori i jedan potok svježom vodom krijepili momčad. Sutradan, kad se polazilo prema Kotorskomu, već je bilo bilo nešto teže; cesta je išla kroz gorovit, a uz to i šumovit kraj, dok dok su je kadika zatvarali tjesni klanci, od kojih je najmučniji bio onaj odmah iza Peratovaca. Trista i pedest ljudi jednako je radilo, ne bi li cestu jednako uredili i opravili,

Izgled dobojske tvrđave 1697.

dok je stotinu ljudi daleko naprijed pošlo u istu svrhu. Ovaj put stiže vojska nešto kasnije na određeno mjesto; konjaništvo trebalo je četiri i po sata, a pješadija dobrih šest sati, tako da su tek u jedan sat popodne legli na odmor. Topovi stigoše tek u dva i po, a kola s prtljagom u četiri sata, među njima neka, što su se prigodom prelaza Save kod Broda zadocnila. Vojska se utabori kod opustjelog Kotorskog, tik rijeke Bosne.

Do sada bilo je Kotorsko zadnje mjesto, do kojeg je austrijsko oružje došlo u dolini Bosne, a da je bilo u tom kraju bojeva, pokazala su pusta i pogorjela sela i polja. Do sada nisu Austrijanci ni živa čovjeka vidjeli u Bosni, pa tako je i prirodno da begovi i age po svojim visokim i tvrdim kulama nijesu ni slutili da im za leđima stoji vojska. Ali, sada dalje, sva je Bosna bila dobro naseljena, tako da se pukovnik Kaba ovdje zaustavio želeći primiti od princa Eugena dalje naloge, šta da radi i kako da se vlada jer nije rad bio da pomrsi sve račune vojvodine. Iza kratkog vijećanja sa svima generalima, bje Kabi naloženo da gleda da osvoji sve gradove i kule, na koje će se putem namjeriti; ako mu to ne bi uspjelo, onda neka ih posjedne i pričeka na ostalu vojsku. U tu svrhu bude određena posebna četa od 400 konjanika pod vodstvom pukovnika grofa Montekukola, da stupa između Kabe i glavne vojske, tako da uzmogne još za vremena priteći u pomoć. Prvi grad, na koji se Kaba namjerio bio je tvrdi Doboj, koji se dizao na strmoj pećini. O osvojenju nije bilo ni govora, tako da je valjalo pričekati glavnu vojsku. Da nikako ne izdade svoje nazočnosti, određeno bude da se od sada naprijed više ne javljaju zapovijedi bubnjanjem i trubom, već da se sve u najvećoj tišini obavi i izvede.

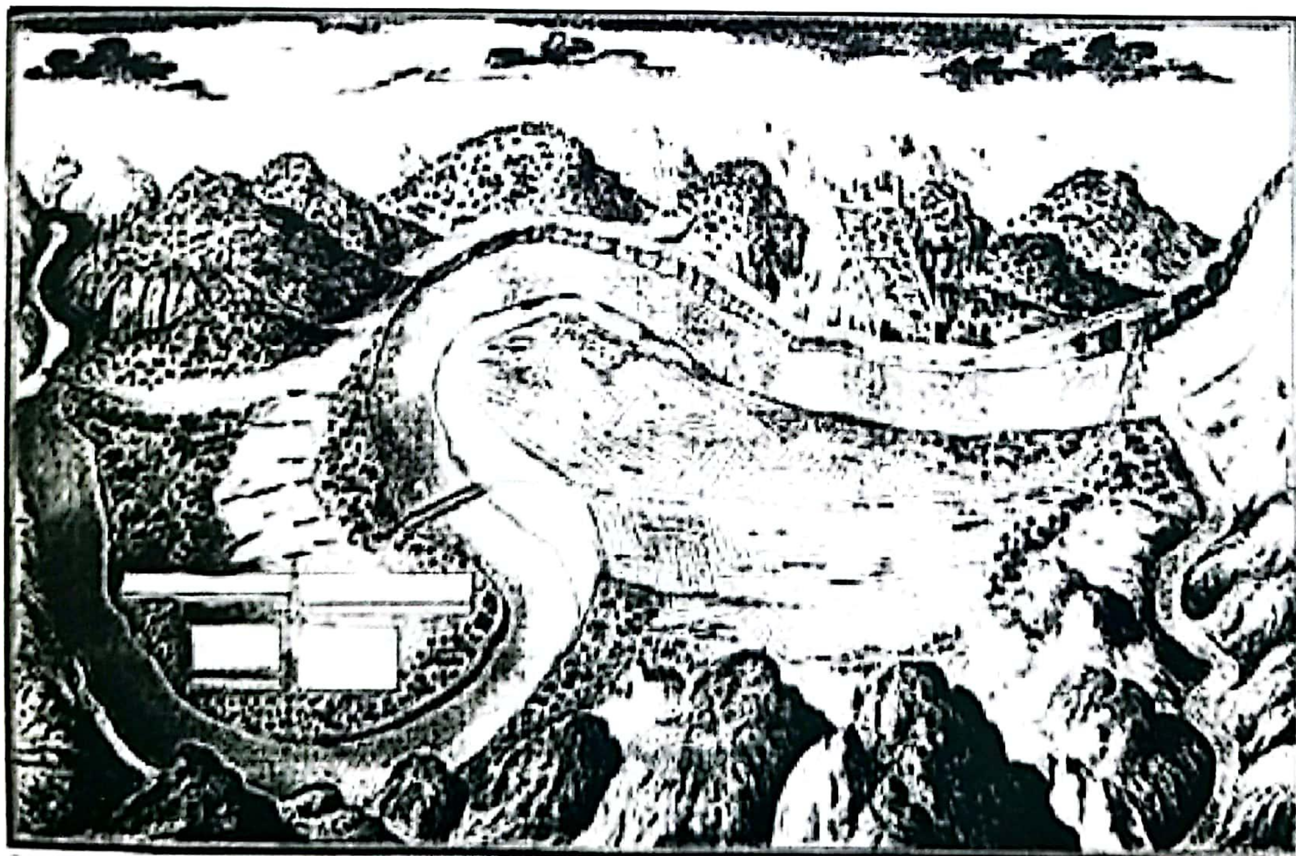

Skica pohoda princa Eugena Savojskog 1697.

Sutradan 15 oktobra stiže princ Eugen pod Doboj, prvo naseljeno mjesto. Premda je marš bio za jedan sat kraći od jučerašnjeg, ipak je bio sa lošeg puta pun nevolja, tako da se već smračilo, a vojska još nije ušla u priređeni tabor. Put je vodio lijevom obalom rijeke Bosne te od veće česti ravnicom, jer su planine ostajale na desno, ali mnogobrojni klanci i gudure veoma sprečavahu sa svoje neprolaznosti vojsku, tako da se lagano i sporo naprije micala. Kad se ona mogla vidjeti iz Doboj-grada uzeše Osmanlije sipati vatru na nju prinudiše konjaništvo da je dva puta prešlo Bosnu, dok je pješadija šumom izbjegla neprijateljskim tanetima i s toga oko pet i po sati po podne stigla u tabor, našavši u njem konjaništvo, koje je već amo dojašilo oko dva i po. Topovi i kolija s prtljagom dođoše kasno u noć na određeno mjesto. Tabor bijaše smješten do po sata južno Doboja, na jednoj zakuki Bosne, koja je štitila leđa i desno krilo dok je lijevo krilo branila Usora, utječući nedaleko odavle u rijeku.

Kad je vojska stigla pod Doboj, prvo joj je bilo, ta je osvojila donju varoš, odrezavši tako gradu svaku dopremu pitke vode. Kad ga je Eugen pozvao na predaju, ne dobije pravo ni odgovora. Sada nije bilo druge već gledati da ga osvojiš. Vojskovođa je doduše mogao poći dalje, ostavivši pod Dobojem 800 momaka, ali toga ne htjede učiniti, jer je želio imati Doboj pod svaku cijenu, već poradi sveze s Brodom kuda je poslao neka kola, da opet dovezu potrebne hrane i džebane, a napokon htio je da mu se vojska iza nekoliko dana teška marša poodmori. U noći smjesti princ Eugen nagodno mjesto šest topova, tek puškomet daleko od grada. Kad je četa, što je odlučila Doboj braniti sjutradan 19. oktobra vidjela što je austrijska vojska preko noći izradila, što više primjetila, da lagume kopa pod gradskim zidom, predade se, a da nije toga dana ni puške opalila, oko 1 sat po podne. U Doboju je bilo samo osamdest momaka i pet aga; Eugen ih učini svojim zarobljenicima, dok je mnoštvo žena i djece, što su bili u gradu, poslao kući. Plijena se ratnog u gradu našlo veoma malo; jedan top i jedan mužar s pet bureti baruta, do 80 kila olova i četiri barjaka, bilo je sve. Ali moralna vrijednost je kudi kamo je

Gravura Doboja iz 1697.

veća; glas o brzom i lakom osvojenju Doboja raširio se na sve strane, noseći svuda strah pred Eugenovim oružjem.

O pohodu Princa Eugena Savojskog na Bosnu 1697. godine pisao je i Ćiro Truhelka u listu Nada broj 16 od 15.08.1903. Evo dijela tog pisanja koji se odnosi i na bliži i širi Čivčinski kraj.

Godine 1697. posjetio je naime glasoviti vojskovogja princ Eugen Savojski na prolazu u Sarajevo svojom vojskom i Doboj.

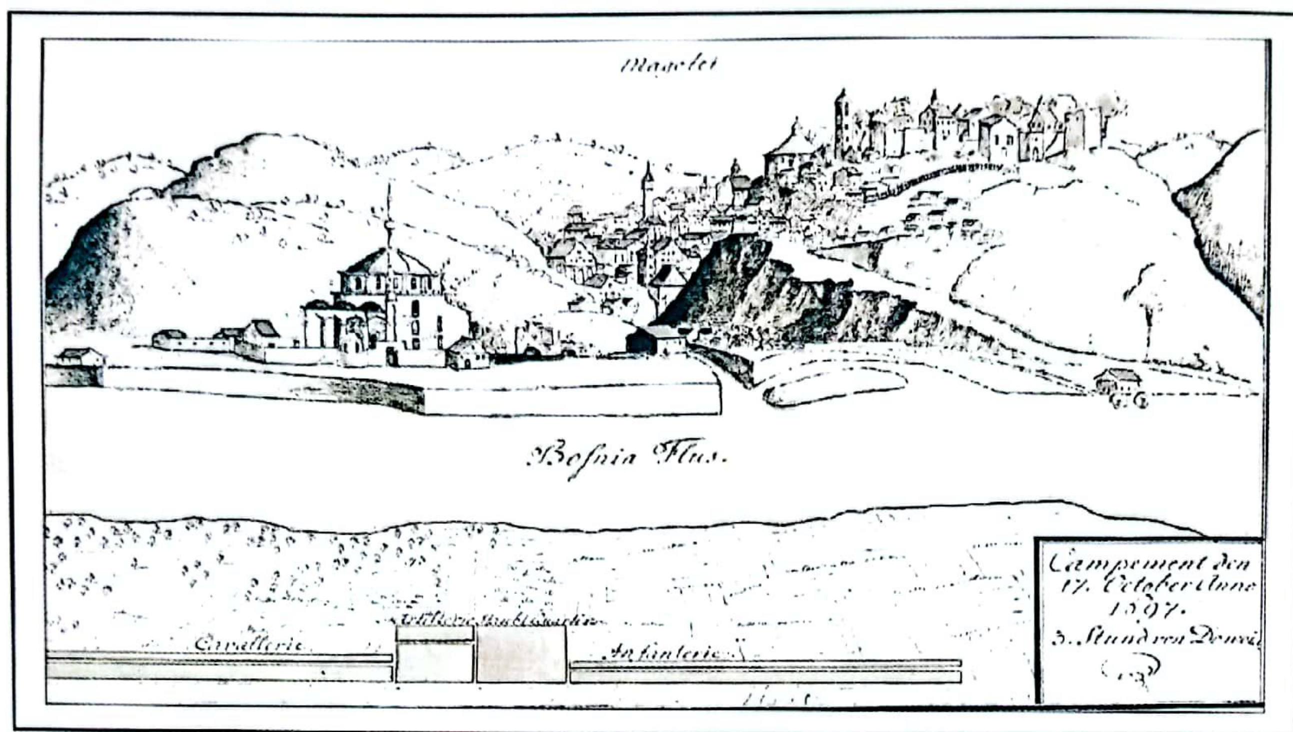
Pošto je 12. oktobra s vojskom prešao Savu, stiže mu vojska 13. oko podne do mjesta, koje se u jednom suvremenom dnevniku, štampanom nekoliko dana nakon što je princ dovršio svoju vojnu, zove Perhatovci - naš Prnjavor. Otale spremi jednog kapetana sa stotinu konjanika naprijed, da urede loše puteve, ne bi li glavna vojska što lakše prolazila. Tu glavnu vojsku pratila su tri po bočna odjela, koja su već 11. oktobra krenula u Bosnu. Jedan dio imao je poći prema Banjaluci, drugi prema Zvorniku, da štite glavnu vojsku sa obih strana, a treći je pošao pod vodstvom obrstara Kybe naprijed dolinom Bosne. 12. oktobra stigne Eugenova vojska u Kotorsko i tu je dočeka Kyba, koji je bio dopro već do Doboja. U Kotorskom sazva princ ratno vijeće, da vijećaju o daljnjim operacijama. Tu zaključiše, da se Kyba ima brzo vratiti Doboju, u kome se Turci spremahu na obranu; barun Riett i kapetan Gride sa 100 konjanika imali su poći s njime do blizu Doboja, da priređe tabor glavnoj vojsci, a pukovnik kaprarskih kirasira grof Montecuccoli sa 400 konjanika dobi nalog, da zauzme ili posjedne Doboj, dok ne stigne glavna vojska.

Za čudo je, što za sve ove kretnje u Bosni kao da se niko ni brinuo nije, jer sve do u noć 14 oktobra nije ni puška pukla, niti je carska vojska srela muško čeljade, a nije se ni čulo, da se ko uopće kupi na obranu. Tek kad je Eugen razredio svoju vojsku da krene na Doboj, pozvaše Turci svoje na oružje.

Zorom 15. oktobra krenu vojska prema Doboju, ne našavši nikakih zapreka osim loša puta, kojim još nikad nijesu kola prošla, pak ga je tek trebalo prokrčiti kroz šumu i kamenjake. Stigavši u polje Dobojsko, utabori se vojska blizu ušća Usore, a za sigurnost namjesti na jednom brijegu bateriju od šest topova, a na drugom dva havana.

Kada to ugledaše Turci, koji se zatvoriše u Doboju, zamoliše 16. oktobra, prije no je puška pukla, da se smiju predati. Princip im to dozvoli uz ove uvjete: štogod ima muškog te oružje nosi, da se preda bezuvjetno, a žene i djeca da su slobodni poći u koje drugo tursko mjesto. Oružanih ljudi bilo je u Doboju samo 80, a na čelu im pet aga. U gradu ne nagjoše osvajači više nego nešto stoke, mali top, mali havan, pet bureta praha (oko jedne cente), pola toliko olova i četiri barjaka. Narednog dana krenu Eugenova vojska uz Bosnu prema Maglaju.

Vraćajući se u Slavoniju sa Austro-Ugarskom vojskom otišlo je i dosta stanovništva sjeverne Bosne. Literatura navodi je Bosnu tada napustilo gotovo 40.000 stanovnika, ne samo katolika, nego i muslimanskog stanovništva zbog siromaštva, bijede i bolesti.

MAGOLEI, COMPEMENT DEN 17. OCTOBER ANNO 1697. 3 STUND VON DOWOIA.
(PANORAMSKI PRIKAZ MAGLAJA)

Autor: Sparr de Bensdorf
Mjesto izdanja: Beč, 1697.
Izvor: KA-W, H III c 107.

Izgled Maglaja 17. oktobra 1697. (Povjesni Atlas Bosne i Hercegovine, Zijad Šehić- Ibrahim Tepić, „Sejtarija" Sarajevo 2002., slika Maglaja

Može se zaključiti da je od 3 - 6.novembra 1697. godine dolinu Bosne od Doboja do Broda napustilo blizu 10.000 stanovnika.

Najčešće se uzima da je među katolicima iseljenim iz doline rijeke Bosne princ Eugen Savojski poveo 1697. godine iz okolice Doboja i Dervente, točnije župe Dubočac njih 2700, Dervente 2300, Majevca 1500, Sočanice i Zablatske 4500, a iz Kusmadanja 5700. [78]

IZVORI :

1. *list „Nada" broj 21 od 20.10. 1897., Ferdo Šišić*
2. *list „Nada" broj 16 od 15.08.1903., Ćiro Truhelka*

78 Julije Jelenić, Spomenici, 3-4. Izvještaj su 22.1.1700. godine ovjerili Ivan Šekula, kobaški kapetan, Ivan Omerbašić, vojvoda iz Dubočca i Nikola Olovčić, biskup đakovački ili bosanski. u Migracijski tokovi, društveno – političke prilike u Bosanskom ejaletu (1683-1718), doktorski rad, Ramiza Smajić, Zagreb 2019., strana 55

MIGRACIJE

Nakon potpisivanja Karlovačkog mira 1699. godine počelo je iseljavanje muslimanskog stanovništava iz Slavonije u područja Bosanske posavine, naročito oko Modriče i susjednih mjesta. O tome govori i Pelidija i djelu Bosanski ejalet...

Neposredno iza mirovnog ugovora u zapadnim dijelovima bosanskog sandžaka bilo je mnogo nenaseljenih krajeva. Razlog tome bio je u činjenici što se tokom posljednjeg rata (1683 - 1699.) veliki dio radno sposobnog stanovništva raselio, a jedan dio i izginuo u borbama. To je naročito bilo karakteristično za krajeve oko (Bosanskog) Novog, kule Soko, Dubice, Jasenovca, (Bosanskog) Broda, Doboja i drugih mjesta. Zbog toga, neposredno iza 1699. godine, Porta naređuje veziru Halil paši da u kasabe, palanke i sela, naseli izbjeglo muslimansko stanovništvo koje je došlo iz krajeva koje je u posljednjem ratu Porta izgubila.[79]

U ovakvim uslovima bilo je dosta nepavde. Gotovo svo katoličko stanovništvo smatrano je neprijateljski raspoloženim i pristalicama Austrije. Franjevci su bili smatrani špijunima Austrije. Bilo je dosta zloupotreba od strane vlasti. Tako su posadama tvrđava Maglaj, Tešanj i Doboj vezir Halil paša neovlašteno naplaćivao po jedan zlatnik više.

Ništa bolje nisu prošli ni u Kotorskom:

Čuvari kule u Kotorskom, koja je pripadala nahiji Dobor, žalili su se Porti da stanovništvo i činovnici od njih nezakonito traže poreze (tajalif- orfije i šakka) na zemlju koju ne posjeduju.[80]

Negdje oko 1700. godine u dokumentima se spominje Kotorsko kao kasaba što znači da bilo manje otvoreno gradsko naselje u Osmanskom carstvu. Bilo je udaljeno 4-5 sati hoda od Gradačačke tvrđave.

U naredim godinama Austrija je često ponovo vršila upade u Bosansku Posavinu. Bilo je to nakratko i 1716. godine kada je general Petraš i zauzeo Derventu, ali se brzo povukao u Slavoniju. Nakon mjesec dana ponovo je krenuo preko Save u Bosnu. U ovim akcijama austrijska vojska je zapalila Odžak, Dobor i Kotorsko.

Evo kako je GZM iz 1907 godine opisao ove događaje pozivajući se na ratne vojne arhivske izvještaje koji se nalaze u Beču:

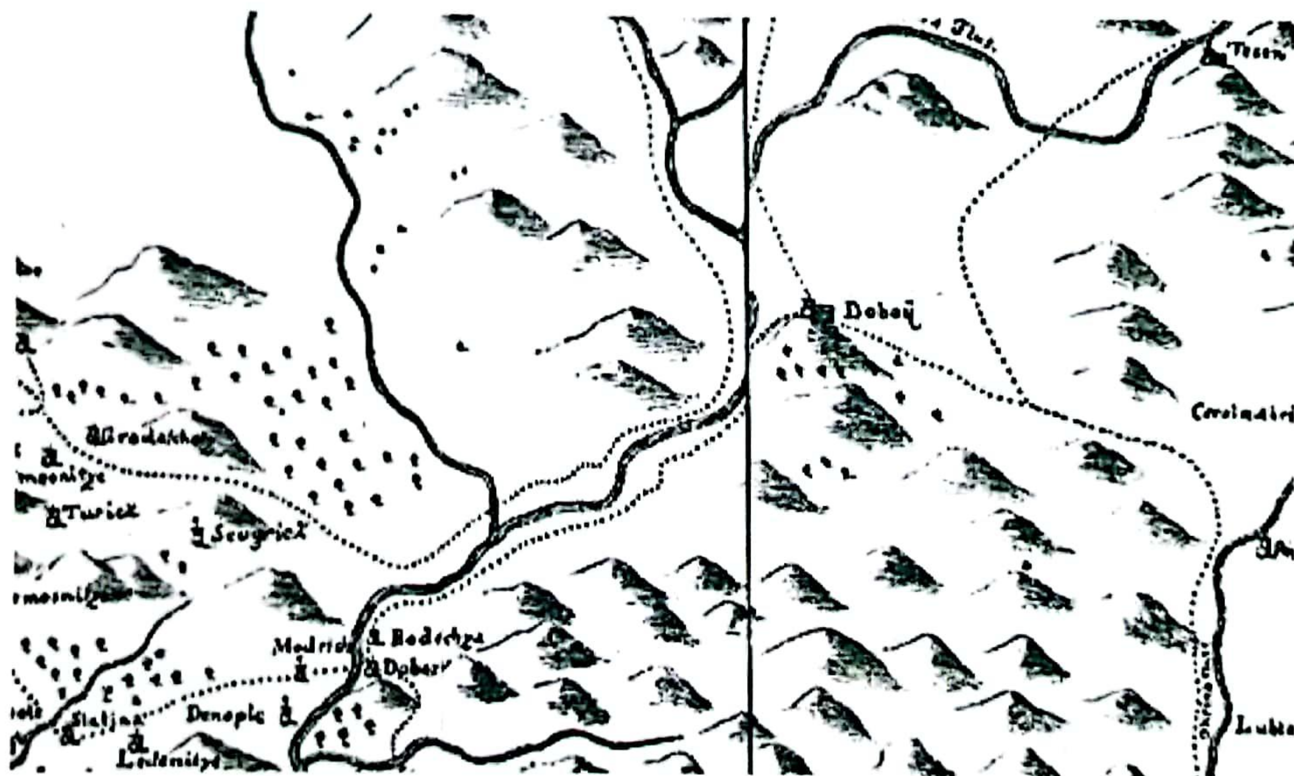
79 Bosanski ejalet, Enes Pelidija str. 50, 58, 110

80 Bosanski ejalet, Enes Pelidija str. 58

Od prilike mjesec dana iza akcije na Derventu krenu Petraš opet dolinom Bosne, da se okoristi tečevinama, što ih je donio pad Dervente i da razori izokolna tvrda mjesta turska. Ekspedicija bila je namjenjena Doboru, Kotorskom i Doboju.

20. novembra 1716. krenu Petraš uz Bosnu pred šamac Mirolam–Chodschak, koi je nakon slabog okršaja providio jednim odijelom, ali je naumio, čim se vrati, razoriti ga iz temelja.

I Dobor ga dopane ruku bez okršaja. Beg, koji je njime zapovjedio, prestrašen pretjeranim vijestima o jakosti dolazećeg neprijatelja, predade se na poziv obrstarov sa više topova, znatnom džebanom i sa vrlo velikim zalihom žita. Posadi dozvoljeno je da slobodno ide u Gračanicu.

Dio karte koji pokazuje putne pravce dolinom Bosne tokom 1725. g

I ovo tvrdo mjesto razoriše posvema, nije bilo misliti o tome, da se u ono predzimno doba odabere uporištem za daljnje operacije.

Uporedo sa ovom Petraševom akcijom išla je akcija graničarskog kapetana Udvarhelya priv Doboja. Ovdje se krajišnici namjeriše na jaku palanku sa 1000 momaka posade, na koju odma navališe. Nakon krvava boja zagospodovaše carevci bedemom. Turci se povukoše u sam grad, kojega carevci bez topova ne mogaše da osvoje te- popaliv palanku – vratiše se u brda da osvoje Kotorsko.

Odanle utekoše Turci, čim su došli carevci na domak te ovim ne osta drugo, nego da popale mjesto.

Združiv se oba odjela vratiše se u Brod, kamo stigoše na 24. novembra.[81]

81 Glasnik Zemaljskog muzeja 1907.

Nakon ovih pustošenja po Bosanskoj posavini ostalo je zabilježeno da se utvrda Dobor nikad više nije oporavila niti obnovila. U narednom periodu njenu ulogu preuzima Derventa. Zabilježeno je i da je iz utvrde Dobor put Gračanice otišao beg sa 30 članova posade.

Doboj je austrijska vojska zauzela i 1718. godine. Bilo je to u vrijeme drugog pokušaja generala Petraša da prodre u Bosnu, što je imalo za posljedicu Požarevački mir. Doboj je tada za kratko vrijeme ušao u red strateški najvažnijih tvrđava i bio je prva jača utvrda prema Austriji.[82]

Želeći da postigne još kakav vojni uspjeh, general Petraš zadnjih nedelja rata organizuje pohod prema Derventi i Doboju. Iznenađen tim napadom, posade navedenih tvrđava su se uz blagi otpor predale. Na tu akciju brzo je reagovao novi bosanski namjesnik Osman-paša koji[83] organizuje protunapad i uspjeva povratiti osvojena mjesta.

Zabilježeno je da su austrijske vlasti nastojale da iz sjevernih granica Bosanskog ejaleta privuku što više hrišćanskog stanovništva da se nasele na lijevoj obale Save. Međutim zbog prevrtljivosti tih ljudi, general je predlagao da se te porodice ne nasele blizu granice, nego na pustim i neobrađenim poljima oko Drave.

Kao dio Tešanjskog kadiluka prvih godina XVIII stoljeća Doboj postaje sjedište kapetanije. Imala je oko 170 zapovjednika i vojnika, a teritorijalno je zauzimala Doboj i njegovu okolinu. U jednom dokumentu 1725. godine (koji spominje i Pelidija u knjizi Banjalučki boj na strani 166) kapetan dobojske tvrđave Džafer traži od bosanskog vezira Abdullah–paše da mu iz maglajske tvrđave prebaci u Doboj 40 vojnika konjanika. Povećanje članova tvrđave obrazlaže blizinom granice sa Austrijskom monarhijom. Udaljenost dobojske tvrđave od granice na Savi iznosi svega šest sati hoda, a to nije nikakva dubina za protivničku vojsku. Na osnovu ovih zahtjeva vidljivo je je da Doboju i sjeveru Bosne stalno prijetila opasnost od upada Austrougarskih trupa. Naredne godine bile su teške.

U knjizi Banjalučki boj 1737. Enesa Pelidije na strani 68 navodi se dopis iz Kotorskog i Foče u kom se kaže:

Sredinom 1735. godine stanovništvo sela Kotorsko i Foča iz nahije Dobor koja je pripala tešanjskom kadiluku traži od Porte da se izdvoji i pripoji derventskom kadiluku. Kao razlog

82 Stari grad Doboj, Zdravko Kajmaković, Naše starine, Godišnjak zavoda za zaštitu spomenika kulture SR Bosne i Hercegovine, IX, Sarajevo 1964., str. 47

83 Povijest naselja, G Bodestein, str. 581 u Bosanski ejalet, Enes Pelidija, str. 235

navode da su do osmansko – mletačkog rata 1714. g. godine bili u sastavu derventskog kadiluka, ali su se zbog ratnih potreba tokom 1714 -1718. godine izdvojli i priključili kadiluku Tešanj. Kada je zaključen mir 1718. granice su vraćene na predratno stanje. Od tada, bez obzira što pripadaju tešanjskom, stanovnici nevedenih sela idu kod derventskog kadije da rješavaju svoje sporove. No, punovažne odluke i dalje donosi kadija Tešnja. Zbog toga gube više vremena i novca nego što je potrebno. Nakon provjere navoda žalbe, Porta je pozitivno odgovorila njihovoj molbi. Tako su sela Kotorsko i Foča iz nahije Dobor ponovo pripojena derventskom kadiluku.

U bici protiv ruske vojske (u današnjoj Ukrajini) kod Ozije (Očakova), 14. jula 1737. godine učestvovali su ljudi iz naših krajeva. Mnogi se nisu vratili. Iste godine samo 4. VIII 1737. dogodio se i Banjaluči boj. U borbama se učestvovali i Tešanjski kapetan Hadži Hasan i Dobojski Džafer-aga. Po junaštvu se istakao Mujo Madžar poznat u narodu kao Mujo od Doboja.

1742-1762

U Sidžilu Tešanjskog kadiluka za 1742. godinu između ostalog piše i kako se Džafer – aga, kapetan dobojske tvrđave žali kadiji u Tešnju da mu je rijeka Bosna oduzela zemlju. Evo šta piše Džafer aga:

Neka je hvala njegovoj visosti, moćnom, pravednom, milostivom, mom sultanu!
Predstavka smjernog podanika je sljedeća:

Zemlje sela Grabska i Pranjkovci u Gračaničkom kadiluku sela su tešanjskog zeamata i dobra su za obradu. Od vlasnika zemlje ovaj Vaš smjeni podanik uzeo je zemljišnu potvrdu za ovo zemljište. Zbog izljevanja rijeke Bosne u spomenutim selima posjed je razdvojen tokom spomenute rijeke. Mnoga mjesta ostala su na drugoj strani. Spomenuta mjesta navedenih sela našla su se izvan starih granica. Želja mi je da se (sela) sa druge strane vrate unutar posjeda, pa od Vaše visosti očekujem milost; da se posredstvom suda na licu mjesta ispitaju zemlje navedenog zeamata u navedenim selima i da se o tom podnese izvještaj. U vezi s tim moli se da se tešanjskom kadiji pošalje časni ferman.
Vječna je naredba njegove visosti, moćnog mog sultana !

Smjerni Džafer-aga, kapetan dobojske tvrđave

U odgovoru koji slijedi kaže se :

Ovjereno pečatom poštovanog hadži Mehmed-paše, muhafiza Bosne.

Tešanjskom gospodinu kadiji:

Na licu mjesta zakonski ispitajte da li je zemlja spomenutog zaemata zbog izljevanja rijeke u starim granicama. Obavjestite! Tako je naređeno 1155(1742)godine.[84]

Osim ovog u Sidžilu (protokoli i zapisi) se nalaze i drugi vrijedni podaci za Tešanj, Doboj, Derventu. Tako imamo podatke da se tokom 1743. vršila izgradnja tvrđave u Staroj Derventi i da za tu namjenu trebalo obazbjediti 20 kola sa po dva para volova za prevoz građevinskog materijala koji je svakako morao proći dolinom Bosne. Tada je u Tešanjskoj kapetaniji postojalo 12 krečana, Maglajskoj 6, Dobojskoj 3 i Kobaškoj 2.

Da je putni pravac od Dervente do Sarajeva bio bitan dokaz je i postojanje poštanskih stanica. U ovom djelu spominju se poštanske stanice u Doboju i Kuli Velikoj kod Dervente. Tokom 1743. vladala je epidemija kolere te je stanovništo teško živjelo. Osim toga bilo je dosta udovica čiji muževi se poginuli u bitci kod Ozije (Odžakova) u Tursko-Ruskom ratu 1737. Oni koji su preživjeli vratili su se upravo 1742. godine. Navode se udovice iz samog Doboja. Uzgajala se pšenica, kukuruz, proso, luk, a navode se i porezi iz Kotorskog i Foče u pšenici ječmu i zobi. Zbog kuge, gladi i nerodne godine stanovništvo je i oslobađano raznih poreza.

Karta Petra Monatha štampana 1750. godine na kojoj je upisan Kotor na mjestu današnjeg Kotorskog

U literuturi se 1756. godine kao kapetan dobojske tvrđave ponovo se spominje Džafer-aga.

84 Sidžil Tešanjskog kadiluka, uredila i prevela Hatidža Car Drnda

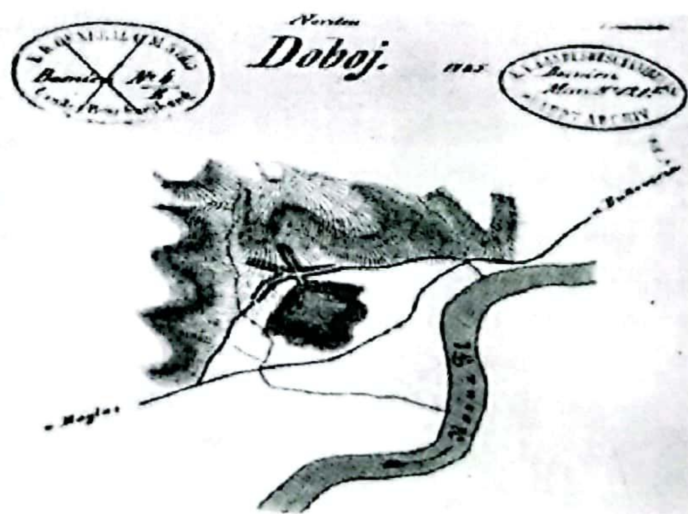
Prema bujruldiji bosanskog vezira 13.01.1170. (8. X 1756.) naređeno je da od 200 vojnika tešanjskog kadiluka, koji su imali poći na Moraču, pođe 80 dobojskih i njihov kapetan Džafer aga[85]

1763. godine imamo jedan kratki opis Doboja (Dobuja) u kome se kaže da je grad čvrsto utvrđen, ali bez jake artiljerije. Opasan je kružnim bedemima i ima šanac okolo. U pograđu je naselje sa *50 čisto turskih kuća.*[86]

Kako rekosmo ranije u djelu iz 1776. *Pregled starina Bosanske provincije* Bosna je u srednjem vijeku podjeljena na Donju i Gornju Bosnu. Donja Bosna naziva se sjeverni dio, u kojoj rijeke teku prema sjeveru i istoku i ulijevaju se u rijeku Savu. U Donjoj Bosni nalaze se tvrđave i gradovi, a između ostalih nabrojani su Gračanica, Soko, Gradačac, a sa lijeve strane rijeke Bosne Doboj, Tešanj, Derventa i Kotorsko. Sam autor kaže da je *„odlučio poimenice nabrojiti samo one koje su opasane zidovima i na turski način opskrbljene vojničkom posadom„*[87]

Ako je Kotorsko u srednjovjekovnoj bosanskoj državi bilo tvrđava za pretpostaviti je da se ta tvrđava vjerovatno nalazila na najvišoj koti koja se zove „Križevi“ gdje se danas nalazi rezervoar vodovoda.[88]

Interesovanje Austro-Ugarske za BiH nastavilo se i u narednim godinama. Tako se potpukovnik Josip P. Mitesera u martu 1808. uputio kao prvi austrijski generalni Konzul u Bosnu. Na ovom putu u Travnik, Miteser je ostao u Derventi, gdje se zadržao, što u Derventi što u Slavonskom Brodu, oko dva mjeseca. U tom periodu opisao je i skicirao tvrđave u Derventi, Doboju, Tešnju i Travniku.

Položaj dobojskog grada. Uočava se putna komunikacija prema Bukovici.

85 Kapetanije u Bosni i Hercegovini, Hamdija Kreševljaković, str. 157

86 Stari grad Doboj, Zdravko Kajmaković, Naše starine, Godišnjak zavoda za zaštitu spomenika kulture SR Bosne i Hercegovine, IX, Sarajevo 1964., str. 45

87 Pregled starina Bosanske provincija, Filip Lastrić iz 1776. , izdanje 2003, Sarajevo Zagreb, strana 163.

88 Monografija Kotorsko, grupa autora, Grafičar, Doboj 1982, str. 70

POSLJEDNJI DOBOJSKI KAPETAN

Izgled dobojske tvrđave u proljeće 1808 godine po Miteseru

Već prvih godina XVIII stoljeća u Doboju je osnovana kapetanija kao manja vojno administrativna jedinica bosanskog sandžaka. Obuhvatala je Doboj i njegovu bližu okolinu te je bila teritorijalno najmanja u bosanskom ejaletu. Brojala je 171 zapovjednika i vojnika a pripadala je tešanjskom kadiluku.[89]

Kao posljednji Dobojski kapetan spominje se Sinan. Smatra se da je postao kapetan i prije januara 1815. godine što se može zaključiti iz jednog dopisa bosanskom divanu koji datira od 13.01.1815. godine. Posljednji Dobojski kapetan je bio oženjen iz Kotorskog. Supruga mu se zvala Ziba.[90]

Nedugo nakon što je postao kapetan zapisan je jedan događaj iz oktobra 1817. godine. Te godine je bosanska delegacija sa 158 ljudi, (u kojoj su bili i sin bosanskog valije Muhamedbeg i austijski konzul) iz Travnika išla u posjetu austrijskom caru koji se tada nalazio u Slavonskom Brodu. Delegacija je na putu zaobišla Doboj i direktno iz Tešnja otišla za Derventu preko Krnjina. Razlog je bio jer im je javljeno da je dobojski kapetan odsutan.

Pri povratku u Derventi im je uručeno pismo dobojskog kapetana, koji se izvinjavao Muhamedbegu zbog svoje odsutnosti i sada ga usrdno molio da ga posjeti pri povratku. Muhamedbeg je prihvatio kapetanovo izvinjenje, pa je u povratku zaista svratio u Doboj. Kapetan ga je dočekao ponizno i predusretljivo, a Muhamedbeg se ponašao veoma blagonaklono. Kapetan se žalio na neke svoje potčinjene, a oni na njega, pa ih je Muhamedbeg uputio u Tešanj, kod tamošnjeg kadije, da odluči u njihovom sporu. Tako su i oni 28. oktobra, zajedno sa delegacijom, krenuli u Tešanj.[91]

89 Kapetanije u Bosni i Herecegovini-Hamdija Kreševljaković u Bosanski ejalet, Enes Pelidija str. 131

90 Kotorsko Monografija, grupa autora str. 79, Grafičar Doboj 1982.

91 Bosna i Hercegovina u XIX stoljeću, studije i članci, Galib Šljivo, knjiga 8, Planjax Tešanj, str. 69

Za kapetana dobojske kapetanije ostalo je zapisano da je bio vjeran ideji autonomije Bosne koju je predvodio Husein-kapetan Gradaščević. Nakon poraza zajedno sa kapetanima iz Dervente i Maglaja prešao je rijeku Savu i prebjegao je u Slavoniju. Tačnije 15. juna 1832. godine Sinan kapetan je prešao Savu kod Šamca. U povorci Sinan kapetana bile su i 4 žene 5 djece, 4 sluge i 3 konja.

I dok je Husein-kapetan Gradašćević bio smješten u Osijeku, Sinan kapetan je bio smješten u Ivankovce. Tu je bio i maglajski kapetan Emin sa slugom Mehmedom, sinom Abdula i slugom Simanom Fočićem. Dervenstski kapetan Mahmutbeg je bio u Oriovcu sa 5 sluga i 9 konja. Velika većina pobunjenika odvedena je u Sarajevo, osuđena, a potom je svojom odlukom veliki vezir većinu pomilovao.[92] Ostalo je zapisano da se prije novembra 1832. godine Sinan kapetan vratio iz Osijeka u Doboj.

Sinan kapetan se odao kasnije pobožnosti i stupio u neki derviški red i u tome je ustrajao do smrti. Umro je u Doboju 1270. (1853/54.) nad grobom mu je bilo podignuto turbe koje je izgorjelo za velikog požara u Doboju 1906. godine. Na nadgrobnom spomeniku ne stoji da je bio kapetan, nego po derviški piše Sinan-dede.[93]

HAJDUK IZ JOHOVCA

U prvoj polovini 19. stoljeća u cijeloj Bosni počeli su nemiri i bune. Nezadovoljnih je bilo i u Posavini. U narodnim predanjima ostalo je zapisano da je jedan od hajduka bio rođen u Johovcu nadomak Doboja.

Najčuveniji bosanskohercegovački hajduci početkom 19. stoljeća bili su rođeni u Bosanskoj Posavini. Ivan Grgić Kiko je rođen 1796. u Potočanima kraj Odžaka, a Juro Bošnjaković Zelo 1803. u Johovcu kraj Doboja. Poštujući stari običaj, posavski hajduci Kiko i Zelo natjerali su i svog progonitelja-bega u Banjoj Luci da se s njima pobratimi. Obojica su pogubljeni na Carevoj ćupriji u Sarajevu 1832. godine.[94]

---

92 Bosna i Hercegovina 1827-1849, Galib Šljivo, knjiga 3, Planjax Tešanj 2016. str. 189, 190, 196

93 Fra Mirko Šestić, Zapisi iz prve ruke (Povijesne crtice, bilješke narodnog blaga i zapamćenja fra. Martina Nedića i fra. Grge Martića). Tekstove sabrao, opremio i uvodnu studiju napisao fra. Anto Zrakić. (Potočani i Odžak: Izvori Podvučjaka i Župni ured, 2003.), str. 228- 229.

94 Ibidemstr. 228- 229.

O bratimljenu muslimana i hrišćana u Bosni, a što je bilo protivno i jednoj i drugoj vjeri, detaljno je pisao i Evlija Čelebija u svojim putopisima.

NEMIRI U DERVENTSKOM, DOBOJSKOM I ODŽAČKOM KRAJU

Nakon poraza pokreta za autonomiju Bosne 1832. godine koju je predvodio Husein-kapetan Gradaščević u narednim godinama došlo je nemira i buna kmetova prema zemljoposjednicima i begovima. Uzroci nemira su veliki nameti i globe koje stanovništvo nije moglo ispoštovati. Jedna od takvih buna poznata je i kao pop Jovičina buna u derventskoj nahiji. Započela je u u selima na obroncima planine Vučjak oko Odžaka, a potom se proširila prema dobojskim selima. Vodstva u pobuni prihvatio se pop Jovica Ilić iz Dervente i okupio nezadovoljne kmetove iz Lišnja, Donjeg i Gornjeg Svilaja, Novigrada i Dubice, sela koja se nalaze uz Savu. Pomagali su mu pravoslavni sveštenici koji su uživali ugled. Pobunjenici su bili slabo naoružani i u vojnom pogledu slabo obučeni. Upustili su se u okršaj sa spahijskom vojskom koja je bila brojnija, bolje naoružana i iskusnija. Prvi okršaj se dogodio kod Potočana, ali izgleda da se završio bez pobjede i jedne i druge strane: poginula su dvojica iz redova spahijske vojske i dvojica kmetova. U borbi kod Odžaka 11. marta 1834. kmetovi su pobjedili spahijsku vojsku, popalili nekoliko kuća, poginuo je jedan kmet i ubijena su dva konja.

Treći okršaj se zbio kod Gnionice, borba je bila žestoka pa je izginuo veći broj spahijskih vojnika, ali i priličan broj kmetova, među njima i sveštenik Vid.

Zatim su se pobunjenim kmetovima pridružili seljaci iz susjednih mjesta pa je u četvrtom okršaju na Vučjaku bilo već oko pet stotina ljudi, ali im je nedostajalo municije. Borba se odigrala 13. marta 1834. kod mjesta Podnovlja. Pobunjenici su bili pobjeđeni i imali su veće gubitke: poginuli su pop Andrija i pop Pavo, a ranjen pop Stevan.

Na Vučjaku od ustanika je, ustvari, palo oko dvije stotine, a od spahija oko stotinu; pop Jovica Ilić je navodno bio ranjen. Spahijska sila je natjerala ustanike na uzmak i raspršila ih pa su najvećim dijelom pobjegli u šumu. Sveštenici Jovica, Ignjatije i Jovan pobjegli su s bojišta u Vučjak, a za njima je krenuo veći dio pobunjenika, dok se manji dio uputio prema selima uz Savu s očiglednom namjerom da se prebace u Slavoniju.[95]

95 DARH Z, Slavonska generakomanda,Perzidijal 10, Brod 15. mart 1834. A. Ivić, Buna derventskog popa, 37 u *Bosna i Hercegovina 1827-1849.*, Galib Šljivo, strana 265- 268,

Pop Jovica se neko vrijeme krio po Vučijaku, a čim mu se ukazala prilika, umakao je preko Drine u Srbiju. Tu je bio uhapšen i zatvoren u Kragujevcu odakle ga je knez Miloš poslao u Istanbul...[96]

Nakon ovih događaja uslijedile su osvete prema hrišćanskom stanovništvu. U tim osvetničkim radnjama i grozotoma isticali su se (kako je pisao fra Ilija Starčević 18. marta 1834.) Alibeg Hadžibegović iz Skugrića i Osman beg iz Dervente.[97]

1836. Sultan je uveo nove reforme i nove poreze za vojsku u Bosni. U tom periodu bilježe se nove bune i otpori prema centralnoj vlasti. Pobunu u Posavini predvodio je Ali paša Fidahić koji je obilazio Derventu i Modriču. U Derventi je narod bio nezadovoljan jer je regrutirano i 80 mladića.

1842

KRNJIN I FOČA U OČIMA IVANA FRANE JUKIĆA

...Ostavivši Tešanj, do po sata pregazimo Usoru rijeku, koja se jedva, i to samo ljeti, gazi. Oko Usore krasne su ravnine, polja i livade, koje oko nas ostaše, a mi pod mrak dođosmo u Šivilu selo ondašnjeg katol. župnika, kod koga i prenoćimo, a sutradan ujutro popnemo se na Krnjin-planinu, glasovitu ne zbog svoje visine, no zbog mjesta i gnijezda bivšeg hajdučkog, što očevidno grobovi ubijenih ljudi pokazuju. Dva sata idosmo preko ove planine,- razumije se strahom – koja je sva ravna, a sva nakićena s prevelikim dubovima bukovim i brezovim, ispod kojih silne svinje žirom goje se. I prešavši Krnjin, spustimo se do podne u ravnine, doline i bregove fočanske. Ovdje spazih Hrvaćane, ljude po imenu i izgovoru od šokaca različite. Zapitam kiridžiju

Kakvi su to Hrvaćani

Bježi, ne pitaj – veli on- to su ljudi izvraćeni, koji se ne boje ni Turčina ni fratra, pod puškom po vazdan rad, a rijetko će je i po noći iza pasa izvaditi!

Prije 15 godina malo se koja kuća šokačka ovdje nalazila, pak evo se goli doseli Hrvaćanin i to sve ispod ljubuške i vergovačke krajine. A to sam i sam iz njihovog odijela i govora poznao: je, bija, vidija, naresto, mjesto: jest, bio, vidio, narastao; a odijelo njihovo i kod ženska i kod muška sukneno je sve. Hrvaćani usred ljeta nose čakšire suknene bez gaća prtenih, koporanj(gunj) sukneni bez košulje; a ženska: bečve do koljena, izvezene svakojakim pletivom i dugu haljinu, koju sapne bez košulje; no mnogi su počeli već s prtenilom odijevati se, prvo što lan ovuda dobro raste, a drugo što im se šokci rugaju. Ručavši u Foči nastavimo put preko sela i njiva, te isti dan

Planjax komerc, Tešanj 2016.

96 Bosna i Hercegovina 1827-1849., Galib Šljivo, strana 265- 268, Planjax Tešanj 2016.

97 Ibidem

dođemo u selo Zelenik, u kom, kao i u Foči, ima župnička (parohijalna) kuća, gdje prenoćivši uputimo se niza savske ravnine i prije podne stignemo u selo Korače kraj Save.[98]

KROZ BOSNU I HERCEGOVINU U VRIJEME POBUNE 1875.

1875. godine tokom mjeseca augusta i septembra kroz BiH prošao je engleski putopisac Arthur J. Evans. Idući od Dervente prema Doboju i dalje ka jugu prošao je i kroz naše krajeve opisujući ljude i okolinu Foče, Johovca i Rudanke.

Evo šta se kaže u knjizi „*Kroz Bosnu i Hercegovinu u vrijeme pobune 1875.*“:

...Dalje smo na desnoj strani doline naišli na udaljeno i razbacano selo Foča i tu primjetili katoličku crkvu. Selo kao da se zagnjurilo i zaklonilo podalje od glavnog puta. Jedna samo kolibica bila je bliže i u njeno malo dvorište uveo nas je zaptija s namerom da se snabdemo sa malo hrane. Ovde smo naišli na ženu hrišćanku sa malim detetom. Iznela je odmah dva već istrošena komada ćilima da bi smo seli na njih pred kolibicom i svesrdno je nastojala da nam pripremi što bolje jelo. Žurno je pred nas iznela nekoliko pečenih klipova kukuruza, pet obarenih jaja, malo kiselog mleka, nekoliko skoro zelenih šljiva i malo presnog kukuruznog i ražanog hleba. Za sve ovo naplatila je samo jedan „groš“ ili nešto oko dva penija i mnogo se iznenadila kada smo taj iznos utrostručili.

Nemoguće je opisati mizeriju kolibice i njene okoline, iscrpljenu majku i siroto zamazano dete, jedva nešto bolje odeveno danas nego onog dana kad je došlo na svet. Sve je u kući najbednije, patos je od zemlje, a nekoliko kamenova na sredini drže vatru na ognjištu. Iznad vatre obešen je kukast komad dreveta i o njemu visi kazan. Jedan mali otvor na krovu služi za izlazak dima, koji je prekrio garom drvene zidove jednako kao i unutrašnjost dimnjaka. Neka niska pregrada je zaklanjala ležaj. U kolibici nije moglo biti svetla jer je ono ulazilo jedino kroz vrata, a oni dronjci, rašireni za nas bili su jedini nameštaj. Uz kolibicu se nalazila mala šupa, u kojoj nam se pričinilo da ima krava, sedalo za kokoši i gomilica kukuruza. Ali, koliko malo pripadne raji od onog što obradi, vidi se iz veličine koša koji je, u stvari, samo ispletena korpa.

Međutim, neopisiva i izrazita oskudica bila je najjače izražena istrošenim odelima sada obešenim preko ograde. To su bili dronci bez oblika! Posle ovoga nismo se mnogo čudili što je ostatak hrišćanskog sela toliko udaljen od susednog puta .

Napustili smo ovaj dom mizerije i zatim se spuštali u dolinu Bosne niz stazu čije su se ivice sjale divnim purpurnim grančicama i prelivima veličanstvene boje divlje loze!

Oko pet sati stigli smo do malog hana, zvanog Radaka (Rudanka), koji je udaljen jedan čas od Doboja. Tamo smo svratili i naišli na istu udobnost kao i prošle noći. Zaptija nas je

98 Putopisi i istorijsko - etnografski radovi, Ivan Frano Jukić, Svjetlost Sarajevo 1953, strana 65-66

mnogo zabavljao jer je pokazivao religiozne skrupule protiveći se tome da uzme seljačko kiselo vino, koje se ovdje može dobiti, ali je zato pio obilne gutljaje rakije, a nije se protivio ni rumu. Međutim, u Doboju gdje smo dobili crveno slavonsko vino, nestale su odmah ove skrupule.

ARTUR DŽON EVANS

PUTOVANJE KROZ BOSNU PRIJE STO GODINA (IV)

RUČAK U FOČI, VEČERA U RUDANCI

● NEMOGUĆE JE OPISATI MIZERIJU KOLIBICE U RUDANCI I NJENE OKOLINE, ISCRPLJENU MAJKU I SIROTO ZAMAZANO DETE. – KAKO JE HANDŽIJA U RUDANCI ZAKINUO EVANSA I NJEGOVOG BRATA PRILIKOM PLAĆANJA ZA PRENOĆIŠTE. – DOLAZAK U DOBOJ...

Ovih dana navršava se ravno stotinu godina od kada je kroz Bosnu i Hercegovinu pešice proputovao Artur Džon Evans, poznati engleski pisac i arheolog. Idući od Broda na Savi pa kroz Derventu, Doboj, Tešanj i planinu Borje, Evans je ostavio dragocene beleške u našem kraju. Uz neznatna skraćenja i potrebna objašnjenja za savremenog čitaoca, ovde se objavljuje integralni tekst putopisa prema izdanju od 1965. godine.

B. BELIĆ

4

(11. avgusta 1875). godine)

Čitava priroda upija nektar koji jarko sunce destilira iz mora vresa i paprati, a vazduh je već potpuno zasićen nekom sparnom parom.

Ali, leptiri nisu osećali umor, jer nisu imali na leđima rančeve. I mnogi smo se zadovali što smo se mogli za trenutak skloniti od jake podnevne žege pod krovom malog hana, koji se zvao Musiran. Tu smo se odmorili i osvežili kafom i lubenicom.

Posle smo prešli uzani pojas zemlje gde su hrastovi ustupili mesto zakržljalim bukvama. Pored puta videli smo dva mala nadgrobna kamena „Hajdučki grobovi", izustio je naš zaptija. Na jednom je bio ugraviran latinski, a na drugome pravoslavni krst. Ovo su, dakle hrišćanski grobovi. Ali, kakvu su sudbinu dočekali ovi odve poginuli? Jesu li prešli u razbojnike da bi ispravili nepodnošljive nepravde? Ili su, možda, bili žrtve nekog nasilja? U Bosni se poginuli sahranju[illegible] pored puta, tamo gde su i pali. [illegible] i drugi glavni putovi često oiv[illegible] [illegible] spomenicima. Ove nadgrobne [illegible] i bez natpisa.

Stara tvrđava u Doboju 1895. godine

Sreli smo, dalje, karavan konja, teško natovaren balama koji se, kao i sve drugo u Bosni, kretao puževim korakom. Dalje smo na desnoj strani doline naišli na udaljeno i razbacano selo Foča i tu primetili katoličku crkvu. Selo kao da se zagnjurilo i zaklonilo podalje od glavnog puta. Jedna samo kolibica bila je bliže i u njemu malo dvorište uveo nas je zaptija, s namerom da se snabdemo sa malo hrane. Ovde smo našli ženu hrišćanku sa malim detetom. Iznela je odmah dva već istrošena komadića ćilima da bismo seli na njih pred kolibicom i svesrdno je nastojala da nam pripremi što bolje jelo. Žurno je pred nas iznela nekoliko pečenih klipova kukuruza, pet obarenih jaja, malo kiselog mleka, nekoliko skoro zelenih šljiva i malo presnog kukuruznog i raženog hleba. Za sve ovo naplatila je samo jedan „groš", ili nešto oko dva penija i mnogo se iznenadila kad smo taj iznos utrostručili.

Nemoguće je opisati mizeriju kolibice i njene okoline, iscrpljenu majku i siroto zamazano dete, jedva nešto bolje odeveno danas nego onog dana kada je došlo na svet. Sve je u kući najbednije. Patos je od zemlje, a nekoliko kamenova na sredini drže vatru na ognjištu. Iznad vatre obešen je kukast komad drveta i o njemu visi kazan. Jedan mali otvor na krovu služi za izlazak dima, koji je prekrio garom drvene zidove jednako kao i unutrašnjost dimnjaka. Neka niska pregrada je zaklanjala ležaj. U kolibici nije moglo biti svetla, jer je ono ulazilo jedino kroz vrata, a oni dronjci, rašireni za nas vani, bili su jedini nameštaj. Uz kolibicu se nalazila mala šupa, u kojoj nam se pričinilo da ima krava, sedalo za kokoši i gomilica kukuruza. Ali, koliko malo pripadne raji od onog što obradi, vidi se iz veličine koša, koji je, u stvari, samo ispletena korpa. Međutim, neopisiva i izrazita oskudica bila je najjače izražena istrošenim odelima, sada obešenim preko ograde. To su bili dronjci bez oblika! Posle ovog nismo se mnogo čudili što je ostatak hrišćanskog sela toliko udaljen od susednog puta.

Napustili smo ovaj dom mizerije i zatim se spuštali u dolinu Bosne niz stazu čije su ivice sjale divnim purpurnim grančicama i prelivima veličanstvene boje divlje loze! Oko pet sati stigli smo do malog hana, zvanog Rudanka, koji je udaljen jedan čas od Doboja. Tamo smo svratili i naišli na istu udobnost kao i prošle noći. Zaptija nas je mnogo zabavljao jer je pokazivao religiozne skrupule protiveći se tome da uzme seljačko kiselo vino, koje se ovde može dobiti, ali je zato pio obilne gutljaje rakije, a nije se protivio ni rumu. Međutim, u Doboju, gde smo dobili crveno slavonsko vino, nestale su odmah ove skrupule.

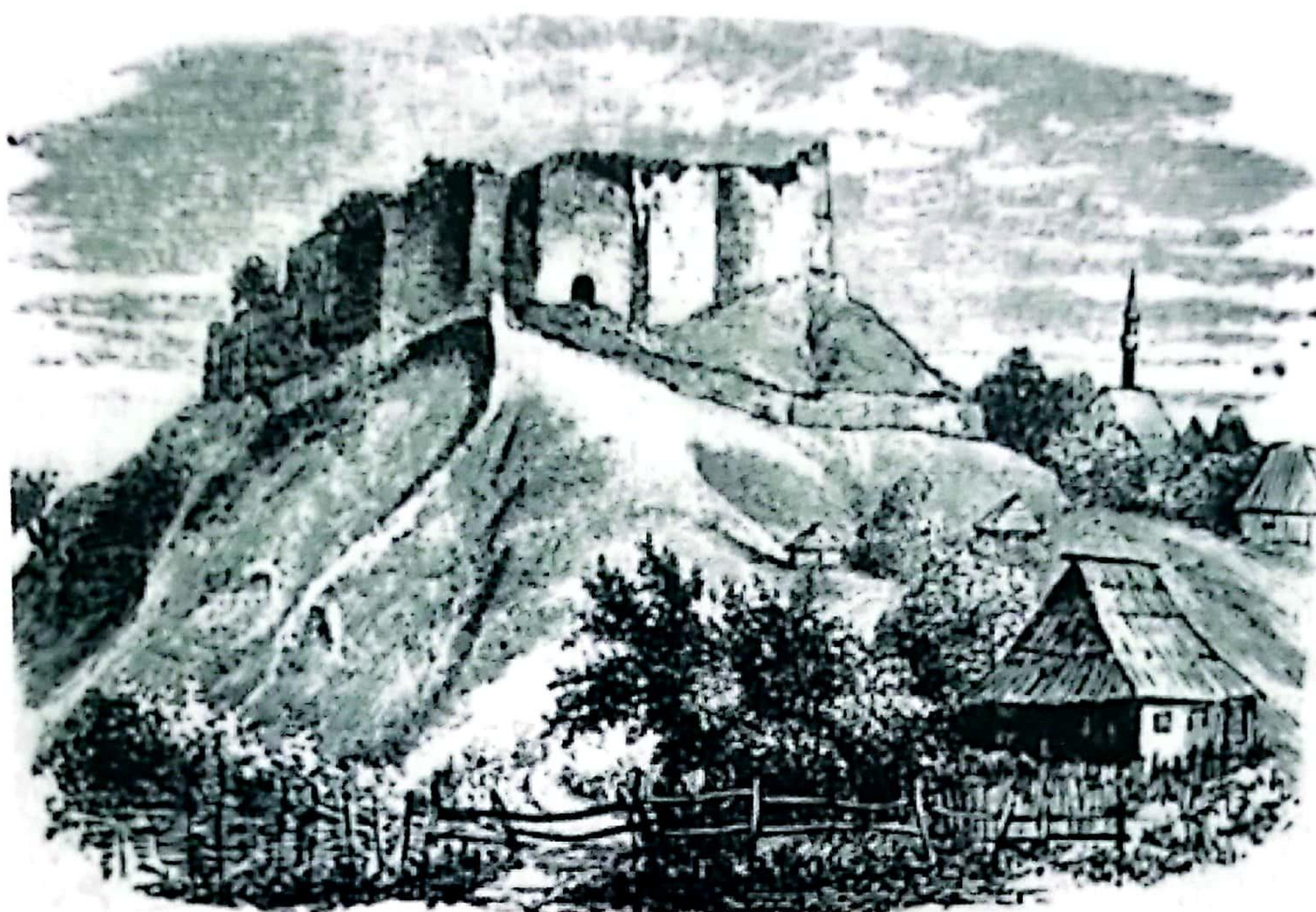
(Nastaviće se)

Sledećeg jutra imali smo nezgodu sa domaćinom Slavoncem, koji je govorio nemački.

Podneti račun iznosio je dukat, a to je u Bosni užasna suma za prenoćište, trostruko veća od one koju smo platili u Derventi. Zaptija je proračuno da je dovoljna polovina tog iznosa i bili smo spremni da toliko platimo i da idemo, ali se handžija dosetio i zakjučao ranac mog brata. Nije nam preostalo drugo, već da ponudimo handžiji prihvaćanje naših uslova ili da mu damo traženi dukat, uz napomenu da ćemo se žaliti dobojskom mudiru. On je prihvatio drugi izlaz i mi smo, uz zaptijinu grdnju i viku „hajduk handžija", napustili kuću.

Zaptija je bio na svoj način vrlo dobar čovek i bili smo prijatno iznenađeni njegovim ophođenjem i prijateljskim tretiranjem hrišćanske raje. Izrazi njegove nakonosti prema nama, i uopšte prema Englezima, bili su i malo smešni, jer čitavim dugim putem nije prestajao da pominje da su Turci i Englezi braća. Pridružio nam se pa smo skupa plivali kroz plavu vodu reke Bosne koja je ovde bila dosta brza. Pronašli smo za ovu našu zabavu zaklonjen zaliv. Nakon pola časa odmora nastavili smo zamorno klaćenje i pri prelazu nekog zavoja na putu ispred nas se pojavio, na kupastom brdu, lepo ustoličen stari grad Doboj.[99]

99 Glas komuna, 30.jul 1975. str 6

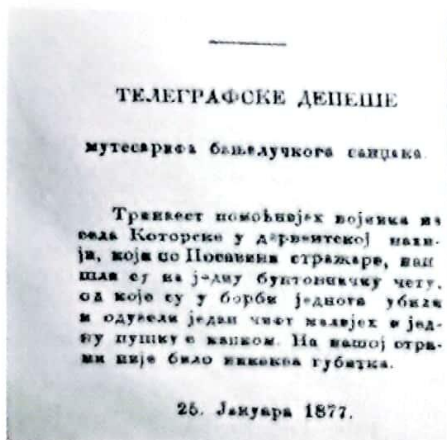

Stari grad Doboj kako ga je vidio Arthur J. Evans 1875.

Vrlo je vjerovatno da Evans na svom putu od Foče do Doboja nije noćio u Rudanci nego u Čivčijama. No to nas upućuju sljedeće činjenice: već smo naveli primjer da je bio neki han u Čivčijama[100], koji se katastarski nalazio otprilike na mjestu gdje se danas nalazi benzinska pumpa Hifa na Lužanima. Osim toga Evans uopće ne navodi rječicu Rudanku (što bi bilo logično ako je noćio na Rudanci jer takvo naselje niti je postojalo niti postoji danas-to je naime Velika Bukovica) nego ističe da su *plivali kroz plavu vodu reke Bosne.* Obzirom da je Bosna tada tekla položajem današnjeg naselja Čivčije, odnosno uz put M-17 te da je sat hoda do Doboja ipak bliže poziciji Čivčija nego same Rudanke, možemo gotovo sa sigurnošću reći da je Evans noćio u hanu u Čivčijama.

100 str. 19.

POČETAK KRAJA OSMANSKE VLASTI

ТЕЛЕГРАФСКЕ ДЕПЕШЕ

мутесарифа бањалучкога санџака

Тринаест помоћнијех војника из села Которско у дервентској нахији, који по Посавини стражаре, наишли су на једну бунтовничку чету, од које су у борби једнога убили и одузели један чифт малијех и једну пушку с капком. На нашој страни није било никаква губитка.

25. Јануара 1877.

U sjevernoj Bosni sve je više bilo turbulentno. Novine Bosna od 06.02.1877. god. između ostalog pišu:

Trinaest pomoćnijeh vojnika iz sela Kotorsko u derventskoj nahiji koji po Posavini stražare naišli su na jednu buntovničku četu od koji su u borbi jednoga ubili i oduzeli jedan čift malijeh i jednu pušku s kapkom. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

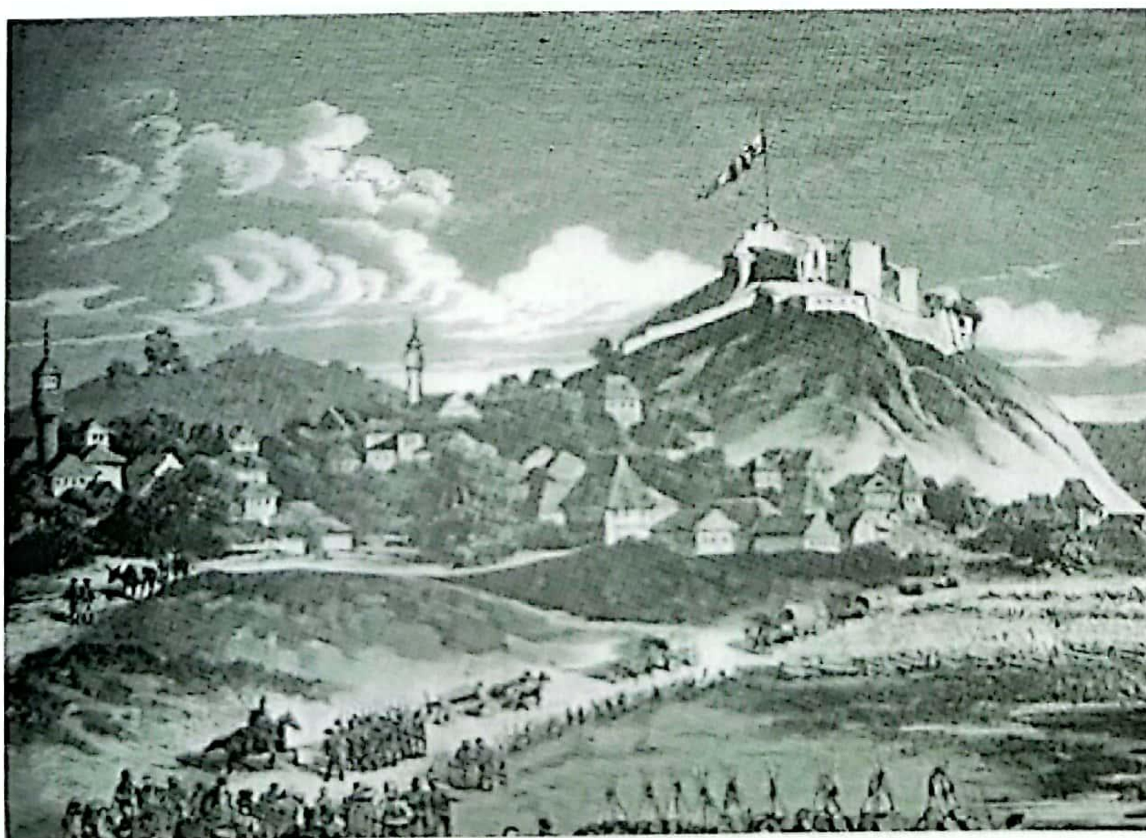
25. januar 1877.[101]

U istim novinama nalazi se i spisak konja koji su dobrovojno dati za potrebe carske vojske. Između ostalog navodi se da su iz Johovca 1, Kotorsko 2, Doboja 6, itd.

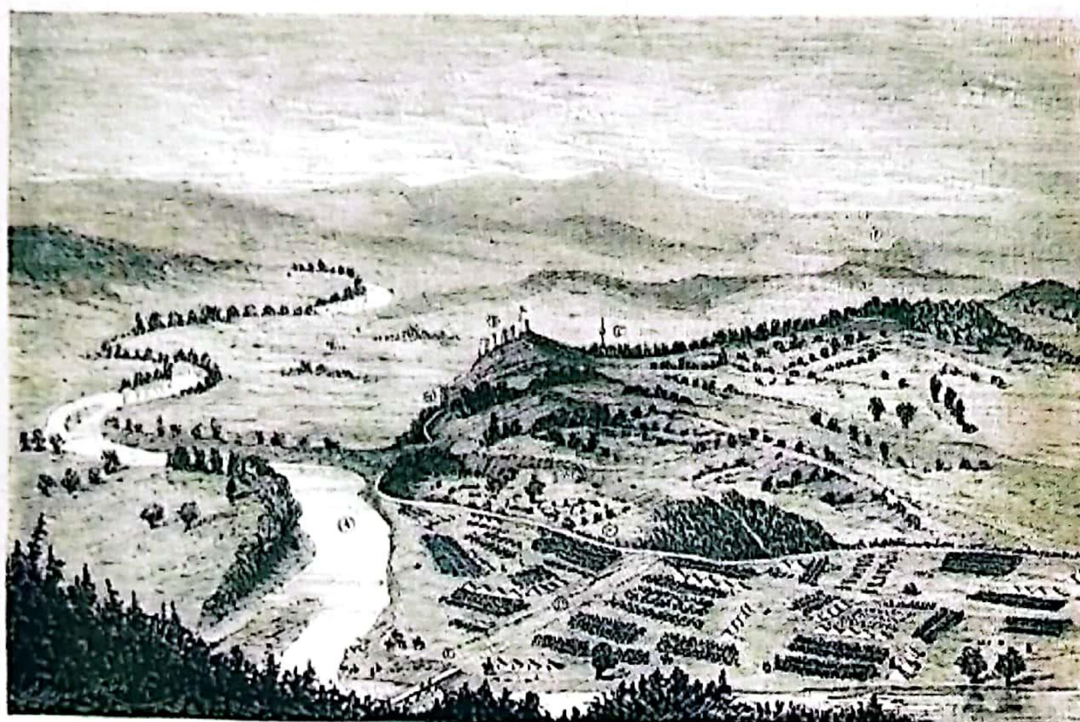
101 Novine Bosna od 06.02. 1877.

AUSTROUGARSKI PERIOD (1878-1918)

1878. godine odlukama Berlinskog kongresa velike sile su Austro-Ugarskoj dodijelile da zaposjedne i upravlja Bosnom i Hercegovinom. 29. jula 1878. iz četiri pravca Austro-Ugarska vojska ulazi u BiH. Granicu na Savi kod Broda u zoru tog

Grad i tvrđava Doboj, J.J. Kirchner, Uber Land und Meer,1878.

Ilustracija okupacije Doboja sa sjeverne strane 1878. godine

Izgled Dobojske čaršije nakon dolaska Austrougarske 1878. godine

Vozni red dolaska Cara iz Broda u Sarajevo 30.05. 1910 godine

FAHRORDNUNG

BOS.-HERCEG. LANDESBAHNEN.

HOFZUG

BOS. BROD-SARAJEVO

AM 30. MAI 1910.

		Ankunft St.	Ankunft M.	Aufenthalt	Abfahrt St.	Abfahrt M.
Bos. Brod	Früh			–	5	30
Sjekovac .	„	–	–	–	5	38
Novo selo .	„	–	–	–	5	45
*Lužani . .	„	–	–	–	5	58
***Derventa** .	„				6	10
D. Bišnja .	„				6	23
*Vrhovi . .	„	6	35	4	6	39
*Kamen . .	„	–	–		6	55
*Lupljanica	„	7	09	1	7	10
*Gradina .	„	–	–	–	7	22
*Velika .	„			–	7	31
Johovac .	„	–		–	7	42
Kotorsko .	„	–	–	–	7	51
*Rudanka .	Vorm	–	–	–	8	01
Doboj . .	„	8	12	20	8	32
*Usora . .	„	–	–	–	8	39
Ševarlije .	„	–	–		8	45
*Trbuk . .	„	–	–	–	8	55
*Rječica . .	„	–	–	–	9	01
***Maglaj** . .	„		–		9	11
*Bradići . .	„	–	–	–	9	25
*Globarica .	„	9	36	3	9	39
Dolina . .	„	–		–	9	49

		Ankunft St.	Ankunft M.	Aufenthalt	Abfahrt St.	Abfahrt M.
***Zavidović**	Vorm	9	59	3	10	02
Vinište . .	„		–		10	12
***Žepče** . .	„	–	+	–	10	21
*Zeleće . . .	„	–	–	–	10	36
Han begov	„	–	–	–	10	49
Nemila . .	„	11	05	3	11	08
Vranduk .	„	–		–	11	21
Vraca . . .	„	–	–	–	11	36
***Zenica** .	Nachm	11	48	20	12	08
Janjići . .	„	–	–	–	12	27
*Lašva .	„	•	–	–	12	37
Modrinje .	„	–	–		12	50
Kakanj . .	„	1	07	3	1	10
*Čatići . . .	„		–	–	1	18
Dobrinje .	„	–	–	–	1	30
Visoko . .	„	1	50	10	2	00
Podlugovi .	„	–	–	–	2	13
*Semizovac	„	–	–	–	2	29
*Rajlovac .	„	–	–		2	42
Alipašin most V.	„	–	–	–	2	49
Sarajevo .	„	–	–	–	2	54
[illegible]	„	3	00		–	–

Ein * vor dem Stationsnamen bedeutet, dass das betreffende Stationsgebäude links in der Richtung der Fahrt liegt.

Vozni red dolaska Cara iz Broda u Sarajevo 30.05. 1910 godine

Dolazak Austrougarskog cara u Doboj 30.05. 1910. godine

dana prelazi 18000 vojnika i 48 topova. Isti dan oko 15 sati većina vojske je bila u Derventi, a 1. augusta po maglovitom i kišnom danu predhodnica vojske stiže u Doboj. [102]

Period Austro-Ugarske monarhije za područje Doboja i okoline značajan je iz nekoliko razloga: uspostava uskotračne pruge od Bosanskog Broda do Dervente, a koja je prolazila i kroz Čivčije. Time su Čivčije saobraćajno povezane sa Dobojem kao gradskim centrom te ostatkom BiH. Osim toga, Austro-Ugarska monarhija počela je sistematski vršiti popis stanovništva kao i sređivanje katastarskih knjiga. Stoga od prvog Austro-ugarskog popisa u BiH 1879. možemo sistematski pratiti i razvoj Čivčija.

Težišna zadaća nove vlasti BiH nakon aneksije od strane Austrougarske bila je povezati Sarajevo sa ostalim dijelovima carstva. Pruga je nazvana K.u.K. Bosnabahn i prvo sjedište bilo je u Derventi. Prva uzana (uskotračna) željeznička pruga u Bosni i Hercegovini od Bosanskog

102 Begovski zemljišni posjedi u Bosni i Hercegovini od 1878. do 1918. godine, Husnija Kamberović, Ibn sina, Sarajevo 2005.

Željeznička stanica Johovac

Broda do Sarajeva građena je etapno od 1878. godine do 1882. godine. 5. oktobra 1882. godine stigao je prvi voz u Sarajevo. Već krajem 1878. godine pruga je izgrađena do Dervente, 12. februara 1879. godine došao je prvi voz u Doboj. 22. aprila 1879. godine pruga je izgrađena do Žepča, a 5. juna 1879. godine prvi voz je stigao u Zenicu. Spojna veza-pruga između Slavonskog i Bosanskog Broda u dužini od 3,484 km završena je 5. jula 1879. godine i tako se ova prva uzana bosanskohercegovačka pruga povezala sa prugama Austro-Ugarske monarhije. Kako je pruga etapno građena, tako je etapno i ukidana. Izgradnjom pruge normalnog kolosijeka Šamac-Sarajevo ukinuta je uzana pruga između Doboja i Zenice. 1. aprila 1968. godine ukinute su pruge Doboj-Usora-Teslić i Derventa – Doboj. Puštanjem u saobraćaj normalne pruge Sarajevo-Ploče 1966. godine ukinuta je uzana pruga Lašva – Sarajevo. 26. maja 1969. godine ukinuta je pruga Bosanski Brod – Derventa, a 1. juna 1975. godine posljednja dionica ove pruge Zenica-Lašva.

Normalna vožnja od Sarajeva do Bosanskog Broda trajala je 9 sati. Željezničke postaje na pruzi od Bosanskog Broda do Sarajeva:

B. Brod, Sijekovac, Novo selo, Lužani, Polje, Derventa, Donja Bišnja, Vrhovi, Kamen (Steinbruch), Lupljanica (Han marica), Gradina, Velika, Johovac, Kotorsko, Rudanka, Doboj,

Bosanskohercegovački pješadijski regiment

Usora, Ševarlije, Trbuk, Rječice, Maglaj, Bradići, Globarica, Dolina, Zavidovići, Vinište, Žepče, Želeće, Han Begov, Nemila, Vranduk, Vraca, Zenica, Janjići, Lašva Gora. Modrinje, Kakanj, Čatići, Dobrinje, Porječani, Visoko, Lješevo, Podlugovi, Ilijaš, Vogošća, Semizovac, Reljevo (Dvor), Rajlovac, Alipašin Most, Čengića Vila, Sarajevo.

Prvi poštanski žig isporučio je graver 4.1.1890. godine. ZUG NoI SARAJEVO - B. BROD. [103]

1914. počinje 1. svjetski rat čime se završava Austro-Ugarski period u BiH. No rat sa sobom odnosi i nove žrtve sa područja Čivčija. Tako u borbama na strani Austro-Ugarske stradavaju:

[104]**Aljić Husein**, rođen 1895., pješadinac, 3. bosanskohercegovačka pješadijska regimenta. 9. četa, ranjen 1916. godine.

Bečić Mujo, rođen 1893., pješadinac, 3. bosanskohercegovačka pješadijska regimenta, 2. četa, ranjen 1915. godine

Ibraković Husein, rođen 1894., pješadinac, 3. bosanskohercegovačka pješadijska regimenta, prekomandovan iz 1. bosanskohercegovačke pješadijske regimente, ranjen 1916.

103 https://historija.ba/d/229-otvorena-uzana-pruga-sarajevo-bosanski-brod

104 Stradali vojnici iz Tešanjskog kotara u Austrougarskoj vojsci (1914-1918.), Ago i Mensura Mujkanović, Tešanj 2018., str. 81

Ibraković Osman, rođen 1894., pješadinac, 3. bosanskohercegovački streljački bataljon, prekomandovan iz 1. bosanskohercegovačke pješačke regimente, 5. bataljon, 4. četa, ranjen 1916.

Zečević Huso, rođen 1894., strijelac, 3. bosanskohercegovački streljački bataljon, ranjen 1917.

Inače svi Čivčijani u Austro-Ugarskoj vojsci pripadali su 3. bošnjačkom regimentu (tuzlanskom) čiji je garnizon bio u Budimpešti. Bosanskohercegovačke jedinice raspoređivane su na frontovima širom Austro-Ugarske monarhije. Neke od njih bile su na Galiciji, Soči, Piavi, Karpatima i regionu Alpa.

DRUGI SVJETSKI RAT

Maj 1942. godine na pruzi u blizini Kotorskog. Muslimanska porodica u tradicionalnoj nošnji. U pozadini se vidi grupa Njemačkih vojnika.

Jedne večeri, tog novembra 1943. godine, tek što je noć pokrila selo, ispod kuće Spasoja i Jove Lukića, partizani su napali putnički voz koji je išao iz Broda prema Doboju. Vagoni su bili puni njemačkih vojnika. Poslije puškaranja i nekoliko eksplozija vagoni su zapaljeni. Mislim da se nijedan vojnik nije mogao spasiti. Malo su im mogli pomoći Čerkezi koji su se nalazili u selu, jer su i oni bili pod vatrom. Kad su se partizani povukli, mislim da su to bili dijelovi 5. kozaračke brigade, Čerkezi su otišli na zgarište voza.

Sutradan ujutro u njivi blizu kuće kod složene ševarike nađoše gomilu puščanih čahura pa me upitaše otkuda partizanima municija. Kažem im da partizani do municije dolaze u borbama, miniranjem i napadima na vozove kao sinoć. Tog dana je u našem selu zavedeno ograničeno kretanje od prvog mraka do svanuća, kao da vozove u vazduh dižemo mi koji od njihovih straža ne možemo ni izaći iz sela.

Nije prošlo ni desetak dana, spram naše kuće srušen je drugi voz pun municije i nekoliko vagona opljačkanih volova. Sljedeće jutro bili su izbezumljeni i bijesni i Čerkezi i Nijemci.

Tog jutra sipila je sitna jesenjska kiša. Nekako tmuran i težak izgledao je taj dan. Oko 10 sati sasvim slučajno sam izašao na cestu. Ubrzo sam ugledao kako u mom pravcu idu dva konjanika. Kad mi se približiše, primjetih da za konjima vezanih ruku naprijed umorno tumara Zijah Jusufbegović (aktivni saradnik NOP-a), trgovac pod Fočom. Jedan kraj konopca vezan je za njegove ruke, a drugi za sedlo jednog konjanika. Zijaha sam poznavao jer je navraćao mom komšiji, trgovcu Mehi Terziću. Ne znam zašto stadoše pred Mehinim dućanom. Ja sam tu u blizini dvadesetak koraka od njih, dijeli nas samo cesta. Čujem kako Zijah kaže Mehi da ih pita zašto ga vode i šta će s njim. Kad to Meho učini, jedan od vojnika reče: "Niks šprehen", valjda je bio Nijemac, pa prstima se obuhvati ispod vrata, a onda upru prstom na tri lipe pored ceste kod Mehina dućana i krenuše. Nakon što su prešli stotinjak metara, zaustaviše se naspram pruge. Jedan od konjanika pokaza bičem na srušen voz, nekako čudno zviznu pa bičem udari Zijaha. Konji poskočiše i Zijah pade na cestu. Vukli su ga desetak metara pa stali, a Zijah se podigao. Meho zatvori dućan pa se negdje izgubi, a ja trkom kući.

Tog dana poslije podne selom su proveli i jednog mladića, Osmana rodom iz Jakeša, čije prezime nikad nisam saznao, a uhvatili su ga negdje kod Kotorskog. Bio je u civilnom odjelu i vojničkim cipelama na nogama. Zajedno sa Zijahom zatvorili su ga u podrum Idriza Begovića. Odvodili su ih na nekakvo "suđenje". U Idrizovom podrumu, pod stražom, Halim S. Begović pročitao je "optužnicu i presudu" po kojoj je Zijah Jusufbegović osuđen na smrt vješanjem, jer je skrivao oružje i municiju, a Osman istom kaznom kao vojni bjegunac. Nakon pročitane presude pred vješanje Zijah je tražio vode da se napije, ali to nije dozvolio njemački oficir.

Presuda je izvršena u blizini ceste koja vodi od Doboja prema Brodu, na vrbi u blizini kuće Ruže Radulović. Prvo je obješen Zijah, a zatim i Osman. Taj teški i bolni čin vješanja nisam gledao, ali očevici pričaju da su nakon vješanja zlikovci u Osmana ispalili još dva metka.

Poslije napada na voz i povlačenja partizana, kad se dobro razdanilo, grupa Čerkeza je otišla u potjeru za partizanima. Pred veče su počeli da dolaze sami konji, a onda i jedan broj Čerkeza. Zapamti sam taj njihov desetkovani povratak posebno po tome što su došli okićeni opljačkanim fučijama rakije, slaninom, vijencima luka, kokošima obješenim o sedlo i ne znam čime sve. Nakon što su dva dana visili na vrbi , Zijaha i Osmana su trećeg jutra skinuli Atif O. Ahmić, Huska O. Ibraković i Omer Sivčević. Preneseni su u seosko groblje. Pokušale su Švabe da to bude sahrana van svih naših običaja, ali nisu uspjele.

U stvari, čitavo selo je natjerano da dođe na groblje. Jedan njemački oficir, koji je dosta dobro govorio našim jezikom, pročitao je govor u kome je kazao da su obješeni pomagali partizanima, da su komunisti i da će svi koji pomažu partizanima tako proći. Zatim je zahtjevano da se obojica sahrane u jednoj raci. Nije nam bilo do njegove politike i zahtjeva kako da se sahrane već smo to učinili po svom običaju: izvršili smo vjerski obred i sahranili ih u posebne rake. Te dvije humke uredile su njihove porodice. Podsjećaju nas na teške dane i na tu, samo po zlu poznatu vojsku.[106]

Da je te 1943 godine bilo partizanskih diverzija nadomak Čivčija 1943. govori i Jovan Kokot u knjizi *Dvanaesta slavonska* koja govori o diverzijama u Bosni. Između ostalog piše :

Za vrijeme II zasjedanja AVNOJ-a (tačnije 29. novembra 1943.) u sadejstvu sa 14. srednjobosanskom brigadom, Brigada je porušila prugu Doboj - Sarajevo u dužini od 100 m, između željezničkih stanica Kotorsko-Čivčije. Očekivala je nailazak željezničke kompozicije sa njemačkim trupama, ali voz nije naišao.

Kako je oslobođen Doboj i njegovi sjeverni dijelovi opisao je Slavko B. Cvetković u knjizi 17. slavonska brigada.

106 Od ustanka do pobjede" - Zborniku sjećanja iz NOR

POSLJEDNJE BORBE PREKO DOBOJA

Iz šireg rejona sela Puračić i Turija 12. 4. 1945. Izvršen je pokret na planinu Ozren, gdje je posjednuta linija: s. Boljanić-Gostilj (tt 774)-Krčmarica (tt 682)-Obilić (k. 578)-k. 834-V. Ostravica (tt 917)-k. 741-Brezici. Odmah te noći 1. i 3. bataljon napali su neprijatelja na položajima Đurkin krst. Sutradan je neprijatelj napao dijelove

Diverzija na pruzi Doboj Derventa u blizini Kotorskog tokom 1944

brigade na položajima Njivice-Okrugli gaj-k. 605. Iduće noći 2. četa 2. bataljona kod Parnica i Jablanice miniranjem ruši željezničku prugu Maglaj-Doboj. U toku 15. aprila izvršen je pokret za s. Suhopolje. U ovom rejonu jedinice 17. udarne brigade smijenile su na položajima 24. brigadu 45. Divizije na liniji Jovak-k. 162-Joševa-k. 301-Gavranov vis. Tih dana dolinom Bosne su se povlačile jake neprijateljske snage i to svoje povlačenje štitile jakim bočnim obezbjeđenjem. Bili su to dijelovi 369. legionarske divizije i 12. i 15. ustaško-domobranske divizije. Posjedanje novih položaja značilo je u stvari početak napada na Doboj. Polazni položaji 17. udarne brigade na zapad bili su na liniji: k. 282-Sjelina (tt 267)-Kamenak (k. 323)-Grebić kosa (k. 341). Do te linije napadani su zapravo neprijateljevi predstražni položaji.

Lijevo od brigade dejstvuju dijelovi 45. divizije, a desno, na desnoj obali r. Spreče, dijelovi Brodske brigade. Neprijatelj je imao namjeru da posjedanjem dominantnih položaja, nekoliko kilometara ispred uporišta, osloncem na rijeke Spreču i Bosnu, brani Doboj što duže kako bi se njegove snage, posebno njemačke, mogle neometano povlačiti dolinom Bosne. Na pravcu glavnog udara bila je Brodska brigada.

Napad na Doboj je započet 15.4. u 06.00 časova.

Jedinice brigade dosta brzo su dostigle liniju Jovak-Lanište (k. 277). Rejon Jazovac (k. 378), koji su napadali dijelovi 45. divizije, nije, međutim, zauzet iako su izvršena dva juriša. To je omogućilo njemačkim snagama da sa te kote izvrše protivnapad na položaje 17. Brigade na Laništu, s leđa i s boka, pa su dijelovi 2. Bataljona bili odbačeni nazad. U 14.00 sati istog dana napad je produžen. Sada je po naređenju štaba 28. udarne divizije lijevim krilom snaga brigade obuhvaćen i Jazovac (k. 378), koji su napadali dijelovi 45. divizije. Poslije upornih borbi kota je zauzeta a povraćeno je i Lanište (k. 277). Sutradan, u radnim jutarnjim satima, nastavljen je napad u dvije kolone: desna kolona imala je zadatak da zauzme Glavicu (k. 283) a lijeva kolona k. 149. Poslije upornih borbi lijeva kolona je izvršila zadatak, dok desna kolona nije uspjela. Nijemci su iz Doboja, preko s. Podkamena, privukli pojačanje i dobro se utvrdili na Glavici (k. 283). Tada su po naređenju štaba 28. udarne divizije dvije baterije zasule vatrom Glavicu, odnosno k. 283, a pješadija je potom prešla na juriš. Napad je bio uspješan. Nakon žestokih i upornih borbi zauzeta je Glavica (k. 283) i 17. aprila oko 2 časa naše jedinice su izbile u s. Podkamen. Dva-tri sata kasnije izviđački dijelovi 1, 3. i 4. bataljona, a potom i cijeli 1. bataljon, prešli su preko r. Bosne i zauzeli sjeverozapadnu ivicu grada Doboja, sve do Denkovača (tt 335). U ovome rejonu dijelovi brigade sastali su se sa jedinicama 53. Divizije koje su vodile borbe na liniji Milkovac -tt 322. Neprijateljeve snage su se povukle prema Derventi, gonjene od jedinica brigade i ostalih snaga koje su napadale uporište u Doboju, sve do s. **Čifćije**.

Iako je izvukao veći dio snaga, neprijatelj je pretrpio teške gubitke: oko 190 poginulih i ranjenih, dok mu je zarobljeno 58 vojnika i oficira, a zaplijenjene 52 puške i dosta vojne opreme i materijala.

Brigada je u borbama imala 15 poginulih i 88 ranjenih i kontuzovanih. Od rukovodilaca su poginuli Dušan Bosnić, komandant 2. bataljona, i Mićo Dragojlović, komandir čete automatičara brigade. Ranjeni su Dušan Tankosić, komandir 3. čete 2. bataljona, Bogdan Milačić, politički komesar 1. čete ovoga bataljona, i Rade Šurkajlović, pomoćnik političkog komesara 3. čete 1. bataljona. U borbama za Doboj naročito su se istakli 3. bataljon i 2. četa 2. bataljona. Od pojedinaca ličnu hrabrost su posebno spoljili Dušan Bosnić, komandant 2. bataljona, Pero Anđelić, komandant 3. bataljona, i Mićo Dragojlović, komandir čete automatičara brigade. Naredna 4 dana svakodnevno su vršeni pokreti; do s. **Čifćija**, zatim za s. Kotorsko, 19. aprila za s. Smrtići i sutradan iz Smrtića za s. Rakovac. Noću 21/22. aprila izvršen je prelaz preko Vrbasa kod s. Kukulje da bi se izbilo u Lijevče polje.

Sutradan je nastavljen pokret do s. Topole, na komunikaciji Banja Luka-B. Gradiška, gdje se već vodila borba za njeno oslobođenje. Sedamnaesta udarna brigada je 23. aprila 1945. godine angažovana u borbi za B. Gradišku, tako reći iz pokreta.

Preuzela je položaje od jedinica 39. divizije i poslije najnužnijih, kratkih, priprema

prešla u napad. Tokom noći, pored Brodske brigade i 15. kozaračke brigade napadali su i 1. i 2. bataljon 17. narodnooslobodilačke udarne brigade. Neprijateljske snage pod žestokim pritiskom naših snaga povukle su se preko r. Save. Ispred fronta 1. i 2. bataljona neprijatelju je poginulo oko 130 vojnika, dok mu ih je 27 zarobljeno i zaplijenjeno: 3 puškomitraljeza, 44 puške i mnogo druge opreme i materijala. U B. Gradiški jedinice brigade zadržale su se do 24. 4. 1945., kada su u ranim večernjim satima izvršile pokret ka B. Kostajnici, do s. Šor, a sutradan i 26. aprila nastavile pokret do sela Zovik i Kalendari.[107]

STRADALI U DRUGOM SVJETSKOM RATU IZ BUKOVAČKIH ČIVČIJA 1941-1945.

Čivčije Bukovačke

Detalj sa partizanskog spomen-obilježja u Maloj Bukovici

Ćelić (Muharem) Aljo, rođen 1909. Musliman, poginuo 1941. u aprilskom ratu 1941 god., kod Bjeljine (1392008014)

Hasić (Hasan) Aljo, rođen 1919. Srbin, poginuo 1945. u NOB-u, Odžak (1392008013)

Hasić (Hasan) Hava, rođena 1923. Muslimanka, poginula 1941. prilikom borbi ili bombardovanja, Buk. Čivčija (1392008012)

Knežević (Risto) Boško, rođen 1924. Srbin, ubijen 1941. u zatvoru, Doboj (1392008010)

Knežević (Risto) Radovan, rođen 1901. Srbin, ubijen od ustaša 1945. u logoru, Jasenovac (1392008011)

107 17. slavonska brigada, Slavko B. Cvetković, str 237-242.

Kovačević (Teodor) Živko, rođen 1914. Srbin, ubijen 1941. u zatvoru, Doboj (1392008008)

Lunić (Teodor) Dragutin, rođen 1911. Srbin, ubijen 1941. u zatvoru, Doboj (1392008007)

Mikerević (Ananija) Stanko, rođen 1906. Srbin, ubijen od ustaša 1942. u logoru, Jasenovac (1392008015)

Mikerević (Petar) Boro, rođen 1924. Srbin, nestao 1942. nepoznato, Novi sad (1392008005)

Mikerević (Petar) Ljubo, rođen 1916. Srbin, ubijen 1941. u zatvoru, Doboj (1392008004)

Mikerević (Simeun) Cvijeta, rođena 1891. Srpkinja, ubijena 1941. u direktnom teroru, Buk. Čivčije (1392008006)

Radulović (Luka) Tanasije, rođen 1901. Srbin, ubijen 1941. u zatvoru, Doboj (1392008009)

Stjepanović (Anto) Milan, rođen 1887. Srbin, ubijen 1941. u direktnom teroru, Buk. Čivčije (1392008003)

Stjepanović (Vasilije) Bogdan, rođen 1919. Srbin, ubijen 1941. u zatvoru, Doboj (1392008002)

Stjepanović (Vaso) Vasilije, rođen 1892. Srbin, ubijen 1941. u direktnom teroru, B. Čivčije (1392008001)[108]

Na spisku stradalih iz knjige Žrtve rata 1941-1945, Muzej genocida Beograd, ne pominje se ime **Spahić I. Omera** koje se nalazi na spomeniku žrtvama fašizma u Maloj Bukovici.

Osim direktno stradalih stanovnika Čivčija, jedan broj stanovnika završio je i u nacističkim logorima u Njemačkoj. Jedan od njih je i Ramo Ibraković koji se po završetku drugog svjetskog rata pješke vratio iz Njemačke u Čivčije.

108 Žrtve rata 1941-1945, Muzej genocida Beograd

RAZVOJ MJESNE ZAJEDNICE

Kao samostalna mjesna zajednica Bukovačke Čivčije djeluju od 1979. godine. Prije toga, MZ Čivčije mijenjala je sjedišta mjesnih i matičnih ureda onako kako je reorganizovana sama opština Doboj. Iz popisa 1921. dokumentovano je da su Čivčije pripadale Srezu Doboj, dok su okolna sela: Kladari, Johovac i Kotorsko pripadali derventskom srezu. Sjedište opštine bilo je, dakle u Doboju. Reorganizacijom iz 1931. Doboj je pripao Banovini Vrbaskoj, a u dobojskom srezu osnovana je opština Bukovica koje postaje administrativno sjedište i naselja Čivčije.

UKIDANJE TEŠANJSKOG I FORMIRANJE DOBOJSKOG I TESLIĆKOG SREZA

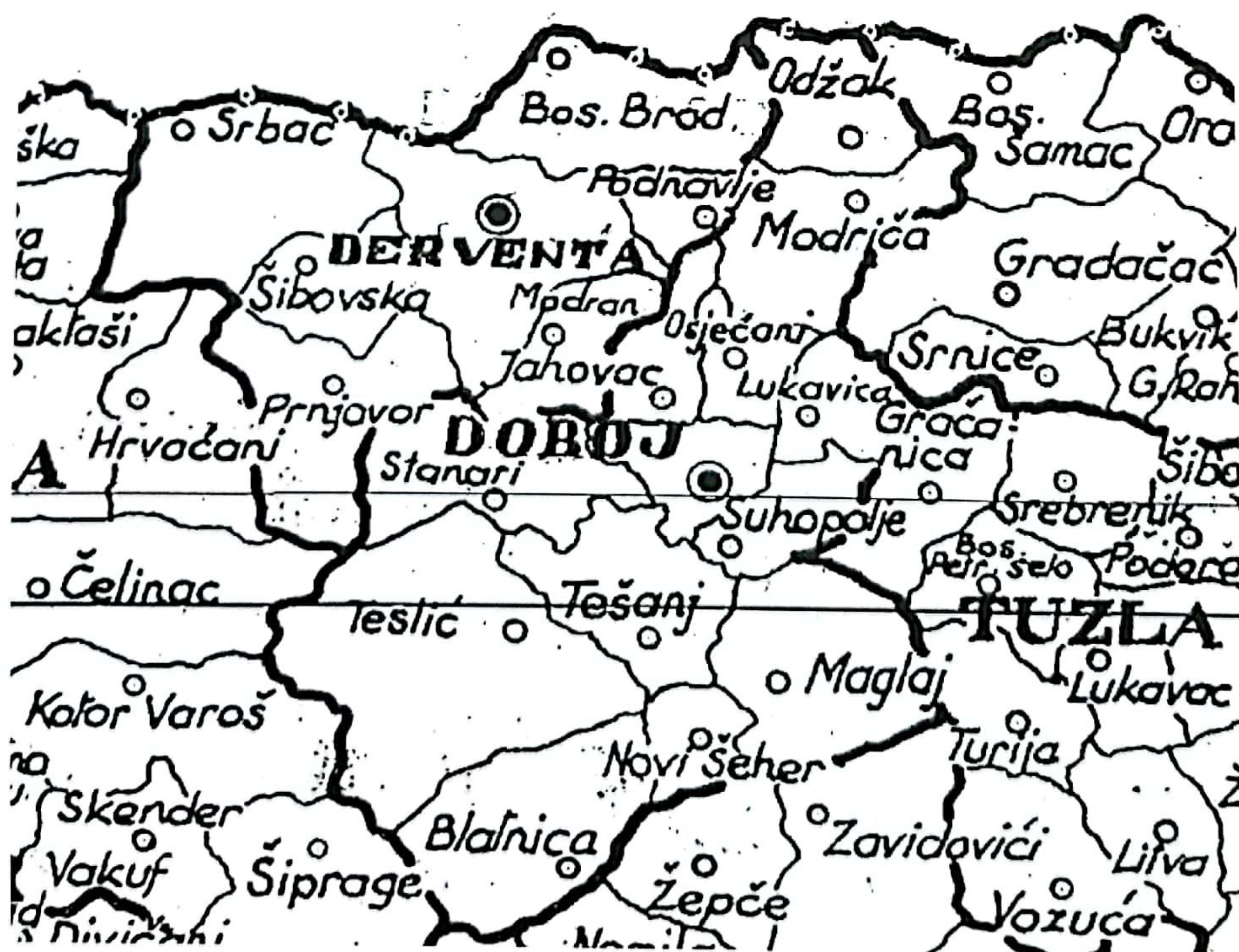
Kao što je rečeno, administrativno-teritorijalne promjene u području između Gračanice, Maglaja, Tešnja, Doboja i Gradačca - ukidanje sreza Tešanj i podjela njegove teritorije između dva novoosnovana sreza, sa sjedištem u Doboju i Tesliću (koji su već bili i ekonomski vidno ojačali), te ponovno vraćanje dijelova teritorija i statusa sreza Maglaju i Gradačcu, imale su, bez sumnje, i političku pozadinu i političke posljedice. To je ozvaničeno Zakonom o obrazovanju novih srezova: Gradačačkog, Maglajskog, Bosanskograhovskog, Dobojskog i Teslićkog u Vrbaskoj banovini, koji je Narodna skupština Kraljevine Jugoslavije usvojila 24. 2. 1933. godine.

Čl.4

Obrazuje se novi Srez dobojski sa središtem sreza u Doboju u koji ulaze opštine: Doboj, Vojvoda Putnik, Bukovica i Tešanj, bez sela: Trepče, Kosova, Ripna, Jablanica, Ravno, Koprivci i Kardaglije kao i sela: Vukovo, Sivša, Matuzići, Kraševo, Žabljak, Ljetinić, Miljanovci, Omanjska i Jelah sreza Tešanj

Dobojskom srezu pripale su teritorije nekadašnje sreske ispostave Doboj sa opštinama Doboj (naselja: Doboj Grad, Usora, Potkamen, Pločnik), Vojvoda Putnik (naselja: Putnikovo Brdo, Alibegovci, Ularice, Karuše, Prisade, Sivša, Makljenovac Katolički, Makljenovac Turski, Miljkovac, Orašje, Čaire), Bukovica (Rudanka) sa naseljima (Velika Bukovica, Mala Bukovica, Pločnik, Čifčije, Stanovi i Ljeskove Vode) i selo Raduša (iz nekadašnje opštine Tešanj).

1948. osnovana je opština Velika Bukovica te Čivčije tada administrativno pripadaju ovoj opštini. Administrativna podjela na dan 12.07.1955. g. Na karti se vidi Dobojski, Derventski i dio Tuzlanskog sreza. Dobojski srez imao je 13 opština

a Derventski 7. Osnovana je nova opština Johovac sa sjedištem u Johovcu u čiji sastav ulazi i MZ Čivčije.

Od ove godine u dokumentima tog i kasnijeg perioda Čifčije se redovno pojavljuju kao Čif(v)čije Bukovičke. U to vrijeme naziv Čifčije (sa F) bio je razlikovan u odnosu na Čivčije (Osječanske). Onoga trenutka kada je neko omaškom ili radi lakšeg izgovora Čifčije preinačio u Čivčije, dodaje se pridjev Bukovičke/Bukovačke kako bi se razlikovala dva naselja sa istim imenom. Iako je danas standardizovano Bukovačke, to je sasvim pogrešno jer ako su Čivčije pripadale Bukovici, onda je sasvim jasno da je pravilna izvedenica i pridjev Bukovičke. Iz navedenog dokumenta vidimo da se naselje Čivčije 1953. godine sastoji iz 2 dijela i to Čifčija kao dio sela

Opština Johovac

BUKOVAC	s	121	657
ČIFČIJE 97)	s	1o3	6o3
Čifčije	ds	8o	465

i zaselka Trnjačani. Čivčije imaju 80 domaćinstava i 465 stanovnika, a Trnjačani 23 domaćinstva i 138 stanovnika što ukupno čini 103 domaćinstva i 603 stanovnika

Kasnijom reorganizacijom Opštine Doboj, ukidaju se navedene opštine (Johovac, Velika Bukovica) a Čivčije administrativno pripadaju Mjesnoj zajednici Johovac koju čine sela: Johovac, Čivčije, Kladari, Zarići, Mali Prnjavor i Opsine. Konačno se Čivčije 1979. izdvajaju iz MZ Johovac kao samostalna mjesna zajednica.

No i prije samog izdvajanja iz Opštine Johovac, u Čivčijama je mjesni odbor bio jako aktivan te je u okviru svojih mogućnosti stalno djelovao na poboljšanju života u samim Čivčijama. Donosimo nekoliko članaka iz *Glasa komuna* o aktivnostima u Čivčijama tokom šezdesetih godina dvadesetog vijeka.

Jedan od prvih tekstova u *Glasu komuna* u kojem se pominju Čivčije svakako je onaj iz 1960. godine gdje su navedeni planovi o elektrifikaciji sela.

VEĆINA SELA BIĆE OSVIJETLJENA

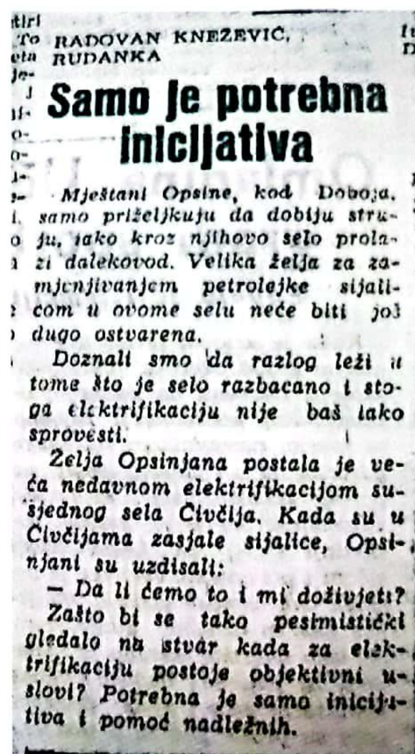
...Za izgradnju dalekovoda bio je raspisan samodoprinos. Od ukupne vrijednosti troškova trećinu snosi Narodni odbor opštine, a ostali dio mještani. Na dalekovod će biti ugrađeno šest transformatora, a takođe će se odvojiti linije za Čivčije dužini od šest stotina metara, jer je ovo selo, koje se nalazi na lijevoj strani Bosne, do sada zaobiđeno u elektrifikaciji.[109]

109 Glas komuna br. 59 od 16.01.1960.

Iz teksta objavljenog u *Glasu komuna* 1961. Saznajemo da su Čivčije struju dobile 1960. godine.

SAMO JE POTREBNA INICIJATIVA

Mještani Opsina kod Doboja, samo priželjkuju da dobiju struju, iako kroz njihovo selo prolazi dalekovod. Velika želja za zamjenjivanjem petrolejke sijalicom u ovome selu neće biti još dugo ostvarena. Doznali smo da razlog leži u tome što je selo razbacano i stoga elektrifikaciju nije baš lako sprovesti. Želja Opsinjana postala je veća nedavnom elektrifikacijom susjednog sela Čivčija. Kada su u Čivčijama zasjale sijalice, Opsinjani su uzdisali: Da li ćemo i mi to doživjeti? Zašto bi se tako pesimistički gledalo na stvar kada za elektrifikaciju postoje objektivni uslovi? Potrebna je samo inicijativa i pomoć nadležnih.[110]

RADOVAN KNEŽEVIĆ, RUDANKA

Samo je potrebna inicijativa

Mještani Opsine, kod Doboja, samo priželjkuju da dobiju struju, iako kroz njihovo selo prolazi dalekovod. Velika želja za zamjenjivanjem petrolejke sijalicom u ovome selu neće biti još dugo ostvarena.

Doznali smo da razlog leži u tome što je selo razbacano i stoga elektrifikaciju nije baš lako sprovesti.

Želja Opsinjana postala je veća nedavnom elektrifikacijom susjednog sela Čivčija. Kada su u Čivčijama zasjale sijalice, Opsinjani su uzdisali:

— Da li ćemo to i mi doživjeti?

Zašto bi se tako pesimistički gledalo na stvar kada za elektrifikaciju postoje objektivni uslovi? Potrebna je samo inicijativa i pomoć nadležnih.

Iz samog teksta zaključujemo i to da su Čivčije elektrificirane prije nekih drugih susjednih sela samo zbog toga jer su bile selo ušorenog tipa pa je to bilo lakše sprovodljivo.

DVIJE INICIJATIVE U ČIVČIJAMA

Prohladno januarsko veče bijaše se već spustilo nad Čivčijama. Kroz tamnu januarsku noć naziralo se svjetlo u maloj seoskoj kući u kojoj se bješe okupilo poveće društvo mještana. Sa dugim, otegnutim lajanjem dočekivao je ozebli šarov na pragu kuće i posljednje mještane koji su žurili na zbor birača.

Zbor uskoro otpoče. Mještani su „krojili" kako će preduzeti na proljeće akciju izgradnje škole i čitaonice u svom selu. Nakon nekoliko sati žustre diskusije oko preduzimanja akcije sa izgradnjom ova dva objekta, svi se složiše da svaki učestvuje po deset dana na izgradnji, a vlasnici zaprežnih vozila se obavezaše da će dovući sav materijal, potreban za izgradnju

- *Drugovi, ja predlažem da se poprave i putevi u selu – reče Milan.*
- *To ćemo mi omladinci, reče Nikola, predsjednik aktiva NO, nakon konsultacije sa drugovima.*

110 Glas komuna br. 143 od 30.09.1961. str. 6

Tako se završi ovaj januarski zbor birača u Čivčijama sa dvije inicijative, koje će u toku ove godine vrijedni Čivčijani sigurno ostvariti.[111]

Radovan Knežević

NABAVLJEN KAMION

Nedavno je zemljoradnička zadruga iz Johovca kod Doboja nabavila jedan kamion marke TAM od 4,5 tone nosivosti za prevoz robe u sopstvene prodavnice. Potreba za ovim kamionom javila se još prije nekoliko godina, a naročito poslije fuzije zadruga Johovac, Kotorsko i Majevac. Nabavljenim kamionom prevozi se roba u prodavnice u Kotorsku, Komarici, Majevcu, Foči i Čivčijama.[112]

Mehmed Hedžić

POPRAVAK PUTA U ČIVČIJAMA

Zbog nevremena, koje je ovih dana zahvatilo okolinu Doboja, Čivčijani nisu uradili mnogo na opravci puta. Izvođenje gotovo svih zemljanih radova bilo je onemogućeno. Pa ipak, i pored tih objektivnih poteškoća oni su uspjeli da poprave još nekoliko stotina metara glavnog puta koji prolazi kroz selo u dužini 1500 metara.

Prije nekoliko dana počeli su da dovoze šljunak na popravljeni dio puta. Narednih nedelja oni će prići popravci ostalih ostalih sporednih putova i završetku dovoza šljunka na glavni put.

M. Knežević

ŠKOLA I SJETVA NAJVAŽNIJI ZADACI

U Rudanci je prošle srijede održan sastanak svih komunista sa područja bivše rudanske opštine. Sastanku je prisustvovao predsjednik Narodnog odbora opštine Marko Stokić i komunisti iz organizacija Stanova, Rudanke, Velike i Male Bukovice, Pločnika i Čivčija. Glavne tačke dnevnog reda bile su: dogradnja škole u Rudanci i jesenja sjetva pšenice. Škola u Rudanci je nedograđena pa je predloženo da se sakupi materijalna pomoć i da se škola opremi. Do sada se radilo u tri smjene pa je to zadavalo velike nevolje nastavnom osoblju. Pored toga pauze između smjena bile su kratke pa se nije moglo udovoljiti ni higijenskim uslovima. U školi nema stanova za nastavnike već su oni stanovali po okolnim kućama. Sa 600 hiljada dinara škola bi se mogla dovesti u dobro stanje i pomenuti nedostaci bi bili otklonjeni. Potrebno

111 Glas komuna, br. 114 od 18.02.1961. strana 8
112 Glas komuna br. 238 od 10.08.1963 strana 9

je obezbijediti cement i pare za stolarske radove i neki namještaj. Kreč i pijesak su pribavljeni, a mještani će dati radnu snagu. Svi prisutni su se time saglasili, jer ne žele da im djeca idu u školu u Doboj pošto je i tamo školski prostor veoma skučen. Ako škola ne bude opremljena, nema drugog izlaza nego da prekine rad. Toga su mještani svjesni pa su organizovali akciju za prikupljanje materijalnih sredstava. Osim toga na sastanku je bilo dosta govora i o predstojećoj jesenjoj sjetvi. U tome će značajnu ulogu odigrati zborovi birača ovih sela na kojima će ljudima biti obrazložena opravdansost kooperacije sa zadrugama i njene prednosti. Što se toga tiče, u Rudanci su optimistički raspoloženi jer vjeruju da će ljudi shvatiti potrebu saradnje.[113]

Ž.Đedovac

ODREĐENA SJEDIŠTA MJESNIH ZAJEDNICA

U pripremnom periodu za donošenje Statuta dobojske opštine, stanovnike gotovo svih sela najviše je interesovalo kako će i gdje sve Statut predviđati sjedišta mjesnih zajednica, u stvari samoupravnih organizacija građana jednog ili više povezanih naseljenih mjesta u kojima građani neposredno ostvaruju samoupravljanje u djelatnostima koje služe neposrednom zadovoljavanju potreba svakodnevnog života porodice, domaćinstva i radnog čovjeka. Primjedbi na predložena sjedišta mjesnih zajednica bilo je mnogo. Građanima na selu nije bilo svejedno gdje će ona biti i gdje se mogu osnivati. Nakon dugotrajnih i brižljivih razmatranja svih primjedbi, sugestija i prijedloga, Statut opštine koji je donesen prije nekoliko dana, konačno je odredio područja na kojima se mogu osnivati mjesne zajednice. To su:

BRESTOVO – za naseljena mjeste Mitroviće i Brestovo.

BRIJESNICA – za naseljena mjesta Mala Brijesnica, Klokotnica, Velika Brijesnica.

DOBOJ I i DOBOJ II – uže područje grada Doboja.

DRAGALOVCI– za Dragalovce, Ljeb i Osredak

FOČA – za Foču, Komaricu i Prnjavor Veliki

GRAPSKA – za Grapsku Gornju, Grapsku Donju i Kostajnicu

JOHOVAC – za Bukovačke Čivčije, Johovac, Kladare, Opsine, Prjavor Mali i Zarići.

KOTORSKO – za Bukovac, Kotorsko i Vranduk

MAJEVAC – za Majevac, Ritešić i Trnjane

MILJKOVAC – za Čajre, Miljkovac i Prisade

OSJEČANI- za Bušletić, Kožuhe, Osječanske Čivčije, Osječane Gornje, Osječane Donje

PODNOVLJE- za Božince Donje, Glogovicu i Podnovlje

POLJICE – za Lipac, Stanić Rijeku, zaseoke Pridjel Donji, Poljica i Potkamen

RUDANKA - za Grabovicu, Ljeskove Vode, Malu Bukovicu, veliku Bukovicu, Stanove i Tisovac

113 Glas komuna br. 189. od 10.09.1962.

SJENINA RIJEKA – za Paležnicu Gornju, Paležnicu Donju, Porječje, Sjeninu i zaseok Lukavačku Rijeku

STANARI – za Cerovicu, Cvrtkovce, Donju Radinju, Jelanjsku, Ostružnju i Raškovce

SUHO POLJE – za Suho Polje i Tekućicu

ŠEVARLIJE - za Potočane, Pridjel Gornji i Ševarlije

VILA – za Alibegovce, Makljenovac, Matuziće, Mraviće i Ularice.

Sudeći po svemu, izbor sjedišta mjesnih zajednica, kojima rukovode njihovi savjeti izabrani na zborovima birača s mandatom od dvije godine, srećno je i na najbolji način riješen. Međutim, veliki problem u radu mjesnih zajednica predstavljaće nedovoljna finansijska sredstva. Njihova sredstva se obezbjeđuju iz dijela opštinskih prihoda ostvarenih na području dotične zajednice, zatim iz ličnih dohodaka i drugih sredstava građana koje oni daju putem samodoprinosa u novcu, materijalu, dobrovoljnom radu kao i iz dobrovoljnih priloga građana i priloga organizacija, udruživanjem sredstava radnih organizacija i opštine te kredita. No ne bi se baš sa sigurnošću moglo ustvrditi da će mjesne zajednice iz svih navedenih izvora dobit tolika sredstva da bi mogle bez teškoće funkcionirati.

RASPISANI DOPUNSKI IZBORI U IZBORNOJ JEDINICI ČIVČIJE BUKOVIČKE

Opštinsko vijeće Skupštine opštine na sjednici od 10. novembra raspisalo je dopunske izbore u Izbornoj jedinici Čivčije Bukovičke koja obuhvata: Čivčije Bukovičke, Kladare i Opsine. Dosadašnjem odborniku izabranom nu ovoj izbornoj jedinici Gojku Puhalu, prestao je mandat zbog postavljanja na dužnost načelnika Sekretarijata za privredu, plan i statistiku u Skupštini opštine.

Izbori će se održati 17. decembra, a do tog vremena birači će izvršiti predlaganje kandidata za odbornika na zborovima u Čivčijama Bukovičkim, Kladarima i Opsinama.[114]

Anto Krajina

INFRASTRUKTURA

Čivčije su nastavile da se razvijaju u okviru MZ Johovac. Sve odluke donosile su se konsenzusom, a u aktivnostima MZ Johovac učestvovali su i predstavnici Čivčija. Na razmatranju je uglavnom bilo ono što je stanovnike tih mjesta najviše mučilo: izgradnja kvalitetne putne komunikacije, obrazovanje i zdravstvo. Donosimo primjer dvije inicijative iz 1970. godine.

114 Glas komuna br. 460 od 13.11.1967. str. 5

NAPADNUTO VIŠE PUTEVA

Skoro se na pamti kada su sela koja područno pripadaju Mjesnoj zajednici Johovac jedinstvenije rješavali svoje probleme kao što je to slučaj sada. Njihovi mještani, što ranije nije bio slučaj, dosljedno i sa puno žara, masovnijim odzivom izjasnili su se za zavođenje mjesnog samodoprinosa pomoću kojeg žele da izgrade neke komunalne objekte.

Odnedavno oni su počeli da realizuju svoje ambicije. Naime, uporno sa okončavanjem radova na proljećnoj sjetvi, pristupili su opravci i uređenju puteva kao što je put Johovac – Zarječa u dužini od 10 kilometara. Johovac – Kotorsko (3 kilometra). Čivčije – Opsine- Zarječa (5 kilometara) i put kroz Johovac (3 kilometra). Sve u svemu ovogodišnjim programom mjesne zajednice predviđeno je da se popravi, uredi ili izgradi preko 25 kilometara puteva.[115]

SEOSKI PUTEVI POSAO GODINE

Mjesnu zajednicu Johovac sačinjava šest sela: Mali Prnjavor, Zarići, Kladari, Opsine, Bukovičke Čivčije i Johovac. Više stotina domaćinstava, čije kuće nisu ni blizu urbaniziranih cjelina, sa više hiljada stanovnika, organizovanih u društvenim organizacijama, sve više spoznaju da institucija mjesne zajednice jedan od glavnih faktora za rješavanje brojnih komunalnih, socijalnih i drugih problema u tom području.

Prilikom razgovora sa grupom aktivista u Johovcu interesovali smo se da saznamo na kojem poslu su se građani i Savjet Mjesne zajednice najviše angažovali u prošloj godini. Naši sagovornici složno su odgovorili: opravka i izgradnja nekategorisanih seoskih puteva. Iz mnoštva pedantno sređenih podataka uzimamo najinteresantnije. U prošloj godini građani pomenutih šest sela radili su na opravci ili izgradnji ukupno 47,5 km nekategorisanih puteva. Na ovim poslovima radilo je 1200 radnika, koji su utrošili 6400 radnih dana. Iskopano je 27850 m kanala kraj puteva. Postavljeno je 135 propusta. 30 zaprega radilo je 90 dana na izvozu 1.625 m3 šljunka. Za daljnjih 475 dobrovoljnih radnih dana građani su uredili živice kraj puta u dužini od 17.100 metara. Procjenjuje se da ukupna vrijednost izvršenih radova iznosi oko 20 miliona starih dinara.

Pošto smo saznali da se u ovoj godini planira nastavljanje započetog posla iz prošle godine, s tim što bi Savjet Mjesne zajednice, ako mu pođe za rukom da privoli skupštinu opštine da bude žirant za otplatu kredita za kupovinu jednog kiper-kamiona, umnogome ubrzalo i olakšalo posao na opravci i izgradnji puteva, zainteresovali smo se i za imena onih koji su se najviše istakli u pomenutim poslovima. To su: Marko Stojanac, Ivo Hrnjak, Mato Pudić, Jure Perić, Luka Čalić, Jozo Stojanac, Jovo Vasilić, Cvetko Gojković, Jovo Mikerević, Ibrahim Ahmić, Drago Šujić, Nemanje, Dušan i Vukašin Starčević, Ljubislav Stokić, Ivan Bilić i mnogi drugi.

115 Glas komuna br. 542 od 11.06.1969. strana 8

TRI ČITAONICE

Orjentacionim programom rada Savjeta Mjesne Zajednice predviđa se izgradnja čitaonice u Johovcu, Malom Prnjavoru i Bukovičkim Čivčijama. Za izgradnju ovih čitaonica obezbijeđen je dio novčanih sredstava, a postoji i radna snaga. Međutim, sve to nije dovoljno. Smatra se da bi se rješenje moglo naći u angažovanju preduzeća za zajedničku gradnju prostora za prodavnice i za društvene prostorije, a računa se i na pomoć Skupštine opštine i društvenih organizacija.[116]

Mogli smo primjetiti da se u tekstovima iz *Glasa komuna*, a kada su u pitanju seoske aktivnosti na uređenju infrastrukture, pored mnogih drugih, najviše spominje jedno ime. U pitanju je Jovo Mikerević, aktivista, predani radnik poljoprivrede i mnogo toga još. Prepoznato je to još sedamdesetih godina, kad je selo bilo u punom zamahu razvoja. Donosimo tekst iz *Glasa komuna*.

AKTIVISTA JOVO

Ako neko selo ima svoga pregaoca, svoga dobročinitelja, ako je bilo gdje za brojne aktivnosti vezano jedno ime to je sasvim sigurno u Bukovičkim Čivčijama Jovo Mikerević Miker, dugogodišnji društveno-politički radnik i aktivista.

Jer godinama ni jedna akcija, ni jedan sastanak ili skup, nisu prošli bez Jovinog prisustva, bez njegovog učešća i pomoći. A akcija je u Čivčijama bilo dosta, počev od elektrifikacije sela, popravki puteva, izgradnje čitaonice, pa sve do onih manjih, svakidašnjih.

Ovih dana kada se u Čivčijama završava velika radna akcija na popravljanju puteva kroz selo, razgovarali smo sa istaknutim aktivistom, inicijatorom i nosiocem ovih i mnogih drugih akcija u selu.

- *Evo, kako vidite – kaže Jovo – upravo završavamo akciju na popravci dva kilometra puta kroz selo. Prethodno smo obavili zemljane radove i sječenje živice, a sada šljunkom posipamo i posljednje metre ovog puta, koji će po završetku radova, imati sve osobine boljih saobraćajnica. Istovremeno smo organizovali i akciju za nabavku savremenog namještaja u novoj čitaonici.*

116 Glas komuna od 11.02.1970.

Vrijednost ovih akcija, ne računajući uloženi trud mještana, iznosi preko 500 hiljada starih dinara, a to je, priznat ćete, veliki materijalni napor za ovo malo selo.

- *Mještani Čivčija kažu da sve dosadašnje u vašem selu zlata vrijede, a da ste upravo vi inicijator i nosilac svake od njih?*
- *Svakoj akciji u selu davao sam svoj udio, svoj doprinos. Jer, svaka od njih bila je dio mene, dio mog života. Teško se prisjetiti šta je sve u proteklim godinama urađeno. Ali, uz pomoć Građevinskog odbora, a koji sačinjavaju napredni aktivisti Svetozar Lunić, Nezir Bečić, Mesud i Ibrahim Ahmić, nije ni teško raditi. Da nam još nije pojedinaca, koji ponekada ometaju naše akcije, ko zna gdje bi nam bio kraj.*

Pa ipak radne akcije u selu nisu jedina preokupacija Jove Mikerevića. On je istovremeno i primjeran društveno-politički radnik. Već nekoliko godina bio je sekretar organizacije SK-a, a sada je član sekretarijate Mjesne zajednice i Mjesne organizacije SK-a Johovac, predsjednik podružnice SSRNJ Čivčije i člana Mirovnog vijeća. Zbog toga nismo mogli, a da ga ne upitamo, kako može da stigne na sve strane.

- *Društveni rad, rekao nam je, predstavlja moju veliku obavezu, zadovoljstvo i preokupaciju. Eto, pogledajte samo rad Mirovnog vijeća u našem selu, a koji naoko predstavlje beznačajnu instituciju. Od kada smo ga prije nekoliko godina formirali, u selu se i ne pamte tuče, razvodi brakova i slično. A, ima li većeg zadovoljstva, ima li nešto plemenitije i humanije, kada pomirite zavađene supružnike, kada djeci vratite roditelje, kada...*

I još mnogo toga nam je rečeno o drugu Jovi. Rečeno nam je i to da se ove godine navršava 15 godina njegovog plodnog društveno-političkog rada i da će ovaj jubilej proslaviti pokretanjem priprema za još jednu akciju: izgradnju škole u selu.[117]

Teodor Lunić

Da je MZ Johovac zaista dobro funkcionirala govori nam i tekst iz *Glasa komuna* iz 1971. godine gdje se MZ Johovac navodi kao primjer uspješne organizacije.

SOCIJALNI POKRET U JOHOVCU

Zahvaljujući dobroj saradnji sa društveno političkim organizacijama, prvenstveno sa Savezom komunista i Socijalističkim savezom, Mjesna zajednica u Johovcu u prošloj godini zabilježila je u svom radu zaista velike uspjehe. Može se slobodno reći da je u nekoliko sela, koja se nalaze na johovačkom području, zavladao pravi socijalni pokret. Pored nekoliko stotina novih kuća, modernog pokućstva, modernih poljoprivrednih mašina i primjene savremene agrotehnike koja osigurava visoke prinose poljoprivrednih kultura, u sela je dovedena struja, sagrađeni su novi putevi, mostovi i vodoopskrbni objekti što je uglavnom zasluga Mjesne zajednice koja

117 Glas komuna od 27.05.1970.

je umjela da interese seljana objedini i putem mjesnog samodoprinosa obezbijedi sredstva za finansiranje izgradnje svega onoga što život na selu čini ljepšim i ugodnijim.

Teško je izračunati kolika su sredstva mještani sela johovačkog područja utrošili za izgradnju komunalnih objekata. Ali, dovoljno je da se kaže da je samo za seoske puteve izvezeno oko 2000 kubika šljunka i da je utrošeno oko 3000 dobrovoljnih radnih dana u radnim akcijama, pa se da naslutiti ukupna vrijednost onogo što su seljani sagradilu u svojim naseljima.

Istina, u akciji su više od ostalih dali mještani Malog Prnjavora i Zarića, ali će ove godine glavni teret akcija pasti na Johovac, Kladare, Opsine i Čivčije. Johovčani će pored ostalog pristupiti i uređenju nekategorisanih puteva Zadružnog doma koji bi služio za kulturno-zabavni život i društvene aktivnosti, a pokrenuće, u zajednici sa susjedima iz Kotorskog i izgradnju vodovoda čiji će kapacitet moći podnmiriti potrebe ova dva sela i to za narednih dvadesetak godina.

Zanimljivo je na kraju napomenuti i to da je Savjet Mjesne zajednice u Johovcu na jednoj od svojih posljednjih sjednica, radi ostvarivanja svojih zadataka koji proizilaze iz Zakona o grobljima, usvojio Odluku o osnivanju Fonda za finansiranje, uređenje i održavanja grobalja na svom području.[118]

Adil Galijašević

Jedan od najznačajnijih dokumenata za Čivčije na osnovu kojega je moguće gotovo sasvim precizno rekonstruisati realizaciju niza infrastrukturnih projekata svakako je tekst iz *Glasa komuna* iz 1977. godine. U ovoj maloj reportaži o aktivnostima u Čivčijama navode se gotovo svi bitni projekti u to doba.

SLOŽNI U SVIM AKCIJAMA

Bukovačke Čivčije, selo desetak kilometara udaljeno od Doboja, u posljednjih nekoliko godina je potpuno promijenili svoj izgled. Nove, lijepo uređene, kuće, okružene cvijećem i zelenilom, uredni vrtovi i njive pored asfaltne trake, jasno govore da je ovo selo-selo vrijednih mještana.

Da bi selo u posljednjih desetak godina promijenilo svoj izgled organizovali su Čivčijani bezbroj radnih akcija. Rijetko gdje se mogu vidjeti tako uređena autobuska stajališta kao u Čivčijama. Da bi ih uredili omladinci i ostali su dobrovoljnim radom radili nebrojene sate, a u dovoz šljunka i ostalog uložili su preko sedam miliona starih dinara.

Ovih dana posjetili smo Čivčije i u razgovoru sa Mustafom Ahmićem i Jovom Mikerevićem, zabilježili sve ono što su ovi vrijedni mještani uradili, kao i ono što će uskoro uraditi. Problem plavljenja najplodnije zemlje u Čivčijama, Kladarima, Opsinama i jednim dijelom Velike Bukovice oduvijek je pričinjavao velike štete poljoprivrednicima ovoga sela. Predvođeni aktivistima iz SSRN-a i Aktica SSO organizovali su kopanje kanala za odvod i regulisanje

118 Glas komuna od 21.06. 1972. Str. 8

GLAS KOMUNA – 5. oktobar 1977.

U BUKOVAČKIM ČIVČIJAMA KOD DOBOJA

SLOŽNI U SVIM AKCIJAMA

Bukovačke Čivčije, selo desetak kilometara udaljeno od Doboja, u posljednjih nekoliko godina je potpuno promijenilo svoj izgled. Nove, lijepo uređene kuće, okružene cvijećem i zelenilom, uređeni vrtovi i njive pored asfaltne trake, jasno govore da je ovo selo, selo vrijednih mještana.

Da bi selo u posljednjih desetak godina promijenilo svoj izgled organizovali su Čivčijani bezbroj radnih akcija. Rijetko gdje se mogu vidjeti tako lijepo uređena autobuska stajališta kao u Čivčijama. Da bi ih uredili omladinci i odrasli su dobrovoljnim radom radili nebrojene sate, a u dovoz šljunka i ostalog uložili su preko sedam miliona starih dinara.

Ovih dana smo posjetili Čivčije i

NEUMORNI: Mustafa Ahmić i Jovo Mikerević

viška vode. Kanal je nedavno završen i svojom dužinom od oko 3500 metara sada spašava od poplava oko 5000 dunuma najplodnije zemlje. Da bi ga izgradili mještani Čivčija, a uz pomoć svojih komšija iz Opsina i Kladara, te uz veliku pomoć Mjesnih zajednica iz Johovca i Rudanke obezbijedili su oko 60 000 dinara. Na kanalu su izgrađena i dva betonska mosta nosivosti od preko 20 tona. Tako je konačno riješen problem plavljenja plodnih polja čivčijanskih. Nije to jedina akcija ovih vrijednih mještana. Da bi riješili prelaz preko starog korita rijeke Bosne do svojih njiva u Adama, izgradili su viseći most za koji su obezbijedili 150 000 dinara. Izgradnjom mosta riješeno je pitanje obrađivanja nekoliko hiljada dunuma zemlje kao i dovoz žitarica i ostalih proizvoda sa tih njiva.

Pitanje snabdijevanja električnom strujom riješili su još 1960. godine. Međutim, dotrajala niskonaponska mreža kao i opterećenost nisu zadovoljavali potrebe. Zato vrijedni Čivčijani zasukaše rukave i među prvima na opštini su sanirali i riješili problem snabdijevanja električnom strujom. U rekonstrukciju 7 kilometara niskonaponske mreže, 2 kilometra linije visokog napona i izgradnju dvije trafo-stanice uložili su oko 300 000 dinara.

U posljednjih nekoliko godina u Čivčijama i zaseoku Trnjačani izgrađeni su svi putevi i osposobljeni za normalan saobraćaj. U Čivlijama već sada razmišljaju da poslije nove godine zavedu mjesni samodoprinos za asfaltiranje oko pet kilometara puteva po zaseocima. Pomoć oko asfaltiranja očekuju i od Samoupravne interesne zajednice za puteve. Kada se završi ova zamisao Čivčije će biti jedno od prvih sela dobojske opštine čiji sokaci će biti prekriveni asfaltnom trakom.

Problem društvenih prostorija od uvijek je pričinjavao poseban problem. I to je skinuto sa dnevnog reda, jer uskoro počinju radovi na adaptaciji kupljenih prostorija, a sredstva su obezbijedili putem mjesnog samodoprinosa.

Do sada u Čivčijama nije propala ni jedna akcija, jer ovdje uspješno sarađuju sve društveno-političke organizacije, a aktivisti Jovo Mikerević, Mustafa Ahmić, Agan Hamidović, Milovan Kovačević, Ahmet Ahmić, Velimir Stjepanović, Hazim Hamidović, Svetozar Lunić, Asif Ahmić, Ibro H. Ahmić i Vukomir Kovačević ne znaju za umor.[119]

S.B.

119 Glas komuna 05.10 1977. str. 9

Važno je napomenuti da je naročito interesantan dio u kome se pominje uređenje i kopanje kanala te izgradnja mostova. Naime, pomenuti kanal najvjerovatnije se odnosi na kanal koji je u samim Čivčijama poznat kao Talauša/Talavuša. Taj kanal se prostire od oboda brda u Opsinama, spušta se u Kladare pa preko Čivčija vijugajući i praveći ogroman luk, ulijeva se u Bosnu kod Johovca na mjestu gdje je danas most na autoputu Doboj-Banja Luka. Istoimeni kanal u kartama iz Austro-Ugarskog perioda označen je kao *Curkića potok* koji se od momenta kada počinje teći Čivčijama naziva *Talauša*. Nije sasvim jasna etimologija riječi talauša, ali pretpostavka je da hidronim najvjerovatnije nastao od grčke riječ za talas (grč. Thalatta, thalassa – val) koja se

vremenom (kao i Čifčije/Čivčije) mijenjala i dobila konačni oblik u riječi Talauša. Na ovakav zaključak navodi i to da je istoimeni potok ljeti znao u potpunosti presušiti jer nije imao svoga izvora, da bi sa prvim većim jesenjim kišama nadošao toliko da bi izazivao poplave po obližnjim dvorištima, štalama pa čak i kućama. Tako nadošao potok, naišao bi naglo, u velikom talasu te je stoga ime sasvim opravdano.

Most koji je izgrađen 1977. preko Talauše i dalje prkosi vremenu iako je dobrano oštećen i potrebna mu je rekonstrukcija da vrati nekadašnji sjaj. Oštećenja se uglavnom odnose na period intenzivnog izvlačenja šljunka kada su veliki kamioni zbog svojih gabarita često oštećivali ogradu mosta, kao i lokalno stanovništvo kojem je most služio kao „sidro" za razvlačenje građevinske armature.

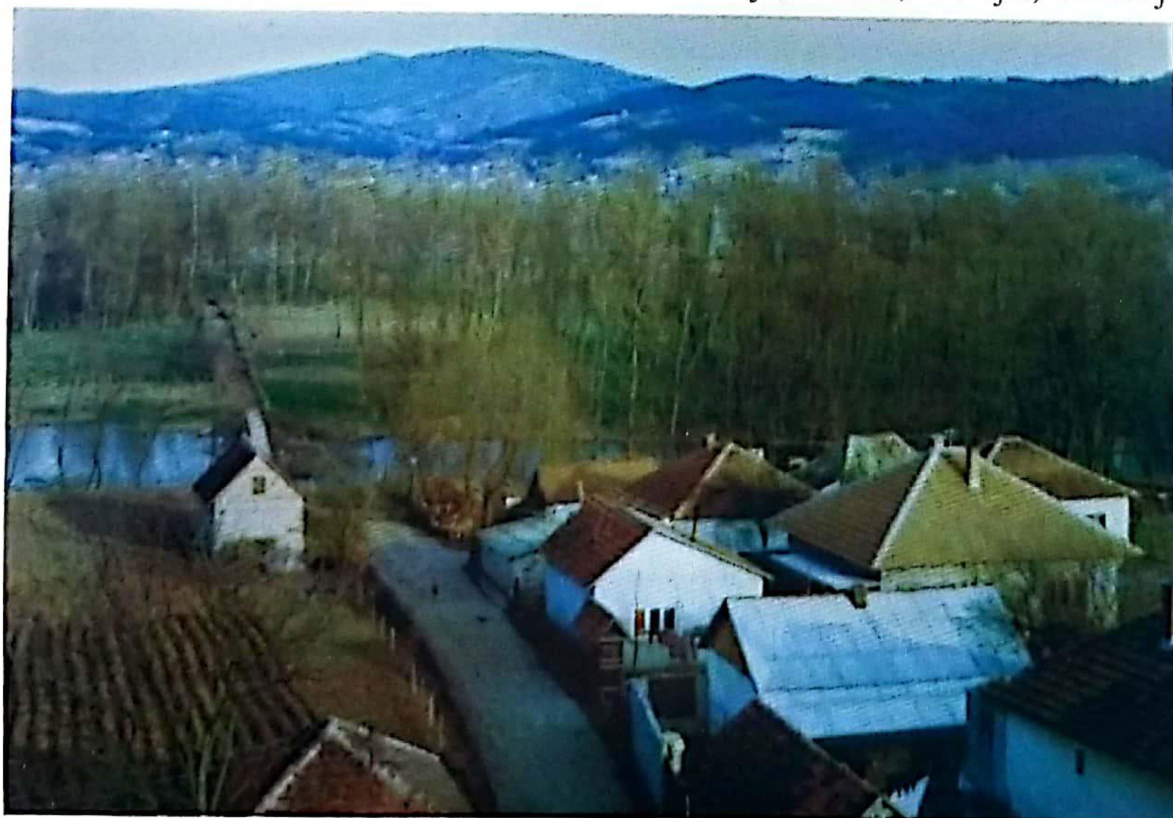
Most preko Starače koji se u tekstu navodi kao *viseći* je zapravo pogrešno naveden. Most nije viseći, nego je izgrađen od željezne armature i bio je popločan daskama (tzv. fosnama). Kako se most zapravo nalazio na močvari i bio prekriven mnogobrojnim

Adil Sivčević Inžinjer

močvarnim biljkama, autoru teksta se vjerovatno učinilo da visi na vodi. Most je prema navodima mještana, konstruisao i izgradio Adil Sivčević-Inžinjer. Most i dalje premošćuje Staraču koja je odavno presušila tako da on stoji kao svjedočanstvo jednoga vremena.

U tekstu se javlja još jedan toponim – njive se nazivaju Adama. Naime, autor teksta je i ovdje pogriješio jer je to napisao velikim slovom što navodi na zaključak da je to zvanično ime neke njive što nije tačno te ćemo otkloniti i tu nedoumicu. Naziv „ade" grupni je naziv za sve njive koje su bliže rijeci Bosni i koje su bile sklone plavljenju. U principu, sve su njive u Čivčijama ade. Ali svaka od tih njiva ima svoje pojedinačno ime, što je zabilježeno i u katastru kao i na kartama još iz Austro-Ugarskog perioda. Tako se njive koje su ade zovu: Davulije, Stavci, Polojci, Sredelj itd.

Detalj iz 80-tih. Pogled na mahalu Bosanska, korito Starače i Inžinjerov most koji premošćuje dvije obale.

Osim toga, naziv Ada je i naziv za Donju mahalu u Čivčijama.

Autor teksta po prvi put dijeli Čivčije na dvije velike cjeline Centar i Trnjačani što mu svakako ide u prilog jer je selo sa desne strane magistrale bilo centar u svakom njegovom smislu - i obimom i infrastrukturom.

Čivčije krajem 70-tih, pogled sa munare

Da su aktivisti iz Čivčija održali svoju riječ i nastavili sa aktivnostima, a naročito na onima koji se odnose na asfaltiranje Čivčijanskih ulica, svjedoče nam i tekstovi u *Glasu komuna* iz 1978. godine.

POPRAVAK PUTA U ČIVČIJAMA

Zbog nevremena koje je ovih dana zahvatilo okolinu Doboja, Čivčijani nisu uradili mnogo na opravci puta. Izvođenje gotovo svih zemljanih radova bilo je onemogućeno. Pa ipak i pored tih objektivnih poteškoća oni su uspjeli da poprave još nekoliko stotina metara glavnog puta koji prolazi kroz selo u dužini od blizu 1500 metara. Prije nekoliko dana počeli su da dovoze šljunak na popravljeni dio puta. Narednih nedjelja oni će prići popravci ostalih sporednih puteva i završetku dovoza šljunka na glavni put.[120]

M. Knežević

120 GK 14.09.1963. br. 243, str. 10

MJESNI SAMODOPRINOS

Mještani Čivčija su krajem prošle godine zaveli mjesni samodoprinos za asfaltiranje puteva u svome mjestu. Zaposleni radnici će izdvajati 6% od svojih zarada, dok će poljoprivrednici 10% prihoda od poljoprivrednih djelatnosti odvajati za bolje puteve u naseljima Centar i Trnjačanima, zatim od Kladara i autobuske stanice do magistralnog puta.[121]

Ž. Đedovac

(detalj sa pripreme puta za asfaltiranje 1979. Dio puta od autobuske stanice prema džamiji.) Sa lijeva na desno: Herceg..., Safet Ahmić, Zečević Muhamed Čepel, Hasan Ahmić, Sulejman Muđa Ahmić, Zarif-Ćamil Omerčić)

Takav zamah u radu i inicijativama nije ostao bez rezultata te su Čivčije (Centar i Trnjačani) 1979. u potpunosti asfaltirani što je za to vrijeme bio poduhvat vrijedan hvale. Ako je historija učiteljica života iz današnje perspektive možemo puno naučiti od tih vrijednih ljudi, a jedna od najvažnijih je da se zajedničkim akcijama i radom

121 Glas komuna 26.04. 1978.

mnogo toga vrijednog i velikog može uraditi.

Još 1978. na dobojskoj opštini počelo je „usitnjavanje" mjesnih zajednica. Tako je te godine reorganizacijom i izdvajanjem pojedinih naselja iz objedinjenih centara mjesnih zajednica od 27 nastala 41 mjesna zajednica na području opštine Doboj. Takav trend nastavljen je i u godinama koje slijede te se Bukovičke Čivčije 1979. godine izdvajaju iz MZ Johovac i nastavljaju djelovati kao samostalna Mjesna zajednica. Za prvog predsjednika Mjesne zajednice (predsjednik Savjeta) izabran je Mustafa Ahmić. A da je Savjet pod vođstvom Mustafe Ahmića nastavio vrijedno raditi, a što je najvažnije planirati, je i srednjoročni plan (5 godina) razvoja sela u kojem se Čivčije uporedo nastavljaju raditi na razvoju infrastrukture i poljoprivrede. Tekst u *Glasu komuna* iz 1981. donosi nam informacije o planovima MZ Čivčije.

POSLIJE ASFALTA – TELEFONI I POLJOPRIVREDA

28. januar 1981. - GLAS KOMUNA

U MJESNOJ ZAJEDNICI BUKOVIČKE ČIVČIJE KOD DOBOJA

POSLIJE ASFALTA — TELEFONI I POLJOPRIVREDA

● U srednjoročnom planu razvoja predviđeno osnivanje osnovne organizacij kooperanata u Čivčijama i dovođenje telefonske linije sa stotinu priključaka

Selo Bukovičke Čivčije, smješteno je kraj magistralnog puta Doboj — Bosanski Šamac sa desne strane, uz rijeku Bosnu. Tu živi nekoliko stotina stanovnika sa oko 220 domaćinstava na čijim se imanjima mogu naći vrlo uređene parcele zasijane povrćem. Drugim riječima, Čivčijani su odavno poznati po vrsnoj povrtlarskoj proizvodnji. Više stanovnika ovog sela bave se poljoprivredom i redovno snabdijevaju Zelenu pijacu u Doboju kupusom, paprikom, špinatom, salatom. Nije onda ni čudo što je u srednjoročnom planu razvoja Mjesne zajednice Bukovičke Čivčije, čija je realizacija upravo počela, predviđeno osnivanje osnovne organizacije kooperanata i znatno više pažnje poljoprivrednoj proizvodnji.

— Dosadašnja iskustva pokazala su da u Bukovičkim Čivčijama i cijeloj našoj Mjesnoj zajednici postoje uslovi za još brži razvoj povrtlarstva i znatno veću proizvodnju kupusa, paprika,

Prema riječima Mustafe Ahmića, predviđeno je da se do 1985. godine u Bukovičke Čivčije dovede telefonska linija i obezbijedi oko stotinu telefonskih priključaka. Kako je planirano, vrijednost ovih radova iznosiće oko deset miliona dinara, a najveći dio sredstava obezbijediće sami stanovnici Mjesne zajednice Bukovičke Čivčije odakle je, inače, iz 220 domaćinstava u društvenom sektoru zaposleno više od 280 lica. Sudeći po trenutnim podacima, oko 50

Selo Bukovičke Čivčije smješteno je kraj magistralnog puta Doboj - Bosanski Šamac sa desne strane, uz rijeku Bosnu. Tu živi nekoliko stotina stanovnika sa oko 220 domaćinstava na čijim se imanjima mogu naći vrlo uređene parcele zasijane povrćem. Drugim riječima Čivčijani su odavno poznati po vrsnoj povrtlarskoj proizvodnji. Više stanovnika ovoga sela bavi se poljoprivredome i redovno snabdijevaju Zelenu pijacu u doboju kupusom, paprikom, špinatom salatom... Nije onda ni čudo što je u srednjoročnom planu razvoja mjesne zajednice Bukovičke Čivčije, čija je realizacija upravo počela, predviđeno osnivanje osnovne organizacije kooperanata i znatno više pažnje poljoprivrednoj proizvodnji.

- *Dosadašnja iskustva pokazala su da u Bukovičkim Čivčijama i cijeloj našoj Mjesnoj zajednici postoje uslovi za još brži razvoj povrtlarstva i znatno veću proizvodnju*

kupusa, paprika, paradajza, špinata i drugog povrća – kaže Mustafa Ahmić, predsjednik savjeta Mjesne zajednice u Čivčijama. U proteklom periodu riješili smo neke komunalne probleme od kojih među najveće uspjehe spada svakako asfaltiranje puta kroz Čivčije i sve zaseoke u dužini od četiri kilometra. Sredstva su obezbijedili sami radni ljudi i građani samodoprinosom – oko četiri miliona dinara, zatim u radnoj snazi dva miliona, a bilo je i dosta dobrovoljnih priloga. Prema riječima Mustafe Ahmića, predviđeno je da se do 1985. godine u Čivčije dovede telefonska linija i obezbijedi oko stotinu telefonskih priključaka. Kako je planirano vrijednost ovih radova iznosiće oko deset miliona dinara, a najveći dio sredstava obezbijediće sami stanovnici Mjesne zajednice Bukovičke Čivčije odakle je, nače, iz 220 domaćinstava u društvenom sektoru zaposleno više os 280 lica. Sudeći po trenutnim podacima, oko 50 poljoprivrednih proizvođača koji žive na području ove mjesne zajednice zainteresovao je za udruživanje i kooperativnu saradnju.

- *Mjesna zajednica će učiniti napor da se u ovome što prije angažuje neka od organizacija čiji je zadatak razvoj poljoprivredne proizvodnje. Tu se misli na UPI Radnu organizaciju Doboj, PTK Radnu organizaciju Dobojpromet ili Zemljoradničku zadrugu u Sjenina Rijeci.*[122]

S.P.

SAMODOPRINOSOM DO TELEFONA

BUKOVAČKE ČIVČIJE:

SAMODOPRINOSOM DO TELEFONA

U Mjesnoj zajednici Čivčije Bukovačke nedavno je izglasan novi samodoprinos u novcu i radu u petogodišnjem trajanju. Više od polovine prikupljenih sredstava samodoprinosa utrošiće se za dovršenje postojećeg i izgradnju novog doma. Putem samodoprinosa finansiraće se i dovođenje telefona, a dio sredstava upotrijebiće se za finansiranje ostalih opštih društvenih i zajedničkih potreba u ovoj Mjesnoj zajednici.

Ukupna vrijednost samodoprinosa u novcu i radu za pet godina iznosiće, kako se procjenjuje, 10,500.000 dinara.

J. DENKOVSKI

U mjesnoj zajednici Čivčije Bukovačke nedavno je izglasan novi samodoprinos u novcu i radu u petogodišnjem trajanju. Više od polovine prikupljenih sredstava samodoprinosa utrošiće se za dovršenje postojećeg i izgradnju novog doma. Putem samodoprinosa finansiraće se i dovođenje telefona, a dio sredstava upotrijebiće se za finansiranje ostalih opštih društvenih i zajedničkih potreba u ovoj Mjesnoj zajednici. Ukupna vrijednost samodoprinosa u novcu i radu za pet godina iznosiće, kako se procjenjuje, 10,5000.000 dinara.

J. Denkovski, GK

Da su u radu jedne mjesne zajednice najvažniji vizija i dobro planiranje, potvrdile su godine koje su uslijedile. Poljoprivreda je procvjetala, a Čivčije su dobile i telefonsku liniju čime je razvoj sela na nivou

122 Glas komuna br. Od 28.01. 1981. str. 8

infrastrukture dosegao svoj maksimum u tom trenutku. Istina za Čivčijane je ostao još jedan, možda i najveći izazov da zaokruže infrastrukturu sela u jednu cjelinu – vodovod i kanalizacija.

Nesumljivo je da se na osnovu fakata u vremenu najintenzivnijeg razvoja sela tokom osamdesetih godina dvadesetog stoljeća ističu dva imena: Mustafa Ahmić i Jovo Mikerević. Osim što su bili pregaoci u selu, ovaj dvojac bio je jako uspješan i na vlastitom poslovnom planu. Donosimo intervju za *Glas komuna* iz 1989. kada je Mustafa Ahmić bio direktor Dobojprometa.

KOLEKTIV NA ČVRSTIM NOGAMA

Radna organizacija Dobojpromet iz Doboja članica SOUR-a PTK iz Tuzle, svoju djelatnost obavlja u 130 prodajnih objekata, od prodavnica mješovite robe do najmodernijih specijalizovanih prodavnica i robnih kuća, u devet opština dobojskog i zeničkog regiona. Poslovnost dobrih trgovaca svrtala je ovaj kolektiv u sam vrh bosanskohercegovačkih trgovinskih kolektiva po čemu su se već odavno dokazali i pročuli

U dobojskom regionu danas trgovinskom djelatnošću bavi se veliki broj trgovinskih kolektiva. U tom pogledu konkurencija je čak i prevelika. Ali Dobojpromet u poslovima koje uspješno obavlja nema premca. Kako to uspijevaju i vrijeme kada opada kupovna moć stanovništva, kada se kupuje samo ono što se mora, kada potrošači, što narod kaže, triput pitaju, a jednom uzimaju, pitali smo Mustafu Ahmića, diplomiranog ekonomistu, direktora Dobojprometa.

"Dobojpromet" je danas snažan trgovinski kolektiv u ovom dijelu BiH, kaže Ahmić. Mi u tri OOUR-a: Veleprodaja i Ishrana u Doboju i Merkur u Tesliću zapošljavamo oko 600 radnika, a organizaciju posla smo tako prilagodili da ona u svako doba bude u funkciji potrošača. Da bismo u tom pogledu uspjeli zadovoljiti potrebama, mi ne mislimo od danas do sutra, već svoj razvoj koncipiramo na

dugoročnim osnovama. Za to nam je, dakako, potrebno i veliko ulaganje i stalno odricanje zaposlenih. U tome, moram priznati, za sada i uspijevamo.

Ove svoje navode Ahmić je potkrijepio i brojnim primjerima. Naime, danas Dobojpromet ima 130 prodajnih objekata u dobojskom i zeničkom regionu. Od toga 50 odsto su vlastiti, 30 odsto je u društvenom vlasništvu, a dvadesetak odsto su prodavnice, pretežno u selima, u privatnim kućama. Osim ovoga imaju i savremeno opremljenu robnu kuću u Tesliću i brojne specijalizovane objekte i objekte s diskont-prodajom.

Posebno je interesantno napomenuti da Dobojpromet robama široke potrošnje snabdijeva oko 500 samostalnih trgovinskih radnji i na tom planu je daleko odmakao od svih drugih trgovinskih kolektiva u ovom dijelu BiH.

- Nama samostalni trgovci ne smetaju, kaže Ahmić. Mada se najčešće radi o objektima pored naših, mi sa njima imamo izuzetnu saradnju i smatramo da je takva konkurencija dobro došla. Samo prošle godine mi smo samostalnim trgovinama isporučili putem naše Veleprodaje robu vrijednu čak tridesetak milijardi dinara i nismo imali ni jednog jedinog spora. I ovo snabdijevanje je rezultat našeg nastojanja da robu uvijek nabavljamo za poznatog kupca što nam je i omogućilo da koeficijent obrta u veleprodaji godišnje iznosi čak 20 puta. Zahvaljujući tome nemamo ni dinara kratkoročnog kredita, pa ni dinara bankarskih kamata.

Upravo takvo poslovanje i svrstalo je ovaj kolektiv u sam vrh bosanskohercegovačkih trgovinskih kolektiva, a u tom pogledu na samom su vrhu ljestvice u SOUR-u PTK. Upravo, napominju, tako su se i razvili zahvaljujući sourskoj saradnji, a posebno sa Internom bankom PTK koja je samo u posljednje vrijeme omogućila Dobojprometu otvaranje devedesetak prodajnih objekata.

- Mi u narednom samoupravnom organizovanju, odnosno stvaranju preduzeća, nećemo mimo SOUR-a PTK. Opet ćemo svoje mjesto tražiti u njemu jer ne smije se zaboraviti da je Dobojpromet počeo kao poslovnica sa sedam zaposlenih i dogurao do ovoga što danas imamo, kaže Ahmić.

Inače ovdje su u proteklom periodu posebnu pažnju posvećivali kadrovskoj obnovi pa danas veliki broj radnika ima visoku i višu stručni spremu, a najveći broj su kvalifikovani trgovci, što je doprinjelo da se pročuju i van Bosne i Hercegovine pa danas imaju svoje poslovnice u Kuli, Aranđelovcu, Svetozarevu i drugim mjestima što je jedan od razloga, ali ne i glavni što se mjesečno putem Dobojprometa ostvari promet od 16 milijardi dinara i što nikada nije ostvaren negativan poslovni saldo.

I prošlu godinu koja važi za jednu od najtežih, uspješno su okončali.

Već prve procjene uspješnosti poslovanja govore da uz veoma kvalitetno ostvarene ekonomske pokazatelje poslovanja samo ostatak čistog dobra iznositi 1,5 milijardi dinara. Uz to, svakako je neophodno naglasiti da Dobojpromet ima veoma visoku stopu akumulativnosti i ona se kreće i do deset puta više od sličnih bosanskohercegovačkih kolektiva.

- Zahvaljujući upravo dobroj organizaciji posla i domaćinskom poslovanju, pa analogno tome i sve većoj akumulativnosti, mi ćemo već u prvom tromjesečju lične dohotke zaposlenih povećati za sedamadesetak odsto, kaže Tadija Matić, pomoćnik direktora. Da bismo to i ostvarili, akumulaciju prema zakonskim odredbama moramo povećati za tri puta u odnosu na propisanu stopu. Mi to, međutim, želimo i možemo.

I na kraju nije na odmet napomenutiu da su ovdje planirali da fizički obim prometa povećaju za 365 odsto što daje garanciju da će i ova godina biti uspješna.[123]

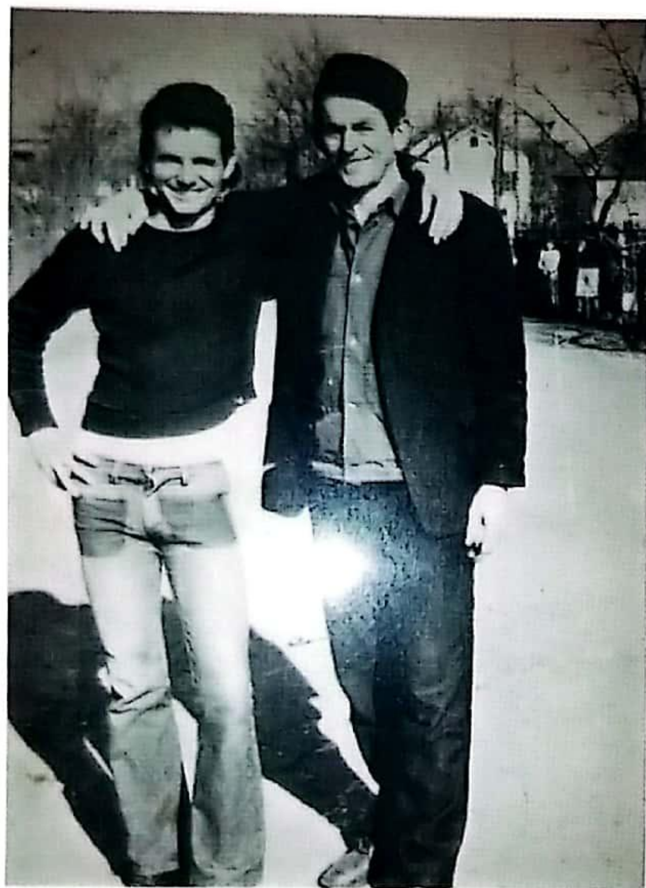
Salih Begović

SELO NA BUNAREVIMA, A BEZ VODE

Salih Grahić u akciji udaranja cijevi sa svojim najnovijim izumom za koji je bio dovoljan samo jedan čovjek i minimum napora

123 Glas komuna, 28. februar 1989. str. 4

Sulejman Zečević (desno) jedan od najboljih stručnjaka za udaranje cijevi i pronalaženje pitke vode.

Iz današnje perspektive nije sasvim jasno zašto je Čivčije svih tih godina opštinske i mjesne izgradnje i uzleta, zaobišla izgradnja vodovoda. Ostale mjesne zajednice uspjele su u tom periodu ili da unaprijede svoju vodovodnu mrežu zbog pojave teških zaraznih bolesti (Johovac 1968, 1969.) ili da je izgrade u punom kapacitetu (Kotorsko 1970.-Voda nasušna i Rudanka i Mala Bukovica-1977.). Istina je da u Čivčijama same vode nije nikada nedostajalo. Iako selo leži na širokoj ravnici, niti su zabilježene ozbiljnije suše niti epidemije zaraznih bolesti. Naime, iako selo ne posjeduje vodovod, gotovo većina mještana, još tokom sedamdesetih, imala je tekuću vodu u kućama, a svaka kuća posjedovala je makar jednu avlijsku pumpu. Do vode se u Čivčijama dolazilo vrlo lako: već na dubini od 6-7 metara nalazli su se rezervoari sa pitkom vodom. Zahvaljujući konfiguraciji zemljišta (ada) koje je već na dubini od jednog do dva metra, zavisno od položaja, prelazilo u pjeskovito i šljunkovito, bilo je dovoljno zabiti pocinčanu cijev sa zašiljenim vrhom, koja je pri vrhu bila izbušena sitnim rupicama maksimalno sedamdesetak cm, na koju bi se zatim montirala ručna pumpa i voda bi već nakon nekoliko trenutaka potekla u velikom mlazu. Zahvaljujući prirodnim filterima – pijesku i šljunku, ta bi voda već nekon sat-dva ispumpavanja (ispumpavanje se vršilo kako bi se voda pročistila od pijeska i sitnog šljunka) već bila pitka i spremna za upotrebu.

Zahvaljujući toj blagodati da se voda nalazi na bilo kom mjestu gdje se „udari cijev“ Čivčijama je omogućavalo i dobre urode u poljoprivredi, a ni stoka nije oskudijevala u dobroj vodi te nije bilo potrebe da se napaja po obližnjim barama i rijeci Bosni. Tako je za rekordne i vrlo kvalitetne urode kupusa, paprike i krastavaca svakako zaslužno i navodnjavanje koje su vrijedni čivčijanski poljoprivrednici uvelike koristili. Udaranje cijevi bila je posebna vještina, a najpoznatiji majstor za takvu aktivnost u Čivčijama bio je Sulejman Zečević-Hopit koji je imao prirodan talenat da „namiriše“ na kojem mjestu je najbolje udarati cijev da bi se lakše došlo do vode. Osim toga, za udaranje cijevi, osim instikta, potrebna je i snaga te je tako Sulejman, koji je i sam bio snažan

Ilustracija: udaljenost izvorišta za gradski vodovod od centra Čivčija (u pozadini se vidi munara čivčinske džamije)

i kršan čovjek, oko sebe uvijek okupio još 3-4 jaka mladića koji su naizmjenično udarali drveno kladivo i tako vlastitom snagom zabijali cijev šest, sedam pa i više metara u zemlju.

Ali blagodat bogatstva vodom na relativno maloj dubini u kontekstu globalnih klimatskih promjena nije mogla trajati vječno. Prvi problemi počeli su se javljati već početkom dvijehiljaditih, te su danas, tokom ljetnjih mjeseci, zbog većeg perioda sušnih dana, ti problemi redovni, pa ljeti stanovništvo muku muči sa tekućom vodom.

Rudanka dobila vodovod

■ Na svečanosti u ovom selu govorili prvoborci Kojo Jotić i Marko Stokić

Sa sličnim problemom suočio se i grad Doboj 1978. godine jer voda sa bunara i izvorišta u samom gradu nije bila dovoljno dobrog kvaliteta, a postojala je opasnost da zbog neke veće havarije (blizina benziskih pumpi) dođe do potpune obustave snabdijevanja grada vodom. U tu svrhu na lokalitetu Rudanka (a ispostaviće se kasnije Rudanka - Čivčije) izvršeni su geološki radovi te došlo do zaključka kako bi se sa ovoga izvorišta gradu Doboju moglo obezbijediti 100 l/s te dali zeleno svjetlo kako bi se pristupilo kopanju novih bunareva.

Plan je uskoro i realizovan te su 1980. izgrađeni bunarevi i hlorna stanica na

6. STRANA

6. avgust 1980. – GLAS KOMUNA

IZ AKTIVNOSTI SKUPŠTINE MJESNOG SAMODOPRINOSA U DOBOJU

USKORO VODA IZ RUDANKE?

O UTROŠKU SVAKOG DINARA IZ SAMODOPRINOSA ODLUČUJU RADNI LJUDI I GRAĐANI DOBOJA: NAJVIŠE SREDSTAVA DO SADA INVESTIRANO U IZGRADNJU VODOOPSKRBNIH OBJEKATA, A SADA JE NA REDU IZGRADNJA DRUGE FAZE SREDNJOŠKOLSKOG CENTRA, A ZATIM I KOMPLEKS CENTRA

Jedan od tri izgrađena bunara u Rudanci

Kada ovaj ventil bude otvoren prestaće restrikcija vode u Doboju

Hlorna stanica novog vodovoda

izvorištu Rudanka. Bio je to vjerovatno momenat koji je trebalo iskoristiti i u neke srednjoročne planove razvoja MZ Čivčije ubaciti svakako i izgradnju vodovoda. Ali kako rekosmo, selo nije oskudijevalo sa vodom, a na red su čekali neki drugi infrastrukturni projekti. Prvi pokušaj ponovne diskusije o izgradnji vodovoda krenule su 2006. kada je premijer RS-a bio Dragan Mikerević. Naime, nakon posjete delegacije ambasadora SAD-a Clifforda Bonda, iz Sarajeva je došla grupa stručnjaka na preliminarna terenska istraživanja i mogućnosti realizacije izgradnje vodovoda. No i tada je sve ostalo samo na inicijativi. Prema najavama iz Savjeta mjesne zajednice (u trenucima pisanja ove knjige 2022-2023.) trebala bi konačno uz pomoć *Federalnog ministarstva za povratnike* te *Grada Doboja* krenuti realizacija izgradnje vodovodne mreže u Čivčijama. [124]

ATIVNOSTI I USPJESI

Tokom osamdesetih, selo nastavlja sa svojom afirmacijom. Osim infrastrukturnih projekata, djelovalo se i na polju društvenih organizacija i društvenih aktivnosti. U *Čitaonici* su organizovana razna predavanja, nastupi kulturno-umjetničkih društava

124 Glas komuna od 22.12.1971.

iz okolnih sela, kino predstave postale su redovne, organizovana su natjecanja pjevača amatera, raznorazne priredbe, ulične utrke povodom državnih praznika, činkvina i mnogo toga drugog.

PRIZNANJE JEDINICI CIVILNE ZAŠTITE

IZ MJESNE ZAJEDNICE BUKOVAČKE ČIVČIJE

PRIZNANJE JEDINICI CIVILNE ZAŠTITE

• JEDINICA CIVILNE ZAŠTITE IZ BUKOVAČKIH ČIVČIJA PROGLAŠENA NAJUSPJEŠNIJOM U DOBOJSKOJ OPŠTINI U PROTEKLOM JEDNOGODIŠNJEM PERIODU

Obilježavajući ovogodišnji 10. juni – Dan civilne zaštite, a nakon sumiranja sveukupnih rezultata ostvarenih u jedinicama civilne zaštite u mjesnim zajednicama dobojske opštine, za najaktivniju jedinicu za protekli jednogodišnji period proglašena je jedinica civilne zaštite u Mjesnoj zajednici Bukovačke Čivčije. Zbog izuzetnih rezultata ostvarenih na realizaciji zadataka iz ove oblasti i uspjeha postignutog u opštinskom takmičenju "Biramo najbolju jedinicu civilne zaštite", Opštinski štab CZ odao je priznanje vrijednim Čivčijanima i kao nagradu uručio im komplet uniformi za opremanje jedinice. Povodom uručenja ove vrijedne nagrade, nedavno je u Čivčijama Bukovačkim održana skromna svečanost na kojoj je Ivan Matanović, komadant Opštinskog štaba civilne zaštite Doboj uručio nagradu, a tom prilikom bilo je riječi o aktivnostima koje su ostvarili članovi jedinice i mještani ovog sela, nadomak Doboja. Govoreći na svečanosti o aktivnostima mještana na realizaciji zadataka iz oblasti civilne zaštite, Milovan Kovačević, predsjednik Savjeta Mjesne zajednice je, između ostalog, naglasio.

- Formiranje Mjesne zajednice Bukovačke Čivčije 1979. godine oformljene su i jedinice opštenarodne odbrane i društvene samozaštite, kao i jedinica civilne zaštite. Radu ovih jedinica poklanja se izuzetna pažnja, a posebno aktivnosti usmjerene su na stalno stručno i idejno-

političko osposobljavanje članstva. I rezultati, dakako, nisu izostali. Prošle godine jedinice ONO DSZ dobila je priznanje i proglašena najboljom jedinicom u Bosni i Hercegovini.

Govoreći o ostvarenim rezultatima, Milovan Kovačević je naglasio da su oni ostvareni zahvaljujući velikoj pomoći Opštinskog štaba CZ, Sekretarijata za narodnu odbranu i Skupštine opštine Doboj. Pomoć Štaba i Sekretarijata naročito se ogledala u pružanju stručne pomoći na brojnim vježbama jedinice. Inače, članovi jedinice pored stručnog i idejno-političkog osposobljavanja učestvuju organizovano i na svim radnim akcijama u ovom selu. Tako je od velike vrijednosti njihova pomoć u asfaltiranju putne mreže u ovoj Mjesnoj zajednici, rekonstrukciji niskonaponske električne mreže, renoviranju društvenih prostorija, čišćenju kanala čime je jedan dio zemljišta trajno zaštićen od poplava, izgradnji mosta preko starog korita rijeke Bosne, izgradnji autobuskih stajališta i drugim akcijama. Zahvaljujući brojnim akcijama mještana na podizanju životnog standarda i veliki broj mladih sve više odlučuje da ostaje u ovoj sredini i bavi se poljoprivredom i drugim zanimanjima. Govoreći o narednim aktivnostima Kovačević je naglasio da će se i mještani Bukovačkih Čivčija aktivno uključiti u sprovođenje stabilizacione politike, kao preduslova daljem stabilnom razvoju koje sprovodi naše društvo. U tim aktivnostima kao putokaz poslužiće im kongresne rezolucije upravo održanih kongresa SK-a BiH I SKJ.

- Za sve ono što smo postigli i što planiramo postići u našoj Mjesnoj zajednici, treba zahvaliti zajedništvu bratskih naroda Srba i Muslimana, koji žive u ovoj sredini. Za nas je bratsvo i jedinstvo tekovina u koju niko ne smije dirnuti. Stalno jačanje bratstva i jedinstva garancija je da ćemo dosljedno koračati Titovim putem, rekao je na kraju svoga govora Milovan Kovačević.

U okviru svečanosti u Bukovačkim Čivčijama najboljim članovima jedinice uručene su značke civilne zaštite, a dobili su ih: Jovo Mikerević, Ibrahim Šehić i Mujo Ahmić, dok je Fehro Ahmić dobio Pohvalu. Odata su i priznanja štabu CZ. Sekretarijatu za narodnu odbranu i Skupštini opštine Doboj, a dugogodišnjem aktivisti u ovoj Mjesnoj zajednici, Mustafi Ahmiću, uručena je knjiga: "Časno je bilo živjeti sa Titom". [125]

S. Begović

Bukovačke Čivčije zenit svog razvoja doživljavaju početkom devedesetih godina dvadesetog vijeka. Vrijeme je to kada svi segmenti društva nezaustavljivo jure ka boljoj budućnosti. Na viši nivo podiže se poljoprivreda, kultura, a priliv gotovog novca i njegova fluktuacija se itekako osjete: u selu su u to vrijeme na 1200 stanovnika egzistirala četiri kafića (Ada, Kiss, Trinita i Blizanci), jedna ćevabdžinica, osam trgovina mješovitom robom, trafika sa dnevnom i sedmičnom štampom,

125 Glas komuna od 30.06.1982. str. 8

Detalj iz kafea Kiss: Nermin-Mirče Ahmić, Senad Ahmić, Adnan Ahmić, Safet Hajrić

nekoliko video-klubova i salona zabavnih igara. Živjeti u Čivčijama u to vrijeme bilo je ne samo ugodno, nego i privilegija. Život je taman počeo da cvjeta u svoj svojoj širini, no isprečio se rat i osjećaj zadovoljstva življenja u jednoj takvoj sredini zaustavljen je prije no što je uspio da dostigne svoj maksimum.

Edin Memić Čabrin u prvoj čivčinskoj ćevabdžinici

SELO NA DRUMU

Čivčije su oduvijek bile *selo na drumu*, bilo da je riječ o cestovnom ili željezničkom saobraćaju. Prije izgradnje dijela magistralnog puta M-17 Šamac-Sarajevo, glavni magistralni put od Doboja ka Brodu i Šamcu proticao je kroz samo naselje. Dio te trase puta poznat je još iz Austro-Ugarskog perioda, što navodi na zaključak da se i dio bosanske (a time i svjetske) historije zahvaljujući drumu, desio i u Čivčijama. Odvajkada je poznata lokalna priča da je na lokalitetu *Pod lipama* bilo *tekne* sa vodom na kojem su se napajali konji. Zahvaljujući svojoj poziciji, da je bilo selo na drumu, Čivčije su uvijek bile otvoreno selo za putnike prolaznike i putnike namjernike. Već smo ranije navodili već spomenuti han u Čivčijama, a i kasnije, otvorenost sela doprinjela je i samom mentalitetu. Tako su ovdje godinama svi bili dobrodošli i bili prihvaćeni što se naročitao osjećalo tokom ljetnih mjeseci kada su svi oni koji su se iz nekog razloga otisnuli iz Čivčija, svoju djecu slali na raspust pa se ljeti, broj stanovnika uvijek povećavao bar za trećinu. No, moramo istaći, da je prije izgradnje magistralnog puta M-17, prva prava veza sa ostatkom države bila pruga na kojoj je oridnirao popularni Ćiro. Ćiro je bio i prvo prevozno sredstvo čivčijanskih đaka na put prema školama u Johovcu ili Rudanci, te jedini pravi javni prijevoz prema Doboju. Nekoliko je zabilješki u dobojskom *Glasu komuna* o Ćiri u Čivčijama.

ZABILJEŽENO NA TRASI PUTA JOHOVAC-RUDANKA - POSLJEDNJI PROPUST

A Pejo Jurišić, kvalifikovani tesar, kad sam započeo razgovor o tome kako žive i koliko zarađuju radnici na rekonstrukciji izgradnji puta, mahnu glavom i nasloni bradu na

svoja prašnjava prsa, a zatim se okreni propustu, posljednjem propustu koji se dovršava na ovom dijelu puta. Primjetih da ne želi mnogo da razgovara, jer ko zna šta može da „ispili" iz ovakvih razgovora sa nepoznatim. Na desnoj strani, kroz selo Čivčije, neprestano prolaze vozila, oblak prašine se diže na desetine metara iznad kućica. Ovo je selo, kažu „doselilo" odozdo, sa rijeke Bosne, a stari put ga „pritisno" odozgo, pa ne može da diše. Pejo se nasmija:

- Baš je dobro što će ih put „zaobići". Iza leđa.

U razgovor se umiješa i jedan brko, željan da prorćaska:

- Bilo je tu, u tom selu i nesrećnih slučajeva. Ginula su djeca, reče – Pogledaj ga, druže, imam osjećaj da će tim putem doći nešto ili neko od čega ću imati koristi, kaže brko.

Mislim da uopšte putevi donose neku radost čovjeku. Njima se dolazi ili odlazi. Spajaju ljude njihove naseobine. Putevima se približava čovjek čovjeku. I ovaj Pejo, iz Žabljaka kod Teslića, kaže upoznao je nekog Ramu iz okoline Dervente, pa kaže da mu je bio drag, jer su dugo radili zajedno. Bili u Žitomisliću u Hercegovini, pa gdje sve nisu bili.

- Važno je biti čovjek, kaže Pejo.

Iza nas zabrunda valjak. Pejo me povuče za ruku, da me ne „očepi" kako on reče.

- A koliko zarađujete Pejo? Insistiram na onome što sam još u početku želio da saznam.

- Pa, eto, zaradio sam sto biljadarki. A nije prije tako bilo, Sad se nešto poboljšalo.

- Koliko radite ovdje?

- Tri godine kod ovog preduzeća. Radio sam u Žegrapu, pa u Radniku, pa na ciglani malo i tako, eto...

- Šta vi mislite, čika Pejo, kao direktan proizvođač o svojim rukovodiocima, o organizaciji rada? Vi ste dugogodišnji majstor....

- Nije loše.

- To vi zato što vam je šef ovdje?

- Za mene je to ništa. Ja kad mislim da nešto ne vrijedi, ja kažem, pa bilo kome krivo ili pravo. Ja sam, na priliku, znao ustati na konferenciji pa reći sve što mislim. Nekada, doduše, bila je loša organizacija rada, ali ja mislm da nisu za to naši krivi. Eto, mi smo počeli radove prije dva mjeseca ovdje, a mogli smo i prije da su projekti bili gotovi, akad su sredstva obezbijeđena, ond anema projekata. I šta ćeš sada kad ti to sve nemaš!

I Pejo se opet osmjehnu onim prostodušnim srdačnim osmijehom i upita da li imam još nešto da ga pitam. Zatim mi je pružio ruku i otišao svojim tesarma da svoj posljednji propust dovrše, da idu dalje. Labud Čubrilović, šef radova, reče da je taj čika Peja silan jarančina.

- Radi sve, nikada se ne ljuti na posao. Samo ga pomalo ljute pojedini drugovi koji se „izvlače", neće da rade, pa to ti je....[126]

126 Glas komuna br. 450 od 06.09.1967. str 2

Odluka o ukidanju „Ćire" donesena je 1967. i to je za mnoge stanovnike naselja koja su živjela uz prugu, bio određeni šok. Kako magistrala M-17 nije još bila izrađena i dovršena, dobojska sela, a sa njima i Čivčije, došla su u jednu vrstu saobraćajne odsječenosti od centra.

Interesantno je da su i određene društvene strukture u tome, pogotovo privrednici, vidjeli veliki problem. Bilo je nužno u vrlo kratkom roku preorjentisati prevoz putnika i robe sa željezničkog na drumski saobraćaj, što i za ondašnje prilike nije bio lagan zadatak. Donosimo tekst iz *Glasa komuna* koji se bavio i ovom problematikom.

ŽELJA ZVANA MAGISTRALA

Nedavna odluka Izvršnog vijeća Bosne i Heregovine o saglasnosti za trajno obustavljanje željezničkog saobraćaja na relaciji Teslić–Bosanski Brod, zasnovana na mogućnosti preorjentacije na putnu mrežu koja se modernizuje ili je u planu za rekonstrukciju, stalna je tema dana građana teslićke komune.

Mnogi privrednici i stručne službe razrađuju mogućost preorjentacije, raspravljaju o mogućnostima i načinu ulaganja, jer ovaj zahvat prestrojavanja će iziskivati za mnoge neslućena investiciona sredstva ako se želi uporedo izvršiti prestrojavanje. Mnoge je to i zabrinulo, jer će trebati veliki putni vozni park da bi se obezbijedio transport nekoliko stotina hiljada tona robe i na hiljade putnika. Interesantno je da najveći dio privrednika ne raspravlja zašto dolazi do ukidanja Ćire, nego kako obezbijediti bezbolno preorjentaciju i osigurati da se cjelokupna proizvodnja transportuje do krajnjeg kupca.[127]

Život uz prugu bio je baš to-život, sa svim svojim prednostima i nedostacima. Iz novinskih tekstova tako saznajemo o rivalitetu između Kladara i Čivčija jer su se oba sela borila da stanica između Rudanke i Johovca bude baš u njihovom mjestu.

PUŠTENO U PROMET PRISTANIŠTE U KLADARIMA

Ovih dana na relaciji Doboj-Derventa pušteno je u promet pristanište Kladari, koje se nalazi između dosadašnjih stanica Johovca i Rudanke. Ono je uzgrađeno na molbu radnika i službenika iz okolnih sela jer su im dosadašnje stanice bile udaljene. Preduzeće ZOP iz Sarajeva povoljno je riješilo njihovu molbu. Novu zgradu pristaništa izgradili su radnici i službenici sa ovog područja dobrovoljnim radom i samodoprinosom.[128]

127 Glas komuna br. 456 od 18.10.1967. str. 3
128 Glas komuna br. 21 od 21.03.1959.

KLADARSKO „LETEĆE" PRISTANIŠTE

Prošle godine Kladari su dobili pristanište. Nakon mnogo molbi, voz se zaustavio u Barama. Svemu je prethodila prepirka sa susjedima, koji su tražili da stajališta bude nešto bliže Rudanci. „Tu je i počelo", kažu u Kladarima. Čivčijani se ljute i zgradu kradomice ruše.... Ukradena vrata, milicija je našla u Kladarima! U međuvremenu se čuju glasovi kako je neko dao prijedlog da se ovdje vozovi više ne zaustavljaju. Stvar je završena. Postoje tri čvora koja treba odvezati.

- *Zgradu pristaništa neko ruši. Zidovi su izrunjeni, išarani. Vrata i prozori polupani, pokradeni. Onako lijepa kuća postala je ruševina.*
- *Svakog dana na stajalištu izađe velik broj putnika iz okolnih sela. O njegovom ukidanju nema ni govora. Izuev ako ne žele radnicima produžiti put do kuća.*
- *Čivčijani nemaju pravo da se svete. Kladari su ipak bliži nego Rudanka.*[129]

ZAJEDNIČKA RADNA AKCIJA

U okviru programa predizborne aktivnosti u mnogim selima dobojske opštine organizovane su radne akcije. Tako su mještani Čivčija, Kladara i Opsina zajedničkom radnom akcijom i dobrovoljnim novčanim prilogom popravili zgradu pristaništa u Kladarima.[130]

ŽIVOT SA „ĆIROM"

Putničkim vozom koji saobraća između Doboja i Bosanskog Šamca putuje oko 600 radnika i đaka. Interesantna je garnitura ovog voza: ljeti ima putnička kola drugog razreda, a čim nastane zima, umjesto putničkih kola stavljaju G-kola. Zbog toga dolazi do neprilika između putnika i voznog osoblja. U G-kolima je hladno i nisu osvijetljena, a postoje samo dva osobna vagona i to jedan prvog i jedan drugog razreda (đački vagon). Prva klasa je uvijek prazna, i radnici, kada nemaju gdje, uđu u prvu klasu i onda nastane nered u vozu i zato kasni svaki dan. Đački vagon je tako pretrpan da djeca ne mogu ni stajati, a kamoli da sjede. Petkom i ponedjeljkom, kada je pazarni dan u Doboju, đaci su osuđeni na gužvanje i oni te dane nazivaju „kazneni dani za đake", jer u njihov vagon navale putnici i prosto istisnu djecu iz vagona. Kondukteri ne mogu uopše da vrše svoju dužnost zbog gužve. Postavlja se pitanje da li je željeznica dužna da obezbijedi putnička kola za đake i razrednike koji su platili karte za putnička kola.

25. decembra 1963 godine putovala je žena, navodno iz Vranjaka, u porodilište u Doboj ovim vozom u G-kolima. Osjećala je jake bolove, stalno je plakala i tužila se da joj je zima.

129 Glas komuna br. 90 od 27.08.1960.
130 Glas komuna, br, 229 od 08.06.1963. str. 12

Putnici jedino što su mogli, učinili su: stavili su je na klupu i zaklonili od vjetra koji je pirio kroz vrata u G-kolima. Mislim da je krajnji rok da željeznica izbaci iz upotrebe G-kola i da ih upotrebljava u ljetnoj sezoni, a putnička u zimskoj sezoni. Nadamo se da će preduzeti mjere i odgovorni faktori koji do danas nisu bili obaviješteni o ovoj krajnje negativnj pojavi. [131]

Žarko Starčević

NA ČAST KLADARIMA I OKOLINI

Druže uredniče, prije dvije godne u Kladarima kod Doboja, sagrađena je zgrada koja je služila kao čekaonica na pristaništu u Kladarima. Zgrada je imala dvije prostrane prostorije sa vratima i prozorima, a bila je pokrivena prvoklasnim crijepom. Tako je putnicima ovoga kraja bilo lakše da čekaju voz. Međutim, ta zgrada je sad skroro uništena, jer su oboja vrata i sva tri prozora odnesena. Veća količina crijepa je polupana i pokradena, a neko je počeo da izbija i cigle iz zidova. Tako je zgrada otvorena na sve strane. Osim toga, na zidovima je ispisano bezbroj uvrjedljivih riječi. Iako je sve to tako, niko se nije našao da spriječi ove zloupotrebe. Mislim da je već krajnje vrijeme da nadležni organi poduzmu potrebne mjere. Isto tako da se sporovede akcija za opravku zgrade, dok nije u potpunosti propala.[132]

Mustafa Avdić, Čivčije

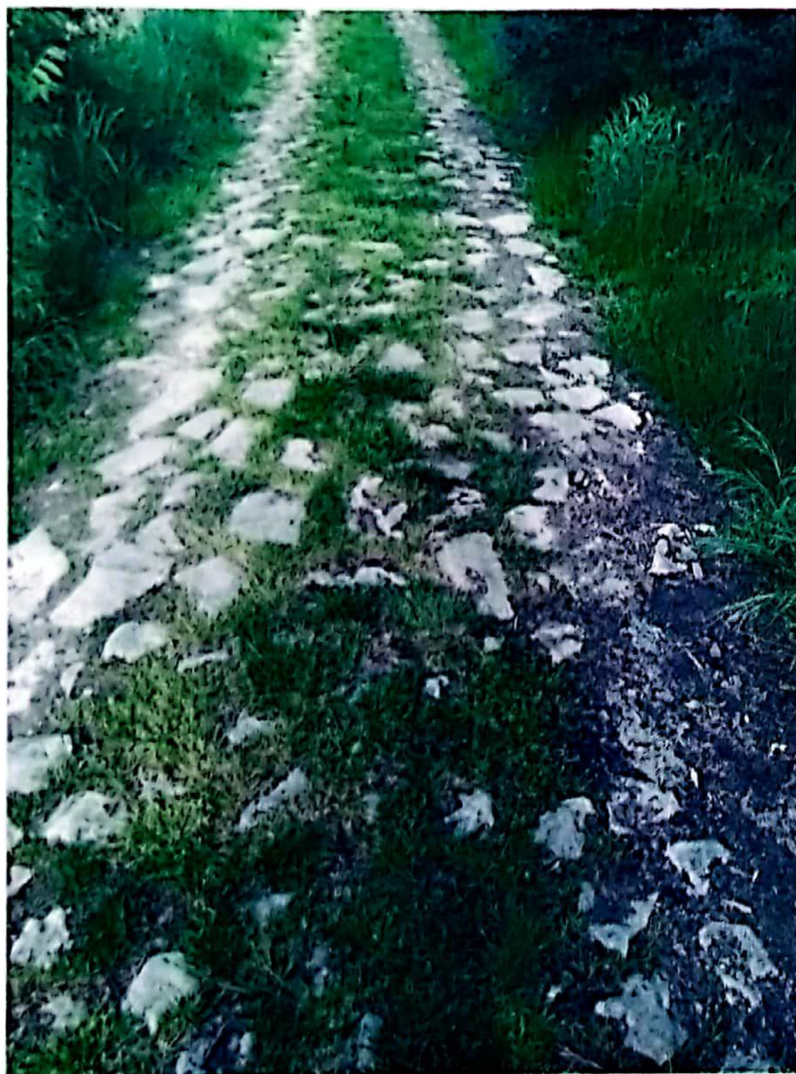
MALI OTPRAVNIK VOZOVA U ČIVČIJAMA

Za petogodišnjeg Vladu, sina Đorđa Milanovića iz Čivčija kod Doboja, s pravom se može reći da je "mali otpravnik vozova". Naime, Đorđe je željeznički službenik i svoga petogodišnjeg sina naučio je mngim saobraćajnim propisima. Kako se njegova kuća nalazi pored pruge, to mali otpravnik ne propusti ni jedan voz a da ga „propisno" ne isprati. Naravno, samo po danu, kada je slobodan i kada ne spava.[133]

R. Knežević

131 Glas komuna 1963.
132 Glas komuna br. 197 od 27.10.1962. str. 2
133 Glas komuna br. 133 od 25.07.1961. str. 1

RIMSKA CESTA

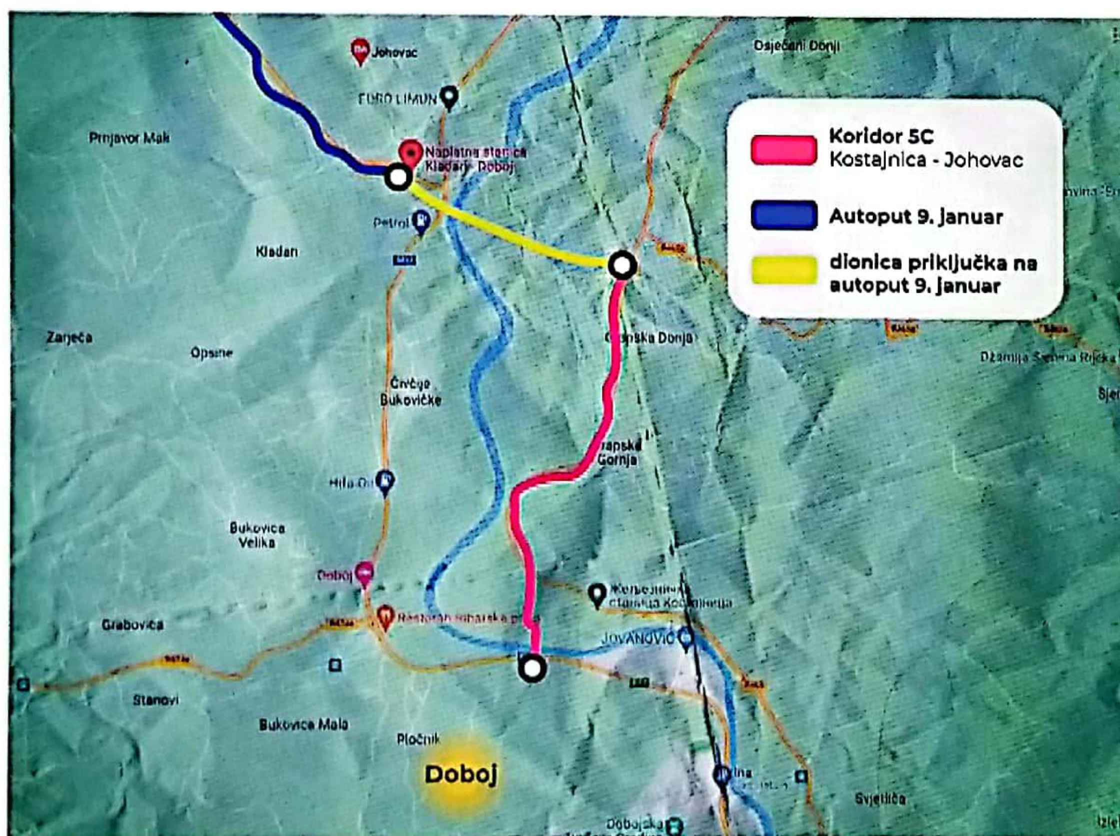

[134]...Narodna tradicija dobro zna za neki stari kaldrmisani put koji od Doboja vodi na sjever, dolinom Bosne, preko naselja Pećnik kod Odžaka. Također je postojao i stari drum od ušća Usore u Bosnu na jug preko Trebačkog brda. Na oba puta su brojne starine. Tokom srednjeg vijeka i većeg dijela osmanskog perioda kroz i pored Doboja vode brojni karavanski putevi. Sa zapadne strane rijeke Bosne preko Tešnja i Doboja vodi nekoliko važnih puteva pravca jug-sjever. Kroz Doboj vodi direktno stari put od Maglaja, preko Trebačkog brda i rijeke Usore, pa na Makljenovac. Dalje kroz Miljkovac, kroz Trnjak mahalu, pravo u Čaršiju, pa na sjever. Jedan od Tešnja na Omanjsku gdje jedan krak preko Stanova (bio han) za Derventu a drugi zapadnije isto za Derventu. Od Čaršije u Doboju jedan put vodi ka sjeveroistoku kroz Varoš, Rajtovac i Kerketovac pa na stari prelaz (Brod) na Bosni kod Kostajnice. Odatle preko brda Becanj ka Gračanici i Tuzli ili ka Gradačcu. Od Čaršije stari put za zapad ide preko Krčevine i Prisada. Krajem osmanskog perioda država gradi za tadašnje prilike moderne putne komunikacije. Radi se o makadamskim putevima, pretežno dolinama rijeka, koji omogućuju kolski prevoz robe i putnika. Osmanska uprava 1864. godine gradi makadamski put Sarajevo-Zenica-Doboj-Brod. Ovaj put ide dolinom Bosne. Rijeku Usoru prelazi mostom ispod katoličkog Makljenovca, nešto uzvodnije od današnjeg mosta na Usori. Put se penje i obilazi sa sjeverne strane brežuljak Crkvinu koji se nalazi neposredno iznad ušća Usore u Bosnu. Put zatim ide kroz Gornju i Donju Usoru, odnosno polje ispod

134 Zbornik radova sa naučnog skupa Naslijeđe Doboja i okoline str. 366-377

Makljenovca Turskog i Miljkovca. Od Donje Usore put ide kroz Dobojsko polje, prolazi kroz staro muslimansko groblje Urije ispod Donje mahale u Doboju i prolazi ispod Donje džamije Trnjak. Na samom ulazu u Doboj od osmanskog vremena se tu nalazi veći han sa dvije zgrade spojene kuburoim (mostom). Dalje ovaj osmanski put ide samom ivicom Dobojskog polja i prvih padina brda iznad Doboja, ispod mahala Kupusija i Zagrad, zatim neposredno ispod strmih padina brda na kojem je utvrda Doboj i dalje ka sjeveru ivicom polja. Prolazi kroz Bare, pa ravnicom kroz Čifčije (bio neki han) ide na Kotorsko i dalje na Savu.

AUTOPUT

Koliko je selo u prošlosti imalo sreću ili nesreću da ga neki putevi zakače ili zaobiđu, poput stanica na uskotračnoj pruzi Teslić - Bosanski Brod ili na magistrali M-17, jedna od najvećih blagodati je sigurno ta da je Čivčije zaobišao autoput Doboj-Banja Luka. Sreća je u ovom slučaju dvojaka: kao prvo, Čivčije su time uspjele sačuvati svoj mikro-poljoprivredni svijet netaknutim, i koliko-toliko sačuvati ono što i sama etimologija naselja impllicira – obradu zemlje. Iako bi pojednici svakako osporili ovu tezu-jer nije da nema onih koji bi rado zamijenili djedovinu za malo keša, prethodna

iskustva su sasvim drugačija. Ono što jeste fakat je da su Čivčije ovakvim razvojem situacije zapravo profitirale. Selu, kojemu je jedina referenca da ima zdravu i plodnu zemlju, ništa bolje ne može da se desi nego da ga zaobiđu državno-entitetski geostrateški projekti od kojih je jedan svakako i autoput. Beneficija se ogleda i u tome da Čivčije sada imaju u čitavoj svojoj povijesti vjerovatno najbolju geo-stratešku poziciju: auotoput Banja Luka-Doboj pravi jedan poluprsten oko Čivčija tako da je najbliži priključak na autoput u Johovcu udaljen od Čivčija jedva 1500 metara, dok je drugi priključak u Barama udaljen nekih 4 kilometra. Iz ove perspektive, koliko god nekome izgledalo da je „propuštena prilika" i da je zapravo žalosno da ta dionica ne ide lijevom obalom Bosne, dakle Čivčijama, nego desnom (Grapska), kratkoročno možda i ima smisla, ali dugoročno svakako ne. Čivčijanima je u tom autoputskom poluprstenu, pružena prilika da iskoriste svoj položaj (u kojem su za 2 min na autoputu prema BL, a u budućnosti i prema Europi kada se izgradi dionica Doboj-Šamac), i prirodne blagodati - plodna zemlja te ostvare svoj san i žive život u bezbrižnosti djeteta.

Panorama ravnice između Trebave i Krnjina: slikano sa johovačke petlje. Jasno se naziru Čivčije sa svojim plodnim poljima, vrbacima, močvarama i rijekom Bosnom. (foto: Davor Vidaković)

POLJOPRIVREDA

Slika Čivčija iz šezdesetih. Izvor: Glas komuna br. 222 od 20.04.1963. str. 6

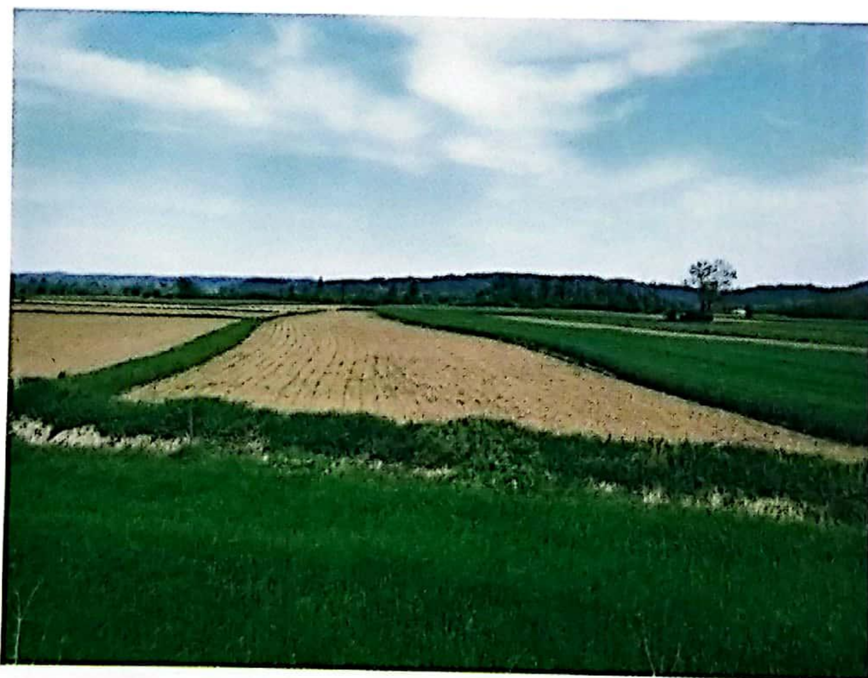
Već smo ranije, u etimologiji imena Čivčije, zapravo, objasnili pojam čifuka. Čivčije, kao naselje nastalo je iz jednog jedninog motiva - obrade zemlje. To je ono najvrijednije što ovo selo posjeduje. Nije onda ni čudno što je u historiji svoga postanka i razvoja poljoprivreda zauzimala najvažnije mjesto. Zahvaljujući svom ravničarskom položaju uz rijeku Bosnu uz koje je zemljište godinama plavljeno te se tako stvarao jako plodan površinski sloj zemlje nazvan - ada. Osim što je jako plodna, ada je i rastresita i veoma lagana za obrađivanje te je u vrijeme dok još nije bilo mehanizacije, zemlju bilo lako obrađivati i najjednostavnijim alatima poput motika. Kasnije je upotrebom konjskog rala taj posao uvelike olakšan te se za proljetnih mjeseci, čim uminu prve hladnoće, na čivčinskim njivama moglo vidjeti mnoštvo zemljoradnika kako čiste, uređuju, oru i pripremaju svoje njive za proljetnu sjetvu. A sijalo se sve gotovo sve od ratarskih i povrtlarskih kultura: kukuruz, pšenica, ječam, soja, suncokret, paprika, paradajz, kupus...

Izuzetno plodna zemlja i laka dostupnost vode za navodnjavanje, omogućavali su Čivčijanima rekordne prinose u svim kulturama. Tekst o Svetozaru Sveti Luniću u *Glasu komuna* iz 1967. govori u prilog tome.

SVETOZAR LUNIĆ, JUGOSLOVENSKI REKORDER U PROIZVODNJI KUKURUZA

Kad se prihvate savjeti stručnjaka

- **Poljoprivrednik iz Čivčija, Svetozar Lunić, spada u red najnaprednijih poljoprivrednih proizvođača u našoj republici**

Pogled na Davulije

Vojvođanski poljoprivrednici Joca Gajino iz Turije i Bora Vukelić iz Bajmoka stekli su slavu kao najbolji proizvođači kukuruza u našoj zemlji, mada je rekordnu proizvodnju postigao Svetozar Luić, poljoprivrednik iz Čivčija kod Doboja. Lunićev hektar donio je čak 155,63 metričke cente kukuruza u suvom zrnu, što je čak za 19 metričkih centi više od posljednjeg „rekorda" iz Bajmoka. Međutim, na Lunićevu nereću, vojvođanski proizvođač, Bora Vukelić, bio je prijavljen za takmičenje najboljih proizvođača kukuruza, pa je njegov prinos zvanično priznat. Luniću je preostalo da sačeka narednu proizvodnu bitku za kukuruz i da opet pokuša da postigne rekordan prinos.

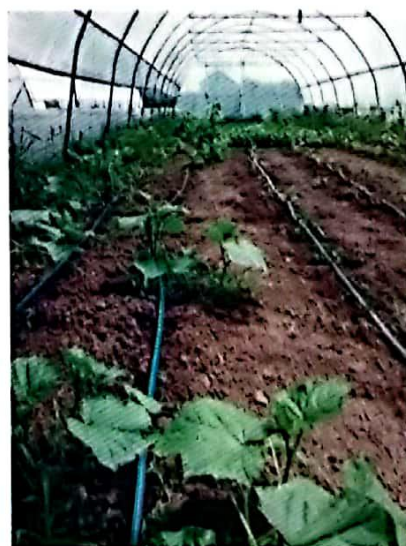
Iz razgovora sa ovim naprednim proizvođačem saznali smo da je izvanredan prinos postigao hibridom SK-6 i u saradnji sa inžinjerom Veljkom Živkovićem iz dobojske poljoprivredne stanice.

- *Shvatio sam da bez velikih ulaganja nema ni visoke proizvodnje, rekao je Lunić, pa me prinos „snova" nije mnogo iznenadio. Međutim, sumnjam da ću i ovog proljeća sijati hibrid SK-6 jer je cijena sjemena od 2700 dinara po kilogramu previsoka. Radije ću se odlučiti za druge jeftinije, također visokorodne hibride.*

Svetozar Lunić je bez sumnje jedan od najnaprednijih poljoprivrednika u Bosni i Hercegovini. On svake godine u proizvodnju ulaže preko milion dinara. Njegovo ekonomsko dvorište veoma je dobro uređeno i može da služi kao primjer drugim proizvođačima. Lunić veoma uspješno uzgaja i druge poljoprivredne kulture, a ne samo kukuruz. On redovno sije i krompir, pšenicu, lucerku, ovas a bavi se i stočarstvom. Ovaj napredni poljoprivredni proizvođač dokazao je da se i u dobojskoj komuni, svakako uz odgovarajuća ulaganja, mogu postizati izvanredni rezultati u poljoprivrednoj proizvodnji. Razne vrste hibrida koje je on sijao na svojim površinama donosile su često i preko stotinu metričkih centi po hektaru, a posljednji prinos hibrida SK-6 bio je daleko iznad svih očekivanja.

Svetozar Lunić uvijek rado prihvata sve savjete poljoprivrednih stručnjaka, on je posljednjih godina razvio veoma tijesnu saradnju sa stručnjacima dobojske Poljoprivredne stanice.[135]

Kao poljoprivredne kulture do sredine 20. stoljeća dominirale su žitarice, da bi se stanovništvo počelo polako okretati i drugim kulturama koje su donosile popriličnu zaradu. Tu prije svega mislimo na papriku i kupus. Skoro preko noći gotovo pola čivčinskih polja zamijenjeno je novim kulturama te su se mogli uočiti mnogobrojni nasadi kupusa i paprike. Da je to umnogome izgledalo spektakularno u prilog ide i činjenica da su od okolnih naselja Čivčijani zaradili još jedan nadimak koji ih prati i dan - danas Kupusari. Razvoju povrtlarskih kultura poput kupusa, paprike, krastavaca, šećerne repice i preusmjeravanju poljoprivredne proizvodnje, značajno će doprinjeti i otvaranje fabrike za preradu voća i povrća Bosanka Doboj koja će uveliko olakšati plasman poljoprivrednih proizvoda i još više uticati na to da stanovništvo ostane orjentirano na povrtlarstvo. Osim toga, Čivčijani su uspjeli da savladaju tehnike vlastite proizvodnje rasadnog materijala čime su uspjeli da na minimum svedu troškove proizvodnje, a samo mjesto postalo je poznato kao mjesto gdje se može nabaviti najbolji rasad paprike, paradajza, patlidžana, kupusa... Među baščovanima koji su bili najuspješniji u tome svakako treba izdvojiti Muharema Ahmića, Fehru Ahmića te Jovu Mikerevića. Osim Bosanke, značajno mjesto za plasman drugih kultura koje su se uzgajale u manjim količinama, svakako je neizostavna dobojska Zelena pijaca gdje su Čivčijani bili poznati kao prodavci koji imaju najkvalitetnji proizvod.

U poslijeratnom periodu (2. svjetski rat), a pogotovo sedamdesetih godina dvadesetog vijeka, dolazi do modernizacije u tretiranju obradivih površina. Nabavljaju se savremene mašine koje polako zamjenjuju konjsku zapregu: motokultivatori, traktori, kombajni...

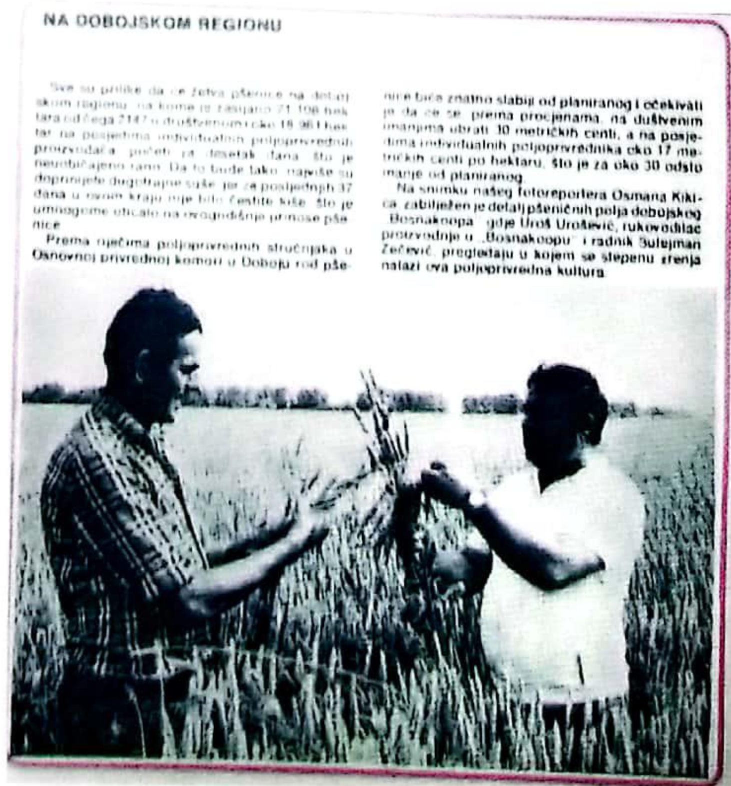
135 Glas komuna br. 426 od 22.03.1967. str. 5

Poljoprivredna proizvodnja dobija na zamahu, a poljoprivrednici, uz pomoć mehanizacije na ovako plodnom tlu, ubiru rekordne prinose.

Osim same poljoprivrede, gotovo svaka kuća u Čivčijama imala je štalu u kojoj se nalazilo bar jedno goveče. Uglavom su to bile krave koje su domaćini mahom držali da zaokruže kućni budžet barem kad su u pitanju mlijeko i mliječni proizvodi, tako da nije bilo nekog ozbiljnijeg bavljenja stočarstvom. No posljednjih dvadesetak godina stočarstvo je u punom zamahu te se poljoprivrednici odlučuju na uzgoj tovnih bikova te muznih krava. U tom poslu uz Muju Begovića, svakako prednjača braća Omerčići, Ibrahim i Aljo, koji obrađuju preko 100 duluma zemlje na lokacijama u Čivčijama i Johovcu, a njihova farma muznih krava jedna je od najvećih u regionu sa dnevnom proizvodnjom od nekoliko stotina litara.

Braća Omerčići: Mustafa i Meho

NA DOBOJSKOM REGIONU

Sve su prilike da će žetva pšenice na dobojskom regionu, na kome je zasijano 71 108 hektara od čega 2147 u društvenom i oko 18 961 hektar na posjedima individualnih poljoprivrednih proizvođača, početi za desetak dana, što je neuobičajeno rano. Da to bude tako, najviše su doprinijele dugotrajne suše jer za posljednjih 37 dana u ovom kraju nije bilo čestite kiše, što je umnogome uticalo na ovogodišnje prinose pšenice.

Prema riječima poljoprivrednih stručnjaka u Osnovnoj privrednoj komori u Doboju rod pšenice biće znatno slabiji od planiranog i očekivati je da će se, prema procjenama, na društvenim imanjima ubrati 30 metričkih centi, a na posjedima individualnih poljoprivrednika oko 17 metričkih centi po hektaru, što je za oko 30 odsto manje od planiranog.

Na snimku našeg fotoreportera Osmana Kikića zabilježen je detalj pšeničnih polja dobojskog „Bosnakoopa" gdje Uroš Urošević, rukovodilac proizvodnje u „Bosnakoopu" i radnik Sulejman Zečević, pregledaju u kojem se stepenu zrenja nalazi ova poljoprivredna kultura.

Detalj iz Glasa komuna br. 113, 20.06.1979. str. 1: Sulejman Zečević na "ekonomiji"

U prvim godinama povratka u B.Čivčije (2001-2005.) postojala je ideja na inicijativu Hakije Porobića, koji je tada radio za sarajevski *Klas*, za tada još uvijek nepoznatu i perspektivnu proizvodnju malina, koja bi uz kvalitetnu zemlju i navodnjavanje uz postavljanje lokalnih hladnjača, omogućila uspješno bavljenje i malinarsvom koje je danas u Bosni jedna od važnijih grana poljoprivrede. No, čivčijanski poljoprivrednici, nisu prepoznali potencijal u tome te su ostali vjerni kulturama koje su oduvijek uzgajali i za čiju proizvodnju za njih nije bilo tajni. Donosimo i jedan osvrt iz *Oslobođenja* na ovu inicijativu.

MALINA NOVI IZVOR ZARADE

U Bukovačkim Čivčijama kod Doboja

Malina novi izvor zarade

DOBOJ - Povratnici u Bukovačke Čivčije kod Doboja ove godine su obradili oko 500 dunuma plodnog zemljišta. "Mještani se uglavnom bave proizvodnjom mesa i mlijeka i od svog rada pristojno žive. Uskoro ćemo, međutim, podići malinjake na 140 dunuma, tako da će mnoga naša domaćinstva još više poboljšati svoj standard. Sav urod malina otkupiće sarajevski *Klas*", rekao nam je **Šemsudin Ahmić**, predsjednik Mjesne zajednice Bukovačke Čivčije.

M. Al.

DOBOJ – Povratnici u Bukovačke Čivčije kod Doboja ove godine su obradili oko 500 dunuma plodnog zemljišta. "Mještani se uglavnom bave proizvodnjom mesa i mlijeka i od svog rada pristojno žive. Uskoro ćemo, međutim, podići malinjake na 140 dunuma, tako da će mnoga naša domaćinstva još više poboljšati svoj standard. Sav urod malina otkupiće sarajevski Klas", rekao nam je Šemsudin Ahmić, predsjednik Mjesne zajednice Bukovačke Čivčije.[136]

M. Aldobašić

Iako su, Čivčije naselje nastalo „od zemlje" i orjentisano ka zemlji i poljoprivredi, okolnosti velike eksploatacije šljunka na području Čivčija dovele su do devastacije poljoprivrednog zemljišta i ekološke katastrofe. To je nešto za čim Čivčijani sigurno trebaju da žale jer je to, osim prekrasnog dijela rijeke Bosne, jedino što posjeduju. Iako eksploatacija šljunka na ovom području traje još od šezdesetih godina dvadesetog vijeka, ta eksploatacija bila je uglavnom iz samog korita rijeke. Sredinom osamdesetih eksploatacija se širi i na okolna polja, da bi tokom devedesetih, kad je domicilno stanovništvo napustilo svoja ognjišta, došlo do prave katastrofe. Neselektivno su iskopavani hektari plodonosne zemlje te se sa sigurnošću može reći da je u Čivčijama devastirano oko 50% ukupnog obradivog tla. To devastirano tle danas je zaraslo u šikaru, sa velikim brojem divljih deponija utočište je žabama i zmijama, a plodna zemlja je, čini se, u nepovrat izgubljena. Sigurno da bi jedan od zadataka u budućnosti razvoja mjesne zajednice trebao biti i plan sanacije ovih površinskih kopova kako bi se teren

Meho Herceg sa doratom

136 Oslobođenje, 24.07.2005. str. 9

iole doveo u makar u približno stanje od prije '92 godine. Devastacijom zemljišta, osim što su uništene oranice, uništen je i eko-sistem te je područje koje je nekada bilo znamenito lovište bogato fazanima, jarebicama, divljim zečevima i krdima srndaća, danas gotovo opustjelo.

Bilo kako bilo, na budućim pokoljenjima ostaje da spasu ono što je za opstanak sela i najvažnije: rijeku Bosnu i plodnu zemlju.

Čivčinsko "zlatno" polje

ŠKOLSTVO

Glas mladih

Najbolji razred OS »Bratstvo jedinstvo« u Johovcu

PREDSTAVLJAMO VAM OSNOVNU ŠKOLU »BRATSTVO JEDINSTVO« U JOHOVCU

Osnovna škola »Bratstvo jedinstvo« u Johovcu kod Doboja je centralna škola sa četiri isturena odjeljenja. Broj 29 odjeljenja, ima 1208 učenika viših i nižih razreda. Tu radi 12 nastavnika i 27 učitelja. Svi imaju zadovoljavajuće kvalifikacije, tako da je kvalifikaciona struktura predavača potpuno riješena.

Prema riječima direktora škole »Bratstvo jedinstvo« u Johovcu, škola radi u dvije smjene, mada stambeni prostor škole, kao u ostalom svugdje, nije u potpunosti riješen, ali će u dogledno vrijeme i ovaj problem biti prebrođen. Takođe, prema riječima direktora BOGDANA PRESIĆA, ima mnogo učenika na ovom području koji nisu obuhvaćeni osnovnim školovanjem. Čine se svi napori da se učenici na bilo koji način ponovo vrate u školske klupe, odakle su samovoljno otišli.

Pored vodovoda, jedna od bolnih tačaka Čivčijana svakako je i školstvo. Potrebno je istaći da se čivčinsko školstvo veže za dvije škole: tadašnje „Bratstvo-Jedinstvo" Johovac i „Radoje Tomanović" Rudanka. Čivčije, dakle, nikada nisu imale svoju školu, a imale su tu sreću ili nesreću da su obje ove škole udaljene od Čivčija na manje od 3 kilometra. Kako su i same Čivčije u mnogim reorganizacijama dobojskih mjesnih zajednica čas pripadale MZ Velika Bukovica, čas MZ Johovac, sigurno su te okolnosti uticale na to da izgradnja škola ne bude u prvom planu. Osim toga, uvažavajući sve ove navedene činjenice, blizina dvaju škola, kao i činjenica da su djeca iz Čivčija gotovo u svakom periodu imala organizovan prevoz do škole (vozom, dok je Ćiro još saobraćao, odnosno autobusom, nakon izgradnje magistrale M-17) te republičke standarde koji su za izgradnju škole

uzimali mnoge parametre (broj đaka, udaljenost najbliže škole), sasvim je jasno da neizgradnja škole u Čivčijama nije stvar nikakve političke nekorektnosti, neko stvar pragmatičnosti. I ne treba žaliti za time.

U najboljem slučaju, obzirom na područje i broj đaka, Čivčije su mogle imati područnu školu, a školovanje bi poslije 4. razreda svakako morali nastaviti u jednoj od ovih dvaju škola. Nije sasvim poznato po kojoj osnovi su neki đaci pohađali školu u Rudanci, a neki opet u Johovcu, ali svakako pažnju treba posvetiti objema školama podjednako. Važno je napomenuti i to da u periodu povratka (dakle, od 2001. god.) đaci iz Čivčija nastavu pohađaju prvo u školi u Matuzićima, a potom u Kotorskom, koja je u međuvremenu postala područna škola OŠ „Radoje Tomanović" Rudanka, dok škola "Bratstvo-Jedinstvo" iz Johovca više ne postoji (postoji zgrada škole, ali ne i nastava) od 1992.

OŠ „Bratstvo-Jedinstvo" Johovac postojala je još prije 2. svjetskog rata. Prva škola u Johovcu osnovana je 1934. Škola je za vrijeme rata spaljena, a poslije rata nastava se odvijala po privatnim kućama. Tek je 1956. izgrađena nova zgrada škole. Mora se priznati da je za svoje vrijeme, ova škola bila velelepna građevina „na lakat" na dva sprata sa velikim i prostranim hodnicima te učionicama. Osim glavne zgrade, škola je posjedovala i pomoćnu zgradu (među učenicima popularno zvana – nova škola) u kojoj su se nalazila dva kabineta, školska biblioteka, učionica za fizičko vaspitanje i školska kuhinja. Novu školu voljeli smo iz dva razloga: sale za fizičko i školske kuhinje. Školska kuhinja bila je blagodat u kojoj smo uživali. Naše vrijedne kuharice svakodnevno su za 1. i 2. smjenu spremali sendviče, a ako bi neko bio malko i prehlađen, mogao je bez ikakvih problema naručiti čaj. Blagodat koju smo uživali, i dan danas muči većina škola u BiH-nepostojanje školske kuhinje/kantine. Osim školske kuhinje, važan „punkt" za školsku užinu bila je i obližnja prodavnica u kojoj su radili Lovro i gospođa Marica Peroli. Ko još ne pamti simpatične upadice gđe. Peroli, kad se hrpa đaka nagura u tijesni dućan, a ona u želji da usluži sve đake počne ubrzano govoriti: *Gotovo, idemo dalje, hajmo, teraj Lenka....*To „teraj Lenka" ostaje kao trajni pečat nekog doba u kom smo proveli svoje najljepše dane. Jer, ako je, kako kaže pjesnik "Od kolijevke pa do groba, najljepše đačko doba." onda je sigurno da osim naših drugara, nastavnika i nastavnica, posebno mjesto pripada i ljudima koji u su na nekim drugim poslovima uz našu školu, činili najljepše dane našega djetinjstva.

Da su Čivčijani, i pored toga što nisu imali školu u svom selu, zaista bili privilegovani blizinom škole, govori i sljedeći tekst iz *Glasa komuna* o đacima dugoprugašima kojima je škola bila zaista predaleko.

PJEŠAČE 17 KILOMETARA

Pješače 17 kilometara

Za učenike Matu Tadića i Peju Tolića, čini se, tokom cijelog dana nema odmora. Njima je, razumije se, mnogo teže školovanje nego ostalim učenicima u ovoj školi. Svakim danom prepješače po 17 kilometara, što nije jednostavno, naročito u zimske dane, kada učenici »putuju« i po tri sata do škole i nazad.

Pejo Tolić i Mato Tadić

Pa, i pored toga, oba učenika su odlični đaci. Vrijedni, marljivi. Nema sumnje, da njihova upornost, rad, treba biti primjer ne samo njihovim kolegama u ovj školi, nego i svim učenicima.

Za učenike Matu Tadića i Peju Tolića čini se, tokom cijelog dana nema odmora. Njima je, razumije se, nogo teže školovanje nego ostalim učenicima u ovoj školi. Svakim da nom prepješače po 17 kilometara, što nije jednostavno, naročito u zimske dane, kada učenici putuju i po tri sata do škole i nazad. Pa, i pored toga, oba učenika su odlični đaci. Vrijedni, marljivi. Nema sumnje da njihova upornost, rad, treba biti primjer ne samo njihovim kolegama u ovoj školi, nego i svim učenicima.[137]

ŠKOLA ZAJEDNIČKI IZGRAĐENA

Osnovna škola „Bratstvo-Jedinstvo" u Johovcu nekada je bila zaista prostrana, ali vremenom postaje sve tjesnija, sve nepogodnija za održavanje nastave. U sadašnjoj zgradi koja je prenapučena, nastava se održava u tri smjene. U školu dolazi 186 đaka koji putuju autobusom, zatim 78 đaka koji dolaze iz sela koja su udaljena osam kilometara, ponegdje i više. Đaci-

JOHOVAC:

Škola zajednički izgrađena

Osnovna škola „Bratstvo jedinstvo" u Johovcu nekada je bila zaista prostrana, ali vremenom postaje sve tjesnija, sve nepogodnija za održavanje nastave. U sadašnjoj zgradi, koja je prenapučena, nastava se održava u tri smjene. U školu dolazi 186 đaka koji putuju autobusom, zatim 78 učenika koji dolaze iz sela koja su udaljena osam kilometara, ponegdje i više. Đaci – putnici nemaju gdje da provedu vrijeme do autobusa, nemaju gdje da sačekaju početak nastave, a to, naravno, nepovoljno se odražava na njihovo učenje i fizičko stanje.

NOVA ZGRADA ŠKOLE U JOHOVCU

Zbog svega toga prišlo se realizaciji izgradnje nove zgrade osnovne škole koja se nalazi odmah pored postojeće.

– Počeli smo izgradnju zgrade sa tri učionice, đačkom kuhinjom i trpezarijom i radionicom, rekao nam je Bogdan Prešić, direktor škole. Od Mjesne zajednice dobili smo tri miliona dinara roditelji su prikupli dva miliona, a kolektiv škole je dao milion i sto hiljada starih dinara. Pored toga, sredstva u visini od pet miliona starih dinara dao je Opštinski fond za neposrednu dječju zaštitu. To je bilo sasvim nedovoljno za izgradnju ovakve zgrade i ona ne bi bila ni izgrađena, već je pod krovom, da se nisu svi angažovali prilikom rada.

Na izgradnji škole radili su učenici, najviše učenice osmog razreda koji su prošle godine završili školu, zatim članovi kolektiva i mještani.

U ovoj akciji, kako su nam saopštili, najviše se, ipak, založio kućni majstor škole Cvjetko Gojković koji je bio majstor prilikom radova provodio je tu svo svoje vrijeme. Pored njega istakli su se pomoćni službenici, čistači matične i područnih škola: – Jozo Gogić – Brko, Mijat Kurtušić, Petar Bratanić, Živko Segdar i Bogdan Gojković.

Sa djecom su zajedno radili članovi kolektiva, a svi muški članovi nastavničkog kolektiva bili su ujedno i članovi Građevinskog odbora među kojima se posebno isticao Luka Čalović. Pojedini prosvjetni radnici nisu uopšte koristili ljetni raspust nego su radili na izgradnji zgrade.

Pored toga, veliku pomoć su dali mještani Josip Križić, Jozo Stojanac, Mitar Erceg, Ivan Matanović i drugi.

Kasim DERAKOVIĆ

MODRIČA: SJEDNICA SE
ZA INFO

137 Glas komuna br. Od 01.03.1972. str. 12

putnici nemaju gdje da provedu vrijeme do autobusa, nemaju gdje da sačekaju početak nastave, a to, naravno, nepovoljno se odražava na njihovo učenje i fizičko stanje.

Zbog svega toga prišlo se ralizaciji izgradnje nove zgrade osnovne škole koja se nalazi odmah pored postojeće.

- *Počeli smo izgradju zgrade sa tri učionice, đačkom kuhinom i trpezarijom i radionicom, rekao nam je Bogdan Prešić, direktor škole. Od mjesne zajednice dobili smo tri miliona dinara, roditelji su prikupili dva miliona, a kolektiv škole je dao milion i sto hiljada starih dinara. Pored toga, sredstva u visini od pet mliona starih dinara dao je Opštinski fond za neposrednu dječiju zaštitu. To je bilo sasvim nedovoljno za izgradnju ovakve zgrade i ona ne bi bila izgrađena, već je pod krovom, da se nisu svi angažovali prilikom rada.*
- *Na izgradnji škole radili su učenici, najviše učenici osmog razreda koji su prošle godine završili školu, zatim članovi kolektiva i mještani. U ovoj akciji, kako su nam saopštili, najviše se, ipak, založio kućni majstor škole Cvjetko Gojković koji je bio majstor prilikom radova. Pored njega istakli su se pomoćni službenici, čistači-matične i područnih škola: Jozo Gogić-Brko, Mijat Kurtušić, Petar Bratanić, Živko Segrdar i Bogdan Gojković. Sa djecom su zajedno radili članovi kolektiva, a svi muški članovi nastavničkog kolektiva bii su ujedno i članovi Građevinskog odbora među kojima se posebno isticao Luka Čalić. Pojedini prosvjetni radnici nisu uopšte koristli ljetni raspust, nego su radili na izgradnji zgrade. Pored toga veliku pomoć dali su mjetani Josip Križić, Jozo Stojanac, Mitar Erceg, Ivan Matanović i drugi.*[138]

K. Deraković

SPOMENIK - RAD UČENIKA I NASTAVNIKA

Rijetko ćete negdje naići na spomenik lijep, umjetnički vrijedan koji je postavljen pred nekom školom. U parku Osnovne škole „Bratstvo-Jedinstvo" u Johovcu nalazi se divan spomenik. Na betonskom postamentu lik učenice sa knjigom – simbolom škole. Statua djevojčice sa knjigom je veoma lijepo urađena. Čisto, jednostavno, dotjerano. Ova statua svojom nježnošću, blagošću oblika, privući će svačiji pogled. Da škola ima sredstva statua bi bila izlivena u bronzi, jer je ovako izložena propadanju. Velika je šteta da jednoga dana bude oštećena. Posebna vrijednost ovog spomenika, koji nije malih dimenzija, je u tome da su ga radili učenici – članovi likovne sekcije sa svojim nastavnkom, vajarom i slikarom Ivanom Vodnikom.[139]

SPOMENIK PRED ŠKOLOM U JOHOVCU

---

138 Glas komuna od 28.02.1973. str. 4
139 Glas komuna od 28.02.1972. str. 12

Članovi likovne sekcije sa nastavnikom Ivanom Vodnikom

LIKOVNA SEKCIJA

U ovoj školi postoje i rade gotovo sve sekcije. Počev od dramske, literarne, sportske, likovne ... Ova zadnja je i najaktivnija. U njoj su uključeni učenici viših i nižih razreda. Njih vodi nastavnik likovnog vaspitanja Ivan Vodnik. Njegovo ime već je dobro poznato u svijetu likovne umjetnosti, naročito na ovom području.

Tekst: Mirudin ALDOBASIĆ
Snimci: Osman KIKIĆ

NIHAD SPAHIĆ,

VERONIKA VIDAK,

SRETONJA CURKIĆ,

DRAGAN JOVIĆ

O SEKCIJAMA JE RIJEČ

U ovoj školi vannastavnoj aktivnosti poklanja se dužna pažnja. Da ima više prostora, da ima slobodnih učionica, rad bi bio još bolji. Ovako – ostaje im da se snalaze, a opet rade.

O radu sekcija razgovarali smo sa učenicima.

– Član sam mlađeg hora, kaže Nihad SPAHIĆ, učenik petog razreda. Imamo hor đaka mlađih i starijih razreda. Učimo nove pjesme, obnavljamo one koje znamo, nastupamo na školskim priredbama. Sada naša i druge sekcije pripremaju priredbu za Dan žena.

– Član sam Likovne sekcije, kaže Veronika VIDAK, učenica osmog razreda. Ova sekcija radi u dvije grupe. U svakoj grupi ima petnaest do dvadeset učenika. Pošto smo oskudni sa prostorom najviše radimo u proljeće, u lijepe jesenje dane kada crtamo, vajamo i modeliramo vani. Ovako se sastajemo dva puta sedmično. Utvrđujemo što smo naučili, sami više učimo da crtamo i vajamo, pronalazimo interesantne momente i to crtamo. U ovoj sekciji radim jer me crtanje privlači.

– I ja sam član Likovne sekcije, kaže Sretonja CURKIĆ, učenik osmog razreda. Opredjelio sam se za ovu sekciju jer imam smisla za modeliranje i vajanje u glini i sapunu.

– Radim u Recitarsko-dramskoj sekciji, rekao nam je Dragan JOVIĆ, učenik osmog razreda. Nastupali smo prošle godine za Dan republike, novu godinu, a sada pripremamo recital za osmi mart. Pripremamo i neke skečeve. Ja volim da glumim. Ujedno sam i voditelj ovih priredbi.

I zaista, čovjek kada nakon pedesetak godina zastane i zamisli se nad epskom važnošću jedne ovakve skulpture, mora da pomisli: zar je moguće da je u tom periodu nešto ovako bilo moguće? Kao živi svjedok (autor teksta A. Šehić) koji je u svom ovozemaljskom životu prošao nekoliko škola osnovnih kao učenik, a zatim desetak škola kao nastavnik u raznim krajevima BiH, odgovorno tvrdim da niti jedna škola nije imala školski park i spomenik kakav je imala škola OŠ „Bratstvo-Jedinstvo" u Johovcu. Iz te perspektive, mi smo bili privilegovana djeca. Na slici vidimo rani rad nastavnika Vodnika, ali već u vijeme kada sam ja pohodio skute ovog spomenika, borovi u školskom parku dosezali su visinu i preko petnaest metara. Vodnik je već prestao da predaje likovno, a njegovo umjetničko djelo nastavilo je da osvjetljava pute generacijama koje dolaze. I ponovo ću se usuditi tvrditi sljedeće: putujem širom BiH posjećujem osnovne škole od Krajine, preko Hercegovine i svih dijelova Bosne, ali nikada i nigdje nisam sreo nešto slično onome što je imala OŠ „Bratstvo-Jedinstvo" Johovac. Mogla bi ova priča komotno da se zove i: *Sretno dijete.* A mi, đaci škole u Johovcu, možemo biti ponosni što smo pohađali jednu ovakvu školu, koja je, osim

fenomenalne infrastrukture, imala isto toliko vrijedne i profesionalne nastavnike.

Osim škole u Johovcu, jedan dio đaka iz Čivčija pohađao je školu u Rudanci. Škola u Rudanci osnovna je još 1919. a jedan dio škole nalazio se iz početka u zgradi željezničke stanice Rudanka. 25 novembra 1974. počinju radovi na izgradnji nove zgrade osmogodišnje škole u Rudanci.

ŠKOLA ZA GODINU [140]

Na Dan državnosti – 25. novembra 1974. godine počeli su radovi na izgradnji nove osmogodišnje škole "Radoje Tomanić" u Rudanci. U ovom trenutku izgradnja škole bliži se kraju, pa je sasvim realno očekivati da se gradnja završi za godinu dana i da se time ostvari davnašnji san preko 7 hiljada stanovnika ovoga područja. Naime, prve akcije za izgradnju nove osmogodišnje škole u rudanci su počele još 1967. godine kada je zaveden mjesni samodoprinos od 2% na tri godine. S obzirom da su a sredstva bila nedovoljnaa zaveden je novi, čime se uspjelo skupiti oko 400 hiljada dinara. Od tih sredstava je kupljeno zemljište za lokaciju nove škole, riješeni drugi imovinsko-pravni odnosi, izgrađeni prilazni putevi od škole do željezničke stanice Rudanka Nova, kupljen projekat, doveden vodovod do nove škole. U toku septembra 1973. godine mještani 7 sela ovog područja su izglasali novi mjesni samodoprinos u visini od 5% na lične dohotke i 10% na katastarski prihod od poljoprivrednih djelatnosti, također na tri godine. Sredstva ovog samodoprinosa u visini od 3 miliona dinara namijenjana su za izgradnju I faze osmogodišnje škole. Osim sredstava obezbijeđenih

Jedan dio škole u Rudanci smješten je u željezničkoj zgradi

Izvor: Glas komuna 1974.

Učenici u Rudanci ponekad pohađaju nastavu i u školskoj šupi

Izvor: Glas komuna 1974.

140 Glas komuna 1975.

samodoprinosom u finansiranju izgradnje ove škole učestvovala je i Skupština opštine Doboj, Osnovna jedinica za obrazovanje i SR BiH. Neminovnost izgradnje nove škole je proistekla zbog toga što je u proteklih 14 godina, otkako je otvorena prva osmorazredna škola u Rudanci, broj učenika udvostručen, a školski prostor je ostao isti. Zbog toga se rad odvijao u tri smjene, a 40 odjeljenja ove škole je radilo u raznim zgradama pod četiri krova. Izgradnjom ove škole sa preko 1200 kvadratnih metara površine, u njenih 10 učionica biće obezbijeđeni normalni uslovi za rad 1000 učenika.

Ž.Đ

1976. godine, završena je izgradnja nove škole u Rudanci koju su pohađali i đaci iz Čivčija. Škola danas nosi naziv OŠ "Milan Rakić".

KAMEROM KROZ KOMUNE

VELIKO SLAVLJE U RUDANCI KOD DOBOJA

Nova škola - jedna od hiljadu

Učenici iz Čivčija: drugi red s desna: Amra Begović, Samira Hadžić, i 4. Mersiha Ibraković. Donji red: 2. s lijeva Emir Herceg, 4. s lijeva Adis Šehić

Učenici iz Čivčija: stoje s desna: Alma Hadžan(2.), Mersiha Ibraković (2.),Sabina Mujanović (10.), Berisa Ibraković (11,), Alma Zečević (17.), Elvisa Šehić prva s desna. Čuče: Esad Hamidović (3.), Almir Šehić (4.),Arsim Hidić (13.), Admir Ahmić (14.) i Dženis Šehić (15). Učiteljica Munira

Učenici iz Čivčija: prvi red s lijeva: Nesib Šehić, 6. s lijeva Edin Ibraković, 10. s lijeva Belma Zečević. Drugi red: 3. s lijeva Amira Memić. Sjede: 5. s lijeva Adnan Šehić te Emir Ahmić. Razrednik Slobodan Tešić te nastavnice Nevzeta i Nada.

Stoje: peti s lijeva Zehro Spahić, čuči 8. s lijeva Zehro Suljić

Na slici iz Čivčija su: Sabina Memić, Mubina Ibraković, Sabahudin Šehić, Rusmir Ahmić, Zehro Spahić

Na slici iz Čivčija su: Samir Hadžić, Almir Hadžan, Almir Kadić Mirče

ZDRAVSTVO

Područje BiH pa tako i Doboja i njegove sjeverne okoline kroz čitavu svoju povijest je bilo izloženo raznim nedaćama. Osim raznih vojski, gladi, suše, poplave, neimaštine, bijede, veliki neprijatelj ljudima ovog kraja bile su bolesti. Poznate su velike epidemije kolere, kuge, tifusa i malarije koje su odnijele mnogo života i pogoršale ionako loše uslove za život ljudi.

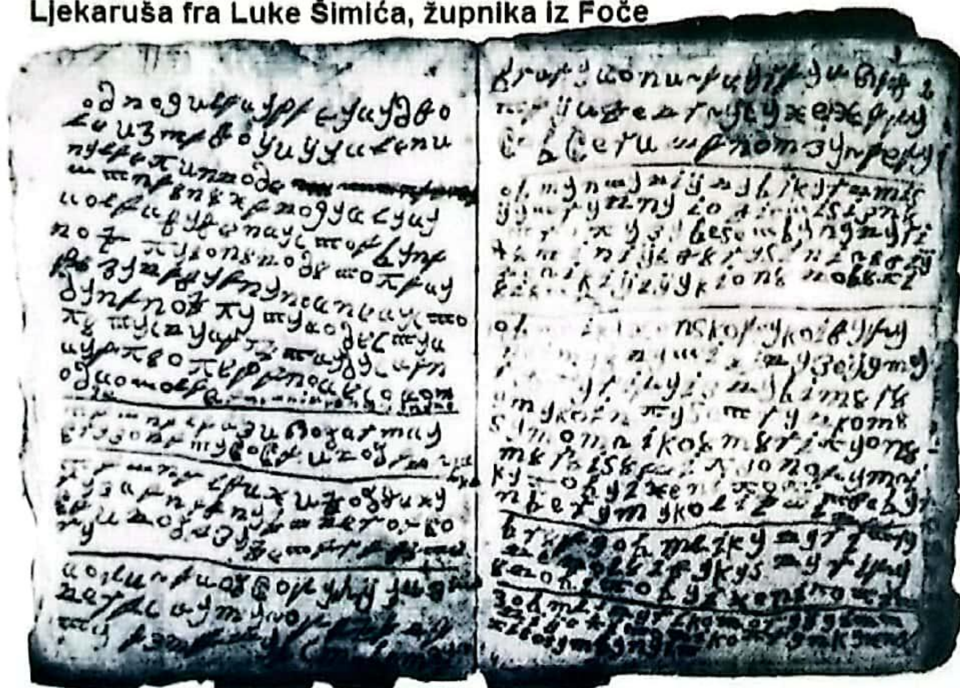
U samim Čivčijama, ali u okolnim mjestima poznata su nazivi zemljišta Kratelji koji podsjećaju na ranije epidemije kolere.
Stanovništvo se liječilo na različite načine, a prve pisane tragove narodne medicine ovog kraja nalazimo u ljekarušama. To je skupina recepata za liječenje bolesti koji su se ili prepisivali ili pisali iz vlastitog iskustva onako kako se narod u praksi i liječio.

Veliki doprinos u nastanku prvih dokumenata vezanih za liječenje ljudi našeg kraja dali su Bosanski franjevci šireg dobojskog područja. Na osnovu tih zapisa imamo uvid u zdravstvenu i ekonomsku situaciju na samom terenu, tj. u narodu dobojskog kraja.
Nama su značajne dvije ljekaruše: Fočanska i Plehanska.

FOČANSKA LJEKARUŠA

Prvi pisani dokument vezan za zdravlje i liječenje ljudi Doboja i okoline napravljen je u mjestu Foča nešto sjevernije od Čivčija. Riječ je o ljekaruši koja je prema mjestu

Ljekaruša fra Luke Šimića, župnika iz Foče

nastanka nazvana *Fočanska likaruša*. Ovaj dokument sadrži više pisanih recepata za spravljanje lijekova. Pisan je bosančicom, a pod naslovom *Domaće likarije starijeh Bošnjakah.*

Ova ljekaruša potiče iz kraja XVIII i početka XIX vijeka.

Pisao ju je fratar Luka Šimić, koji je u periodu 1847-1851. godine bio na službi u crkvi u Foči. U tom periodu župa Foča brojala je oko 2444 stanovnika.

Ova ljekaruša je poklonjena historijskom društvu Ognjoslava Brlića iz Slavonskog Broda. Brlić navodi: *Na mom kraćem putovanju po Bosni, dobio sam ovaj rukopis od 31 domaćih likova od fra Luke Šimića, paroha u Foči.*

Danas se nalazi u Sveučilišnoj biblioteci u Zagrebu.

PLEHANSKA LJEKARUŠA

Nešto pak sjevernije od Foče, u franjevačkom samostanu Plehan, u drugoj polovini XIX stoljeća nastala je još jedna ljekaruša.

S obzirom da je nastalu u samostanu na Plehanu zove se **Plehanka ljekaruša** a nosi naziv: **Zbirka lijekova sa zbirkom ljekovitih trava i uputom za pravit meleme i murćefe**.

Ona je pisana latinicom i sadrži 26 raznih bolesti ljudi, a za njihovo liječenje 56 recepata. Najviše se spominju kožne bolesti, kolera, probavne smetnje, oboljenja parazitima, bolesti oka, zubobolja, groznica, menstrualne tegobe, bolest dojke, bolovi u nogama, reumatični bolovi, ozljede i gnojne rane, otekline.

Tačna godina nastanka kao i autor ove ljekaruše nisu poznati .

Neki od recepata iz ove ljekaruše je izgledao ovako:

7. BIONA

U koga je biona na oku:
1. Metni ulja od maslinah i smole borove, ili blata iz uha; u nuglasce od oka.
2. Pelina i meda vari u čemu hoćeš, u vinu ol vodi i privij na oko.
3. Iztuci pelina i bilance jaje, ter privijaj na oko višel putah.
4. Cvita od kunice vari u mliku žene, koja doji mužko diete, i meći na oči.
5. Bokvice, kunice i sapinjače zajedno stuci, metni malo soli biele, i onog soka pušćaj u oko, zatim smoči kerpu u onome soku meći na oko.

Dolaskom Austro-Ugarske uprave počinje i značajnije zdravstveno prosvjećivanje na ovim prostorima. Veliki značaj imalo je osnivanje bolnice u Derventi 1885. jedne od prvih u BiH. Prvi školovani ljekar u Doboju bio je Simon Levi koji je 1899. godine došao iz Graca. Prvi domaći školovani ljekar bio je Dobojlija Izudin Džananović. On je prvobitno radio u Maglaju, a potom i u Doboju. Zabilježeno je da je radio u ambulanti u Kotorskom i zasigurno liječio i pomagao i Čivčijanima. Negdje oko 1935. godine po nalogu bana Vrbaske banovine dr.Vid Antica ordinira u ambulantama u Podnovlju i Kotorsku. Od 1880. kada se spominje prvi ljekar u Derventi. Do iza drugog svjetskog rata narod iz Čivčija i okoline pomoć je tražio u Kotorsku i Derventi. Tek nakon 2. svjetskog rata i 1952. godine osnivanjem Regionalnog medicinskog centra „23. august", Doboj postaje regionalni zdravstveni centar.
U tom periodu dolazi do masovnijeg i ozbiljnijeg školovanja domaćih kadrova. Tako se još uvjek spominje kako je Kotorsko u jednom trenutku imalo čak 9 školovanih ljekara. Sead Begović iz Male Bukovice bio je prvi ljekar iz našeg džemata. Kao infektolog radio je bolnici u Doboju sve do 1992. godine kada se sa porodicom odselio u Ameriku.

Osim toga, u poslijeratnom periodu organizuje se niz zdravstveno-edukativnih kurseva širom dobojske regije. Jedan od prvih, kurs za medicinske sestre, održan je krajem pedesetih u Čivčijama.

Kurs zdravstvenog prosvjećivanja u Čivčijama 50-tih godina 20. stoljeća.
Prvi red (stoje) 3. s lijeva Muradif Ahmić, 5-ti s lieva Mujo Ahmić Žućak, Mesud Ahmić.
Drugi red: Zlata Čelić, Subhija Šehić, 8-a s lijeva Hanifa Šehić , 2-ga s desna Ema Grahić i efendija Hasan Mujanović
Čuče: 2-ga s lijeva Hana Ibraković,

POČEO KURS ZDRAVSTVENOG PROSVJEĆIVANJA

ČIVČIJE

Počeo kurs zdravstvenog prosvjećivanja

Aktiv Saveza socijalističke omladine u Bukovačkim Čivčijama u saradnji sa Opštinskom organizacijom Crvenog krsta organizovao je rad kursa za zdravstveno prosvjećivanje omladine.

Kurs je prije desetak dana otpočeo sa radom i interes mladih za ovakav vid zdravstvenog prosvjećivanja je veoma velik.

Kurs pohađa 35 omladinki i omladinaca.

„Bilo bi ih i više", kaže Hazim Hamidović, sekretar ASSO, „ali vrijedni omladinci nemaju odgovarajuće prostorije, te se nastava održava u prostorijama sadašnje čitaonice u koju više ne može ni da stane."

Aktiv Saveza socijalističke omladine u Bukovačkim Čivčijama u saradnji sa Opštinskom organizacijom Crvenog krsta organizovao je rad kursa za zdravstveno prosvjećivanje omladine. Kurs je prije desetak dana otpočeo sa radom i interes mladih za ovakav vid zdravstvenog prosvjećivanja je veoma velik. Kurs pohađa 35 omladinki i omladinaca. "Bilo bi ih i više", kaže Hazim Hamidović, sekretar ASSO, "ali vrijedni omladinci nemaju odgovarajuće prostorije te se nastava održava u prostorijama sadašnje čitaonice u koju više ne može ni da stane". [141]

Mina Ahmić

Prvi medicinari u Čivčijama bili su Suljo Herceg te Emina i Mirsad Ahmić. Oni su dali ogromni značaj u zdravstvenom prosjećivanju u Maloj Bukovici i Čivčijama. Suljo Herceg radio je u derventskom Domu zdravlja, Mirsad je jedno vrijeme radio na dijalizi, a potom u patronažnoj službi u Doboju. Emina je bila medicinska sestra na kardiologiji dobojske bolnice. U izbjeglištvu su oboje bili uposlenici bolnice u Zenici. Važno je napomenuti da je prvi doktor medicine iz Čivčija jedan od autora ove knjige Damir Hamidović, specijalista interne medicine, koji trenutno svoju ljekarsku dužnost obavlja u Županijskoj bolnici Odžak.

Mirsad Ahmić (lijevo)

---

141 Glas komuna, 30. mart 1977. str. 8

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
ŽUPANIJA POSAVSKA
OPĆINA ODŽAK - OPĆINSKO VIJEĆE

dodjeljuje

ZAHVALNICU

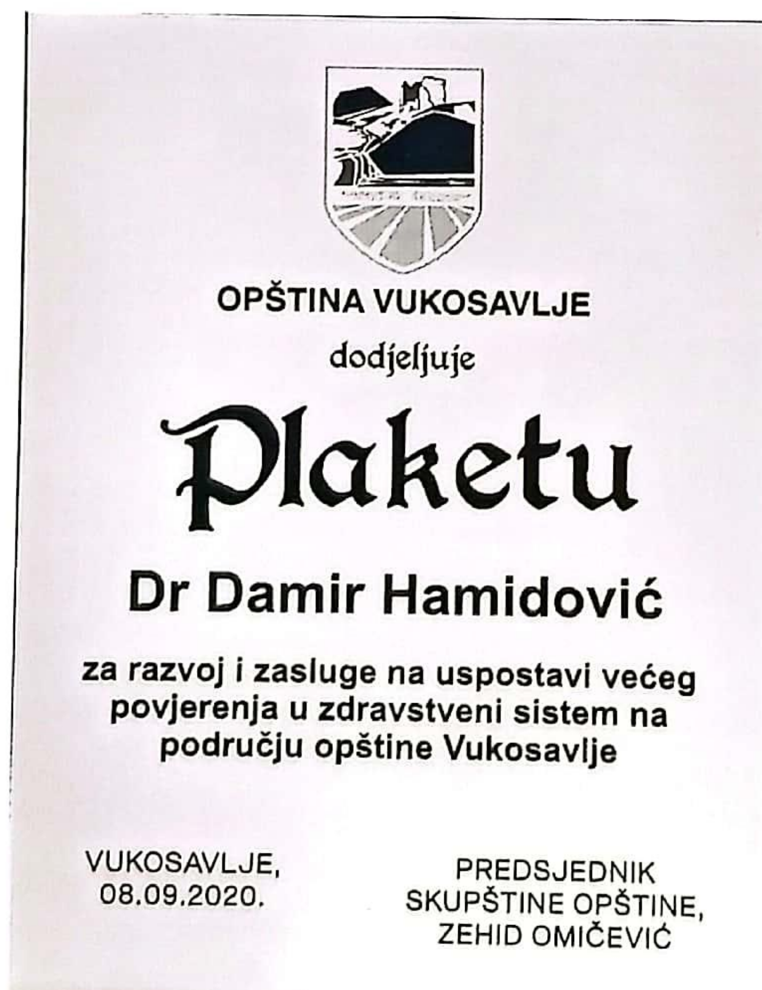
g.dinu dr. Damiru Hamidoviću

Za svestrano zalaganje u obavljanju liječničke službe i uloženi doprinos
u promicanju ugleda općine Odžak

Općinski načelnik
dr.sc. Hajrudin Hadžidedić

U ODŽAKU 08. VELJAČE / FEBRUARA 2014. GODINE

Predsjedatelj O.V.
Pero Radić, dipl.iur.

OPŠTINA VUKOSAVLJE

dodjeljuje

Plaketu

Dr Damir Hamidović

za razvoj i zasluge na uspostavi većeg povjerenja u zdravstveni sistem na području opštine Vukosavlje

VUKOSAVLJE,
08.09.2020.

PREDSJEDNIK
SKUPŠTINE OPŠTINE,
ZEHID OMIČEVIĆ

KULTURA

Šest deset, osam šest deset, vratiće se opet: osam šest deset... pjevao je davno Džoni Štulić na albumu *Filigranski pločnici* u pjesmi **'68**. No teško da će se za Čivčije ikada više dogoditi tako značajna godina kao ta 1968. I dok su se studenti širom Europe i Jugoslavije borili za bolje sutra, jedan čovjek učinio je za selo ono što će ostati kao naslijeđe sigurno još nekoliko vjekova. Sa ove distance teško je povjerovati da je neko imao toliko osjećaja za momenta kao što je imao Agan Hamidović. Uzevši u obzir sam nastanak naselja, događaj koji se zbio te 1968. sigurno je jedan od najvažnijih u njegovoj povijesti. Agan, je naime, vlastitim sredstvima dao izgraditi Dom kulture. Takav čin vrijedan najboljih sinova naše zemlje imao je odjeka naširoko. Dobar glas koji se daleko čuje dopro je i do novinara *Glasa komuna* koji su ovom plemenitom činu posvetili jednu od udarnih stranica.

AGANOV POKLON SELU

U Bukovičkim Čivčijama kod Doboja sve do nedavno nije bilo ni jedne društvene prostorije. Skupovi, zborovi i razni dogovori održavani su pod vedrim nebom. Za izgradnju nekog društvenog objekta nije bilo u ovom selu dovoljno sredstava, a ponekad ni inicijative. Sve ovo uticalo je i na Agana Hamidovića, mlinara iz Bukovičkih Čivčija da pokrene akciju za izgradnju čitaonice. Ali, opet nije bilo razumijevanja i Agan je donio odluku da sam izgradi čitaonicu i pokloni je svom selu.

Mještani su sumnjičavo klimali glavom i pitali se hoće li Agan imati toliko snage i sredstava

Broj 514-515 GLAS KOMUNA

AGANOV POKLON SELU

Agan Hamidović, iz Bukovičkih Čivčija, izgradio zgradu za čitaonicu i kupio televizor, ali mu nedostaju sredstva za na nabavku stolova i stolica

U Bukovičkim Čivčijama kod Doboja sve do nedavno nije bilo ni jedne društvene prostorije. Skupovi, zborovi i razni dogovori održavani su pod vedrim nebom. Za izgradnju nekog društvenog objekta nije bilo u ovom selu dovoljno sredstava, a ponekad ni inicijative.

Sve ovo uticalo je i na *Agana Hamidovića*, mlinara iz Bukovičkih Čivčija, da pokrene akciju za izgradnju čitaonice. Ali, opet nije bilo razumijevanja i Agan je donio odluku da sam izgradi čitaonicu i pokloni je svom selu!

Mještani su sumnjičavo klimali glavom i pitali se hoće li Agan imati toliko snage i sredstava da sam podigne čitaonicu. Sjećali su se i toga da je Agan nekada bio pijanica, da nije bio čovjek od akcije, kako se to kaže.

■ Tačno je da sam ranije pio — priča Agan Hamidović — ali to sada pripada prošlosti. Kada sam jednom rekao svojima u porodici da prestajem piti svi su bili iznenađeni. Čak su mi i predložili da skupljamo novac i da idem na hadž. E, velim ja, čuvaćemo taj novac za čitaonicu, a na hadž neka ide neko drugi.

I stvarno, tako je i bilo. Agan Hamidović je prestao da pije, čuvao je novac i tokom ove godine izgradio je čitaonicu za svoje selo!

■ Kad sam izgradio čitaonicu očekivao sam da će mi bar neko pomoći da je opremimo i nabavimo potreban inventar. Da bih rasplamsao akciju, odlučio sam da kupim televizor u čitaonicu. Otišao sam u Doboj, nabavio najskuplji televizor i smjestio ga u čitaonicu. Mislio sam da ću moći nabaviti i stolove i stolice, ali ponestalo je novaca. Opet sam zatražio pomoć i opet sam. Iskreno da vam kažem, čitaonicu i televizor želio sam da poklonim bez ikakve naknade selu i to sam uradio. Htio bih sada da ta zgrada postane mjesto za okupljanje mještana Bukovičkih Čivčija, Kladara i Opsina. Jer, i onako stanovnici ova tri sela dolaze na kino-predstave u čitaonicu. I svaki put — stvori se velika gužva. Pošto nema inventara u čitaonici, Čivčijani donose stolice od kuće i tako gledaju film. Sada bih želio da mi se pomogne — možda bi to moglo da se uradi putem organizacije Socijalističkog saveza, ili na neki drugi način. Samo, želio bih da tu čitaonicu opremimo za Dan Republike i da moji mještani imaju gdje doći, razgovarati, popiti čaj ili kafu, pročitati novine...

Kako smo doznali u Skupštini opštine, na računu Mjesne zajednice za ovo područje stoji u Kreditnoj banci u Doboju već duže vrijeme [illegible] dinara. Ta sredstva nemaju namjenu [illegible] i svakako bi mogla da se iskoriste za nabavku potrebnog inventara za čitaonicu.

Na kraju, da se pomene i to da su Aganu Hamidoviću stizale ponude da ustupi sadašnju čitaonicu za prodavnicu ili gostionicu. Ali, on je ostao uporan. Želja mu je da za Dan Republike ili bar za Novu godinu čitaonica bude kompletirana.

S. PETROVIĆ

da sam podigne čitaonicu. Sjećali su se i toga da je Agan nekada bio pijanica, da nije bio čovjek od akcije, kako se to kaže.

- *Tačno je da sam ranije pio – priča Agan Hamidović, ali to sada pripada prošlosti. Kada sam jedom rekao svojima u porodici da prestajem piti svi su bili iznenađeni. Čak su mi i predložili da skupljamo novac i da idem na hadž. E, velim ja, čuvaćemo taj novac za čitaonicu, a na hadž neka ide neko drugi.*

I stvarno, tako je i bilo. Agan Hamidović prestao je da pije, čuvao je novac i tokom ove godine izgradio je čitaonicu za svoje selo.

- *Kad sam izgradio čitaonicu očekivao sam da će mi bar neko pomoći da je opremimo i nabavimo potreban inventar. Da bih rasplamsao akciju, odlučio sam da kupim televizor u čitaonicu. Otišao sam u Doboj, nabavio najskuplji televizor i smjestio ga u čitaonicu. Mislio sam da ću moći nabaviti i stolove i stolice, ali ponestalo je novaca. Opet sam zatražio pomoć i opet sâm. Iskreno da vam kažem, čitaonicu i televizor želio sam da poklonim bez ikakve naknade selu i to sam uradio. Htio bih sada da ta zgrada postane mjesto okupljanja mještana Bukovačkih Čivčija, Kladara i Opsina. Jer ionako stanovnici ova tri sela dolaze na kino-predstave u čitaonicu. I svaki put-stvori se velika gužva. Pošto nema inventara u čitaonici, Čivčijani donose stolice od kuće i tako gledaju film. Sada bih želio da mi se pomogne – možda bi to moglo da se uradi putem organizacije Socijalističkog saveza, ili na neki drugi način.*

Zgrada Doma kulture

Samo bih želio da čitaonicu opremimo za Dan republike i da moji mještani imaju gdje doći, razgovarati, popiti čaj ili kafu, pročitati novine....

Kako smo saznali u Skupšti i opštine, na računu Mjesne zajednice za ovo područje stoji u Kreditnoj banki u Doboju već duže vrijeme 2000 dinara. Ta sredstva nemaju namjensku svrhu i svakako bi mogla da se iskoriste u nabavku potrebnog inventara za čitaonicu.

Na kraju, da se pomene i to da su Aganu Hamidoviću stizale ponude da ustupi sadašnju čitaonicu za prodavnicu ili gostionicu. Ali on je ostao uporan. Želja mu je da za Dan republike ili bar Novu godinu čitaonica bude kompletirana.

Dakle, već od 1968. nakon izgradnje Doma, u Čivčijama se redovno daju kino-predstave. Zahvaljujući Aganu Hamidoviću koji je bio dovoljno pronicljiv da svoju *nesreću* pretvori u benefit čitavog sela, kulturna aktivnost se od kraja šezdesetih pa sve do početka rata 1992. odvijala u mjesnom Domu kulture.

Iako je vjerovatno tekla stihijski, kultura je bila bitan segmenat u životu naselja. Još tokom šezdesetih počele su da se prikazuju kino predstave, koje su tokom osamdesetih, koje se još nazivaju jugoslovenskim kulturnim bumom, postale redovne. Kino predstave davale su se jednom sedmično i obično bi igrali filmovi koji su aktuelni u dobojskom kinu. Tako su se u kinu Čivčije mogli pogledati svi hitovi osamdesetih: od filmova Brus Lija i Čarls Bronsona, uživali smo u hitovima kao što su: Rambo, Roki, Policajac sa Beverli Hilsa, Policijska akademija, filmovima Bad Spensera i Terens

Ramiz Hamidović, Mujo Begović, Muharem Hasić, Mujo Hamidović i Hasib Hamidović

Hila, a notorna je činjenica da je onovremenski hit Kobra sa Silvesterom Staloneom, igrao najprije u Čivčijama pa zatim u Doboju i ostalim kinima dobojske regije.

Filmska groznica koja je zahvatila cijelu Jugoslaviju kada su u pitanju filmovi *Hajde da se volimo* i *Tesna koža* nije mimoišla niti Čivčije. Jedini su to filmovi koji su u čivčinskom kinu imali predstavu dva puta u jednom danu. Tokom prikazivanja filma *Hajde da se volimo* sala je bila toliko ispunjena da se pojedini gledaoci koji su platili kartu, film gledali iz vana, sa vrata.

Sala Dom kulture bila je opremljena kino-stolicama koje su bile pomične. Tako bi se u slučaju da se dešava neki drugi događaj, kino-stolice pomjerale uz bočne zidove ostavljajući prazan prostor.

Kako se u Domu kulture (u sali gdje je bilo kino) drugim danima držao disko, sala je služila za omladinsku zabavu. Nerijetko bi u sali znao nastupiti i neki lokalni bend te je tako sala Doma kulture služila i kao pozornica za rok koncerte.

MUZIKA

Jedan od najstarijih pomena na muzičko djelovanje na ovim prostorima svakako je i tekst iz Glasa komuna koji govori o zaboravljenim *Bukovačkim tamburašima.*

Uronila Mala Bukovica u nepregledne šljivike. Seoskim sokacima promiču momci i djevojke. Pod velikom jabukom, na meraji ukliještenoj među čardake, sitno vezu tamburice: "Milica je večerala", "Đuvegije, gdje ste, da ste", "Sremsko kolo"...

Vijori se lepršavo kolo djevojaka i momaka, a složni orkestar tamburaša svira li, svira. Ovo bi, najkraće rečeno, bila legenda za fotos koji objavljujemo, želeći da od zaborava otrgnemo trenutak kulturne istorije Male Bukovice.

- Negdje u jesen 1936. godine formirali smo orkestar tamburaša, prisjeća se danas Smajo Begović, željeznički penzioner iz ovoga mjesta. Skupili smo sredstva i u Novom Sadu, na kredit

OTRGNUTO OD ZABORAVA

BUKOVAČKI TAMBURAŠI

Uronila Mala Bukovaica u nepregledne šljivike. Seoskim sokacima promiču momci i djevojke. Pod velikom jabukom, na meraji ukliještenoj među čardake, sitno vezu tamburice „Milica je večerala", „Duvegije, gdje ste, da ste", „Sremsko kolo"...

Vijori se lepršavo kolo djevojaka i momaka, a složni orkestar tamburaša svira li, svira.

Ovo bi, najkraće rečeno, bila legenda za fotos koji objavljujemo, želeći da od zaborava otrgnemo trenutak kulturne istorije Male Bukovice.

- Negdje u jesen 1936. godine formirali smo orkestar tambuaraša, prisjeća se danas Smajo Begović, željeznički penzioner iz ovog mjesta. Sakupili smo sredstva i u Novom Sadu, na kredit, kupili: bugariju, dva prima, bas-prim, berdu i dva brača... i, počelo je sa radom. Složna družina mladih: Derviš, Smajo, Malić i Alija Begović, Hasan Kadrić, Kuzman Mikerević i Salih Hamidović i Hasan Aljić.

Vrijedni tamburaši okupljali su se u večernje sate i marljivo vježbali. Učitelji su im bili: braća Stevan i Mihajlo Panjikov i, kasnije, Predrag Jovanović. Svirali su brojna kola, a pretežno trojanac, bećarac, češke polke, valcere...

- Naša vježbanja koristili smo i za uzpoznavanje sa naprednom literaturom, prisjeća se danas željeznički penzioner Derviš Begović. O situaciji u svijetu i naprednim idejama mene je upoznavao Šefket Smailbegović, a ja sam to potajno prenosio drugarima. Bilo je to, obično, u pauzi vježbanja.

Bukovački tamburaši radili su oko pet godina i za to vrijeme nastupali u svom selu, ali često svirali i u susjednim Stanovima, na školskim zabavama, te u Grapskoj i ostalim selima.

Vihor rata prekinuo je njihov rad.

Ispričasmo ovo kao svojevrsni dug, ali i prisjećanje na divne drugove, mlade i ambiciozne tamburaše, koji su pred sam rat, ne samo družili se kroz svirku, nego i obogaćivali svoju aktaivnost drugim sadržajima u želji da se upravo kroz druženje i zajedništvo bore protiva nepravde, ali i neprijatelja, koji je nadolazio.

Možda ne bi bilo loše da se u Maloj Bukovici opet formira tamburaški orkestar. Bila bi to najljepša zahvala i trajno sjećanje na bukovačke tamburaše, od kojih su dvojica za slobodu položili svoje živote, a svi ostali postali vrijedni radnici i graditelji današnjice.

S. BEGOVIĆ

Bukovački tamburaši snimljeni 1937. godine

kupili: bugariju, dva prima, bas-prim, berdu i dva brača.... i, počelo je sa radom. Složna družina mladih: Derviš, Smajo, Malić i Alija Begović, Hasan Kadrić, Kuzman Mikerević, Salih Hamidović i Hasan Aljić. Vrijedni tamburaši okupljali su se u večernje sate i marljivo vježbali. Učitelji su im bili: braća Stevan i Mihajlo Panjikov i kasnije Predrag Jovanović. Svirali su brojna kola, a pretežno trojanac, bećarac, češke polke, valcere...

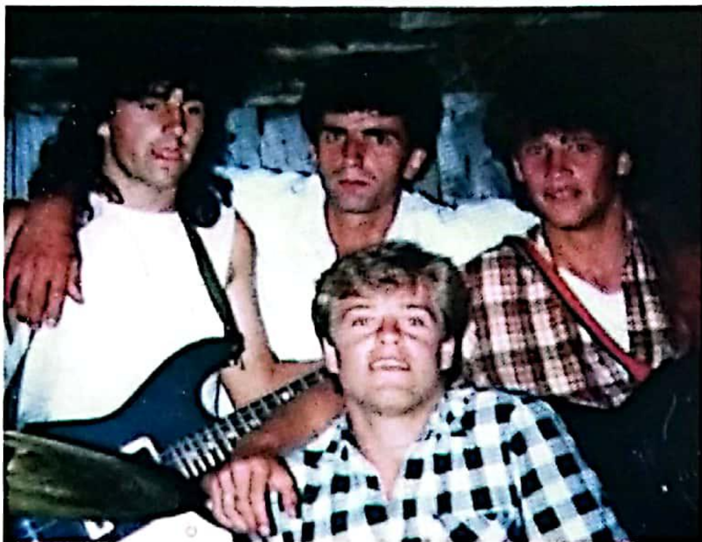
Naša vježbanja koristili smo i za upoznavanje sa naprednom literaturom, prisjeća se danas željeznički penzioner, Derviš Begović. O situaciji u svijetu i naprednim idejama mene je obavještavao Šefket Smailbegović, a ja sam to potajno prenosio drugarima. Bilo je to, obično, u pauzi vježbanja.

Bukovački tamburaši radili su oko pet godina i za to vrijeme nastupali u svom selu, ali često svirali i u susjednim Stanovima, na školskim zabavama, te u Grapskoj i ostalim selima. Vihor rata prekino je njihov rad. Ispričasmo ovo kao svojevrsni dug, ali i prisjećanje na divne drugove, mlade i ambiciozne tamburaše, koji su pred sami rat, ne samo družili se kroz svirke, nego i obogaćivali svoju aktivnost drugim sadržajima u želji da se upravo kroz druženje i zajedništvo bore protiv nepravde, ali i neprijatelja koji je nadolazio. Možda ne bi bilo loše da se u Maloj Bukovici opet formira tamburaški orkestar. Bila bi to najljepša zahvala i trajno sjećanje na bukovačke tamburaše, od kojih su dvojica za slobodu položili svoje živote, a svi ostalim postali vrijedni radnici i graditelji današnjice.

S.Begović

Čivčije su uvijek imale vrsne muzičare. Bilo je dosta instrumentalista: harmonika, šargija, gitara, bubanj, klavijature te su tako tokom osamedesetih u selu egzistirala dva benda, a u široj regiji Ramiz Hamidović, koji je svirao harmoniku bio je poznat kao Ramiz Svirač. Osim toga jedan od najpoznatijih pjevača na dobojskoj regiji bio je Muhamed Mujanović-Muća koji je pobijedio na na manifestaciji *Prvi glas Doboja*.

PJESMA JE MOJ HOBI

Samir Ahmić, Zehro Spahić, Mustafa Ibraković i Alija Omerčić

Večeri zvjezdane. Pune svježine pune ritmova. Sa svih strana čuju se zvuci muzike, akordi pjesama koje privlače. Te večeri svježine, koje otklanjaju ustajalu montoniju, izvlače iz kuća sve one koje raduje život, koje raduje opojni miris ljetnih večeri. Bašte ugostiteljskih obekata postaju sve posjećenije. Tu u baštama ugostiteljskim teško je naći slobodnu stolicu jer sve je više onih željnih za ovim radosnim trenucima. Bašta doma JNA se ne prazni, a naročito u večernjim trenucima kada se pojavi muzički sastav na maloj improvizovanoj pozornici. Pjesma za pjesmom se smjenjuje. A Muhamed Mujanović nađe za svakoga ponešto, za svakog pjesmu koja očarava. Čujemo ga svake večeri, njegov glas postaje simpatizerima narodne muzike sve poznatiji, sve privlačniji.

To nas je navelo na ideju da porazgovaramo sa ovim skromnim mladićem koji ne zna za tugu, kome je uvijek na usnama pjesma.

- Počeo si sigurno mnogo ranje pjevati jer tvoj glas nam odaje dosta izvježbanog pjevača narodne muzike?

- Da, bili su to moji prvi školski dani. Počeo sam pjevati na školskim priredbama, a evo sada, kao što vidite, pružila mi se mogućnost da pjevam i pred uticajima mnogo jače kritike. Posebno mi je drago što sam stekao simpatije gostiju koji rado navraćaju u objekat u kome sviramo, drago mi je da sam stekao i pvjerenje članova ovog sastava koji me prati.

- Prema pjesmama koje pjevaš mnogo podsjećaš na Boru Spužića Kvaku.

- Da, on je na mena ostavio duboke utsike jer njegove pjesme u meni su probudile duboka osjećanja te i ja nastojim da se što više posvetim tim njegovim pjesmama.

Muhamed Mujanović je maturant Škole učenika u privredi čemu je do sada morao da posveti dosta pažnje. Prema njegovom mišljenu, po završetku škole preostajaće mu mnogo više slobodnog vremena koje će posvetiti pjesmi. [142]

MUJANOVIĆ:

Pjesma je moj hobi

Večeri zvjezdane. Pune svježine pune ritmova. Sa svih strana čuju se zvuci muzike, akordi pjesama koje privlače. Te večeri svježine, koje otklanjaju ustajalu monotoniju, izvlače iz kuća sve one koje raduje život, koje raduje opojni miris ljetnih večeri.

Bašte ugostiteljskih objekata postaju sve posjećenije. Tu u baštama ugostiteljskim teško

— Da, bili su to moji prvi školski dani, počeo sam pjevati na školskim priredbama, a evo sada, kao što vidite, pružila mi se mogućnost da pjevam i pred uticajima mnogo jače kritike. Posebno mi je drago što sam stekao simpatije gostiju koji rado navraćaju u objekat u kome mi sviramo, drago mi je što sam stekao i povjerenje, članova ovog sastava, koji me prati.

— Prema pjesmama, koje pjevaš, mnogo podsjećaš na Boru Spužića Kvaku.

— Da, on je na mene ostavio duboke utiske, jer njegove pjesme su u meni probudile duboka osjećanja, te i ja nastojim da se što više posvetim tim njegovim pjesmama.

Mahmud Mujanović je maturant Škole učenika u privredi čemu je do sada morao da posveti mnogo pažnje. Prema njegovom mišljenju, po završetku škole preostajaće mu mnogo više slobodnog vremena, koje će posvetiti pjesmi.

A. ARIFOVIĆ

Muhamed Mujanović

Radovi literarne sekcije Osnovne škole „Bratstvo — jedinstvo" Johovac

Ptica

Na grančici tužnu
nježna ptica mala,
pred gnijezdom je stala,
pjesmu zapjevala.
Pjesmu pjeva cvijeću,
procvalom drveću,
tihoj modroj rijeci
i voljenoj djeci.

Dragica PULJANOVIĆ

Sjenica

Vedra mala ptičica
po grani skakuće
i na me se okreće.
To je ptica sjenica
nemirna k'o zjenica.
Draga joj šuma svaka
vrijedna je, brza i laka.

Mirsad IBRAKOVIĆ

142 Glas komuna 1970.

PRVI GLAS DOBOJA

Prvi glas Doboja bila je jedna od značajnijih gradskih muzičkih manifestacija na kojoj su se afirmirali lokalni pjevači. Na ovoj manifestaciji učestvovalo je i nekoliko čivčinskih solista i grupa. Tako su na ovoj manifestaciji učestvovali Šemsudin Ahmić, grupa Dijana u sastavu: Izudin Zutko Šehić, Enes Ibraković, Vahid Avdić i Mihro Ćelić te Mihret Mihro Ćelić kao solista sa pjesmom *Dvaput sam vidio Tita*.

PRVI GLAS DOBOJA '78

Veoma uspješnom organizacijom Festivala "Prvi glas Doboja 78" koji je u subotu završen, Opštinska konferencija muzičke omladine Doboj, koja je konstituisana prije samo nekoliko mjeseci, već na samom početku svoga rada dokazala je opravdanost postojanja ove organizacije koja okuplja mlade muzičke talente. U prepunoj Sali Radničkog univerziteta u Doboju nastupilo je dvanaest mladih interpretatora narodnih pjesama, osam izvođača zabavnih melodija i dvije vokalno-instrumentalne grupe. U konkurenciji izvođača narodnih pjesama takmičili su se: Derviš Mujkić, Omer Kandžić, Šeho Šehić, Branko Simić, Sejdo Čabrić, Osman Hasukić, Svetislav Jovanović, Sead Halilović, Šemsudin Ahmić, Sabahudin Imamović, Zlatko Ajdin i Besim Šehić. U interpretaciji zabavnih melodija nastupili su Zoran Rimac, Jasmina Mutić, Senad Kotorić, Mirsad Subašić, Ivana Jović, Sabina Džinić, Slavko Pupić i Ljubica Jurčić, kao i dvije instrumentale grupe ATAK I KUMULUSTI. Najviše uspjeha u izvođenju narodnih pjesama imao je Sead Halilović, koji je postao pobjednik, drugo mjesto pripalo je Dervišu Mujakiću, a treće Zlatku Ajdinu. Za najuspješnijeg izvođača zabavnih melodija žiri je proglasio Slavka Pupića, druga je Jasmina Mutić, a treći Mirsad Subašić.

- *Cilj ovog festivala je da otkriva mlade talente i pomaže im da izađu iz anonimnosti, rekla nam je Nermila Đulbić, predsjednik opštinske konferencije muzičke omladine, koja je pobjednicima, prvim glasovima Doboja uručila prigodne nagrade koje su obezbijedili PBS Osnovna banka Doboj, Jugobanka-ekspozitura Doboj, Robna kuća Izbor, Knjižara "Veselin Masleša" i Robna kuća "Beograd" iz Doboja.*

S. Begović

Šemsudin Ahmić na nastupu Prvi glas Doboja 1978.

BOSNA, RAT I LJUBAV

Enes Ibraković

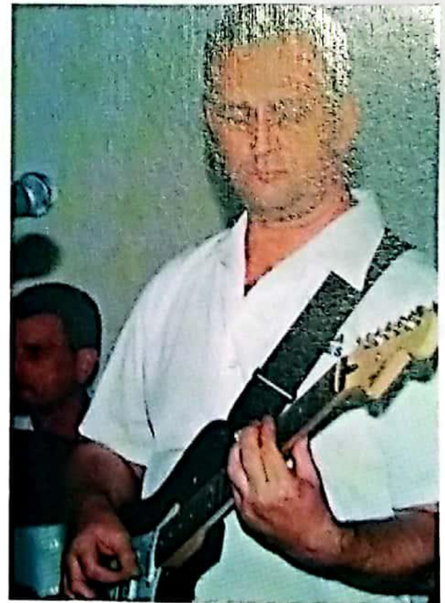
Jedan od vrhunskih muzičara na prostorima Doboja svakako je Enes M. Ibraković. Vrsni bubnjar i pjevač karijeru je započeo još 1977. kao lokalni DJ, puštajući muziku na igrankama. Prema kazivanju samog Enesa, bila su ti izazovna vremena: volje, želje i entuzijazma je bilo puno više nego materijalne podrške pa se tako znalo desiti da primitivni kućni razglas u neko doba crkne. Za prvu pomoć je uskakao efendija Nezir koji bi omladincima pozajmljivao džamijski razglas dok ne poprave stari ili nabave novi. Trajalo je to neko vrijeme dok se Omladinski odbor na čelu sa Fikrićem (Fikro Ahmić) nije angažovao i za omladinu kupio novi razglas. Enes je svoj prvi bend osnovao 1981. kada su imali i nastup kod nas u Domu na priredbi u koju je priredila *Omladinska organizacija*. Izvedbom poznatog hita Atomskog skloništa *Pomorac sam majko* izazvali su pravu pometnju među prisutnom publikom: stariji ljudi i žene u prvim redovima su se ibretili i nisu mogli doći sebi od čuda - šta se to događa, dok je omladina uživala u svakom taktu poznatog hita. Bend postaje jedno od obilježja Čivčija u tom periodu te svoj muzički zanat kale na igrankama i festivalima širom dobojske opštine. Prvu postavu činili su: Enes M. Ibraković, Mujo Hamidović, Zutko Šehić i Mihret-Mihro Ćelić. Bend je i ranije radio na autorskim pjesmama te tako nastupaju na festivalu *Prvi glas Doboja* u Kotorskom sa autorskom pjesmom *Sanjaj, sanjaj*. Bend nastupa u sastavu Enes M. Ibraković, Vahid Avdić, Sabin Ahmić i Mihret-Mihro Ćelić. Nakon toga Enes sa Zutkom Šehićem osniva folk-bend *Dijana*. Zahvaljujući vrhunskom menadžeru Ibrakoviću-Čobiju, bend nastupa redovno u svim selima dobojske regije kako vikendom, tako i ostalim danima. Osim toga prateći su bend na festivalima narodne muzike i takmičenjima pjevača amatera. Zahvaljujući opelu Ismeta Šehića i zastavinom kombiju Saliha Grahića, bend je uvijek, bez zakašnjenja, sa punom opremom stizao na sve zakazane svirke. 1984. Enes se javlja na oglas u *Večernjem listu*. Naime, rok bend iz Zagreba tražio je pjevača. Nakon što je na probi sa bendom otpjevao *Piši* od *Bijelog dugmeta*,

Enes M. Ibraković bubnjarski počeci krajem osamdesetih

Mihret Mihro Ćelić i Sabin Ahmić

Neno Milat, vođa benda sa neskrivenim oduševljenjem odmah Enesu nudi saradnju i Enes postaje član zagrebačke grupe *Amadeus*. Grupa *Amadeus* te godine svira na svim važnijim zagrebačkim rok-koncertima, a imali su i nastup kao demo-bend u tada popularnoj emisiji *Stereovizija*. U to vrijeme Enes živi i svira na relaciji Čivčije-Zagreb što je bio težak ritam za izdržati. U želji da zadrže pjevača, članovi Amadeus-a Enesu pronalaze i posao u Zagrebu kako bi mogao živjeti i plaćati stanarinu. No, ne mogavši uklopiti redovan posao sa obavezama u bendu, Enes se vraća u Čivčije. Odmah po dolasku 1985. kontaktira ga dobojski gitarista Koka koji je trebao pjevača za svoj bend. Enes prihvaća poziv i tako nastaje bend *Amsterdam* koji svira lokalne igranke po Doboju i okolnim selima. Postavu su činili: Ko-ka solo gitara, Zoran Jović bas, Bato Gojković bubanj i Enes M. Ibraković kao vokal. Grupa nastupa sve do '92. a u postavi su se kao zamjena još pojavljivali i Mija-gitarista, Kivo-bubanj. Sredinom '93. Enes završava u Zenici. U periodu od '93-95 nastaju pjesme koje će se naći na albumu *Bosna, rat i ljubav*. Pjesme su snimane u studiju Emila Jekauc-a krajem 1994. Pjesme su snimane i izbacivane kao singlovi, da bi sve završilo navedenim albumom. U tom periodu, album *Bosna, rat i ljubav* promoviran je na radio CD-Zenica, Radio Zenica, BHT i svim lokalnim radio stanicama širom BiH. Enes danas živi u Ženevi, Švicarska i pored redovnog posla i dalje snima nove pjesme koje čekaju da ugledaju svjetlo dana.

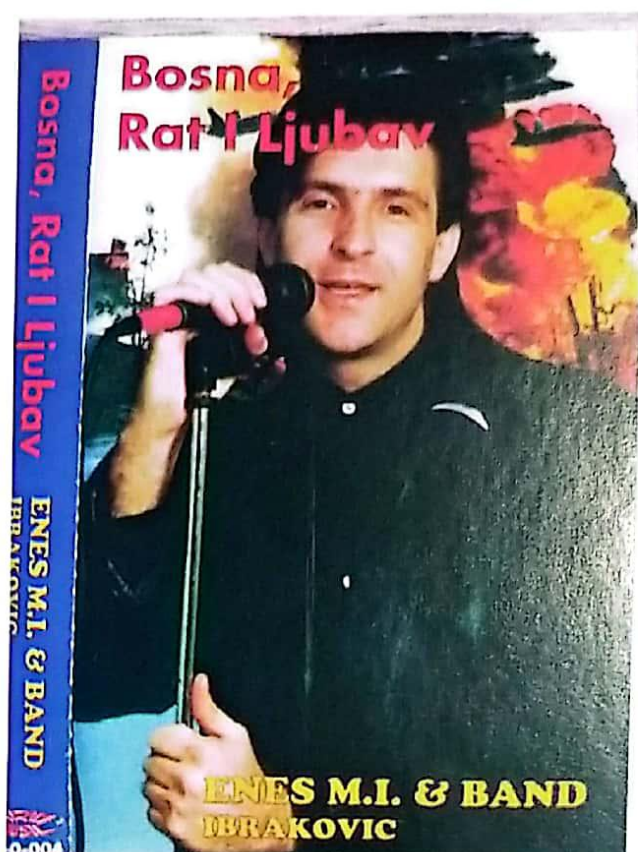

Vahid Avdić

Enes Ibraković i Izudin Zutko Šehić

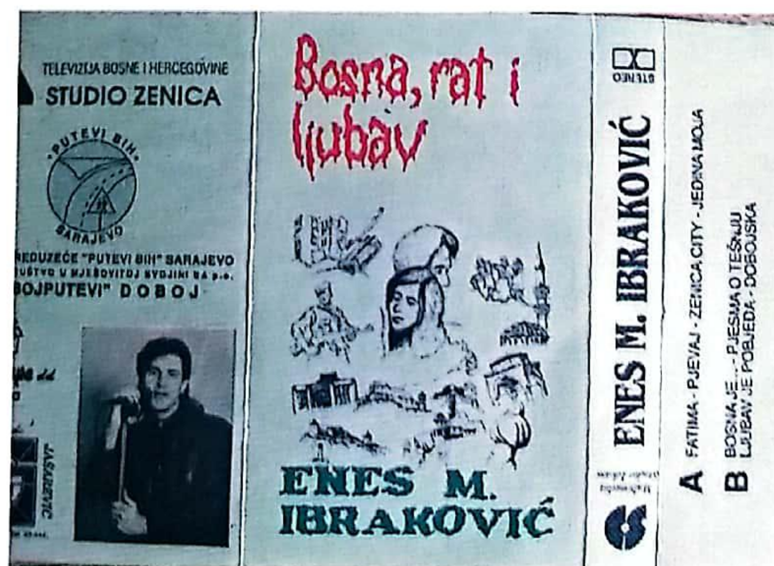
JEDINA MOJA

Ne znam koji je dan,
Ja ne znam koja je godina;
Za mene vrijeme je stalo
Ti znaš da ljubav
nije prestala!
Gdje sad da krenem?
Ovako sam, bez tebe.
Na usnama ostala pjesma,
Ti znaš da ljubav
nije prestala!

Jedina moja,
kome sada pismo pišeš?
jedina moja,
Za koga sada mirišeš?
Jedina moja,
kome sad pjesme pišeš?
Jedina moja za kime…

Ne znam dal' je noć il' dan,
I ne želim da zaboravim
Ti si moja zastava,
Moja himna ljubavi,
moj poraz, moja pobjeda
Ti znaš da ljubav nije prestala!

Pravu ljubav
Ništa ne može da uništi,
Prava ljubav
Uvijek traje
I poslije smrti
Prava ljubav traje,
I poslije smrti
neko nekog voli.

Enes M. Ibraković, pjesma sa albuma Bosna, rat i ljubav

NEDŽO I DEMIR

Nekako krajem 80-tih i početkom 90-tih osim tradicionalnih gitara i harmonika, u modu sve više ulaze i električne klavijature popularno zvane sintisajzer. Jedan od talentovanijih čivčijanskih muzičara svakako je i Nedžad Hamidović. Klavijature je počeo svirati 1989. i vrlo brzo napreduje do odličnog soliste. 1993. izbjeglički put ga vodi u Zenicu gdje postaje član benda *Sky*. Bend ima nekoliko zapaženih nastupa u Zenici te na zeničkoj televiziji sa autorskim pjesmama. Njihova pjesma *Ponekad* našla se na 1. mjestu top liste zeničkih radio-stanica. Još jedan iz plejade čivčinskih muzičara svakako je Demir Šečić. Klavijature je počeo svirati krajem 80-tih. Početkom 90-tih odlazi na školovanje u Njemačku gdje nastavlja svirati po bosanskim klubovima u Njemačkoj.

MILENIJALCI

Kontinuitet dobrih muzičara u Čivčijama nastavio se i nakon povratka. Nova vremena donijela su i nove muzičke izričaje te je tako demo-album pod umjetničkim imenom Switch Blade snimio Abduselam Begović. Radi se o jako dobrom hip-hop albumu koji, nažalost nije dopro dalje od lokalnih okvira. Abdul je imao i nekoliko zapaženih živih nastupa u Doboju i okolini. Donosimo jedan novinski članak o Abduselamu.

NOVE NADE

SWITCH BLADE

Nova zvijezda na bosanskohercegovačkoj hip-hop, rap sceni polahko, ali sigurno počinje da sija. Riječ je o Abduseamu Begoviću poznatijem pod umjetničkim imenom *Switch Blade* koji osvaja prva mjesta na lokalnim radio stanicama. Karijeru je započeo u Americi u grupi *Roman Empire* sa prijateljima iz škole. U osnovnoj školi počinje da se bavi muzikom i već sa 13 godina piše prve pjesme i pravi probne snimke. Povratkom u BiH nastavlja sa radom i ulazi u uži izbor *New talents* radio MIR-a za 2005. godinu. U međuvremenu nastupa po disko klubovima i snima nove pjesme. "Ovih dana putujem u Ameriku gdje namjeravam kompletirati rad na novom albumu i snimiti kvalitetan spot koji će se, nadam se zavrtjeti i na našim TV stanicama. Nakon toga povratak u BiH i nadam se neka mini turneja" kazao je u razgovoru za naš list Switch Blade.

NOVE NADE

Nova zvijezda na bosanskohercegovačkoj hišp-hop sceni polako ali sigurno počinje da sija. Riječ je o Abduselamu Begoviću poznatijem pod umjetnički imenom Switch Blade koji osvaja prva mjesta na lokalnim radio stanicama. Karijeru je započeo u Americi osnovavši sa školskim prijateljima grupu Roman Empire. U osnovnoj školi počinje da se bavi muzikom i već sa 13 godina piše prve pjesme te

pravi probne snimke. Povratkom u BiH nastavlja sa radom i ulazi u uži izbor New talents radio MIR-a za 2005. U međuvremenu nastupa po disko klubovima i snima nove pjesme. "Ovih dana putujem u Ameriku gdje namjeravam kompletirati rad na novom albumu i snimiti kvalitetan spot koji će se, nadam se, zavrtjeti i na našim TV stanicama. Nakon toga povratak u BiH i nadam se neka mini turneja. Kazao je u razgovoru za naš list Switch Blade.

ELMA AHMIĆ-KRDŽALIĆ

Kako sama kaže, počela je pjevati jako rano, još u vrtiću u Njemačkoj, gdje su od najranije dobi zapazili njen izvanredni talenat. Nakon povratka u BiH, muzika je i dalje sastavni dio njenog životan, a muzičke aktivnosti nastavlja u školskom horu OŠ Kulin ban Tešanjka. Izreka kako je teško biti iz Bosne, a ne osjetiti čari sevdaha, nije mašila i Elmu te ona postaje član KUD-a Behar gdje pjeva isključivo sevdalinke. Sevdalinka joj donosi i prve muzičke uspjehe po kojima je zapažaju na širem tešanjskom području. Još kao osnovnoškolka nastupila je na nekoliko festivala gdje je svaki put ubjedljivo pobijedila. 2004. u sklopu školske manifestacije OŠ "Kulin ban" Djeca pjevaju hitove osvaja prvo mjesto, potom u sklopu Srpanjskih susreta 2006. na festivalu pod istim nazivom osvaja ponovo 1. mjesto, a iste godine u sklopu manifestacije Jelaško ljeto, što je čini izuzetno ponosnom, potvrđuje status najboljeg dječijeg vokala na tešanjskoj regiji sa osvojenim prvim mjestom na festivalu 'Djeca pjevaju hitove. Tada upoznaje muzičara Miju (Almir Hadžikadunić) koji je bio član žirija. Sa Mijom počinje Elmina priča kada je u pitanu rock muzika.

2007. godine zajedno sa Mijom i njegovim učenicima iz škole gitare (Jasmin - gitara, Amila- gitara, Lejla bass i Muhamed-bubnjar) osnivaju grupu *Minerva.*

Tokom postojanja grupa je snimila pjesme *Strah* i *Kroz Mećavu* koje su bile lokalni hitovi i čestu su puštane na radiju Antena. Grupa je postojala od 2007 – 2009. godine i imala je nekoliko zapaženih svirki u lokalnim okvirima. Nakon *Minerve* u periodu od 2008 – 2011. Elma pjeva u grupi *Mija & Company*. Kao veliki zaljubljenik sevdalinke, Elma se prijavljuje na na festival *Proljeće sa sevdahom* u Tešnju gdje osvaja prvo mjesto sa pjesmom *Kraj tanana šadrvana*. Konačno 2012. Elma zajedno sa Mijom (Almir Hadžikadunić)-gitara, Mensur Krdžalić (basista i Elmin suprug), Nedim Merzić (gitara) i Kurt – Elmir Kikić (bubanj) osnivaju grupu DNK koja i danas djeluje u malo drugačijem sastavu: Nedim, Mensur i Damir Nuhbegović (bubanj). Repertoar DNK je uglavnom provjerena ex-yu muzika te strana rock, punk i jazz muzika velikih izvođača poput Whitesnake-a, Deep Purple-a, Pink Floyd-a, The Cranbberies, Sade, Alannah Myles itd.

BRAĆA IBRAKOVIĆ

Adis i Haris Ibraković rođeni su 1999. godine u Zenici. Osnovnu i srednju školu završili su u Tešnju. Sa 13 godina počinju svirati gitaru uz instrukcije oca Fikreta koji je i sam pomalo svirao. Već sa šesnaest godina roditelji ih, uvidjevši da su izuzetno talentirani, upisuju na časove gitare kod poznatog dobojskog muzičara Igora Vukojevića koje su pohađali godinu dana i nakon čega su uveliko unaprijedili svoju tehniku sviranja. Nakon toga priključuju se *Omladinskom ansamblu Tešanj* i *KUD-u Pobjeda Tešanj* sa kojima nastupaju na svim važnijim lokalnim manifestacijama te obilaze zemlje regiona, Evrope (Hrvatska, Srbija, Švicarska, Turska...). Po završetku škole formiraju bend *New band* sa kojim sviraju po klubovima u Tešnju, Gradačcu, Zenici, Sarajevu... Nakon toga sa tešanjskim harmonikašem Damirom Galijaševićem sviraju kao pratnja poznatim BH pjevačima među kojima su: Hasiba Agić,

Hanka Paldum, Nedžad Salković, Sejo Pitić, Ferid Avdić i drugi. 2020.odlaze u Njemačku gdje i danas žive i pomalo sviraju.

IGRANKE I PRIREDBE

Popularna zabava omladine tokom sedamdesetih i osamdesetih svakako su bile i igranke što je zapravo samo drugi nazvi za plesnu večer. Igranke su se uglavnom održavale u domovima kultura i u toj varijanti uglavnom je svirala popularna (zabavna) muzika uživo. Čivčije nisu imale ustaljen termin za igranku nego su se one događale sa vremena na vrijeme za razliku od okolnih sela, Grapske i Kotorskog, koje su bile redovne i na kojima se okupljalo i po nekoliko stotina omladinaca i omladinki. U tom kontekstu naročito je bitno istaći da u vremenima kada nije svako imao auto i kada je vikendom i noću prigradski prevoz bio oskudan, veliki je doživljaj bio otići i vratiti se sa igranke. Omladina se u to doba snalazila na razne načine pa se na igranke išlo autima, biciklima, čamcima (u Grapsku), a često i pješke.

U Domu kulture redovno su se održavale tzv. *priredbe*. Priredbe su i male svoj ustaljeni konferansu: izmjeljivali bi se skečevi u stilu Nadrealista na neku lokalnu temu, šaljivi kvizovi, nastupi kulturno-umjetničkog društva, muzički opusi. I uvijek se pri održavanju *priredbi* tražilo mjesto više u našem Domu, tako da je sala uvijek bila premala da primi sve one koji su bili radi da odvoje sahatak-dva kako bi uživali u izvedbi domaćeg ansambla. A to bi smo zaista mogli nazvati ansamblom jer su se na *priredbama* izmjenjivali gotovo svi umjetnički izričaji skloni pozornici: gluma, ples, pokret, muzika... Osim *priredbi*, svake godine u Domu kulture organizovana je i manifestacija *Prvi glas Čivčija* u kojoj su se natjecali pjevači-amateri. I redovno su pobjeđivali najbolji od najboljih: Miro, Mujko, Muto...

Bego Herceg, Zemir Zečević, NN, Mihrudin Begović

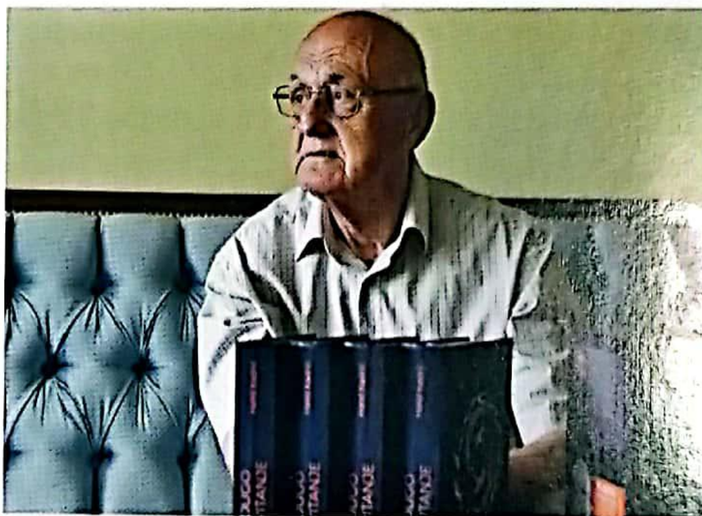
KONCERTI

Sve te lokalne kulturne aktivnosti kulminirale su ljeta '88. Naime te godine u Čivčijama je održan, danas već možemo reći legendarni, koncert *Divljih jagoda.* Koncert je održan na stadionu Ada jer je sala Doma bila premala kako bi primila sve zainteresovane posjetioce. Koncertu je prisustvovalo između hiljadu-dvije posjetitelja, što je svakako za pohvalu uzevši u obzir da je prvobitni termin koncerta otkazan. Naime zbog bolesti jednog od članova benda, koncert je prolongiran za sedam dana od prvobitnog termina. Organizator je povodom toga na *Radio Doboj* objavio novi termin koncerta, a lokalna ekipa bila je zadužena da na datum prvobitnog koncerta sačeka zainteresovanu publiku i uputi ih na novi datum održavanja koncerta. Pojedinci koju su tu večer bili zaduženi za upućivanje publike na novi termin kunu se da su vratili najmanje tristotinjak automobila punih publike koja je tu večer došla na koncert. Uzevši ovaj podatak u obzir, da je održan u prvobitnom terminu, koncert bi imao barem hiljadu posjetitelja više. Nakon uspješnog koncerta *Divljih jagoda,* nastavljene su koncertne aktivnosti te su narednog ljeta u Čivčijama na stadionu Ada nastupili: *Vatreni poljubac, Mugdim Avdić Henda* te lokalni dobojski bend *Rezervni točak.* Period je ovo i vrhunac najvećih kulturno-umjetničkih događaja i dostignuća u selu. Sasvim je jasno da je tokom osamdesetih u samim Čivčijama i okolnim selima bilo dovoljno publike da bi se uspješno mogli organizovati rok-koncerti.

ZAVIČAJNI PISCI

Ovaj kraj izrodio je nekoliko vrsnih pisaca. Među njima svakako moramo izdvojiti najstarijeg i najznačajnijeg - Halida Kadrića. Halid Kadrić rođen je u Maloj Bukovici, selu koje pripada džematu Čivčije, 27.12.1937. Osnovnu školu završio je u rodnom mjestu, Višu pedagošku u Tuzli, a Filozofski fakultet u Sarajevu. Bio je dugogodišnji je nastavnik Srpsko-hrvatskog jezika u OŠ „Bratstvo-Jedinstvo" Johovac, a prve književne radove objavljuje još šezdesetih godina dvadesetog vijeka. 1969. objavljuje prvi roman *Izgubljeno djetinjstvo,* a zatim slijede *Sjećanja,* priče 1975., roman *Ferije* iz 1979.,zbirka priča *Od zvona do zvona* 1985, roman *Zelene jabuke,* 1986., do njegovog kapitalnog djela u bošnjačkoj književnosti romana *Dugo svitanje* 2010. koji izlazi u 4 toma. Uspjeh ovog romana propratio je i poznati BH portal Klix. Donosimo osvrt na ovaj roman.

HALID KADRIĆ: "DUGO SVITANJE" SMATRAJU NAŠIM NAJVEĆIM KNJIŽEVNIM PODUHVATOM U ZADNJEM STOLJEĆU

Halid Kadrić je bh. književnik čiji je roman "Dugo svitanje", prvi put objavljen 2010. godine, nedavno doživio svoje treće izdanje. Ovaj višetomni roman je ubjedljivo najobimnije djelo u historiji bh. književnosti, a mnogi ga porede i s Tolstojevim "Ratom i mirom" te "Ljudskom komedijom" Honorea da Balzaca.

Ovaj 83-godišnji Dobojlija koji već duže vrijeme s porodicom živi u Sarajevu poznat je i od ranije kao vrlo uspješni prozni i dramski pisac, ali se "Dugim svitanjem" prometnuo u grupu najvažnijih bh. pisaca svih vremena. On je u ovom romanu napisanom na više od 2.700 stranica do u detalje opisao sve ličnosti i dešavanja na ovim prostorima u 20. stoljeću.

Ukoliko je vjerovati književnim kritičarima i historičarima, roman "Dugo svitanje" je dostigao veoma visok estetski i kulturološki domet ne samo u bh. književnosti, već i šire. Međutim, Halid Kadrić govori kako se ipak treba sačekati zbog toga što knjiga nije doprla na sve strane.

Pisanje romana 'Dugo svitanje' je počelo prije nešto više od 20 godina. Nekoliko prvih godina sam provodio u arhivima, bibliotekama, muzejima čitajući razne historijske izvore poput putopisa, zapisa, novina i časopisa. Svaki podatak mi je bio dragocjen. Ja sam jednostavno htio da provjerim sve one historiografske podatke koji su nam do sada bili dostupni i koji su se plasirali te eventualno da dođem do novih saznanja koja su nam, iz ovih ili onih razloga, bila nedostupna. Ja sam, prije svega, želio da prodrem u genezu i proces nacionalnog osvještavanja Bošnjaka krenuvši od početka 19. stoljeća. Nevjerovatno je koliko su narodi ovih prostora ostali uskraćeni za neke informacije iz svoje prošlosti, priča nam Halid Kadrić.

Spoj historiografije i literarne fikcije

U romanu "Dugo svitanje", kao i u njegovom prethodnom nazvanom "Kobno raspuće", Halid Kadrić je želio dosegnuti nepoznate historijske visine s posebnim naglaskom na istraživanju zašto su se narodi ovih prostora, s posebnim akcentom na

Bošnjake pošto se i sam autor na taj način nacionalno identificira, sporo razvijali na svim društvenim poljima počevši od obrazovanja, kulture, politike i sl.

Moje djelo se može okvalificirati kao jedna literarna hronika nacionalne i porodične historije 20. stoljeća. Čitalac može, ako hoće, da upozna na zaista impresivan i začuđujuće istinit način sve ono što se značajno dešavalo u proteklom stoljeću, a nisam izostavio niti jedan jedini događaj tog vijeka. Tu su stotine historijskih likova i događaja, a književna kritika upravo hvali moj stav prema toj tematici i problematici. Koliko god je moj roman društveni u širem smislu, on je i historijski, i politički, i ekonomski, i obrazovni, i kulturni. Dakle, dobili smo jedan mozaik sasvim vjerodostojnih podataka uvijenih u jednu književnu oblandu tako da su ovdje historija i književnost sretno spojene, dodaje on.

S obzirom na to da je Halid Kadrić u svom romanu napravio savršen spoj književnosti i historije, mašte i stvarnosti, on kategorično navodi kako u njegovom višetomnom romanu nije došlo do podrivanja činjenica. Iako su neki likovi fizički izmišljeni, govori nam kako se oni uklapaju u stvarni događaj tako da ne dolazi do promjene konteksta priče.

Historija i književnost su po svojoj prirodi velike suparnice. Historija se zasniva na fakciji, dokumentima, dok se književnost temelji na osjećaju, tj. u pitanju je fikcija. Mnogi se pitaju mogu li moj roman čitati kao historiografsko djelo, a ja im uvijek odgovorim kako se razumije da mogu. 'Dugo svitanje' je i književnost i historija. Ja sam se trudio da toj faktičkoj komponenti dam dovoljno lirskog, intimnog, likove sam totalno oživio, tako da čitalac ima dojam kao da učestvuje u samoj radnji, a da pri tome nije oštećena nijedna činjenica. Čitanjem ovog djela upoznajete ambijent i atmosferu tog razdoblja, a iako ima 2.700 stranica, što u sebe 'usisava' oko 15 prosječnih romana, ljudi ne osjećaju nikakvu težinu tokom čitanja i to je čudo književnosti. Pojedinci ga bespogovorno smatraju najvećim književnim poduhvatom u zadnjih 100 godina na ovom tlu, kaže ovaj 83-godišnji pisac.

Četiri toma opisuju četiri historijska razdoblja

Halid Kadrić govori kako najbolje u prilog uspješnosti njegovog romana govori činjenica da on doživljava svoje treće izdanje u samo deset godina. Govori kako je osim publici u BiH interesantan i našim iseljenicima.

U višetomnom romanu 'Dugo svitanje' rasporedio sam građu onako kako to i historija čini. On se sastoji iz četiri toma, a svaki od njih opisuje četiri razdoblja. Prvi tom govori o razdoblju Austrougarske Monarhije, onda dolazi do njenog pada tako da drugi tom problematizira period Kraljevine Jugoslavije, treći je vezan za socijalističku Jugoslaviju i četvrti period je

razdoblje do kraja vijeka. Dakle, moj roman prati događanja na ovim prostorima od 1901. do 2000. godine i nije izostavljena, ponavljam, nijedna godina, nijedno bitno događanje, pojašnjava nam.

Iako je do sada nezapamćeno u historiji književnosti ovih prostora da je neko napisao ovako obimno djelo, Kadrić govori kako ta obimnost nije najvažnija. On govori kako je puno bitnije što je data sveobuhvatna, jedinstvena, kompletna slika života kroz 20. stoljeće.

Knjigu otvaram opisivanjem skupa naprednih muslimana, tj. prvi muslimanskih prosvjetitelja koji su imali visoko obrazovanje i to 1901. godine nadomak Sarajeva u kući Ibrahim-bega Bašagića uz kahvu i šerbe. Samo neki od tih muslimana bili su Safvet-beg Bašagić, već spomenuti Ibrahim-beg, onda dolaze poslije Osman Nuri Hadžić, Edhem Mulabdić, uskoro se pridružuje i Musa Ćazim Ćatić itd. Od njih desetak svega su trojica bili prosvjetne struke i samo zamislite s kakvom su snagom ušli u 20. vijek da prosvjećuju. Svoj višetomni roman završavam opisivanjem događaja s Daytonskog sporazuma i dešavanjima poslije njega, tj. rekapituliram dešavanja iz 20. stoljeća, šta se dobilo i šta se izgubilo, s čime se ulazi u naredni vijek, rekao nam je Kadrić.

"Dugo svitanje" porede s Tolstojevim "Ratom i mirom"

Mnogi domaći književni kritičari i drugi intelektualci značaj "Dugog svitanja" za bh. književnost porede sa značajem "Rata i mira" za rusku, odnosno svjetsku književnost. Osim "Rata i mira", neki su ovaj roman iz četiri dijela poredili i s "Ljudskom komedijom" Honorea de Balzaca.

Tolstoj je u 'Ratu i miru' obuhvatio period od desetak godina, tj. opisivao je uglavnom Napoleonove ratove. Eh sad, pitanje je da li se može govoriti da je 'Dugo svitanje' bh. 'Rat i mir'. Znate, možda i može, ali moj talent i moj domet nije na tolikom nivou kao što je imao Tolstoj kako bih na pravi način obradio neku temu. Prema mom mišljenju, mnogo je važnije to koliko ova knjiga doprinosi rasvjetljavanju nekih činjenica vezanih za vlastiti indentitet te koliko je ta knjiga korisna u praktičnom smislu, a ne samo estetskom. Na kraju krajeva, ja sam zadovoljan onim što sam uradio, savjest mi je čista i mirna, a na čitaocima je da prosude, kaže pisac najobimnijeg djela u historiji bh. književnosti.

Na samom kraju, Halid Kadrić nam priča kako je ove godine obilježio i četiri jubileja koja su zbog promocije trećeg izdanja "Dugog svitanja" ostala u zapećku. Ovaj književnik je obilježio 60 godina od početka književnog stvaranja, 50 godina od štampanja prve knjige, 40 godina od članstva u Društvu pisaca Jugoslavije/BiH te deset godina od objavljivanja prvog izdanja "Dugog svitanja".

Iako je još uvijek vitalan, govori kako je završio sa svojom književnom misijom i kako bi bilo bezobrazno praviti planove za budućnost. Govori nam kako mu je drago što je njegov roman naišao na dobar odziv kod publike te ističe kako se nada da će se još dugo čitati.

Iz svega navedenog sasvim je jasno da je Halid Kadrić ostavio svoj pečat u kulturi jednog naroda i jednog vremena. Osim toga, veliki dio radnje ovoga romana događa se u Maloj Bukovici, a u različitim tomovima Čivčije se pominju u nekoliko navrata: od sudbine pojedinih Čivčijana 1. svjetskom ratu pa sve do događaja u periodu 1992-1995.

Donosimo i jedan tekst iz Glasa komuna dok je Halid Kadrić radio kao nastavnik u Johovcu.

ZAŠTO JE JOHOVAC META ZARAZNE ŽUTICE

2

riječ ima građanin

Halid Kadrić, nastavnik u Johovcu

Zašto je Johovac meta zarazne žutice

Odavno nije prošla ni jedna godina, a da zarazna žutica ne otpremi u bolnicu grupu Johovčana. To se desilo i prošlog ljeta. To je, uostalom, postala neka mala tradicija pa se, začudo, niko naročito ne uzrujava zbog toga. Možda najviše ostaje zapanjen i zabrinut onaj ko je novi stanovnik ovog mjesta. A treba li i kada nešto poduzeti da se ovaj problem riješi? Umjesto stereotipnog odgovora bolje je da se kaže kako stvari stoje.

Johovac ima dvije javne pumpe. Jednu na željezničkoj stanici, a drugu pedesetak metara dalje, tačnije kod Za-družnog doma. Samo preko pruge prostire se bara, močvara koja rijetko kada presušuje. Nešto dalje protiče rječica Foča koja se tu u neposrednoj blizini ulijeva u Bosnu. Dakle, same pumpe se nalaze na vlažnom tlu. Još je gore što ni od jedne pumpe nema odvodnog kanala pa se sva suvišna voda zadržava oko pumpe, stvara se blato, bacaju otpaci itd., a sve se to vraća nazad. Koliko je nečista voda iz ovih pumpi najbolje ilustruje podatak da se u kanti vode u roku od nekoliko sati natalož pola centimetra prljavštine, uglavnom mulja, sitnih kamenčića i čestica trulog lišća.

A mora li se baš ta voda upotrebljavati u domaćinstvu?

Ne upotrebljavaju je čak ni za stoku oni koji imaju vlastite bunareve. A to su uglavnom mještani koji imaju i vlastite kuće. Dakle, spornu vodu upotrebljavaju službenici (nastavnici, djelimično i đaci škole, željezničari, ugostitelji i putnici), a moraju da je upotrebljavaju zato što malo kome vlasnici bunara daju svoju vodu. A ne daju je uglavnom zato što se plaše da im se bunarevi ne zagade jer se smatra da se klice žutice i nalaze među „doseljenicima". Na žalost, u ovome ima i mnogo istine. Eto na primjer, u stambenoj zgradi broj 11 u kojoj stanuje šest porodica prosvjetnih radnika prošlog ljeta su oboljela dva lica i dva učenika osnovne škole iz susjedstva. (Svi se služe vodom iz iste pumpe).

I tako iz dana u dan, iz godine u godinu...Dokle? Sve dotle dok se ne pređe sa obećanja na djelo, dok nadležni faktori ovaj problem ne stave na dnevni red i pristupe hitnom rješavanju, a ne budu se, kao dosad, zadovoljavali onim vrlo rijetkim hlorisanjem vode bez ikakvog (makar!) čišćenja jama pumpi.

Ovih dana je kućni savjet zgrade broj 11 uputio Stambenom preduzeću u Doboju zahtjev za hitno pravljenje higijenske pumpe za ovu zgradu kako bi njeni stanari bar ublažili svoj opravdani strah da se ne nađu u bolničkim posteljama. Stambeno preduzeće ne bi smjelo da zanemari svoju obavezu.[143]

Zanimljiva je još jedna inicijativa Halida Kadrića za asfaltiranjem seoskih ulica koju je uputio uredništvu Glasa komuna.

MOGU LI SE ASFALTIRATI SEOSKE ULICE?

Druže uredniče,

ovim putem želim da podsjetim stanovnike Rudanke, Čivčija i Johovca kao i preduzeće Dobojputevi iz Doboja na mogućnost ostvarenja, po mom mišljenu korisne akcije. Naime, mislim da bi se dobrom voljom i akcijom mještana pomenutih sela i navedenog preduzeća, koje izvodi radove na modernizovanju puta Doboj-Derventa, mogli asfaltirati i "napušteni krajičci" stare ceste pored sela. A poznato je da su graditelji trasirajući novu cestu zaobišli naselja. Tako sada "napušteni" dio ceste kroz Rudanku, a koji služi kao glavna ulica, nije duži od 300 metara. Isti će slučaj biti u Johovcu dok je u Čivčijama ta glavna ulica doduše znatno duža i iznosi preko 1 km. Predlažem, dakle, da mjesne zajednice ovih sela razmotre ovu mogućnost i stupe u kontakt sa izvođačem radova. Naravno, mislim da bi bilo mnogo u sadašnjoj situaciji tražiti da asfaltiranje ovih "okrajaka" ide sa računa preduzeća, nego bi trebalo da mještani uzmu učešća pa bilo u dobrovoljnim prilozima, putem radnih akcija itd., a da preduzeće da mašine, Ovako bismo dobili savremeno uređena sela, znatno poboljšali higijenske uslove života itd. Osim toga u Rudanci već postoji ribnjak značajnog kapaciteta i izgradnjom i uređenjem predviđenog izletišta treba računati i na turiste.[144]

Halid Kadrić

143 Glas komuna 31.01.1968 br. 471 str. 2.
144 Glas komuna br. 456 od 18.10.1967. str 2

Na primjeru ovoga teksta možemo zaključiti da je Halid Kadrić bio i svojevrstan aktivista koji se pisanom riječju, jer je kao nastavnik srpsko-hrvatskog jezika jedino i imao moć govora pera, borio za bolje uslove života u mjesnim zajednicama u kojima je živio i gravitirao.

MEVLUDIN SPAHIĆ

U knjizi *Pisana riječ zavičaja* Kasima Derakovića u pregledu pisaca dobojskog kraja nalazi se i ime Mevludina Spahića iz Čivčija.

Lomača

Nije to bila štednja, šparanje, da bi se imalo. Bilo je to mnogo više. Škrtost. Tjesnoća. Tjesnoća koja mu je sužavala normalan pogled kojim je pravio svaki utrošak, svako prosipanje imetka. Pogled je poprimao uske proreze kroz koje je kiptila pohlepa. Duša mu se stiskala i sužavala kao Balzakova "šargunska koža". Kako mu se duša sužavala, bogatstvo mu se širilo. Njegove postupke štednje, tražio je da i drugi od ukućana provode istom ozbiljnošću, stalno ih upozoravajući bijesnom vikom na to. U svemu je tražio i najmanje znakove rasipništva, koje je sprečavao svim mogućim sredstvima, po cijenu i poniženja. Pravdao je to uzrečicom: da je težaku (seljaku) teško izbiti paru sa zemlje, a koliko teško, najbolje to on zna.

Toga dana nije mogao otrpiti izazov koji su mu priredile proždrljive ptice, koje su se bile navadile kljucati u jatima pšenicu koju je trebao za koji dan požnjeti. Znao je da osim što kljucaju klasove da istovremeno stresaju svojom težinom zrelu pšenicu na zemlju i time još više prosipaju i uvećavaju štetu koju on nikako neće moći namiriti. Uzaludno je bilo i to što je na isprečane dvije motke navukao staru kaputinu i natakao na njihov vrh šuplju šeširinu (ne znajući ni kome je pripadao u prošlosti) dobivši strašilo koje je, ne zadugo, bilo mjesto za odmor nekih od ptica. Bolno je propratio promašenu nadu da će time riješiti otjerivanje ptica, pravdajući svoj uzaludni trud činjenicom da se ptice ne plaše, jer su u jatima, a u jatima je sve slobodnije i ima više hrabrosti. On je tako sam i bespomoćan pa mu se zato to i događa

Bezbroj puta je tog dana sa kraja na kraj optrčavao njivu. Odgoneći sa jednog kraja ptice one su se premještale na drugi suprotni i podrugljivo kreštale. Kreštanje mu je ličilo na smijeh. Glasan podsmijeh. Glas ga je iznemogao od silnog vikanja iiiišššš... iiiišššš. Poslije je psovao cijeli ptičiji rod. U sebi se do bijesa pitao kako od toliko prirodnih mogućnosti ptičurine su baš popale po njegovom žitu.

U jednom, već umornom, vraćanju u dio njive koji se spajao sa dvorištem zapazi kako jedna od crnih mrskih ptičurina odleprša otvoru u tavanu staje i nesta u njegovoj mračnoj unutrašnjosti. Prema otvoru su bile ispravljene ljestve. Sinu mu u glavi slijepa srdžba

osvete. Brzo se uspentra uz ljestve i pritvori kapak. Uzvicima potjere je likovao dok se ganjao po suženom tavanu sa pticom u kome je bilo natrpano suho sijeno. Mukanje goveda ispod njega prigušivao je glasni lepet krila uznemirene ptice. Nakon nekoliko pokušaja koji su umorili i pticu i čovjeka, uspio je pokriti u kratkom trenutku predaha bluzom koju je skinuo sa sebe. Dok je čvrsto stiskao tijelo ptice osjećao je njeno uplašeno srce kako mu dobuje brzim otkucajima po dlanu i grije ga toplotom.

"Sad ćeš goriti za štetu što mi činite. Dohakao sam ti..." šaptao je uzbuđeno.

Sišavši na tlo, oprezno odmota bluzu i priljubi čvrsto pticu uz bok jednom rukom drugu gurajući u džep. Ptica je panično kričala vrteći se u čvrstom stisku teške šake čovjeka. On izvadi upaljač i kresnu dva-tri puta bijesno. Plamen prinese repu ptice i zapali ga. Smrad mu oprlji nosnice. Krečanje nije prestajalo. Kada se uvjerio da plamen zahvata perje odbaci pticu od sebe vičući ljutito:

"Idi sad, ovo ti je kazna a da vide i druge šta ih čeka! Gori... jer si krala!!"

Ptica napravi nekoliko zamaha krilima lijevo-desno po dvorištu pa ponovo uleti u tavan da bi ubrzo uznemireno neprestano graktajući kao da ječi prhnula prema žitu i nenadano pala kao manja pokretna buktinja negdje u njivu. Čovjek to proprati pogledom naslađujući se prizorom, jer se tog trenutka iz pšenice put neba uz zaglušujuću buku graktanja podiže uplašeno jato i nesta kao tamne tačkice u plavetnilu neba.

"Ahaaa, zapamtićete vi mene. Sve vas čeka isto."

Nekim iznenadnim instiktom okrenuo je glavu i zastao skamenjen. Iz tavana je sukljao plamen a sijeno unutra je pucketalo prijetećom jarom. Požuri da izvede stoku. Dok je paničnim povicima rastjerivao stoku po dvorištu zapazi kako mu plameni talasi plove njivom potapajući u ognju pšenicu. Osvrtao se kao izbezumljen ne znajući šta da poduzme. Jedna crna ptica doleprša i sleti na granu obližnjeg drveta i zagleda se u dvorište u kome je zanjemjeli čovjek okretao glavu čas prema štali koja je gorjela čas prema njivi iz koje se dizao stup crnog dima kroz koji su palacali veliki plameni jezici. Kasnije zapazi da se plamen prenosi na staru kuću. Cijelo imanje je bilo velika lomača.

Bol gubitka je ječao iz njega dok mu je u izbezumljenom pogledu plamtio odsjaj vatre.

ADNAN ŠEHIĆ

Po književnom stvaralaštvu jedan je od plejade mlađih pisaca iz Čivčija. Poslije rata, nakon povratka u Čivčije, 2018. piše knjigu posvećenu fudbalskom klubu Bratsvo Čivčije kao i fudbalskoj igri generalno, koja nosi naslov Četiri šakaša i na male. Za ovu monografiju priredili smo do sada neobjavljenu Šehićevu priču iz rukopisne zbirke *Dom kulture*.

KLUB BORACA

Kada su Sanela izbacili iz škole u Rudanci i kada je došao u našu školu, znali smo da smo na konju. Život se okrenuo naopačke. Sve ono što se nije događalo u našoj školi, počelo je da se događa. A Sanel je volio da se tuče. Da budem iskren, svi smo mi voljeli da se tučemo, ali bismo s vremena na vrijeme dobijali batine. Sanel nikada nije dobio batine. Sanel je dijelio batine. Sa Sanelom smo se svi osjećali jakima. Stoga smo se radovali što je Sanel naš drug i što ide sa nama u školu. Život muških đaka u socijalizmu je bio jednostavan: onaj ko je jači, pita se za sve: i ko će da igra na školskom poligon i kakva su pravila igre. Kako smo mi u školi bili manjina, borba za poligon nam nikada nije išla na ruku. Sa Sanelom je to bilo jednostavno. Izašli bismo iz autobusa, Sanel bi ušao na poligon, uzeo loptu i svečano izjavio: Eeeee raja, gotovo, sad mi igramo. Svi ostali bi se povukli i pristali na ovaj sistem. Ali Sanel nije znao da igra lopte i nas, njegove saigrače, to je strašno nerviralo. Bili smo mu zahvalni što nam je u svaka doba obezbjeđivao prostor na školskom poligonu, ali nije baš da smo ga željeli u ekipi. Za fudbal je bio čisti antitalent. Onda je Sanel jednoga dana obznanio da počinje trenirati boks u Slavonskom Brodu. Bili smo očarani. Trenirati boks, još u gradu koji je za nas nepoznanica. Fantastično. Sanel je zaista počeo trenirati boks u Slavonskom Brodu. Tri puta sedmično imao je treninge. Krenuli bismo u školu u 11, autobusom za Slavonski Brod. Sanel bi nekom od đaka iz svog razreda dao torbu, i reko da kažu razrednoj da je na treningu. Uspio je stizati na zadnji čas. I niko od nastavnika mu to nije zamjerao. Čak niti direktor škole. Svi su znali da Sanel trenira, i svi su to tolerirali. Onda smo odjednom svi postali zaljubljenici boksa. Jedva bismo čekali da se Sanel vrati sa treninga i da nam ispriča sa kim je danas sparingovao, je li koga nakoutirao i sve ostalo za što smo bili pravi laici. Ideja o tome da Sanel trenira boks učinila nam se toliko nevjerovatnom da smo čak i posumnjali u to. A onda je Sanel jednoga dana, u školu donio prave pravcate bokserske rukavice. Takve kakve smo vidjeli još samo u filmovima o Rokiju. Sanel bi onda pitao: hoćete li da probate? A mi bi smo stali u red da probamo bokserske rukavice kao da se radi o najvećem svjetskom čudu. Život se konačno događao nama, lično. Voljeli smo Rokija, gledali sve njegove filmove kod nas u kinu, a sada imamo priliku probati bokserske rukavice! Sanel nije baš gotivio Rokija. Otkad je počeo trenirati boks rekao nam je da ga od sada možemo zvati Muhamed Ali jer će on, ionako, kad napuni 18 promijeniti ime u Muhamed Ali. Koliko nije baš bio Roki tip frajera govori i sljedeća činjenica: Početkom devedesetih, kada je cvjetao šverc iz Turske i Austrije, Sanel je znao sve o tome. U školu bi donosio razne đinđuve i prodavao ostaloj djeci privjeske sa 10 različitih zvukova, ručne video igre, video-kasete. I jednog se dana pojavio pred školom prodavajući đacima video-

kasetu sa filmom Rocki V. Sanel je ubjeđivao đake da je ovo film tek izašao u kinima i da ima premijeru u Zagrebu, nudio nam je da je kupimo na rate, davao u zamjenu za druge stvari, ali tog dana niko, ama baš niko, nije bio zainteresovan ta film Rocki V. Negdje na velikom odmoru, nakon što nije uspio prodati video-kasetu, Sanel je izrevoltiran izjavio: Šupci, nećete sad gledat nikako! i preko koljena razlomio najnoviji film. Tada smo zaista shvatili da njegov heroj nije Roki, nego Muhamed Ali.

Prva borba u bokserskim rukavicama organizovana je ispod prozora direktora naše škole Luke Čalića. Sanel je donio rukavice, objasnio bi nam potom pravila koji udarci su dozvoljeni, a koji nisu i pritom bio sudija. U prvoj borbi učestvovala su dva dječaka iz Johovca. Oko njih skupilo se barem pedesetak učenika koji su navijali. A onda se sa prozora začuo glas direktora:

- Džebić!

- Molim, direktore?

- Kod mene u kancelariju!

Sanel je dobio opomenu i morao je dati obećanje da nikada više u školu neće donositi bokserske rukavice. Kako je već jednom izbačen iz škole, Sanel je znao da ovo mora ispoštovati. I ispoštovao je. U našu školu nikada više nije donio bokserske rukavice. Ali nama koji smo bili iz Čivčija to nije smetalo jer je netom nakon toga naš Dom kulture pretvoren u pravi klub boraca. U danima kada nije bilo diska ili kina u Domu kulture održavali bi se bokserski mečevi. U početku je to bila naivna zabava za omladinu i one u srednjim godinama. Dječaci od nekih 15-17 godina uzeli bi po jednu rukavicu (lijevu i desnu) koju bi Sanel donio, našli bi se sekundanti, sudije i krenuo bi meč sa rundom od tri minute. Borac koji bi prvi uzmakao i skinuo rukavicu bi bio gubitnik. Iako na početku naivna igra, raja je u svojoj dokolici u ovim mečevima vidjela mogućnost zabave i zarade. Sve su se češće organizirali mečevi sa starijim momcima 18-25 godina, a pričalo se da su na te mečeve padale i velike opklade. Nama klincima mlađim od šesnaest odjednom je bio zabranjen ulaz u Dom, nakon 21 sat, a na ulici bi se znali sresti momci sa šljivom ispod oka. Selom je počela kružiti glasina da se u Domu tuku za pare.

Nećko nam je postao komšija neke '93. Prije toga živjeli smo u dvije različite mahale: on u Gornjoj mi u Donjoj. Ja ga nisam baš najbolje poznavao. Nećko je bio stariji; kad su bile borbe u Domu, on je već bio na pragu četrdesetih. Kad bi popio, često bi se sjetio dogodovština iz logora. Veli, jedamput ih natjeralo na boks. Izaberu dvojicu, i kažu im hajde sada, marišite se. I priča Nećko:

- Izaberu mene i Amira Hašimovog. Kontam ja, dobro je, znam Hašima, znam Amira. Znam da je Hašim fino vaspito dijete i da je mali miran ko bubica. Lako ću ja sa njim. I krenem ja, hooop, kad Amir mene šakom u nos. Jebemu, krenem ja opet, a mali me ponovo šakom u nos. I kažem ja njemu: Dragi, Amire pa jel te stid? Ja sam sa tvojim ocem u školu išo!

Nećko nije mogao znati da je Amir, još početkom devedesetih, bio član našeg Kluba boraca.

LIKOVNA UMJETNOST

Osim književnosti, Čivčije su iznjedrile i nekoliko nadasve uspješnih likovnih umjetnika koji dolaze iz familije Šehića. Jedan od prvih je svakako Mirsad Šehić. Akademiju likovnih umjetnosti i postdiplomski studij završio je u Sarajevu. Imao je više samostalnih izložbi još od 1977 godine i učestvovao je na velikom broju kolektivnih izložbi u zemlji i inostranstvu. Bavi se skulpturom, instalacijom, crtežom i drugim medijima. Dugogodišnji je profesor na Akademiji likovnih umjetnosti Sarajevo, smjer kiparstvo. U sferi likovne umjetonsti istakli se još i Almir Šehić te Lejla Šehić.

Almir Šehić-Baćko, rođen je 1980. u Doboju. Pedagoški akademiju smjer Likovna kultura završava 2003. u Mostaru, a Akademiju likovnih umjetnosti 2006. u Sarajevu. Diplomirani je akademski vajar. Do 1992. živio je u Čivčijama, a nakon toga u Kaknju, Zenici, Mostaru. Danas živi i radi u Travniku. Imao je niz samostalnih izložbi u zemlji i inostranstvu.

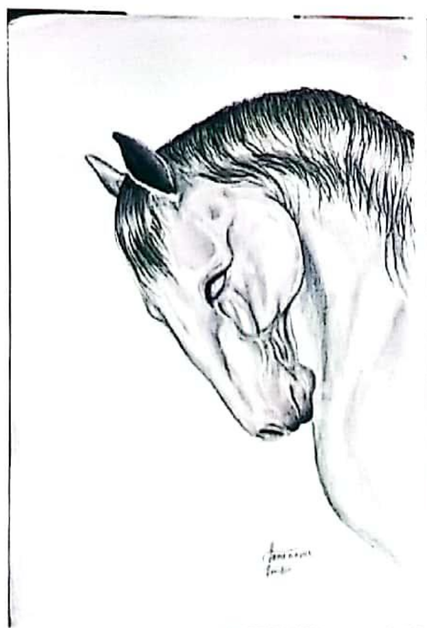

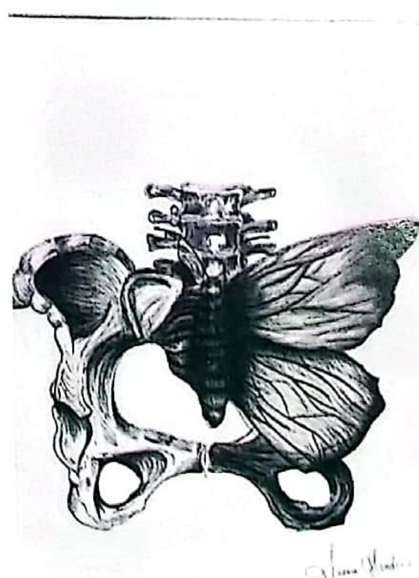
Lejla Šehić rođena je 1979. u Doboju. Pedagošku akademiju smjer likovno završava 2001. u Mostaru a potom i ALU u Sarajevu 2003., smjer slikarstvo. Do sada je imala niz uspješnih samostalnih izložbi širom BiH i Europe. Radi kao nastavnik likovne kulture u OŠ "Kulin-ban" Tešanjka. Sve troje su članovu ALUBiH.

MLADI TALENTI

Hanna Hamidović rođena 2007. godine u Doboju. Osnovnu školu "Milan Rakić" završila je u Kotorskom.Trenutno pohađa 1. razred Medicinske škole u Doboju. Od najranijeg djetinjstva pokazuje interes za crtanjem i slikanjem. Motivi koji preovladavaju u njenom likovnom izražaju su različiti: od pejzaža, mrtve prirode do njenih omiljenih motiva-slikanje konja. Tehnike koje koristi su različite, akril, olovka, akvarel. Njen dosadašnji opus predstavlja preko 50 radova različitih tehnika i motiva.

Radovi Hane Hamidović

Rad Almira Šehića

SPORT

Sve sportske aktivnosti u oviru MZ Čivčije mogu se svesti pod jedno ime: FK BRATSTVO

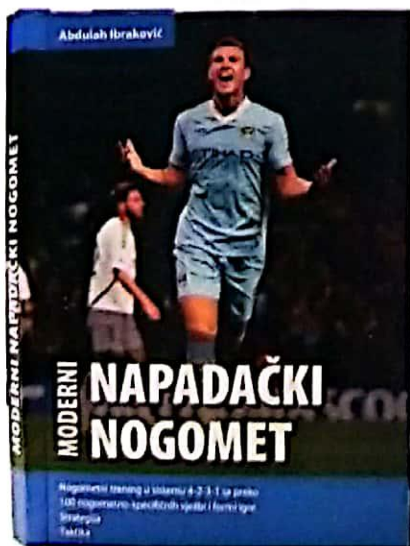
Bratstvo je, naime, naziv istoimenog fudbalskog kluba osnovanog 1974. godine. I kako to obično biva, inicijativom grupe entuzijasta od već prekaljenih fudbalera koji su nastupali za fudbalske klubove Budućnost Johovac, Borac Kotorsko te Željezničar Doboj, formira se FK Bratstvo Čivčije koje odmah, u prvoj godini svoga postojanja, bilježi vanserijske rezultate i ulazi u viši rang takmičenja.

Tokom svoga postojanja, FK Bratstvo takmičilo se na raznim nivoima fudbalskih liga dobojskog kraja: od opštinske preko zonske i međuopštinske, Čivčije su se za prestiž borile i sa mnogo jačim protivnicima poput Natrona iz Maglaja, Strolita iz Odžaka, Modriče itd. Bratstvo je iz svoga pogona iznjedrilo i nekoliko priznatih trenera i vanserijskih igrača koji su nastupali za mnogo jače klubove u okolini. Od trenera izdvojili bismo svakako Miloša Mišu Jeremića koji je svoje prvo trenersko iskustvo kalio u Bratstvu. Interesantno je da poslije Bratstva Jeremić vrlo uspješno vodio klubove Borac Jelah, Klokotnica. Ali od svih fudbalskih radnika vezanih za FK Bratstvo Čivčije bismo svakako izdvojili Abdulaha-Duleta Ibrakovića koji je napravio sjajnu fudbalsku, akademsku i trenersku karijeru. Kao igrač branio je boje Brtastva iz Čivčija, Sloge Doboj, Radničkog iz Lukavca, Gradine iz Srebrenika, VfB Friedrichshafen, FC Rätia Bludenz, a fudbalsku karijeru završio

Jedna od prvih postava FK Bratstvo: s lijeva na desno stoje: Izudin Dubravac-trener, Ekrem Šehić, Milenko Đuranović, Senad Ćelić, Hasib Šehić-Joja, Emin Ibraković-Miro, Muhamed Mujanović-Pajo, Fikret Ahmić, Eniz Ibraković, Refik Ahmić, (čuče) Hazim Hamidović, Fikret Herceg-Cvoja, Zare Ahmić, Budo Kovačević, Izet Ahmić, Mustafa Ahmić, Avdo Ćelić i Muhamed Memić-Čabro.

je u NK Osijek. Bio je trener Slobode iz Tuzle, Veleža iz Mostara, Čelika iz Zenice, FK Priština te bio sportski direktor FK Sarajevo. trenutno je trener austrijskog Kapfenberga. Abdulah Ibraković autor je i knjige *Moderni napadački nogomet,* jedinstvene u svijetu fudbala i sporta. O Abdulahovoj knjizi osvrt je dao i ponajbolji nogometaš iz BiH svih vremena Edin Džeko:

Napadač reprezentacije BiH govorio je o projektu koji je maksimalno podržao – knjizi "Moderni napadački nogomet", autora Abdulaha Ibrakovića. Napomenuo je kako će Građani, nakon eliminacije iz elitnog klupskog takmičenja, sve karte staviti na Premiership, jer žele dotaći vrh. Govorio je i o reprezentativnoj stvarnosti.

Koliko će, prema Vašem mišljenju, knjiga Abdulaha Ibrakovića "Moderni napadački nogomet" značiti za trenere u BiH?

Ekipe koje gaje napadački stil nogometa po običaju igraju

najatraktivnije. Drago mi je što je Abdulah Ibraković obradio ovu temu. Uvjeren sam da će pomenuto štivo poslužiti trenerima u našoj zemlji da se dodatno educiraju. Autor je objasnio šta sve treba imati jedan kompletan napadač i koliko je to važno za ekipu.

Želite reći da će bar donekle približiti sliku vrhunskog napadača budućnosti?

Svakako! Gospodin Ibraković je korak ispred svog vremena i očito je dobro upućen u tajne velikih trenera. Na izabranoj i opisanoj temi pozavidjeli bi mu mnogi svjetski stratezi.

Koliko će knjiga pomoći nogometašima, naročito iz BiH, da napreduju u karijeri?

Puno. Nadam se da će se mnogi prepoznati i da će iskoristiti objavljeno kako bi se pokušali isprofilirati kao vrhunski napadači. Međutim, najbitniji od svega je rad i samo rad, on je temelj uspjeha. Abdulah je naveo činjenice kako treba izgledati jedan moderan nogometaš u napadu i koliko on znači ekipi. No, važno je to primijeniti u praksi, a svaki dan je novo dokazivanje.

Detalj sa malonogometnog turnira na Bidinom polju

Od početka ste podržali ovaj projekt. Zašto?

Abdulah Ibraković je dokazani trener i čovjek, a opisuje stvari kroz koje sam ja već prošao. Ima moju podršku, jer mislim da radi veliku stvar, kako za sebe, tako i za mnoge trenere kojima će njegova knjiga pomoći. Također, pomoći će i budućim generacijama.

Početkom rata 1992. gasi se i fudbalski klub Bratstvo. Nakon povratka svojim domovima, Čivčijani nastoje održati tradiciju kluba kroz mali nogomet te prijateljske utakmice na velikom terenu. Ljeti ekipa iz Čivčija gotovo redovno gostuje u Šijama, Matuzićima, Makljenovcu, Kotorskom kao „sparing" ekipa timovima koji nastupaju u nekoj od liga u BiH. Organizuje se i memorijalni turnir pod nazivom „12. juli" koji zbog svoje profesionalne organizacije, fer i korektne igre i vrhunskog i pravednog suđenja te velikog broja atraktivnih ekipa koje učestvuju na turniru, postaje jedan od najprepoznatljivijih i najboljih malonogometnih turnira u bližoj okolini. Prvi turnir održan je 2001. na livadi nekadašnjeg stadiona Ada, a poslije toga nekoliko godina zaredom održavao se na livadi tzv. Bidinog polja. 2008. nakon mnogo napora gradi se sportski poligon koji postaje centar sportskog života sela.

Selo je oduvijek imalo i jake šahiste i šah je bio jako popularna igra u Čivčijama pa se često pred zadrugom, na jarku ili nekom drugom ćošetu mogli čuti kibiceri koji pomno prate neku jako važnu lokalnu partiju šaha. Osim toga, bilo je i šahista koji su učestvovali na različitim nivoima šahovskih takmičenja. Jedan od najboljih šahista u Čivčijama i dobojskoj regiji svakako je bio Hasib Hamidović-Džordž koji je osvajao medalje na više lokalnih i regionalnih takmičenja.

Osim fudbala, jako je bitno istaći i nekoliko pojedinaca koji su se pokazali uspješnim i u individualnim sportovima. Jedan od njih je svakako **Sulejman Suljić-Sule** koji je svojim rezultatima u karateu zadužio ne samo Čivčije, nego i BiH. Nastupajući kao član karate kluba Doboj-Istok Sulejman je ostvario sljedeće rezultate.

Suljić Sulejman dipl. inž. saobraćaja, majstor karate-a crni pojas 3. dan. Karate je počeo trenirati sa 7 godina u karate

klubu Doboj Istok, Klokotnica. Crni pojas je položio sa nepunih 16 godina. Od 2009. nastupa kao reprezentativac BiH u karate-u u disciplina kate. Od 2011-2020 godine bio je seniorski prvak države, odnosno 9 godina za redom. Nastupio je na desetinama zvaničnih međunarodnih takmičenja od toga bismo izdvojili Svjetsko prvenstvo u Austriji, Linc od 118 učesnika zauzeo plasman u top 40, Svjetsko prvenstvo u Španiji, Madrid od 125 učesnika zauzeo plasman u top 25, Evropsko prvenstvo u Francuskoj, Monpelje 9. mjesto, Evropsko prvenstvo Turska, Istanbul 5. mjesto, Evropsko prvenstvo Srbija, Novi sad 12. mjesto, Evropsko prvenstvo Kipar, Limasol 9. mjesto, Balkanska prvenstva u Hrvatskoj, Dubrovnik 9. mjesto, Srbija, Čačak 7. mjesto; Turska, Istanbul 9. mjesto, Turska, Kočaeli 5. mjesto; Srbija, Novi Sad 7. mjesto. Trenutno je Sulejman najuspješniji seniorski reprezentativac BiH od 1995-2022. godine u disciplini kate po svjetskom bodovnom rejtingu takmičara.

Sule na pobjedničkom postolju

juniori FK Bratstvo ženska i muška ekipa

Detalj sa Memorijalnog turnira "12. juli". Stoje: Mirudin Ibraković, Izudin Zudo Zečević, Muhidin Muto Ahmić, Amer Skols Aličić, čuče: Adnan Ćiro Ahmić, Hašim Mara Spahić, Rusmir Nerko Ahmić

VJERSKI ŽIVOT

Hasan ef. Mujanović sa ženom i sinom

Kako su Čivčije bile multinacionalno mjesto koje su u većini činili pripadnici pravoslavne i islamske vjeroispovijesti, možemo kazati da se vjerski život i odvijao na te dvije razine. Naselje Trnjačani čini uglavnom pravoslavno stanovništvo, a same Čivčije muslimansko. Džemat Čivčije činili su naselje Čivčije i Mala Bukovica.

Prvi hodža u Čivčijama bio je Mujanović Hasan, koji je 1935. na hodžaluk došao iz Sokola. Tako se porodica Mujanović naselila i izrodila mnogobrojne potomke u Čivčijama. Efendija Hasan, uz pomoć lokalnog stanovništva i džemata Čivčije-Mala Bukovica, inicira gradnju prve džamije u Čivčijama.

1.12. Vakuf džamije džemata Čivčije

Vakuf džamije džemata Čivčije je upisan u katastarske opštine, Čivčije Bukovačke i Mala Bukovica. U katastarskoj opštini Čivčije Bukovačke upisana je imovina u posjedovni list broj 80, i to. K.č broj 317, Bunar groblje, površine 3 188 m2, k.č broj 385 Luke džamija, površine 142 m2, dvorište 693 m2, k.č. broj 386 Luke Njiva, 2 klase površine 276 m2, i k.č. broj 387, Luke, njiva, 2 klase, površine 1182 m2.

Detalj ispred mejtefa u M.Bukovici

U katarskoj opštini Mala Bukovica, vakuf, imovina, je upisan u posjedovni list broj 96 i označena sa: k.č. broj 239, Bara, njiva 4 klase, površine 790 m2, k.č broj 240, Bare, dvorište mekteba, površine 175 m2, k.č. broj 240/1, mekteb, površine 55 m2, i k.č. broj 356 Groblje, mezarluci, površine 1 423 m2. Struktura vakufa džamije džemata Čivčije po potesu ili kulturi

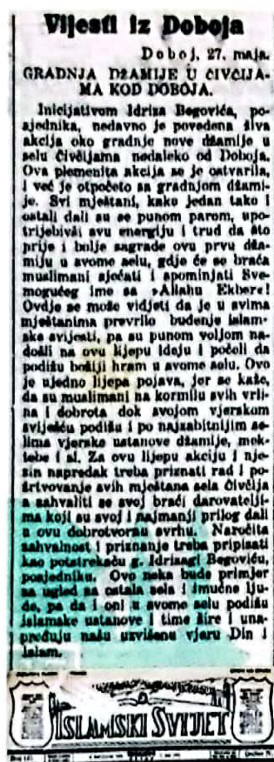

Ornament sa nišana sa starog mezarja

izgleda ovako:
- Groblje 4 610 m2,
- Njiva 2 248 m2
- Džamija 142 m2
- Dvorište džamije 693 m2m
- Mekteb Bukovica Mala 55 m2
- Dvorište mekteba Bukovica Mala 175 m2.
- Imamski stan 64 m

Staro mezarje u Begovićima

VIJESTI IZ DOBOJA

GRADNJA DŽAMIJE U ČIVČIJAMA KOD DOBOJA

Vijesti iz Doboja

Doboj, 27. maja.

GRADNJA DŽAMIJE U ČIVČIJAMA KOD DOBOJA.

Inicijativom Idriza Begovića, posjednika, nedavno je povedena živa akcija oko gradnje nove džamije u selu Čivčijama nedaleko od Doboja. Ova plemenita akcija se je ostvarila, i već je otpočeto sa gradnjom džamije. Svi mještani, kako jedan tako i ostali dali su se punom parom, upotrijebivši svu energiju i trud da što prije i bolje sagrade ovu prvu džamiju u svome selu, gdje će se braća muslimani sjećati i spominjati Svemogućeg ime sa »Allahu Ekber«! Ovdje se može vidjeti da je u svima mještanima prevrilo buđenje islamske svijesti, pa su punom voljom nadošli na ovu lijepu ideju i počeli da podižu božiji hram u svome selu. Ovo je ujedno lijepa pojava, jer se kaže, da su muslimani na kormilu svih vrlina i dobrota dok svojom vjerskom sviješću podižu i po najzabitnijim selima vjerske ustanove džamije, mektebe i sl. Za ovu lijepu akciju i njezin napredak treba priznati rad i požrtvovanje svih mještana sela Čivčija a zahvaliti se svoj braći darovateljima koji su svoj i najmanji prilog dali u ovu dobrotvornu svrhu. Naročita zahvalnost i priznanje treba pripisati kao potstrekaču g. Idrizagi Begoviću, posjedniku. Ovo neka bude primjer za ugled za ostala sela i imućne ljude, pa da i oni u svome selu podižu islamske ustanove i time šire i unapređuju našu uzvišenu vjeru Din i Islam.

ISLAMSKI SVIJET

Inicijativom Idriza Begovića, posjednika, nedavno je povedena živa akcija oko gradnje nove džamije u selu Čivčijama nedaleko od Doboja. Ova plemenita akcija se je ostvarila i već je otpočeto sa gradnjom džamije. Svi mještani, kako jedan tako i ostali, dali su se punom parom, upotrjebivši svu energiju i trud da što prije i bolje sagrade ovu prvu džamiju u svome selu, gdje će se braća muslimani sjećati i spominjati Svemogućeg ime sa "Allahu Ekber!" Ovdje se može vidjeti da je u svima mještanima prevrilo buđenje islamske svijesti pa su punom voljom nadošli na ovu lijepu ideju i počeli da podižu božiji hram u svome selu. Ovo je ujedno lijepa pojava, jer se kaže, da su muslimani na kormilu svih vrlina i dobrota dok svojom vjerskom svije šću podižu i po najzabitijim selima vjerske ustanove džamije, mektebe i sl. Za ovu lijepu akciju i njezin napredak treba rad i požrtvovanje svih mještana sela Čivčija, a zahvaliti se svoj braći darovateljima koji su svoj i najmanji prilog dali u ovu dobrotvornus vrhu. Naročita zahvalnost i priznanje treba pripisati kao potstrekaču g. Idrizagi Begoviću, posjedniku. Ovo neka bude primjer za ugled za ostala sela i imućne ljude pa da i oni u svome selu podižu islamske ustanove i time šire i unapređuju našu uzvišenu vjeru Din i Islam.[145]

AKTIVNOSTI DŽEMATA BUKOVIČKE ČIVČIJE

Ovaj džemat se nalazi na oko 8 km od Doboja i to nizvodno u pravcu prema Derventi. Put kroz naselje je asfaltiran i spojen sa magistralnim putem Doboj-Derventa. Po broju domaćinstava (200) džemat se može ubrojati u osrednje džemate, ali se po svojoj aktivnosti može ubrojati u red onih najaktivnijih. Šesnaestog septembra o.g. iskoristili smo priliku da u povratku sa hatma-dove u Modričkom Lugu, posjetimo i ovaj džemat.

Odmah po dolasku pred džamiju bili smo u prilici da vidimo kako je ona lijepo uređena, oko nje postavljena nova ograda itd. Pa smo krenuli po onoj izreci "ako želiš saznati kakav je džemat, pogledaj u kakvoj je situaciji džamija", da se dalje upoznamo sa džematom. Pitali smo našeg sagovornika Enesa Aljića kada je ova džamija ovako lijepo uređena te da li je građena iznova ili je adaptirana. On nam je rekao da je džamija temeljito adaptirana 1981. godine. Prilikom ove adaptacije samo su ostali zidovi od stare džamije, dok je munara,

145 Novine Islamski svijet broj 145. Sarajevo, petak, 7. juni 1935.

U obilasku džemata

AKTIVNOST DŽEMATA BUKOVIČKE ČIVČIJE

Ovaj džemat se nalazi na oko osam km. od Doboja i to nizvodno u pravcu prema Derventi. Put kroz naselje je asfaltiran i spojen je sa magistralnim putem Derventa – Doboj. Po broju domaćinstava (200) džemat se može ubrojati u osrednje džemate, ali se po svojoj aktivnosti može ubrojati u red onih najaktivnijih. Šesnaestog septembra o.g. iskoristili smo priliku da u povratku sa hatma-dove u Modričkom Lugu, posjetimo i ovaj džemat.

Odmah po dolasku pred džamiju bili smo u prilici da vidimo kako je ona lijepo uređena, oko nje postavljena nova ograda itd., pa smo krenuli, po onoj izreci »ako želiš saznati kakav je džemat pogledaj u kakvoj je situaciji džamija«, da se dalje upoznemo sa džematom. Pitali smo našeg sagovornika Enesa Aljića kada je ova džamija ovako lijepo uređena, te da li je građena iznova ili je adaptirana. On nam je rekao da je džamija temeljito adaptirana 1981. godine. Prilikom ove adaptacije samo su ostali zidovi od stare džamije, dok je munara, džamijski krov, mahfil itd. sve iznova sagrađeno. On nam je ujedno spomenuo nekoliko istaknutih džematlija koji su se posebno angažovali oko ove akcije. Reče nam da je on bio predsjednik Građevinskog odbora koji je izveo spomenute poslove, a da su, pored ostalih u tome poseban udio dali imam, Nezir ef. Bečić, Mujo Ahmić i Ekrem Ahmić. Svi poslovi izvedeni su dobrovoljnim prilozima u novcu i radu ovih džematlija, koji su svojim primjerom pokazali kako se treba brinuti za džamiju.

Džamija u Čivčijama je, kako smo rekli, izvan lijepo oblikovana. Ona je isto tako i u svom unutrašnjem dijelu i lijepa i dobro opremljena. Prostrta je lijepim tapisonima, ozvučena, a u njoj je također ugrađen ventilator. Na spratu se nalazi udobna učionica za vjersku pouku u kojoj smo primijetili nove klupe. Enes Aljić ističe da je džemat ove klupe dobio prošle godine od Odbora Islamske zajednice Doboj kao nagradu za uspješan rad. Svakako da je za ovu nagradu veoma zaslužan i imam džemata Nezir ef. Bečić, koji ovdje uspješno radi od 1962. godine. Kako smo saznali veoma je aktivan na svim poljima iz svog djelokruga — redovno i uspješno izvodi vjersku pouku, učestvuje u akcijama, obavlja sve namaske vaktove u džematu na koje redovito dolazi dobar broj džematlija.

Bila bi ovo moment-slika jednog aktivnog džemata, napravljena usput, koja svjedoči da se može dosta učiniti ako se radi složno i temeljito.

Salih Smajlović

Džamija u Bukovičkim Čivčijama

Preporod broj 20 — 15. oktobra 1984.

džamijski krov, mahfil itd. sve iznova sagrađeno. On nam je ujedno spomenuo nekoliko istaknutih džematlija koji su se posebno angažovali oko ove akcije. Reče nam da je on bio predsjednik Građevinskog odbora koji je izveo spomenute poslove, a da su, pored ostalih u tome poseban udio dali imam Nezir ef. Bečić, Mujo Ahmić i Ekrem Ahmić. Svi poslovi izvedeni su dobrovoljnim prilozima u novcu i radu ovih džematlija, koji su svojim primjerom pokazali kako se treba brinuti za džamiju. Džamija u Čivčijama je, kako smo rekli, izvana lijepo oblikovana. Ona je isto tako i u svom unutrašnjem dijelu i lijepa i dobro opremljena. Prostrta je lijepim tapisonima, ozvučena, a u njoj je također ugrađen ventilator. Na spratu se nalazi udobna učionica za vjersku pouku u kojoj smo primjetili nove klupe. Enes Aljić ističe da je džemat ove klupe dobio prošle godine od Odbora islamske zajednice Doboj kao nagradu za uspješan rad. Svakako da je za ovu nagradu zaslužan i imam džemata Nezir ef. Bečić koji ovdje uspješno radi od 1962. godine. Kako smo saznali veoma je aktivan na svim poljima iz svog djelokruga-redovno i uspješno vodi vjersku pouku, učestvuje u akcijama, obavlja sve namaske vaktove u džematu na koje redovito dolazi dobar broj džematlija. Bila bi ovo moment-slika jednog aktivnog džemata, napravljena usput, koja svjedoči da se može dosta učiniti ako se radi složno i temeljito.[146]

Nakon Hasan-efendije, u Čivčije dolazi novi imam iz Kotorskog, Nezir-efendija Bečić.

Nezir ef. je rođen 02.04.1935.g. u Kotorskom. Na imamsku službu u džemat Čivčije došao je 1962. godine. Tu je ostao sve do 1993.godine sa svojim džematlijama i nije ih htio napustiti, mada je imao priliku da izađe kada su svi protjerani i autobusima prevezeni u Turbe kod Travnika. Nakon što je uspio izaći iz Čivčija nastanio se u Zenici

146 Preporod broj 20, 15. oktobra 1984.

gdje je sa porodicom ostao do 1994. godine kada odlazi u Tešanj. Kratko vrijeme je radio u džematu Čifluku (Bukva) MIZ Tešanj, nakon čega se preseljava u džemat Alibegovci MIZ Doboj. U svoj matični džemat Čivčije vratio se 2002. godine gdje je, nakon što je penzionisan, nastavio honorarno raditi u imamskoj službi sve do 2018. godine. Bio je vrijedan i požrtvovan u svom imamskom poslu. Inicirao je izgradnju džamije u Alibegovcima kao i gradnju vakufske kuće u džematu Čivčije i renoviranje džamije koja je svečano otvorena 2004. godine. Bio je prijemčive naravi, vedrog osmijeha, spreman uvijek pomoći i nasavjetovati. Zbog svojih osobina bio je izuzetno omiljen kod naroda. Dobitnik je priznanja "Almir ef. Mešić" koje se dodjeljuje istaknutim pojedincima, institucijama i organizacijama za doprinos u širenju misije Islama, promociji islamskih vrijednosti i znanja kao i za razvoj i unapređenje rada Medžlisa IZ Doboj. Iza Nezir ef. ostali su supruga Hava, sin Haris-imam u džematu Grapska i kćerka Hidajeta-sudija u Općinskom sudu u Tešnju. Na ahiret je preselio u novembru 2020. [147]

INTERVJU EFENDIJE NEZIRA BEČIĆA ZA PREPOROD

Nezir-efendija sa 79 godina još uvijek obavlja sve obaveze imama u džematu Čivčije, MIZ Doboj. Osim u toku agresije, nikada nije želio angažman u drugom džematu. Ovaj manji džemat s nešto više od 1200 domaćinstava može angažirati mlađeg imama, ali njihov dogovor je nešto drugačiji.

"Džemat mi je kazao: Efendija, ti radi sve dok možeš". Radim honorarno, a penzionisan sam 2002. godine i nikada nisam promijenio džemat. Sa svojim džematom proživljavam lijepe trenutke, a preživjeli smo i strašne godine. Sjećam se kada je počela agresija... Na početku nismo napuštali svoje kuće, ali kada je, nakon godinu rata, jednog dana došla naredba da napustimo Čivčije, neki su došli do slobodne teritorije, a drugi su završili u logoru. Bio je to petak i pred samu džumu imao sam osjećaj da ne bih trebao uvoditi ljude u džamiju. Vratio sam se kući i javio telefonom džematlijama da taj

147 Preporod, 23. novembar 2020.

dan neće biti džume. Došao mi je pred džumu jedan penzionisani imam, koji je inače stalno kasnio na džumu. Ali taj dan je došao ranije. Kazao sam mu da se neće klanjati u džamiji na što je on rek'o: Kolega ti se kvartaš u Božije. Svejedno, ja nisam htio klanjati, a ubrzo se skupilo još nekoliko ljudi pa smo odlučili klanjati u mojoj kući. Bio sam na sunnetima kad su došli kamioni puni srpske vojske. Predvodio ih je Predrag zvani Predo. Vidio sam da idu prema džamiji i izađem da im dam ključ, da ne razvaljuju vrata. Sad razmišljam koliko sam bio naivan... Dao sam ključ jednom vojniku, a on ga je šutnuo nogom. Otjerao me je kući psujući mi Boga. Čim sam došao do vrata čuo sam detonaciju. Kroz prozor sam vidio da nema munare. Jedan dio je pao na džamiju, a drugi na zemlju. Kad smo se vratili u Čivčije poslije rata, sva je džamija bila zarasla. Na tavanu je bila ševarika. Najvjerovatnije je džamija služila kao štala. Istog trena kad je srušena munara, naređeno nam je da se okupimo i napustimo Doboj", ispričao nam je Nezir-ef. Događaj u Čivčijama kojeg će mještani zauvijek pamtiti

Bošnjak kao kurban

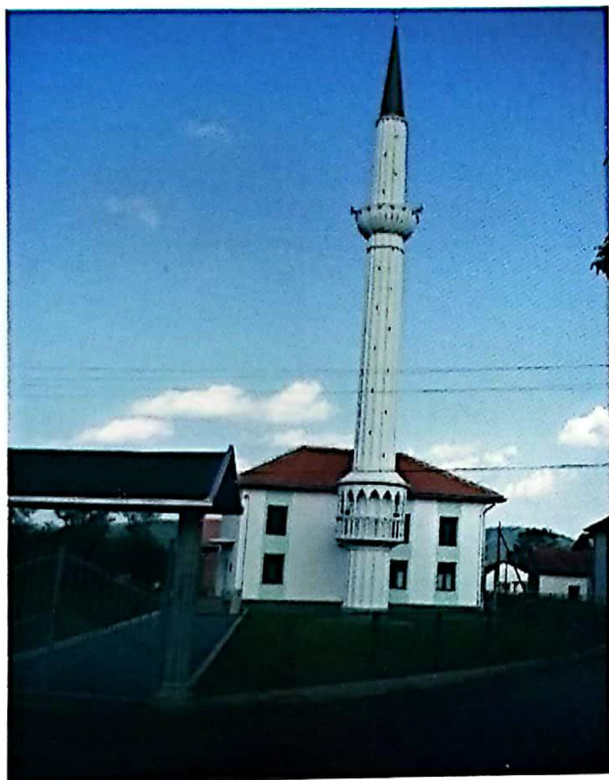
"Tokom agresije bilo je ubijanja u Čivčijama. Najgore je bilo nekim ženama, naročito djevojčicama koje su odvedene na silovanje. Ubili su mi džematliju Hamidovića uoči Kurban-bajrama. Kazali su: Neko večeras-sutra mora biti kurban. Ženu Nuru su ubili i bacili u Bosnu. Javili su nam iz Modriče da su je našli. Komšiju Bajru sam našao u štali. Nisu mi dali da ga ogasulim i pokopam, već sam morao da ga ukopam u avliju..." kazao je Nezir-efendija. Njegovu priču na trenutak su prekinule suze. "To je prvi put da sam sa ženama morao kopati kabur." Nezir-efendija je poznat kao imam koji je platio srpskim vojnicima da puste njegove džematlije. Prilikom napuštanja Doboja, Bošnjaci su morali dati stotinu maraka srpskim vojnicima za svakog člana porodice. "Kada su mi naredili da izvadim sve iz džepova, izvadio sam kutiju cigara. Zapalio sam cigaru, iako nisam pušio. Pustili su me. Nisu znali da su u kutiji, umjesto cigara, bile pare. Imao sam ponuda od četnika da napustim džemat prije, ali nisam htio. Prvi put nisam pustio ni sina da ide, ali drugi put sam ga poslao. Bilo mi je teško kad sam ga morao sakriti u haubu auta da pređe na slobodnu teritoriju. Ja nikada nisam ni pomislio da mogu napustiti džemat. U jednom selu dvije učenice su večerale i pitale: Ima li naš efendija šta jesti? Kad su takvi ljudi, kako ih napustiti. Ne bih sebi to halalio. Nije lijepo čuti da je bilo imama koji su pobjegli čak iz mjesta odakle nije trebalo bježati. Hvala Bogu kad sam ostao. Kajao bih se dok sam živ da sam drukčije uradio. Čivčijani su ko moji sinovi. Oni su moja braća."

Nakon napuštanja domova 1993. godine, neki Čivčijani su se nastanili u Travniku, a nakon toga u Kakanju. O životu u izbjeglištvu Nezir-efendija priča kroz suze.

"Najteže je bilo što sam morao stajati u redu da bih dobio milistinju. Poslije sam radio u Alibegovcima kod Tešnja, a 2002. vratio sam se ovdje. Na početku nisam mogao stanovati u svojoj kući jer je živio neki Srbin. Morao sam pronaći drugi smještaj, useliti sa pa tek onda ući u svoju kuću. Kad je napuštao kuću sve je počupao iz kuće. Neke Srbe srećemo u prodavnici,

pozdravimo se, a neke nikada ne viđamo. Skoro su otvarali crkvu, nisu me zvali. Preko puta mene je živio pop. Nismo se nikada razgovarali. Kada bih krenuo u džamiju, on bi odvrnuo kasetofon u garaži.

Časak za efendiju

Nezir-efendija je učestvovao u izgradnji i obnovi džamija u Alibegovcima, u svom džematu kao i na drugim mjestima. Njegov moto je da čovjek treba stalno biti aktivan. Inače radio je i kao zidar. "Kada sam došao prije rata, ovo je bio mali džemat. Nisam htio da ljudi kažu kako je hodža lijen. Lahko je staviti kravatu i piti kahvu po kućama. Ja sam pravio kuće ljudima. Radio sam i na veresiju. Nisam dao da njihova kuća i žena oskudijeva, pa su plaćali kad stignu." Poredeći vrijeme i mogućnosti imama nekada i sada Nezir-efendija je poručio: "U onakvom vremenu nek niko ne živi. Imami su morali klanjati sami dženaze nekim ljudima, jer njihovi sinovi, članovi Komunističke partije, nisu htjeli da se zna da imaju ikakve veze sa vjerom. Neki plaču za Titom, ma crna zemlja mu kosti...Pričao mi je babo kako je jednoga dana krenuo da skuplja po kućama priloge, jer hodža iz Kotorskog nije imao šta jesti. Išao je od kuće do kuće, a neki ljudi su davali sepet žita, ali ćaske. To je ono neuspjelo žito koje je domaćin odvojio za goveda. To je bilo za efendiju. Efendija je putovao skelom, točkom i kilometrima pješice da dođe ne dženazu. Hvala Bogu pa je to vrijeme prošlo. Sada su druge mogućnosti. Ono što bih rekao madim imamima jeste ono što bih rekao i sebi: raditi s mladima i djecom! Imaju i mladi imami problema s dolaskom djece na mektebsku pouku. Roditelji ne šalju djecu u mekteb. Imaju slobodu da šalju djecu. Prije se nije smjelo ići u džamiju. Ima ljudi koji nisu nikada slali djecu zbog Partije, a sada roditelji nisu u partiji pa ih opet ne šalju". Naš razgovor Nezir-efendija završio je svojim kratkim komentarom o dnevno-političkoj situaciji. "Kupujem dosta štampe, i novine i magazine. Volio bih kada bi naši političari i Islamska zajednica obilježili sve grobnice kao ovu Tomašicu. Da se pohvataju svi zločinci koji su to uradili. Čitam u jednom kaburu pored Bošnjaka zakopali i njegovog psa. To je strašno." Od glavnog imama MIZ Doboj Bajro-ef. Džafića dobili smo informaciju da je Nezir-efendija jedan od vrjednijih imama. Ove godine dobio je i nagradu koja se dijelikla povodom obilježavanja 20 godine muftiluka Zeničkog.[148]

---

148 Preporod, broj 23, 1.12. 2013. str 19.

ISLAMSKA ZAJEDNICA
U BOSNI I HERCEGOVINI
MEDŽLIS ISLAMSKE ZAJEDNICE DOBOJ

Imam Izet ef. Čišić

Džemat
Bukovačke Čivčije

Prva generacija svršenika hatme

Amila Ahmić

Amra Ahmić

Anida Ahmić

Hanna Hamidović

Samira Ibraković

Nakon smrti efendije Bečića, u Čivčijama se za kratko vrijeme mijenja nekoliko imama (Mehmed Omerović, Izet ef. Čišić), a trenutno poziciju imama obnaša Aldin Hadžić iz Grapske.

OBNOVA I PROKLANJAVANJE DŽAMIJE 15.8.2004.

Svečano proklanjavanje obnovljene džamije u Čivčijama bilo je 15.08.2004. Tog dana Čivčije je pohodilo nekoliko hiljada hodočasnika koji su došli da pristustvuju ovom svečanom činu. Treba istaći da se nakon povratka prvih džematlija u Čivčije formira Građevinski odbor koji odmah počinje sa čišćenjem prostora i sakupljanjem financijskih sredstava za obnovu džamije. Za predsjednika Građevinskog odbora izabran je Hasan Herceg, a u odboru su još bili Idriz Begović, Hasib Ahmić, Refik Ahmić

te Nezir ef. Bečić. Postojala je moralna podrška iz opštine Doboj za obnovu džamije, a Vlada RS-a na čelu sa Draganom Mikerevićem pomogla je izgradnju džamije sa 5000 KM. Za obnovu džamije skupljeno je ukupno 80 000 KM, a utrošeno je 83 000 KM. Osim izgradnje džamije, izgrađena je kuća za imama i gasulhana. 80% poslova oko izgradnje obavljeno je samostalno sa domaćom radnom snagom na dobrovoljnoj bazi. Najveći darovatelj u izgradnji džamije bio je Herceg Fehim Femo koji je darovao 10 metara munare.

Svečanom činu proklanjavanja džamije prisustvovali su i visoki zvaničnici IZ BiH muftija travnički mr. Nusret ef. Abdibegović, muftija zenički mr. Ejub ef. Dautović,

Milan Vuković župnik srca Isusova iz Doboja, Bajro ef. Džafić imam dobojski.

OTVORENJU DŽAMIJE U ČIVČIJAMA PRISUSTVOVAO I PREMIJER MIKEREVIĆ

Nakon 12 godina klanjan podne-namaz u novom objektu

Otvorenju džamije u Čivčijama prisustvovao i premijer Mikerević

Ekstremisti staru džamiju porušili 12. juna 1992. godine

Deset hiljada vjernika prisustvovalo svečanosti

Pred deset hiljada vjernika iz svih krajeva BiH i inostranstva, u prisustvu najviših dostojanstvenika IZ u BiH, jučer je u Bukovičkim Čivčijama kod Doboja otvorena novosagrađena džamija.

Spontani povratak

Džamiju su otvorili Fehim Herceg, koji je finansirao gradnju deset metara munare i Nezir ef. Bečić, nakon čega je klanjan podne-namaz. U to vrijeme stigao je i premijer RS Dragan Mikerević koji se pozdravljao sa komšijama te im čestitao gradnju džamije za koju je Vlda RS-a izdvojila pet hiljada KM. Vlada RS je i za asfaltiranje pet kilometara puteva u Čivčijama obezbijedila sredstva. Kako je kazao predsjednik Građevinskog odbora, Hasan Herceg, srpski ekstremisti su staru džamiju porušili 12. Juna 1992. godine na drugi dan Bajrama; oko 300 stotine ljudi odvedeno je u logore, a žene i djeca su protjerani godinu kasnije. Gradnja džamije sa munarom visokom 32 metra, počela je prije dvije godine.

Nadahnuti govori.

- *Danas smo sretni, jer smo sa malo sredstava, uglavnom od naših džematlija i naših ljudi koji žive u drugim zemljama izgradili džamiju. Pored džamije, gradimo i kuću za našeg vrijednog imama Nezira ef. Bečića koji 40 godina radi u našem džematu. Sa nama je bio i u izbjeglištvu, sa nama je obnovio i džamiju-kazao je Herceg. Nadahnuto je govorio i travnički muftija Nusref ef. Abdibegović, izaslanik reisu-l-uleme Mustafe ef. Cerića.*
- *Drago mi je da su se ovdje istovremeno gradile i obnavljale kuće i gradila džamija. Na svijetu postoje dobri i zli ljudi. Prvi grade, drugi ruše. Pozivam Srbe da više ne ruše džamije, Bog je u Bosni stvorio i Srbe i Bošnjake i Hrvate, i svi treba da žive- rekao je ef. Avdibegović.*[149]

149 Dnevni avaz, 16. august 2004. str 4.

ZAPISI IZ MALE BUKOVICE

DŽEHVA

U mislima mi je jedna zelena avlija i u njoj sa desne strane kalemljena jabuka, stara, raskošna, sa crvenim kiselim plodovima. Postoji i sada. I tako, kroz sjećanja koja odzvanjaju u meni dobrih tridesetak godina prosijava njen lik. Džehva. Njeno ime zapravo znači-dragulj. To je i bila. Ono što prvo vidim su njene plave oči. Jasne, vesele, nasmijane. Ja sam u njima uvijek vidjela radost, životnu mudrost, snalažljivost naših nana i beskrajnu ljubav prema djeci. Od Džehve smo nosili mlijeko svaki drugi dan. U tu misiju kretala sam na svom smeđem biciklu „Violeta". O guvernal okačen crveni ceker od skaja, u njemu dvije staklene flaše i između karton da se ne polupaju. To su bile mjere sigurnosti i na to se nije smjelo zaboraviti. Sjednem na bicikl, imitiram paljenje motora i jurnem uz makadamski put. Okuka nizbrdo, hvatanje zaleta pa sve do mejtefa. Taj put pratio je seoski potok sa malim betonskim, ponegdje mahovinom prekrivenim ćuprijama i onda skrenem desno kod mejtefa u Kadrića-sokak. Prođem kroz kapiju sa otesanim vrljikama i jabuka zanjiše svoju krošnju kao šapat koji ti kaže: Slušaj i zapamti ovaj vjetar koji me njiše, koji pjeva i kojeg ćeš se još dugo, dugo sjećati. Prođi, Džehva te čeka.

Prislonim biciklo uz zid, zakoračim preko dvije stepenice i pokucam: Džehvo, ja došla po mlijeko. Tad začujem korake i ona izlazi. Na karakterističan način vezivala je oko glave bijelu šamiju sa cvjetnim dezenom. Nosi dvije flaše mlijeka, mijenjamo ih sa onim praznim, između karton i onda ona kaže: Čekaj!

Iznosi zamotuljak bijelog papira, to je posebno za mene pripremila pa zamalo zaboravi da mi iznese. U zamotuljku je bila velika roza kocka rahatlokuma od ruže ili pregršt kokica prelivenih čokoladom. Osmijeh joj nije silazio sa lica. Jedino je plava dubina tih očiju odavala veliko strpljenje i nesalomivi duh jedne hanume koju nikakve nedaće neće pokoriti i ukrasti joj životnu radost. Ona to ne da, za inat svemu! Džehva-dragulj mog djetinjstva.

KULTURNO-UMJETNIČKO DRUŠTVO „BRATSTVO I JEDINSTVO“ BUKOVICA MALA

Selo Bukovica Mala smješteno je na petom kilometru od grada Doboja na putnom pravcu Doboj-Bosanski Brod. Još 1967. godine Aktiv Saveza omladine suočava se sa problemom prostorija za održavanje sastanaka i ostalih aktivnosti u ovom selu. Pri aktivu su postojale Folklorna i Dramska sekcija i još neke manje aktivne koje nisu do tada objedinjene u društvo. Folklorna sekcija nastupala je po okolnim selima. U ovim začecima i pokušajima treba istaknuti volju i entuzijazam nekih članova Aktiva, a to su bili: Rifat Begović, Fikret Begović, Savka Mišić, Petar Mišurić, Lazo Petrović i Marko Janković. Sve do osamdesetih godina bilo je prekida u radu. U martu 1983. godine na inicijativu društveno-političkih organizacija koje rade na području Mjesne zajednice Bukovica Mala održana je Osnivačka skupština na kojoj je osnovano KUD „Bratstvo i jedinstvo“. Tada je usvojen i Statut društva. Za predsjednika društva izabran je Ostoja Petrović, a za predsjednika Izvršnog odbora Milan Mišić. Rad društva odvijao se u prostorijama stare osnovne škole. Iste godine Društvo je učestvovalo na manifestaciji „Vezak vezem,

Hamidovići iz Male Bukovice

pjesmu pjevam" u Kožuhama. U septembru 1985. godine Društvo je učestvovalo na smotri pod nazivom „Mladost u izvornoj pjesmi i svirci Brijesnica Velika 85". U kategoriji za najbolje izvođenje pjesme KUD „Bratstvo i jedinstvo" je osvojilo treće mjesto pjesmom „Svu noć predo na jedno vreteno" u izvođenju bračnog para Vukašina i Ljubice Jovanović. Društvo je 1988. godine nastupilo i na Stadionu sportskih igara u Doboju u okviru „Aprilskog kulturnog mozaika".[150]

MALA BUKOVICA

Moje selo zove se Mala Bukovica. Ono je smješteno sjeverno od Doboja na udaljenosti od oko 7 kilometara. Istočnom stranom prolazi cesta i željeznička uzana pruga koja povezuje Bosanski Brod i Doboj. Ova pruga uzanog kolosijeka do izgradnje omladinske pruge Šamac—Sarajevo bila je glavna pruga u Bosni i Hercegovini. 1951. godine kroz moje selo izgrađena je i pruga Doboj—Banjaluka, a u neposrednoj blizini škole sagrađena je i željeznička stanica Nova Rudanka. U blizini željezničke stanice nalazi se osnovna škola "Radoje Tomanić" koja je izgrađena, prema pričanju mojih roditelja, još 1937. godine, ali je u toku rata bila zapaljena. Ova škola ponovo je obnovljena 1946. godine i primila prve učenike. Kroz moje selo protiče rijeka Rudanka, a u neposrednoj blizini i rijeka Bosna. Uz samu rijeku Rudanku kod naše škole sagrađen je divan ribnjak, tako da sada u ribnjaku imamo raznih vrsta ribe koja se gaji i povremeno prodaje. Ovaj ribnjak treba da postane izletište naših Dobojlija, a pogotovu kada bude dovršen osfaltni put koji se gradi od Doboja prema Bosanskom Brodu.

Stanovništvo u mome selu bavi se poljoprivredom i postiže vidne rezultate, jer rade u kooperaciji sa zadrugom u Doboju koja im pruža veliku pomoć. Isto tako i stočarstvo je dosta razvijeno, gdje se dobre krave koje daju dosta mlijeka i dobru telad.

U selu imamo električno svjetlo, tako da skoro svaka kuća ima radio-aparat, a ima dosta i televizora. Imamo prodavnicu, pekaru, poštu i još drugih komunalnih objekata. U školi imamo đački televizor koji smo kupili za novac koji smo zaradili na ubiranju krompira i branju kukuruza kod zemljoradničke zadruge u Rudanci.[151]

Duško Gostić, učenik, OŠ "Rodoje Tomanić", Rudanka

150 Tekst je ustupila Azra Begović iz svog diplomskog rada na Muzičkoj akademiji u Sarajevu 2002. godine na temu "Muzička aktivnost Kulturno-umjetničkih društava u Doboju i okolini-dokumentarna građa", mentor vanr. prof. dr. Čavlović Ivan

151 Glas komuna, 08.02.1967 br. 420 str. 10

LJUDI, ŽIVOT, OBIČAJI

S lijeva na desno stoje Omerčić Ibro, Huskic Džafer, Ćerima sa Dilberom, Huskić Hajrudin, Memić Alija, Hedija i Tilfa, djeca: Bećir, Ismet,... Arif i Fatima Huskić...

Čivčije su selo zbijenog, ušorenog tipa. Svojim izgledom, načinom gradnje i običajima skoro da podsjećaju na neko slavonsko selo. Širok drum koji prolazi kroz selo, opasan je sa obje strane nizovima kuća, koje su gotovo jedna uz drugu te se čini da se veoma lako možete kretati ako biste se recimo, usudili da hodate krovovima: sa krova na krov i eto vas sa vrha do kraja sela. A vrh sela su uvijek bili Begovići, a kraj Hamidovići. Početak i kraj uvijek su se mjerili smjerom rijeke Bosne. Pa su tako Begovići uvijek gore, a Hamidovići dole, što je kasnije, u dječijim igrama, dovelo do podjele na gornje i donje (Gornju Mahalu i Donju Mahalu). Ali nije odvajkada selo bilo uz drum. U ranijem periodu, kuće su bile iz rijeku Bosnu, 500-1000 metara udaljene od glavnog

druma. Ali ćudljiva priroda rijeke Bosne i stalne poplave, potjerale su stanovništvo dalje od obale ka glavnom drumu.

Osim toga, u ranijem periodu kada je poljoprivreda bila glavna zanimacija lokalnog stanovnišva, kuće su građene na principu *salaša*: kuća je bila do ceste, opasana ili zidom ili visokom tarabom sa velikim ulazom za konjsku zapregu. U donjem dijelu dvorišta nalazila bi se štala za goveda i konje, ambari za sijeno, koševi za žito te nadstrešnica za zapregu, plugove i ostala poljoprivredne alatke. Kuće su građene u bosanskom stilu, prizemnice ili jednokatnice sa krovom u četiri vode. Kuće bi se krečile u bijelo te su pored sive ceste i zelenih jaraka izgledale zaista impresivno. Jednokanice bi obično imale sprat koji se zvao čardak i na koji bi se penjalo drvenim stepenicama-basamacima. Poslije 2. svjetskog rata i modernizacijom, napušta se stil gradnje salaša i starih bosanskih kuća, te u selu niču nove kuće sa krovom u *dvije vode*, sa otvorenim dvorištima i cvjetnjacima ispred kuća. Mještani su bili prisni i svako jutro odlazilo se nekom na kafu, večernja prela bila su gotovo redovna i u jednom trenutku činilo se da selo živi životom koji je bio gotovo idiličan. U komšiluku si uvijek, u svako doba mogao uzajmiti zasuk kafe, frtalj ulja ili koju kocku šećera dok se ne ode u *podmjeru*. Osim tradicionalne gradnje, mijenjao se i sam stil života, običaji i stil oblačenja. U ranijem periodu preovladavala je tradiconalna nošnja-žene su pretežno nosile dimije, kerane jeleke i šamije, dok su muški uglavnom bili obučeni u odijela. Često su muški na glavama nosili fesove koji *izumiru* još šezdesetih godina prošloga stoljeća te fesove mijenjaju šeširi i francuzice. Omladina još u sedamdesetim napušta tradicionalne stilove oblačenja te od tog perioda preovladava tipična odjeća za omladinu tog doba: farmerke, majice, kratke suknje. Život se mijenjao iz godine u godinu kako u svijetu, državi, tako i u Čivčijama.

Muški su, ako nisu bili poljoprivrednici, radili u mnogobrojnim državnim firmama, dok su žene uglavnom bile domaćice: brinule se o kući, djeci, a često i o imanju. I privređivale. Ručnim radovima, domaćim proizvodima od kravljeg mlijeka, baščovanstvom... Tako se gotovo uvijek na trpezi moglo naći domaćeg masla, mladog, suhog i masnog sira, svježeg kajmaka, najsočnijih paprika, patlidžana, krastavaca.

O životu ljudi u Čivčijama tokom 18. i 19. vijeka malo se zna. Ali sasvim je sigurno da se život nije razlikovao od drugih života i običaja na čiflucima širom BiH. Kako se struktura stanovništva stalno mijenjala jer su se jedni doseljavali, drugi odseljavali,

značajan je jedan fragment iz osamnaestog vijeka o braći Nukičić iz Čivčija u romanu *Blago blagoslova* K. Ljevakovića. Riječ je o događaju sa svadbe u Trepču.

Puni su čardaci i odaje. Ljudi u sobama posjedali. Oko sofre i bijela sofraluka zaredali. Uveliko su se gozbali i smijali. Na licima svakog pijerska je sreća zasijala. Kad li iznenada, neki naoružani ljudi, dvojica ih. Odnekuda pred kuću hrupiše i traže gazdu. Neki ih prepoznaše. "Neće valjat"-vele-"došli su na ucjenu." Brzo se pročulo da su došli Suljo u Omer Nukičić iz Čivčija, veliki razbojnici i junaci, te se ljudi uplašiše i žene plakati počeše. Ali Šaran, iskusni i ugledni domaćin, sve je u pijerskom veselju motrio i nadgledao i kao da ih je očekivao. Čim je sa prozora svojih čardaka ugledao dvojicu pridošlica-po zlu znanih, s puškama o ramenu, smireno sa dvojicom naoružanih komšija ishodi i usput sve smiruje:"Ne bojte se ništa, došli jer su čuli za pjer, te za trku i za nišan." Ali potiho Šaran se sa njima nagodio, ma njihovu im samo taksu dao, da ne zameću kavgu i da pijer ne razgone. Ne htjedoše ostati ni na ručku, ni na trkama ni na nišanu., bajagi žure, a u stvari, to je bila muslimanska eškija, odmetnici koji se ni džandara nisu bojali.

Tako, eto, nehotice, doznasmo da su najranije znani i najpoznatiji utjerivači dugova u tešanjsko-dobojskom kraju bili iz Čivčija.

ZANATSTVO

U periodu do drugog svjetskog rata zanatstvo nije bilo razvijeno iz prostog razloga: ovo je bio poljoprivredni kraj. Ali zanatlija nije manjkalo, kako u starijoj prošlosti, tako i u onoj skorijoj. Poznato je da je u periodu poslije Drugog svjetskog rata Dedo Begović bio lokalni zubar. Naime, ukoliko bi nekoga zabolio zub i bila je potrebna intervencija zubara za vađenje, na scenu bi stupao Dedo i običnim, armiračkim kliještima vadio zube. Dedo je tako, ni kriv ni dužan, od zapaženog poljoprivrednika bio i valjan zubar. Kako je u selu bilo mnogo konja i koristila se konjska zaprega što u vuči, što u oranju, značajno mjesto u lokalnom zanatstvu zauzimala je i kovačnica Kasima Zečevića. Smještena u samom srcu sela, pod lipama, Kasimova kovačnica je do '92 druge vjerno opsluživala potrebe lokalnog stanovništva. Nakon drugog svjetskog rata raste svijest o obrazovanju te većina stanovništva počinje srednjoškolsko školovanje u Doboju pa se

Mina Šehić za tkalačkim stanom

javljaju zanatlije svih profila: zidari, tesari, vodoinstalateri, izolateri, stolari, šoferi itd. Većina tih zanatlija posao su našli u dobojskim firmama Radnik, Trudbenik, Razvitak, Bosanka... a potrebno je istaći da je tokom sedamdesetih jedan od glavnih vodoinstalatera na dobojskom području, sa privatnom radnjom u Starom Gradu, bio Omer (Mujkić) Ahmić iz Čivčija. Osim toga velik broj žena bavio se tkanjem ponjava i štrikanjem odjevnih predmeta.

KORZO

Ljeta su sigurno ostala svima u sjećanju jer ljeta s u Čivčijama bila čarobna. Kako su Čivčije svi voljeli, tako bi ljetom, omladina iz svih krajeva bivše nam države, a bogami, malo i šire, iz Europe i svijeta, pohodili Čivčije. Bez obzira na prirodu sela (orjentiranost ka poljoprivredi), sve te *bogom dane aktivnosti* ljudi bi ostavljali zbog jedne stvari - korzoa. Korzo se, naime, podrazumijevao. Ljeta su u Čivčijama bila duga i topla. Korzo nikada ne bi počinjao prije sedam sati uvečer. A onda bi se iz svih sokaka, mahala i kuća na glavnu ulicu izlazili momci i djevojke obučeni po posljednjoj modi, porodični ljudi, djeca i penzioneri. I svi kao da su sa velikom željom dočekali korzo. A korzo bi obično bila dionica ceste od mosta do Begovića. I kako što to veli Balašević u svojoj čuvenoj pjesmi Korzo

- *Šta ste radili na korzou?*
- *Išli smo.*
- *Kuda ste išli?*
- *Do mosta, pa onda skroz nazad, do Begovića....*

Ima, naravno, u tom marširanju i neke kilometraže (barem kilometar i po), a osim tabananja, mnogima su na tom korzou ostale najljepše uspomene: i dan-danas po raznim društvenim mrežama možete čuti komentare onih koji su živjeli u drugim gradovima i mjestima van Čivčija, a koji su imali tu sreću da barem jedno ljeto provedu u Čivčijama kao naglašavaju: *nikada nismo imali ljepše djetinjstvo nego tih godina, kada smo korzirali po Čivčijama i kada je život cvjetao u svoj svojoj ljepoti.*

Kako slika „govori hiljadu riječi" donosimo kolaž slika sa čivčinskog korzo-a kako bismo bar na tren, još jednom uronuli u sjećanje na te divne ljetnje dane.

1971. stoje: Begović Mime, Hasib Šehić Joja, Muharem Avdić Džef, Eniz Ibraković, Fiđo Ahmić Čuče: dječak (nepoznat), Salih Hamidović, Himzo Šehić i Bajro Aljić

Hazim Hamidović, Senad Ćelić, Fikret Ahmić

S lijeva na desno: Safet Ahmić, Bajro Aljić, Ekrem Ahmić, Salih Hamidović

1972-1973 Stoje: Mačka Ibraković, Salih Hamidović, Ševal Hajrić, Aziz Điđo Ahmić, NN, Ekrem Šehić Čuče: Nezir-Božo Šehić, Hasib Hamidović-Džordž, Feriz-Fiđo Ahmić, Redžo Ibraković, Nijaz Memić Dele Leže: Ramiz Hamidović, Sejfudin-Fudo Ibraković

1974. Stoje: Ekrem Šehić, Fikret Herceg Cvoja, Salih Hamidović, Ševal Hajrić, Zutko Memić Čuče: Nijaz Memić Dele, Kasim Mujanović Kaćo, Mešin Begunić

Hatka Bešić, Hasib Šehić Joja, Hana Mujanović

Stoje s lijeva na desno: NN, Mešin Begunić; u sredini: Nezir-Božo Šehić, Šaban Ibraković, Ramiz Ahmić Žilet; donji red: Redžo Ibraković

Stoje od 3. s lijeva: Hasib Ahmić Kuvajt, Meho Ahmić, Hasan Ahmić
Čuče: Hadžija Hamidović, Agan Hamidović

S lijeva na desno: Sejfudin Fudo Ibraković, Meho Ahmić, Rukija Kija Begović, Rifat Mara Spahić

NA SOKAKU

Tanka je granica između korzo-a i *na sokaku*, jer su se oba događaja odvijala paralelno. Ipak, korzo je bio više rezervisan za omladinu, a onima u ocvalim godinama ostala je opcija – na sokaku. Iako je teško objasniti mješavinu mentaliteta koji su obitavali u Čivčijama, svi su voljeli jednu stvar - izaći na sokak. Izaći na sokak podrazumjevalo je da se negdje na početku nekog sokaka uz glavnu cestu nalazi drevna klupa na koju se za vrijeme korzo-a izlazilo da se protabire domaće i svjetske teme, ispuši cigareta, vidi nešto svijeta ili jednostavno udahne svjež zrak. U neko doba, početkom devedesetih, sva izlaženja na sokak dobijala su tada još uvijek afirmirajući, a u godinama poslije, degradirajući naziv Yutel.

Sokak koji je bio možda i najvažniji sa svojim kvalitetom, a bogami i kvanitetom

svakako je Šahin sokak koji je imao najzanimljivije ljude i gdje je uvijek bilo veselo sa mnogo smijeha

NA JARKU

Omladina na jarku sluša muziku: Mustafa Ibraković, Zehro Spahić, Sabahudin-Sabo Šehić

Čivčije su selo sa dugogodišnjom historijom. Ali u toj historiji, ako bismo brojali ono čega nama u Čivčijama to je - kafana. I zaista, Čivčijani su bili operisani od kafane. Nije da kafana nije bilo. U godinama koje su nagovještavale da možda i možemo biti zemlja u kojoj je sreća moguća, početkom devedesetih godina dvadesetog vijeka, u Čivčijama se otvaraju prve kafane ili popularno zvani kafići. Tako je prvo otvorena kafana *Blizanci*, zatim *Kiss*, a potom *Ada* i *Trinita*. No povijest kafana nije trajala dugo tek nepune dvije godine od 90-te do aprila 92. Povratkom u Čivčije u periodu od 2001-2005. u Čivčijama pokušavaju da rade kafane *Trinita*, zatim kafe-slastičarna *Sport*, te kafana *Braća Omerčić*, ali zbog nezaposlenosti, stalnog osipanja stanovništva, niti jedna ne opstaje više od godine dana. No Čivčijani ne mare za to. Imaju oni svoju verziju kafane koja ima tradiciju preko 100 godina. Ta verzija kafane zove se jarak. A jarak je bio prostor za razbibirigu. Na jarku si mogao sve: da popiješ pivce ili čokanj rakije, da zameziš, da se glupiraš, da prokockaš platu, na jarku su se igrale karte, organizovale borbe pijetlova, na jarku se svirala i gitara, ašikovalo… Ali jarak nije bio kafana, te se nekim slučajem nije nosio to teško breme da je glavni krivac što u selu nema kafane. Jarak je bio jaram koji je one koji su možda i imali šansu da postanu uspješni u nekom poslu, vukao nazad, u blato provincijalizma. Osim toga, jarak je iznjedrio neke od najboljih ideja u povijesti Čivčija: legenda kaže da je FK Bratstvo osnovan nakon velike diskusije-na jarku. Stoga, ako jednoga dana budemo dizali spomenike u Čivčijama, jarak sigurno zaslužuje svoj.

PRED ZADRUGOM

Pred Brajkinom zadrugom, Stoje: Mujo Ahmić, Atif Ahmić, Izeta-Iska Šehić, Hedija Ahmić-Nurinca, Hasiba Sivčević, čuče: Zuhra Ćelić, Stana iz Trnjačana, Hana Ćelić Avdinica i Ema Begunić

Nakon 2001. te u narednim godinama povratka, Čivčije su za strane medije bile interesantno selo (u jednu ruku zbog multietičnosti jer su još uvjek Trnjačani bili u sklopu MZ Čivčije), a u neku ruku zbog originalnosti. Još je tada neko, u nekom intervju-u rekao da Čivčije nemaju tradiciju kafana. I zaista je to tako. Prve kafane otvaraju se u predvečerje rata. 1990. otvoren je *Caffe Kiss*, a nemalo potom otvaraju se i *Caffe Ada* te *Caffe Trinita* uz već postojeći *Caffe Blizanci*. Ali sreća sa kafićima/kafanama ne traje dugo te i tu blagodat prekine rat. Ali ono što nisu mogli poremetiti niti vrijeme niti rat jeste piva pred zadrugom koja ostaje jedan od pečata Čivčija. I nije stvar samo u pivi, piva je zapravo samo povod za rješavanje najaktuelnijih svjetskih tema, političkih pitanja i filozofskih shvaćanja života. Ukratko: onaj koji nije popio pivo pred zadrugom nikada neće shvatiti značaj lokalnog u odnosu na globalno.

1990/1991.(za šankom) Sabir Herceg, Medin Ahmić, Samir Ahmić (desno dole) Elmedin Begunić

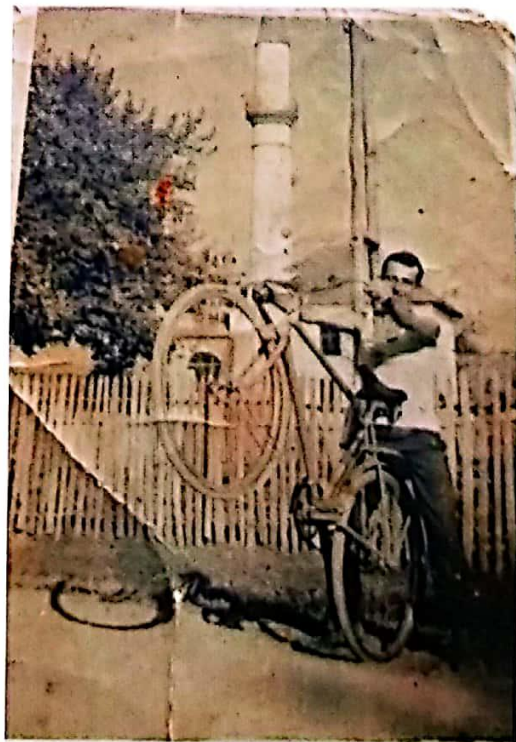
BICIKLI

Zahvaljujući svom ravničarskom položaju i sudbini da mu je *glavica kupusa najveće brdo* bicikl je oduvijek zauzimao jako bitno mjesto u životu stanovnika sela. Biciklom si mogao za čas da stigneš i do dućana u Gornjoj ili Donjoj Mahali, do pošte u Rudanci, stadiona, škole i ambulante u Johovcu, do rijeke Bosne ili gdje ti već duša zaželi. Bicikle su vozili svi: i muškarci i žene i djeca. U ranijem periodu najpopularniji su bili bicikli sa šipkom, tzv. muški, dok su krajem sedamdesetih i tokom osamdesetih počeli da se poljavljuju i bicikli bez šipke koji su se u lokalnom žargonu zvali ženski, te vjerovatno najpopularniji jugoslovenski bicikl svih vremena-*poni*. Poni je bio san svakog dječaka i djevojčice u našem selu. Imati ponija značilo je ono što današnji klinci nazivaju *biti cool*. U toplim ljetnjim mjesecima, uz neko nepisano pravilo, auta glavnom čivčinskom džadom nisu saobraćala. Bio je to termin rezervisan za pješake-korzaše i za bicikliste. Osim na muške i ženske, zanimljiva je bila još jedna podjela bicikala i to na obične i specijalke. Iako ćemo u rječnicima naći da se termin specijalka

S lijeva na desno: Hasib Hamidović-Džordž, Hasib Šehić Joja (u pozadini) Bagunić Mešin

Ramiz Hamidović

upotrebljava za bicikle sa više brzina, u Čivčijama je pojam specijalka označavao bilo koji bicikl koji nije imao nožnu zadnju kočnicu, dakle, mogao si da vrtiš pedale i unazad, a obični je podrazumijevao bicikl za nožnom zadnjom kočnicom. Sredinom osamdesetih počinju da se nabavljaju i bicikli sa više brzina, a zahvaljujući filmu (koji smo mogli gledati u našem kinu) *BMX Banditi*, BMX postaje popularniji od *ponija*. No kao što i danas postoji podjela na ajfonaše i androidaše (u smislu telefona) i tada su se klinci dijelili da li imaju ROG-ov BMX (koji se smatrao originalnim) ili pak Unisov, a kasnije su se pojavili i kineski BMX bicikli.

LJUŠĆIDBA

Detalj sa ljušćidbe

Čivčije su selo u ravnici. Ta ravnica bogata je plodnim zemljištem. To plodno zemljište prostire se na nekoliko stotina hektara. Na tim njivama, nekako sa kraja augusta i s jeseni, zažute zlatna polja pšenice i kukuruza. U prošlom stoljeću (dvadesetom) pšenica se vršila kombajnima, ali kukuruz se brao ručno zajedno sa ljuskom (neoljušten). Tako obran kukuruz tovario bi se u traktore ili konjsku zapregu i dovlačio na prostrana dvorišta. Onda bi se uvečer, od domaćinstva do domaćinstva, skupljao komšiluk na tzv. ljušćidbi. Na ljušćidbu bi dolazile kompletne porodice: od sedam do sedamdeset sedam jer je to, u još uvijek toplim septembarskim večerima, bila najbolja zabava u selu. Odrasli bi *ljušćili* klasove kukuruza, uz kafu i cigaru, a djeca bi uživala u igri jer su mogli, do mile volje i bez ikakve bojazni da će stariji da ih ruže, da skaču u velike hrpe oljupine. Na takvim prelima, ispredale bi se nikad ispričane priče, protabirila domaća i svjetska politika, ispričala koja šala, a bogami katkada i proašikovalo.

Derviša Memić, "kidanje" graha u Memića sokaku

Nakon što se oljušćio kukuruz kod jednog domaćina, *cirkus* bi naredne večeri krenuo dalje, sve dok se ne oljušći i posljednji kukuruz u selu. Dani su to za nezaborav, koji su već odavno prešli u legendu. Ljušćidbe su bile aktualne do kraja osamdesetih godina. Ovaj običaj sigurno je dio tradicije svih naselja sa velikim žitnim poljima. M. Zaimović, na primjer, u svojoj knjiz *Jakeš kroz vrijeme* (Jakeš, udaljen od Čivčija nekih 30-tak kilometara sjeverno) pominje isti ovaj običaj pod nazivom *ljušćilje.*

BANKETI

Muhamed Memić-Čabro, Teufik Šehić-Fićo, Sindo Begović

I nema ih više. Još sedamdesetih Atomci su pjevali: „ ...*i već plaču kako nema, za njih nove dovoljno banketa...*". Osim Atomaca, i veliki je Krleža napisao *Banket u Blitvi.* Banket (fra. banquet) je veliki objed ili gozba, koja uključuje sve oblike serviranja hrane: predjela, glavnog jela i deserta. Ali ako ćemo suditi po narodnom predanju: nikada i nigdje nije bilo banketa kao u Čivčijama tokom osamdesetih godina prošlog stoljeća. A šta su banketi. Banketi su bili sve što im i sama definicija kaže, sa jednom iznimkom: organizovali su se povodom odlaska u vojsku. U selu bez kafane, banketi su bili izuzetni događaji. Domaćin bi tada obično organizovao *muziku u živo*, a kako selo nije bilo veliko, na bankete bili pozvani gotovo svi stanovnici sela. Uživali bi do kasno u noć uz druženje i pjesmu.

Safeta Hadža Hamidović, Ferid Spahić, Fahir Šehić i Adem Hadžić

Banketi, osim primarne namjene, imali su svojevrsnu društvenu odgovornost-na njima su težaci, bar na tren, mogli da zaborave teški život, da budu sretni što žive jedni pored drugih i zaborave svakodnevne razmirice. U tom kontekstu sreće i razumijevanja, danas su nam banketi itekako potrebni.

Muharem-Hare Hasić, Ibro-Pikula Spahić, Jakub Mujanović-Guro, Zehro Suljić

SVADBE

Svadbe su imale duh banketa. Ukoliko su svadbe bile otvorene za javnost i kada je svadbi mogao da pristupi bilo ko, organizovali su se svatovi. U ranijem periodu, prije no što je selo imalo iti jedan automobil, svatovi su znali biti sa konjskom zapregom. Zapregu su kasnije zamijenili automobili. Svadba je podrazumijevala živu muziku; ako ne orkestar, barem je harmonika bila obavezna. Tokom sedamdesetih svadbe su se

Midhat i Ševala Šehić, Safet Zečević-Pajčik Zečević, Aziz-Điđo Ahmić

Detalj sa svadbe iz šezdesetih. Za zapregom Rasim Hamidović, sjede: Ramiz Hamidović, Muhamed Čabro Memić, Adil Sivčević, stoje drugi s lijeva: Rasim Ahmić i Meho Memić
Slikano u Doboju između Donje džamije i jevrejske sinagoge

uglavnom organizovale po kućama, a tokom osamdesetih organizuju se svadbe pod otvorenim nebom ili šatorske svadbe. Svadba je bila prilika da se narod proveseli i zabavi. Automobili i svatovi bi se redovno okitili, kumovi i rodbina mladoženje bi završavali sa obaveznom košuljom zakačenom na leđa. Djeca su se posebno radovala svatovima jer bi se tada organizovala tzv. zagrađivanja: cesta bi se zagradila kakvim kanapom ili većom motkom; svaki autombil mogao je proći tek nakon što daruje djecu bili slatkišima bilo kovanicama. Kako su najbliža (mu-

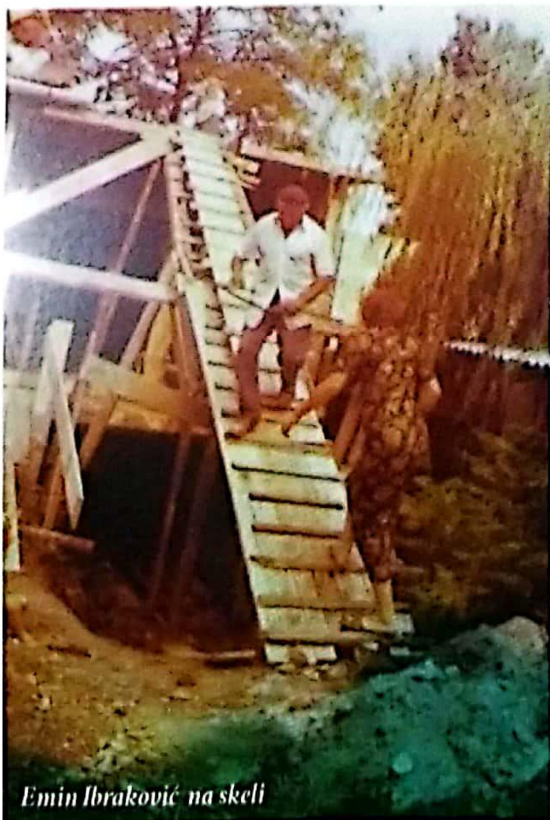
Ramiz Hamidović, Avdo Ćelić, Salih Hamidović

slimanska) sela Grapska i Kotorsko, *mlade* bi najčešće dolazile iz ovih susjednih sela, ali mladići su se ženili i iz ostalih dobojskih muslimanskih sela: Svjetliče, Ševarlija, Klokotnice, Brijesnice...

SVADBENA KNJA/KNA

Osim navedenih svadbenih običaja, u Čivčijama je bili prisutan i običaj tzv. *knja/kna* u nešto izmjenjenijem obliku nego što to bilježe zapisi o svadbenim muslimanskim običajima. Običaj je bio vezan za bojenje ruku kanom mlade/nevjeste tokom svadbe. Kada bi mlada došla u mladoženjinu kuću, u posebnoj posudi rastopila bi se kana te bi se mladoj ruke bi joj se bojile kanom. Mlada bi obično bila prekrivena nekim crvenim velom, a svatovi bi ju pritom darivali, nabacujući na nju ono što je bio dar. Posebno su bili obavezni darivati djeverovi i kumovi. Nakon provedenog običaja darivanja mlade, za goste bi se iznosila sofra i počelo bi sveopšte veselje uz pjesmu i muziku.

MOBA

Emin Ibraković na skeli

Šta je to moba? Tradicijski običaj uzajamne pomoći suseljana pri većim poslovima koje treba završiti u jednome mahu ili u što kraćem roku (gradnja kuće, košnja, žetva, vršidba, berba). U stara vremena, mobe su bile gotovo tradicionalne. Bilo da se gradila kuća, sakupljalo sijeno, bralo ili ljuštilo žito (već pomenuta ljušćidba) sve je to podrazumijevalo da će komšiluk da dođe i da pomogne domaćinu. Ako pogledamo iz perspektive kapitalizma, moba je običaj koji je imao dušu. Na mobi je do izražaja dolazilo ono najbolje čime mi Bosanci volimo da se hvalimo-merhamet. Domaćin kojem se ide na mobu bi uspio ostvariti sve svoje ciljeve sa minimumom troška, a svi oni koji su učestvovali u mobi mogli bi računati na takvu pomoć kod sebe. Na taj način stvarale su se čvrste i neraskidive veze uzajamnog poštovanja

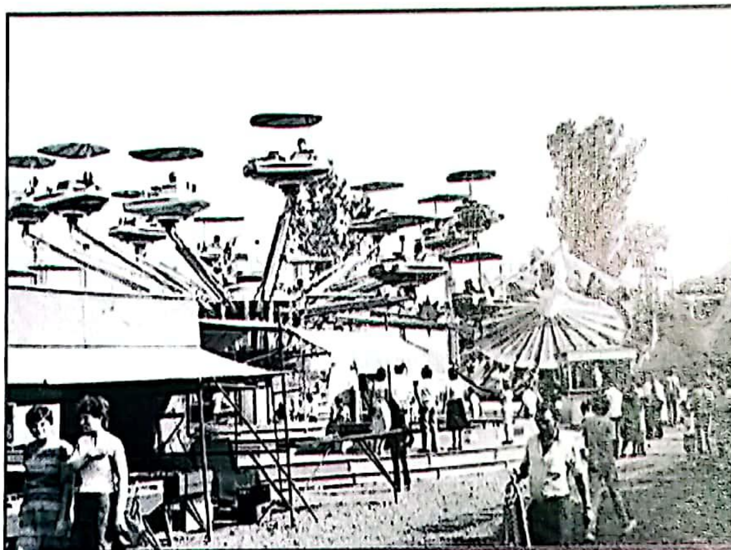
Moba kod Huseina Šišića 80-tih godina 20. stoljeća. Na slici prepoznajemo Sejfudina-Fudu Ibrakovića (sa motorkom), Ismeta Šehića na šljemenu, Zejnu Šehić, Mirzeta-Džina Šehića

i prijateljstva među rodbinom i komšijama. Ni Čivčije nisu bile mimo svijeta. Prije devedesetih imao si neku mobu gotovo svaki dan. Jal' u poljoprivredi, jal' u građevini. Naročito su zanimljive bile građevinske mobe pri saljevanju betonske ploče. Majstor bi u toku dana sagradio skelu, zašalovao daske, a ujutro bi ranom zorom komšijska ekipa od 5-6 momaka, došla sa ručnim kolicima, kukama za potezanje kolica uz skelu i za sahatak-dva, ploča bi bila salivena. Poslije bi se svi družili uz janjetinu i hladno pivo. Jer jedna od ideja mobe i jeste zajedništvo i druženje kako bi se pojedinci u zajednici/džematu približili jedan drugome. Osim toga pri pokrivanju kuće, obično bi se nosilo/darivalo *na šljeme*. Tako je komšiluk *na šljeme* slao košulje, peškire, razna pića, a nerijetko i novce. Na krovu bi se postavila posebna štanga za darove, a obično bi za darove jedan od krovopokrivača bio zadužen za *vikanje*. *Vikanje* je naime podrazumijevalo izraz zahvalnosti ka darovatelju, ali da cijeli komšiluk to čuje. Obično bi onaj koji viče izrecitovao sljedeće stihove:

"Mašala, mašala, evo još jedan,
dar doš'o, od Ibrić Ibrahima,
i njegove hanume Ibrić Fatime,

zdrav i živ bio, sinove poženio,
kćeri poudo, na Ćabu otiš'o,
s Ćabe se vratio,
'fala mu živio!"

PROSLAVE

Čivčije nisu imale niti jednu javnu proslavu. Ali to ne znači da se u Čivčijama nije ništa proslavljalo. Kako su Čivčije oduvijek bile otvoreno selo koje se naslanjalo na okolna sela sa kojima je koegzistiralo, i Čivčijani su imali nekoliko datuma i proslava kojima se posvećivala osobita pažnja: proslava za 4. juli u Grapskoj, proslava u Ristića gaju za 27. juli i nadaleko poznati i neprevaziđeni Derventski vašar. Proslave u Grapskoj i Ristića gaju novijeg su datuma i vežu se za narodnooslobodilačku borbu tokom 1941-1945.

4. jula obilježavao se Dan borca, a 27. jula dan ustanka naroda BiH. Obje proslave nosile su karakteristiku klasičnih proslava tog doba: uz ringišpli, sladoled i razne đakonije namjenjene djeci i odraslima. Osim toga u Grapskoj se na taj datum odigravao i malonogometni turnir.

U odnosu na ove dvije proslave, Derventski vašer je, bar za djecu, bio događaj koji se čekao cijele godine. To je jedna od najstarih manifestacija u Bosni i Hercegovini i jedan od najvećih vašara u bivšoj Jugoslaviji. Održava se svake godine 28. augusta, a ima tradiciju od 1851. godine. Čivčijani bi se za trajanja Derventskog vašera organizovali kako bi mogli prisustvovati ovoj manisfestaciji. Šezdestetih i do polovine sedamdesetih, na vašer se išlo konjskom zapregom, ali već od sredine sedamdesetih Čivčijani su na vašer išli što vlastitim automobilima, što organizovanim prevozom kombijima i kamionima sa ceradom.

ZNAMENITOSTI

Čivčije nemaju niti jednu kulturno-historijsku znamenitost. Ali to nije nikakva niti ičija krivica, nego splet društveno-sociološko-političkih okolnosti. No, nije nužno da u anatomiji jednog naselja znamenitosti moraju biti kulturno-historijske. Čivčije su na tragu toga: nemaju kulturno-historijske znamenitosti, ali prirodnjačko-lokalne, svakako da. No šta je to znamenitost uopšte? Ako bismo se vodili određenim jezikoslovnim izvorima, znamenitost bi bila: *predmet posebno velike vrijednosti, ono što ima takvu vrijednost, svojstvo onoga što je vrijedno.*

Na osnovu navedenog mogli bismo reči da su dvije su znamenitosti u Čivčijama: Lipe i Ramin hrast.

LIPE

Ne postoji zabilješka o tome koliko su Lipe stare, ali je vidljivo na fotkama iz sedamdesetih da su još tada lipe bile u gabaritima u kojima su i danas. Nekoliko je benefita koje selo ima od lipa: početkom šestog mjeseca (lipanj) lipe procvjetaju i selom se čitavih mjesec dana širi miris od kog nosnice poblesave i koji čini ugodu da svi požele da izađu iz kuća, i do kasno u noć na balkonima i šadrvanima udišu miris ljepote koja se teško može opisati. Osim toga, hladovina koju nude lipa tokom ljetnjih mjeseci je jedinstvena i pravi je užitak zastati pod lipama, udahnuti nektar sa njihovih grana i pomisliti: tu sam, sretan sam.

Nađeš li vremena, zastani u zenitu augustovskog sunca. Nasloni se na lipu, zagrli je, uživaj u mirisu cvijeta i lahoru njegova lista i poslušaj priču: nekada davno, prije stotinu i više ljeta, ovom cestom koja vodi od Doboja ka Brodu i Šamcu, prolazile su karavane. U sjeni lipa čiji merhamet i ti uživaš, nalazilo se tekne. Tekla je bistra i svježa voda. Na toj vodi, u debeloj sjeni, napojio se dorat, odahnuo gospodin, efendija, fratar, janjičar, Eugen Savojski lično. A danas, evo, i ti uživaš u blagodeti te hladovine. Zahvali se lipama, onome koji ih zasadi i sačuvaj ih za buduće naraštaje.

RAMIN HRAST

Ramin hrast početkom 80-tih

Ramin hrast početkom 2000-tih

Nema sumnje da je hrast stariji i od samog Rame jer jako su male šanse da je hrast mogao dosegnuti visinu od preko 50 metara za Raminih pedesetak godina. A hrast je bio zaista impresivan. Dominantna tačka u selu koje leži na širokoj ravnici. I koju god fotografiju Čivčija pogledate, sa koje god strane svijeta uslikanu prije novog milenija, na svima njima dominira jedna tačka: Ramin hrast. Još uvijek su svježa sjećanja na priče da Ramo ne može da posiječe hrast jer je isti upisan u registar JNA kao vojni orjentir, kao dominantna tačka na ovom prostoru. I zaista su se svi divili tom čudu od drveta. Sarajevo ima svoju prašumu-Perućicu, SAD imaju najstarije drvo sekvoje, a Čivčije su imale-Ramin hrast. U nekom drugom životu, u nekom drugom svijetu Ramin hrast bio bi zaštićen i trajno obilježen kao „muzejski" primjerak hrasta kitnjaka. Ali kako je sudbina Čivčijama namjenila da sve vrijedno s vremenom nestane (slobodno bismo mogli reći da Čivčije dijele sudbinu Markezovog Makonda), tako je i smrću Rame, neko odlučio da i njegov hrast mora da umre. 2004. zauvijek je iz naših života izbrisana znamenitost koja seže do samog postanka sela.

LEGENDE

Fadil-Fabijan Ahmić i Ramo Ibraković

Bosna je zemlja isprepletena legendama i gotovo da nema nekog mjesta za koji se ne veže neka legenda. Čivčije su na svoju sreću ili nesreću mjesto pored puta i to je jedina legenda koja bi se mogla ispričati o ovome mjestu. No legende ne čine samo događaji iz prošlosti u koje se slijepo vjeruje. Legende nekog mjesta mogu biti i ljudi. I uvijek se postavi pitanje: šta je to što nekoga izdvaja iz mase da bi se naposljetku, mogao nazvati legendom. U to ne možemo biti sasvim sigurni jer je potreban određeni vremenski odmak kako bismo ljude koji su obitavali među nama mogli sagledati i u malo drugačijem svjetlu. Imajući sve to na umu, možemo reći da su se legendama često nazivali ljudi koji se nisu uklapali u šablon svakodnevnog života. I nakon nekih četrdesetak godina, moglo bi se na prste nabrojati nekoliko imena koji su za svoga bivstvovanja u Čivčijama zaista ostavili pečat kao ljudi koji nisu iz svakodnevice, jednom riječju-legende. Onoliko koliko je legendaran sam hrast, legendaran je i Ramo. Iskreno rečeno, nije zahvalno biti legenda u nekom mjestu, pogotovo selu. S jedne strane to znači da ti je nešto falilo u životu što iskače iz svakodnevnih društvenih normi, s druge strane, osobitost je to koju ne može zaslužiti svako. Ramo je svakako jedan od njih. Ako bismo morali opisati Ramu kao legendu rekli bismo sljedeće: živio je samotnjačkim životom zbog neuzvraćene ljubavi, sa svima drag i mio, nikom zla nije činio, svi ga se uvijek rado sjete. U momentima kad je potrebno, pravi gospodin sa manirima, eto, takav je bio naš Ramo. No nije Ramo jedini kojeg bismo mogli po zadanoj normi svrstati u legende: svojevrsni osobenjaci koji su živjeli samo njima znanim životom pri tome ne

Emin Nukica

nanoseći nikome nikakva zla bili su svakako i Fadil-Fabijan Ahmić te Emin Nukica. Ako poslušate priču ljudi koji znaju više od nas, čut ćete da je nekoć Fabijanova kuća bila najljepša u selu i svi žudjeli da imaju kuću na čardak poput njegove. Ali vrijeme donese svoje, i nekoć gorda kuća postade ruina, baš kao i Fabijan. Emin Nukica bio je nomad. Inače Grapšćanin, ljeta je sa stadom ovaca provodio u svom katunu od lima duboko u Davulijama. Ali uvijek bio dobar domaćin kad mu djeca, navrate na *čašicu razgovora*.

Mirzet Šehić Džin jedna je od dobrih duša Čivčija. Čovjek koji je bio zadužen za uvođenje reda na svim manifestacijama koje su se događale u Domu kulture-od kino predstava, priredbi, različitih skupova do one najvažnije funkcije: šef svih redara na utakmicama FK Bratstvo. Svakom po[illegible] je temeljito tako da su oni koji su mu davali [illegible] sigurni da će posao biti obavljen kako treba. O[illegible] je bio vrijedan te nije bilo važnijeg građevinskog po[illegible] u selu na kojem on nije dao svoj doprinos. Volio je djecu, pogotovo iz svoje mahale, te ih je često znao počastiti slatkišima i sokovima.

DJEČIJE IGRE

Nesumljivo je da i Čivčije, poput svih drugih naselja, imaju dječije igre koje su tokom godina pale u zaborav i danas ne samo da ih niko ne igra, nego jedva i da se pamte. Prisjetit ćemo se zato igara koje su bile specifičnost Čivčija, kao i onih koje su nasljedstvo šire zajednice, a koje su se često igrale i u Čivčijama.

HOKEJ NA LEDU

Tokom sedamdesetih i osamdesetih godina dvadesetog stoljeća, zime su bile zaista prave zime sa minusima debelo ispod nule. U to doba sve čivčinske vode – Starača, bazeni na iskopima šljunka pa čak i sama Bosna, zaledjeli bi toliko da je debljina leda znala dosezati i do pola metra. Bilo je to idealno vrijeme za neki od zimskih sportova. Kako Čivčije nisu imale brda, jedini logičan zimski sport koji se nametao u to vrijeme bio je hokej na ledu.

Od izabranih vrbovih grana koje su se račvale na slovo L, pravile bi se hokejaške gunje. Kao pak poslužila bi kutija sola ili nivea kreme za ruke koja bi se noć

ranije napunila vodom i ostavila vani na debelom minusu da smrzne. A onda, sutradan, svaki je vispreniji posmatrač mogao gledati kako se između čivčinskih mahala na jednoj od ledenih ploha odvija najveći hokejaški meč koje je svijet ikada vidio.

Jedno od tipičnih igrališta za hokej u jami nastaloj iskopom šljunka

ŠUHRA

Šuhra je specifična igra koja se igrala samo u Čivčijama. Ko je i kada izmislio Šuhru nije poznato. No, to na kraju nije niti ni važno. Ono što je važno jeste da Čivčije imaju svoju originalnu i jedinstvenu igru koja se igrala samo u Čivčijama i nigdje drugdje. Šuhra je igra koja se igrala uglavnom na stadionu Ada. Igrala se kao svojevrsno zagrijavanje ili razgibavanje nakon fudbalskih utakmica. Šuhra se, dakle, igrala sa fudbalskom loptom, podrazumijevala je najmanje 6-7 igrača, a cilj igre bio je da udarač (onaj sa loptom) pogodi u leđa ili tur jednog od ostalih igrača koji su sjedjeli na travi. Nakon što bi neko bio pogođen na taj način, on bi preuzimao ulogu "udarača" i igra bi išla dalje.

ĆUKA

Igra ćuka bila je također igra sa loptom, fudbalskom, Ova igra igrala bi se uglavnom na talauškom mostu jer je segment ograde mosta služio kao svojevrstan gol. No, igra se igrala na bilo kojem dvorištu koje je imalo ogradu u segmentima koja je mogla poslužiti kao gol. Igralo bi se obično 3+1: tri igrača i jedan koji brani. Za svaki promašaj, smjenjivali bi se na golu igrač koji je promašio i onaj koji je odbrano. Naziv ćuke, igra je dobila jer je za svaki gol golman dobijao po jednu "kolibu", ukoliko bi dobio sedam golova (sedam koliba) golman bi postajao ćuko i njegova dužnost/kazna prema pravilima igre bila je da laje poput pravog ćuke.

ABEREĆKE-ABERTUĆKE

Je jedna od popularnijih igara koja se igrala širom BiH sa različitim varijantama naziva. Igru su uglavnom igrali zajedno i dječaci i djevojčice. Bit igre sastojala se u podjeli na dvije grupe u kojima bi svaka od grupa imala po jedno zvanje: naime, prozivala bi se osoba iz druge grupe po imenu i prezimenu. Ta osoba bi imala zadatak da probije lanac koji je napravila grupa koja je prozivala. Ukoliko bi ostala bez članova, bila bi gubitnik. U Čivčijama se ova igra igrala na glavnoj cesti, negdje u predvečerje, u vrijeme korzoa.

IZMEĐU DVIJE VATRE

Je još jedna igra koja je namijenjena i za dječake i za djevojčice te se uglavnom tako i igrala. Poput igre aberećke-abertućke, igrala se u večenjim satima na čivčinskom asfaltu. Ekipa nastupa u mješovitom sastavu tj. sastavljena je od dječaka i djevojčica. U ekipi mora biti minimalno tri dječaka ili tri djevojčice koji odmjeravaju snage u brzini i snalažljivosti. Cilj igre je da svaka ekipa rukom bačenu loptu neobranjivo pogađa igrače suparničke ekipe u njihovom polju, a da izbjegnu iste namjere suparničke ekipe. Meč se igra na ispadanje, tačnije kada protivnička ekipa pogodi igrača, igrač ispada i meč se igra sve dok se ne pogodi i posljedni igrač u polju. Igra počinje tako da graničar upućuje loptu u igru. Protivničke igrače se smije gađati tek nakon dva dodavanja. Dodavanje je akcija kojom se lopta upućuje suigračima i prelazi prostor terena iznad dohvata protivničkih igrača. Neuspjelo dodavanje se smatra kada lopta dođe u posjed protivničkoj ekipe i tada ekipa čim ponovno dođe u posjed lopte mora ostvariti dva uspješna dodavanja.

ŽMIRKA

Žmirka se nikada nije igrala po danu. Uvijek se igrala u suton pa čak i po mrklom mraku. Stoga je onaj/ona koji žmiri imao težak zadatak da ulovi nekog od svojih protivnika. I u ovoj igri učestvovali su podjednako i dječaci i djevojčice, a igra bi se najčešće prekidala kad bi neko od nezadovoljnih roditelja, jer se igra produžila duboko u noć, pozvao svoje dijete da ide kući...

BLIŠKA

Bliška je igra koja se igrala širom BiH, ali je u različitim sredinama nosila različit naziv. Igralo se pored glavne džade na bilo kojem zgodnom mjestu na kom se mogla iscrtati linija. Bliška se najčešće igrala pred Domom ili nekom prodavnicom. Cilj igre bio je baciti novčić što bliže (od tuda bliška) nactanoj liniji. Na kraju bacanja išlo bi razigravanje: najbliži crti birao bi ture ili jaziju (pismo/glava) te bacao novčiće u vis. Sve što bi pogodio pripalo bi njemu, a onda bi sljedeći plasirani bacao za ostatak novčića. Igru je igrala uglavnom starija omladina koja je imala novca-kovanica, a mlađi su oponašali igru sa čepovima od flaša napunjenim zemljom (kako bi dobili na težini)

TRULA KOBILA

Je jedna od igara koja je novijeg datuma (u selo stigla u drugoj polovini osamdesetih). Dječaci stanu u red, jedan iza drugoga.

Prvi u redu ode malo naprijed i nagne se tako da se podboči rukama na svoja koljena i ostalima okrene stražnjicu.

Tu osobu zovemo "kobila".

Zatim se ostali, jedan po jedan, zalijeću prema "kobili" i preskaču ju (kao na fizičkom kad se preskakuje konjić).

U trenutku preskakivanja onaj koji preskače, mora jednom nogom opaliti "kobilu" po stražnjici.

Ako uspije i preskoči i doskoči na noge, ide na kraj reda a slijedeći iz reda na isti način preskače "kobilu".

Ako fula udarac ili padne nakon doskoka, on postaje "kobila"!

KLIKERI

Klikeri su međunarodna igra. Ali ono što krasi igru klikera su svakako lokalni izrazi za pojedine dijelove igre. U Čivčijama su se klikeri igrali na svim mjestima: na

skokacima, u avlijama, pred dućanima i Domom, na autobuskoj stanici...I postojala su određena, lokalna pravila. Rupa u koju su se bacali klikeri se zvala *roša*, a postojalo je još nekoliko zanimljivih naziva: *ćorćik* je bilo zvanje kada se pozivaš na imunitet i kad niko ne može da te gađa, *usputna* je značila da iako si naglasio koji kliker gađaš, ako neki zakačiš usput i to se važi kao pogodak. Onaj koji je bio u roši mogao je zvati: *jedan i po*-igrač ispaljuje kliker nad savijenim koljenom, *jedan i 57*-igrač ispaljuje kliker rukom savijenom na pola leđa, *jedan i klada*-igrač ispaljuje kliker sa potiljka itd. Osim toga, ako se prije početka igre nisu naglasila pravila, bilo je dozvoljeno *soljenje i uljenje*. *Soljenje i uljenje* imali su za cilj ometanje protivnika. Oba rituala izvodila bi se nad glavom onoga koji gađa i nišani, trljanjem dlanova, baš kao neki *vudu* ritual. Ritual bi išao sa stihovima: *Malo soli da ne boli, malo ulja da ne žulja...* Bilo je to klasično ometanje protivnika kako bi isti izgubio koncentraciju i mašio cilj.

Osim same igre, jako je bilo bitno kakvim klikerima se igra jer su se klikeri uvijek igrali *u odnos* što je značilo da ako izgubiš, protivnik ti uzima kliker. Klikeri su se tako dijelili na: troperce, šestoperce, mjesečare, porculanere i tombaše. Tombaši su bili veliki klikeri troduplo veći od običnih i uglavnom ih se nije uzimalo u obzir za ozbiljnu igru. U neko doba, neki dječaci pojavljivali bi se sa klikerima izvađenih iz auto-lagera koji su bili željezni i koji su sa lakoćom mogli razbiti bilo koji od staklenih i porculanskih klikera. Obično bi takvi igrači trebali specijalnu dozvolu domaćina (dječaka u čijoj se avliji igraju klikeri) da igra sa metalnim klikerima. Nisu ni svi klikeri imali istu vrijednost. Najvrjedniji su bili *mjesečari*, zatim *porculaneri*, a onda su slijedili stakleni sa različitim brojem pera....

LASTIŠ

Lastiš je vrsta društvene igre koju su uglavnom igrale djevojčice. Jedini neophodan rekvizit za igru je lastiš, gumena krojačka traka. Slobodni krajevi trake se pričvrste (privežu) jedan za drugi tako da traka čini krug. Dvoje igrača ulazi u krug i odmaknu se, zatežući traku tako im se nalazi u visini koljena i da više ne čini krug nego oblik sličan pravougaoniku. Igrači su okrenuti licem jedno prema drugom. Treći igrač igra tako što preskače dvije linije lastiša na sredini između igrača koji zatežu traku.

Igranje lastiša uključuje brojne načine preskakanja, zatezanja i povlačenja dvije linije lastiša. Obično je redoslijed pokreta unapred poznat, a pokreti mogu da broje i do nekoliko desetina. Ako igrač koji igra napravi grešku u pokretima on zauzima mjesto jednog od igrača koji zatežu lastiš, a slobodni igrač dobija priliku da odigra svoj redoslijed. Lastiš može da igra i jedan igrač sam, ako uspije na odgovarajući način da zategne elastičnu traku (između dvije stolice ili stabla), ali i veći broj igrača.

VIKTORIJA

Viktorija je također igra sa fudbalskom loptom koja se igrala na jedan gol. Za ovu igru bila su potrebna najmanje tri igrača od kojih je jedan morao biti golman. Igrači bi se obično u okviru određenog prostora, šesterac ili peterac, dodavala loptom i pokušavala dati gol. Šutirati je bilo dozvoljeno samo izvan dogovorene linije (peterac/šesterac), a svaka lopta koju bi golman osvojio u tom prostoru značilo je da onaj igrač koji je promašio ili zadnji igrao loptom, sada postaje golman, a golman zauzima njegovo mjesto u igri.

ZUJA

Jedna od igara koja se najčešće igrala u školi na malim i velikim odmorima. Za igru je bilo potrebno tri ili više igrača. Prvo se izabere neko ko će da "zuji". Treba da rukom pokrije bok, tako da mu je dlan otvoren i licem prema ostalima. Ostali trebaju da se tiho dogovore ko će da ga iz sve snage raspali po dlanu. Onda onaj koji je zujio treba da na osnovu snage procijeni ko ga je udario, a ako ne može na osnovu snage, onda pokušava da pogodi na sreću. Ako pogodi ko ga je udario, taj sljedeći zuji, ako ne, opet je on na redu.

ZALOZI

U kutiju ili kapu se stavljaju brojevi svakog od igrača. Onaj ko drži brojeve, izvlači jedan po jedan i zadaje zadatke šta ta osoba treba da uradi sa riječima: neka ovaj zalog... Ova igra je posebno praktikovana na đačkim ekskurzijama, a koristila bi se kako se od simpatije izmamio prvi poljubac, a u Čivčijama igrala se po sokacima i jarkovima.

CARE, CARE, GOSPODARE...

Jedna je od igara koja se igrala po mahalama i dvorištima. Za ovu igru je trebalo najmanje troje. Jedan je bio car, stajao je podanicima okrenut leđima i odgovarao na pitanje na sljedeći način:

X mravljih koraka (stopalo ispred stopala)

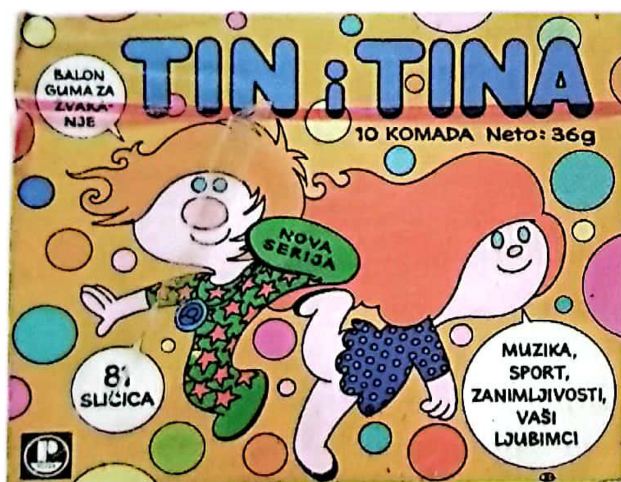
X mišjih koraka (mali koraci)
X mačjih koraka (srednji koraci)
X konjskih koraka (veliki koraci)
Igrači se izmjenjuju, a pobjednik je onaj ko prvi dođe do cara.

Igrači mogu i mijenjati glas pa je igra zanimljivija jer ih car ne raspoznaje, a može ih i zeznuti i upropastiti ih tako da ih vrati na početak uz odgovor: "Pao sat u bunar".

Ćora-baka

Igra ćora-bake gotovo uvijek je podrazumijevala kućnu varijantu. Obično bi se igrala na prelima, kada su djeca smišljala vlastitu zabavu dok su odrasli šenlučili. Obično bi se jednom od učesnika igre, zavezale oči, onda bi se isti zavrtio u krug kako bi izgubio orjentaciju. Cilje igre bio je da ćora-baka ulovi nekoga na slijepo.

CELE-POLE

Cele-pole dječija je igra sa samoljepljivim sličicama. Većinom su to bile sličice fudbalera i timova tadašnje prve lige ili nekog svjetskog ili evropskog prvenstva u fudbalu te sličice iz tada popularnih žvakaćih guma Tin i Tina te Zvjezdane staze ili pak sličice tadašnjih popularnih junaka iz crtanih filmova i stripova: Zagora, Komadanta Marka, Tarzana i ostalih. I ova igra igrala se uglavnom *u odnos*. Nakon što bi se dogovorilo ko prvi udara, jedan od igrača postavio bi sličicu na dlan. *Udarač* bi onda svojom sličicom udario dlan protivnika pri tom uzvikujući: *cele* ili *pole*. Nakon što bi obje sličice pale na tlo, utvrđivao bi se pobjednik.

Ako su obe sličice bile okrenute licem (onom stranom na kojoj je slika) ili poleđinom, to bi bile *cele*, ukoliko bi jedna sličica bila okrenuta licem, a druga poleđinom, to bi bile *pole*. Ako je udarač pogodio da li su *cele* ili *pole*, *odnosio* bi sličice i imao pravo ponovo da udara. U suprotnom, sličice bi *odnosio* protivnik čime bi on postajao *udarač*.

primjerak sličice iz kutije žvakaćih guma Tin i Tina

NADIMCI

Čivčije su poznate po nadimcima. Tokom osamdesetih gotovo da nije bilo osobe koja nije imala nadimak. Nerijetko se znalo desiti da ukoliko bi neko u Čivčijama tražio nekoga po imenu, ne bi uspio u tome jer su se ljudi raspoznavali jedino po nadimcima. Vodeći se mišlju da je to jedan ozbiljan kulturološki fenomen, zaista bi bilo nepravedno ukoliko ova knjiga ne bi obradila i fenomen nadimaka. Motivacija je, dakle, rasvijetliti sociološke navike stanovnika Bukovačkih Čivčija kako bi generacije koje dolaze za nama imale više uvida o tome kako se u selu živjelo.

Kada sam odlučio da napišem poglavlje o nadimcima morao sam dobro da se zamislim. U ovom poglavlju neću se baviti nadimcima koji imaju podrugljiv prizvuk i koji su smišljeni kako bi nekoga uvrijedili (mada je takvih malo) kao i oni koji ismijavaju neki ljudski nedostatak. Također mi nisu interesantni nadimci nastali skraćivanjem vlastitih imena (npr. Adnan-Ado, Adi, Almir-Mirče, Safet-Sajo itd.) već isključivo nadimcima koji imaju sasvim drugu konotaciju.

Naročito je važno napomenuti da je u Čivčijama poznat još jedan fenomen – nakumljavanje. Pojedini mještani zvani su i poznati po sasvim drugim imenima no što se zaista zovu. Tako je u Čivčijama moguće da je: Rusmir-Nerko, Nermin-Fikro, Reuf-Mirso, Mirsad-Benjo, Mešin-Mustafa, Jasmin-Besko, Umihana-Esma itd.

Jedna od zanimljivosti svakako su i imena/nadimci koje su žene udajom dobijale od muževa. Tako su u Čivčijama obitavale Suljine, Mehine, Muhine, Brajkinice.... a da su im prava imane čitav životni vijek znali samo oni najbliži.

Spisak nadimaka nije urađen abecednim redom, nego topološki: od Hamidovića do Begovića. Uz nadimke nisu navedena prava imena ljudi jer, na kraju krajeva, to nije niti važno, a također u spisak nisu uvršteni ženski nadimci.

Džordž	Dićko	Džandar
Hans	Brljak	Mujkić
Božo	Škico	Čupo
Bokso	Okić	Pajčik
Čandura	Ćiva	Ćita
Coca	Pacov	Roka
Futa	Muto	Bedi
Kirk Daglas	Đodo	Mrena
Rikan	Kejta	Faca
Manđoš	Glavonja	Bijeli
Pikula	Čeza	Šljuto

Žućak
Baćko
Ovčica
Prke
Bokija
Mara
Čikura
Tom
Markan
Dragan
Joja
Čuka
Pajo
Deša
Dalija
Ućići
Đole
Ljuti
Žilet
Mrki
Ćiro
Krcko
Pam-Pam
Dvoko
Roda
Fićo
Džigara
Sarma
Piporec
Tigar
Coca

Šige-Lige
Šara
Dele
Čabro
Graho,
Srma
Mile
Džin
Mrkalo
Merino
Tarzan
Prco
Plotica
Čepa
Grgo
Tota
Dogan
Kuvajt
Džef
Ćelo
Papac
Rora
Krmetnjak
Šinoš Janoš
Galza
Ćibak
Pleska
Šike
Pjevčik
Ćindo
Tudi

Cvoja
Ćota
Prle
Guro
Rupče
Zof
Čepel
Kambo
Gurabija
Irvas
Čoza
Varalica (za pecanje)
Meza
Kršo
Muđa
Štuka
Šaraf
Kisa
Ciciban
Deba
Miro
Kvisko
Žabac
Šintor
Zelo
Pilac
Gude
Mačka
Hap
Roki
Demper

Naravno da bi bilo zgodno znati kako su nastali pojedini nadimci, ali nakon dugo vremena to je gotovo nemoguće za pojedine nadimke čisto iz razloga što postoji generacijski jaz, a mnogi nosioci nadimaka nisu više među živima. Ali ipak, za neke nadimke pouzdano se zna kako su nastali.

Nadimak Šige-Lige nadjenuo (autor knjige Adnan Šehić) mi je Fikro Fudin. Počelo je iz zezancije: kad god bi me sreo na cesti on bi meni govorio: šige-lige, a ja bih njemu uzvraćao: *ooo gdje si šige-lige*. To je valjda trebalo da znači: *đe si, šta ima*, a preraslo je u nadimak. Kako je Fikro stariji od mene i djeca su čula kako on mene zeza, taj nadimak je ostao meni. Moj brat Baćko, nadimak je dobio u familiji jer kao mali nije znao izgovoriti maca (od mačka) nego je govorio baca. Pa je tako vremenom od Baca prešlo na Baća i na kraju Baćko. Znamenit je nadimak moga oca Ekrema Šehića-Čeza. Naime, kao malog ga je pregazila konjska zaprega pa je od toga dobio nadimak Čeza. Teufik Šehić Fićo nadimak je pokupio jer je stalno vozio i popravljao fiće. Za Joju vele, da je poslije filma Kozara (u kojoj se pojavljuje lik Joja) izašao iz kina i govorio: *Ja sam Joja*!

Pojedini nadimci odnosili su se na neku osobinu čovjeka. Recimo Nedžad Hasibov dobio je nadimak Hans zbog plave boje kose. U isti rang spadaju i nadimci: Ovčica, Merino, Bijeli.... Džandar jer je čovjek bio policajac, Bedi po poznatom glumcu Kabiru Bediju itd.

Za neke nadimke kojima kojima se nije znalo značenje niti zašto su osobe koje su ga nosile dobile, saznalo se sasvim sasvim slučajno. Tako smo tajnu nadimka Čepel doznali listajući arhivu Glasa komuna.

*

PRODAJEM kola marke »Čepel D-352« u ispravnom stanju sa rezervnim dijelovima. Cijena povoljna. Upitati: Muhamed Zečević, Bukovičke Čivčije kod Doboja.

*

PRODAJEM kola marke »Čepel D 352«, registrovan do 1. juna 1970. godine. U ispravnom stanju, sa svim rezervnim dijelovima. Cijena povoljna. Upitati: Muhamed Zečević, Bukovičke Čivčije, Doboj.

TOPONIMI I MAHALE

Davulije	Geografska širina: SJEVERNO 44° 47' 41.46" (prikaz u decimalnom brojnom sistemu 44.7948500) Geografska dužina: ISTOČNO 18° 3' 17.46" (prikaz u decimalnom brojnom sistemu 18.0548500)
Sredelj	Geografska širina: SJEVERNO 44° 46' 55.56" (prikaz u decimalnom brojnom sistemu 44.7821000) Geografska dužina: ISTOČNO 18° 3' 44.06" (prikaz u decimalnom brojnom sistemu 18.0622400)
Suhopolje	Geografska širina: SJEVERNO 44° 46' 39.83" (prikaz u decimalnom brojnom sistemu 44.7777300) Geografska dužina: ISTOČNO 18° 2' 53.2" (prikaz u decimalnom brojnom sistemu 18.0481100)
Barica	Zemljište preko magistrale prema ćirinoj pruzi
Talauša	Potok koji prolazi kroz Čivčije. Istoimena mahala uz sam potok
Brane	Lokalitet na južnoj strani sela. Mjesto gdje je izgrađena brana i Bosna skrenuta od naselja

Kanal	Naziv za lokalitet na rijeci Bosni koji bi se ljeti kad se voda povuče pretvarao u kanal odvojen od matice.
Matara	Staro korito rijeke Bosne na lokalitetu Čivčije-Johovca, danas pored mosta na autoputu
Bazen	Prvobitno mjesto gdje je izrovljen šljunak, isprva kupalište a poslije i prva deponija smeća u Čivćijama
Ada	Čivčinska mahala smještena u donjem dijelu sela na plodnoj naplavnoj zemlji tzv. Adi. Također naziv stadiona FK Bratstvo Čivlije
Bosanska	Čivčinska mahala smještena u centranlom dijelu sela, put prema Starači
Polojci (poloj je nisko plavno zemljište)	Polojci je lokalitet (parkovi, područje), manje područje ili mjesto neodređenog ili miješanog karaktera i neodređenih granica. Geografska širina: SJEVERNO 44° 48' 5.69" (prikaz u decimalnom brojnom sistemu 44.8015800) Geografska dužina: ISTOČNO 18° 3' 47.59" (prikaz u decimalnom brojnom sistemu 18.0632200)
Krčevine	Geografska širina: SJEVERNO 44° 46' 10.52" (prikaz u decimalnom brojnom sistemu 44.7695900). Geografska dužina: ISTOČNO 18° 2' 44.7" (prikaz u decimalnom brojnom sistemu 18.0457500). Krčevine je lokalno poznato kao „Ekonomija."
Čivčije Naselje	Geografska širina: SJEVERNO 44° 47' 15.32" (prikaz u decimalnom brojnom sistemu 44.7875900). Geografska dužina: ISTOČNO 18° 2' 51.94" (prikaz u decimalnom brojnom sistemu 18.0477600)

Begovići	Mahala na ulazu u selo sa južne strane
Šahin sokak (Šehića sokak)	Mahala u sjevernom dijelu sela u mahali Ada
Hamidovića brdo	Najviša uzvisina u selu (koja zapravo nije brdo) gdje žive stanovnici prezimena Hamidović, dio mahale Ada. Popularno sankalište tokom zimskih mjeseci za stanovnike Ade
Trnjačani	Dio sela sa desne strane magistrale M-17

HAMIDOVIĆA BRDO

Nikakvog brda nema u Čivčijama. Hamidovića brdo zapravo je devijacija zemljišta koje je na tom mjestu u visini magistrale M-17. Život u ravnici ima mnoge prednosti, ali samo ako ste odrastao čovjek. Ukoliko ste dijete, nedostatak brda bio je popriličan problem. Pogotovo zimi. U tomu žalu za brdom kojeg nema, mahala Hamidovići, ni kriva ni dužna, postade brdo. I onda tokom zime, naročito u januaru za vrijeme zimskog raspusta, vidiš hrpu djece: dječaka i djevojčica, kako tegle svoje sanke ne bi li se koji put spustili niz Hamidovića brdo, dolje, pokraj Mujinih lepirica. Da samo znaju oni, koji sa brdom ne-

maju problema, kakvu radost može ukazati djeci i kakva se sankaška staza može napravi na samo desetak metara blage strmine, bili bi radosni što žive na takvom položaju. A spust niz Hamidovića brdo bio je prava avantura jer staza je prelazila mostom preko čuvenog Jaza, korita potoka Talauša, koji je bio jedva i dva metra širok. Pa kad se zimi potrefi da Talauša nadođe, trebalo je mnogo vještine i umijeća kako se ne bi završilo u ledenom potoku. Oni najhrabriji, organizirali bi svojevrsno takmičenje: preskok jaza, način prelaska staze tako da se ne ide na mostić, nego se Jaz preskače u određenom dijelu te je sankanje na Hamidovića brdu imalo i svoju težu varijantu. Često se staza morala održavati jer bi velika gomila djece na tako malom prostoru, rastjerala snijeg, a pod bjelinom snježnog pokrivača ukazala bi se crna zemlja. Onda bi se pribjeglo metodi lopatanja i dovlačenja snjega iz obližnje njive kako bi se staza održala zdravom. Nerijetko se znalo, za hladnih noći, stazu posipati vodom kako bi zaledila i postala što brža.

ŠAHIN SOKAK

Suljo, Šaha i Zinka Šehić

Mogli bismo reći najživopisniji i sigurno jedini pravi sokak u Čivčijama dio je mahale Ada. Specifičnost koja ga razlikuje od drugih sokaka je živopisnost, posebni običaji i relativno velik broj ljudi na malom prostoru. Ime je dobio po staroj nani Šahi, koja je bila duša samog sokaka.

Dijeli se i račva na dvije mahale: Šehiće i Memiće. U Šahinom sokaku do 1992. nalazile su se u to doba arhitektonski najstarije bosanske kuće: Suljina, Sabihina, Brajkina, Zumrina, te kuća Alije Memića pa je ovaj sokak u svojevremeno u odnosu na ostatak sela, izgledao kao jedna stara bosanska čaršija. Kasnije, tokom godina, Šahin sokak će dobijati i druge nazive: devedesetih zbog izuzetnih društvenih aktivnosti na sokaku i aktuelnosti događaja, dobija naziv Yutel, a u godinama povratka (2001-2005.) kao najmnogoljudnija zajednica na relativno malom prostoru mahala dobija nazive: Talibani i Kurdistan. Ali u našim sjećanjima Šahin sokak će zauvijek ostati sinonim za mjesto gdje se u svako doba dana mogalo naići na ljudski merhametluk i popiti odlična bosanska kahva.

Mahala Ada zimi i Šahin sokak

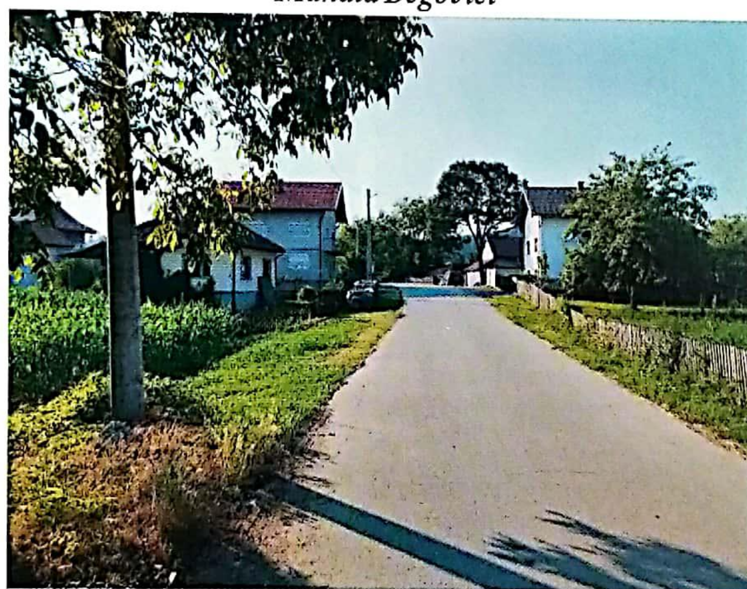
Pogled na Bosansku

Čivčije noću

Mahala Begovići

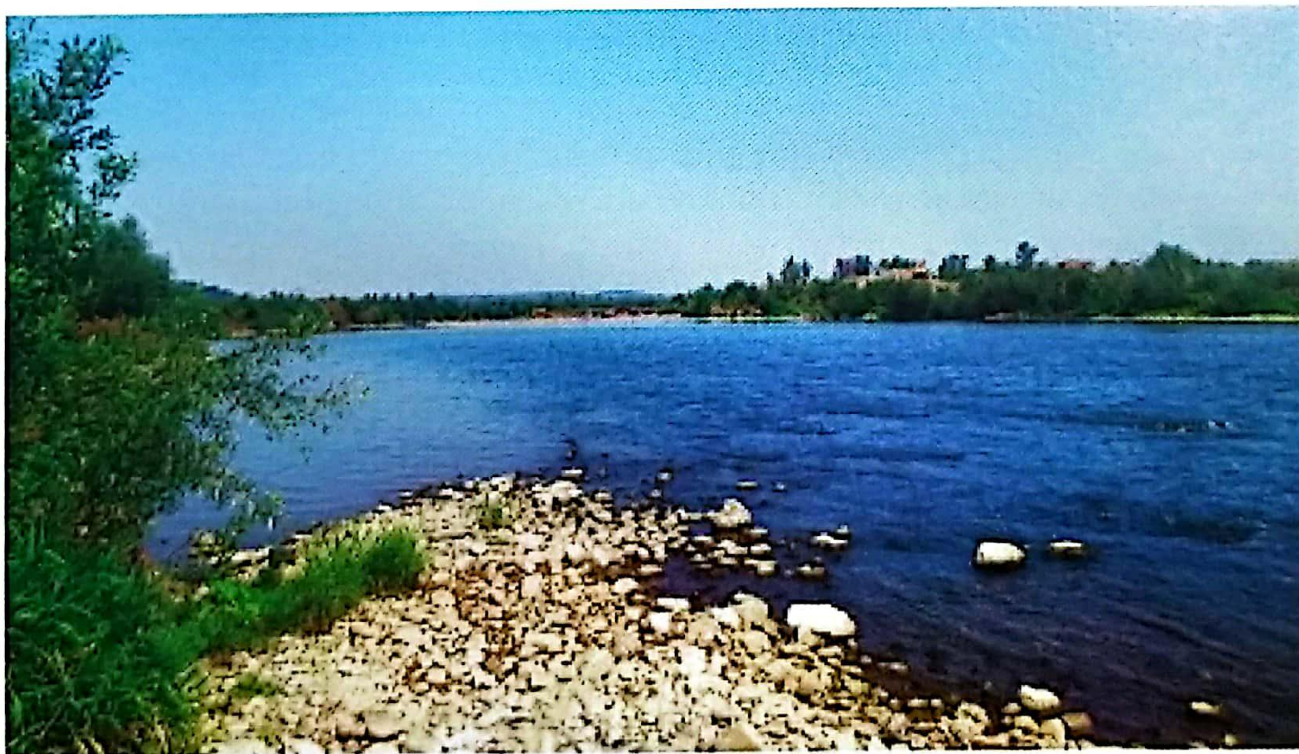
Mahala Hamidovići

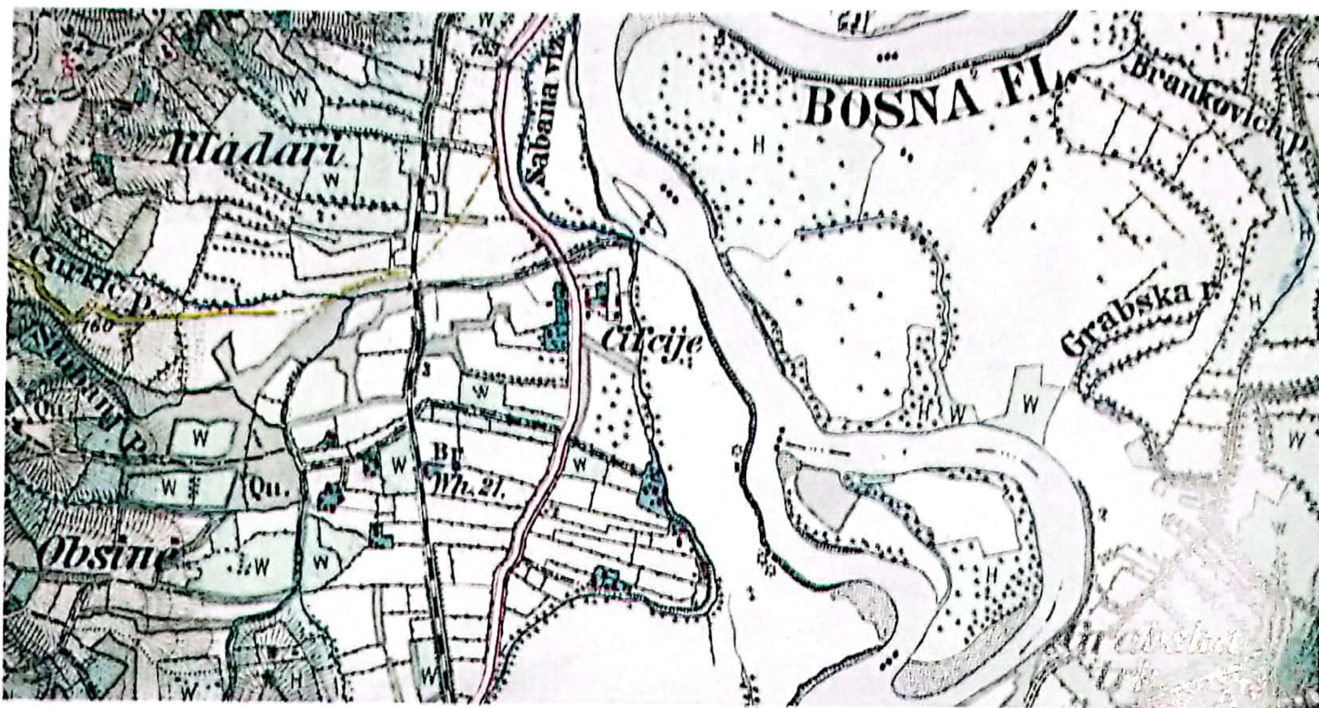
Mahala Talauša

VODE ŽIVOTA

MATICA

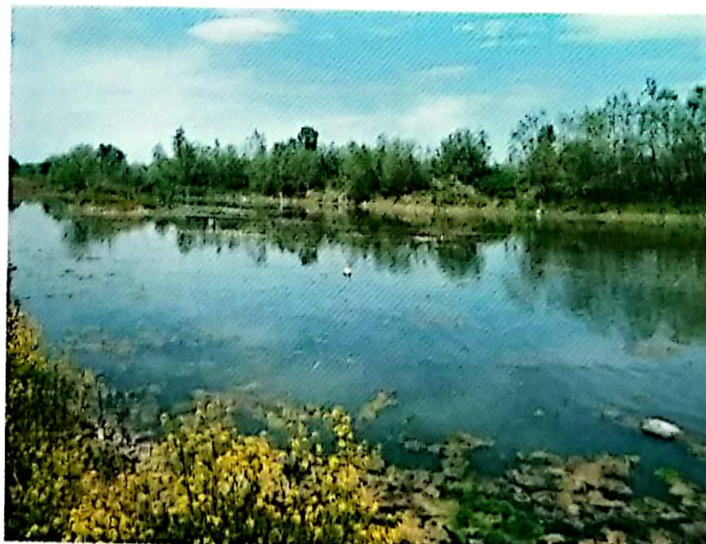
Još krajem pedesetih, otkako su izgrađene Brane i rijeka Bosna skrenuta prema Grapskoj, stvorene su idealne prilike da se Čivčijani sjedine sa rijekom uz koju su živjeli. Iako ih Bosna nije štedjela jer se svakog proljeća i jeseni izlijevala iz svog korita prostirući se po širokoj ravnici i plaveći poljoprivredne uslove, nije se desilo da

Austrougarska karta koja prikazuje reljefni izgled na području Čivčija početkom 20. vijeka. Uočavamo da je Bosna na potezu poznatom kao Pod kulom vijugala skroz prema Grupskoj praveći jedno veliko riječno ostrvo kao i to da je Bosna tekla mnogo bliže selu (Starača) te da su se današnje Davulije nalazile s druge strane rijeke.

mještani ne zavole tu rijeku i život uz nju.

Pomenuta izgradnja brana ostavila je za sobom staro korito rijeke Bosne u kojem se voda i dalje zadržala pretvarajući se u jednu dugačku močvaru sa šašom i lokvanjima koja je bila krcata raznim vrstama ribe i ostalih vodenih životinja koje idu uz močvaru. Kada s jeseni ili ranog proljeća vode nadođu, i nivo Starače bi znatno porastao onemogućivši mještanima da dođu do svojih njiva. Iz tog razloga izgrađen je željezni most dužine tridesetak metara koji je povezivao dvije obale Starače. Izgradnjom tog mosta Starača je podijeljena na dva dijela pa je taj dio koji je odvojen mostom nazivan Stara Starača. Vremenom se ta razlika nije ogledala samo u imenu nego i u praksi: ljeti bi za velikih vrućina Stara Starača potpuno presušila, dok je Starača uvijek zadržavala određeni nivo vode taman dovoljan kako bi sve vodene životinje mogle preživjeti sve do jesen kad bi se nivo vode opet lagano počeo podizati.

Nedaleko od Starače, na nekih petstotinjak metara od željeznog mosta, nalazila se još jedna vodena lokacija

Područje nekadašnjeg Kanala

- Kanal. Kao što mu i samo ime govori to je zaista bio jedan polukružni kanal dužine 800-1000 metara. I Kanal je kao i sve vode u kraju zavisio od naravi rijeke Bosne. Naime, kada Bosna u proljeće ili jesen podigne svoj nivo, voda u Kanalu bi se izjednačavala sa nivoom rijeke Bosne praveći jedinstvenu cjelinu sa adom u središnjem dijelu. Ljeti bi pak, na dva-tri mjeseca zbog opadanja nivoa Bosne, Kanal ostajao odvojen od matice i ponašao se kao stajaća voda. Zbog svoje prirode, da je u određenom periodu godine spajan s maticom i tako omogućavao da nova riba uđe u Kanal, bio je jako zgodan za pecanje. Osim toga, bio je to jako lijep dio obale rijeke Bosne. Obala obrasla najfinijom travom, čudesne vrbe koje su pravile hlad i nadvijale se nad vodom kanala praveći tako sjenu i ribama, bez rojeva dosadnih komaraca koji su opsjedali Staraču, bilo je to zaista mjesto u kom je čovjek mogao da uživa bez da peca ribu. Bilo je dovoljno doći, sjesti na obalu ili u neki od ukotlovljenih čamaca i uživati u prirodi.

ČAMCI

Čamci su bili još jedna odlika Čivčija. Poznat je i neotpjevani bećarac[152]:

„Aj imam veslo još da imam čamac,
aj imam veslo još da imam čamac,
pa da budem pravi Čivčijanac,
aj pa da budem pravi Čivčijanac,
jedan, dva, opsa-sa...“

Kanal je osim za uživanje i pecanje služio i kao pristanište čamaca ili kako su to šereti znali kazati pristanište „čivčijanske flote“. Sedamdesetih i osamdesetih godina dvadesetog vijeka, na Bosni i okolnim vodama moglo se naći dosta drvenih čamaca.

152 Bećarac je oblik narodne pjesme porijeklom iz ruralne Slavonije, odakle se njegova popularnost proširila do južne Mađarske i diljem Vojvodine. U obliku je dvostih koji se sastoji od dva deseterca čije se zadnje riječi rimuju. U studenom 2011. UNESCO je upisao bećarac u svoj popis nematerijalne kulturne baštine čovječanstva.

Detalj sa rijeke Bosne iz pedesetih godina 20 stoljeća

Čamci su imali višestruku namjenu: osim za pecanje, služili su i kao prevozno sredstvo da bi se prebacilo na drugu obalu rijeke Bosne, naročito za odlazak u Grapsku, a najčešća i najsvrsishodnija namjena bila je sakupljanje drveta. Kad vode Bosne nadođu često su sa sobom znale povući i velike količine drveta. Onda bi čamdžije, opremljeni dugačkim kukama, krenuli u lov na *ćutke* koje bi privlačili do čamaca kačili za njih, a onda ih čamcima izvlačili na obalu. Oni najvještiji znali bi za sezonu izvući i preko dvadeset metara drveta. Drvo bi se onda preko ljeta sušilo na vrelini, s jeseni rezalo, cijepalo i pripremilo za grejnu sezonu. Mora se priznati, bila je to nevjerovatna vještina u kojoj je trebala i velika doza hrabrosti jer su šanse da se lagani drveni čamci prevrnu bila zaista velika. Zbog ove rabote mještani Čivčija od okolnih naselja zaradili su i nadimak-*klipačari.*

Potrebno je još napomenuti da su se čamci mogli veslati samo na stajaćoj vodi-na Starači i Kanalu, dok je na Bosni zbog jake struje to bilo jako teško. Zbog toga se čamac na Bosni nije veslao nego se odgurivao dugačkom vrbovom motkom koja se zvala **òpor**[153].

Sjeverno, prema Polojcima, na mjestu neposredno prije današnjeg mosta na rijeci Bosni u Johovcu, nalazila se još jedna voda koja je bila pogodna za pecanje. To je također dio starog korita Bosne koji se zvao Matara. Matara je poput Starače bila močvara, ali sa mnogo težim pristupom i puno opakija od Starače. Pogledom na vodu Matare mogli ste da uživate u prekrasnim močvarnim lokvanjma (koje starača nije imala) i puno očuvanijim ekosistemom flore i faune jer se nalazila daleko od kuća te u nju nisu istresane nikakve otpadne vode.

Osim navedenih prirodnih vodenih površina, osamdesetih je došlo do velike ekspoloatacije šljunka na području Čivčija. To je dovelo do uništavanja obradivog zemljišta kao i biljnog i životinjskog svijeta. Tako su se poput mjesečevih kratera

153 Iako rječnici ne bilježe ovaj pojam, kao lokalizam najvjerovatnije je nastao od riječi otpor jer se odgurujući čamac „davao otpor rijeci".

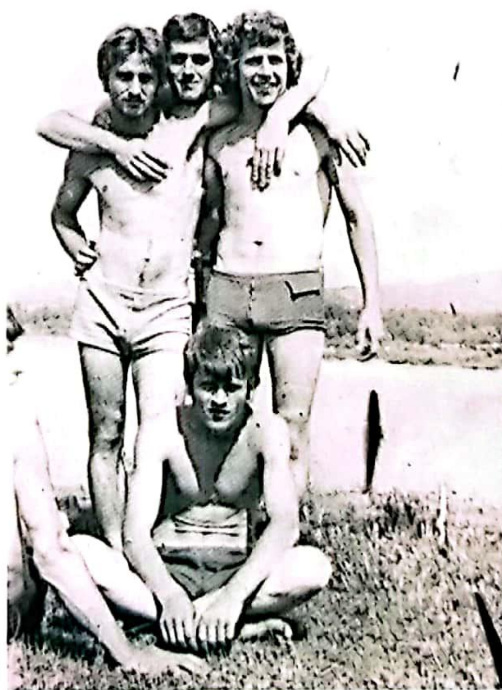
počele pojavljivati iskupine od šljunka koje smo jednostavno zvali-bazeni. Ti bazeni bi se vremenom napunili podzemnim vodama, a tokom izljevanja rijeke Bosne i njenog povlačenja u glavno korito, bazeni bi ostali puni ribe i ostalih vodenih životinja. Tako su ti bazeni postajali mjesta u kojima se mogla pecati riba i tih je bazena bilo zaista mnogo.

KUPALIŠTA

Odvajkada je Bosna služila kao veliko kupalište. Na kupanje su osim omladine, odlazile cijele porodice. Uvečer bi se na prelu postavilo pitanje: *Hoćemo li sutra na Bosnu?* Napravio bi se dogovor, a onda ujutro akcija: pekla bi se maslanica ili kokoš, uberalo bi se dovoljno krastavaca i paradajza, sve se to zaveže u bošču ponese na Bosnu i eto ti zabave i uživanja za cijelu porodicu. Za kupanje u Bosni nije bilo puno opcija jer rijeka teče i ukoliko Bosna nije stvorila kakav tišak u kom se moglo koliko toliko plivati gore-dole, uglavnom se spuštalo na napuhanim šlaufima od automobilskih i traktorskih guma, skakalo sa bajra na glavu ili na noge ili jednostavno preplivavalo Bosnu lijevo-desno.

Tokom osamdesetih kad je i standard narastao da se moglo priuštiti štošta, na obalama Bosne mogli ste vidjeti i razapete šatore, suncobrane, kamp opremu-baštenske stolove i stolice na raklapanje, a Bosnom bi se osim napuhanih guma našao i koji pravi pravcati dušek na napuhavanje. Tako je Bosna u svom tom šarenilu ličila na pravu morsku plažu. Osim Bosne, kupalo se i na ostalim vodama. Kanal je jedno vrijeme bio jako popularno kupalište kao i pomenuti bazeni. Međutim bazeni su bili pogodni za kupanje samo jednu sezonu kad bi se krater tek iskopao i nadošle podzemne vode. Takva voda u bazenu bila je čista, ali bi već sljedeće godine ta

Fikret Herceg Cvoja, Salih Hamidović, Ekrem Šehić, Zare Ahmić

Sabin Ahmić, Nuzhet Ćelić i Bego Herceg

voda postala ustajala, pokrivena žabokrečinom počevši se pretvarati u močvaru. Tako su svi bazeni vremenom postali močvare pa bi se moglo reći da su Čivčije Selo sa hiljadu močvara.[154]

Ali nikada ne treba potcijeniti rijeku Bosnu. Često su kupanja na Bosni znala imati krvav danak.

U BOSNI SE UTOPIO 6-GODIŠNJI DJEČAK

U Bosni se utopio 6-godišnji Salih Herceg iz Čivčija. Salih se tog sudbonosnog dana igrao pored Bosne sa nekoliko dječaka i djevojčica i u jednom kritičnom trenutku pao u rijeku. On je odmah nestao u valovima Bosne jer niko od mještana nije bio u blizini da ga spase.[155]

DESILO SE OVIH DANA

U BOSNI SE UTOPIO 6-GODIŠNJI DJEČAK

U Bosni se utopio 6-godišnji Salih Erceg iz Čivčija. Salih se toga sudbonosnog dana igrao pored Bosne sa nekoliko dječaka i djevojčica i u jednom kritičnom trenutku pao u rijeku. On je odmah nestao u valovima Bosne, jer niko od mještana nije bio u blizini da ga spase.

Z. D.

Aziz Đido Ahmić, Hasib Šehić Joja, Feriz Fido Ahmić

154 Aluzija na Finsku koju još zovu: Zemlja hiljadu jezera

155 Glas komuna od 20.05.1961. str. 7

Čivčijanska plaža tokom 80-tih na rijeci Bosni. Sjede (na travi) Dino Huskić i Husein Šišić, Džafer Huskić (na stolici).

ŠLJUNAK

Presjek zemljišta: ispod nekih pola metra plodne ade nalazi se sloj šljunka i pijeska.

Koliko god ovozemaljske blagodati imali mještani Čivčija sa rijekom Bosnom, toliko im je ona silom prirode donijela i njihovo najvaće zlo-šljunak. Zemljište u Čivčijama pokraj obale rijeke Bosne jako je šljunkovito. U pojedinim njivama već na metar dubine, nakon jako plodne zemlje nastale naplavcima stotinama godina, nazire se šljunkovito i pjeskovto tlo.

Razlog je to da se sredinom sedamdesetih, a posebice osamdesetih godina 20-tog vijeka

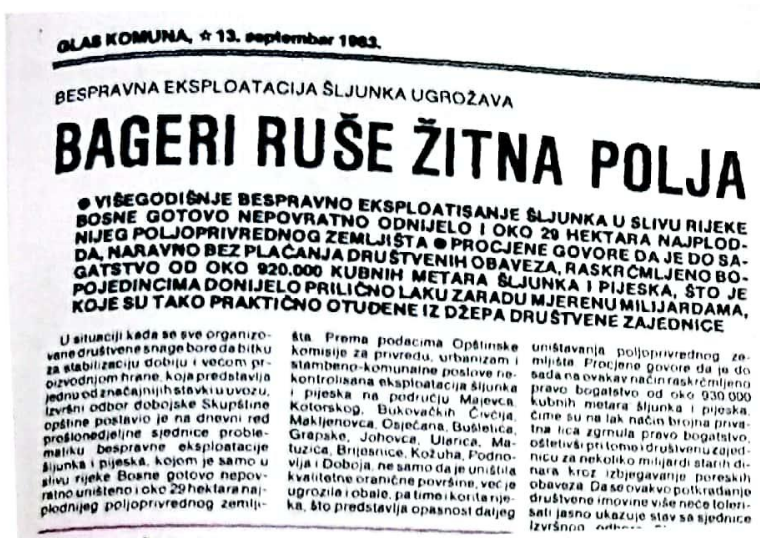
vršila velika eksploatacija šljunka na obali rijeke Bosne, a na teritoriju Čivčija. Jedan dio *krivice* spada svkako i na izgradju brana i skretanje rijeke Bosne prema Grapskoj jer su mnoge grapćanske njive ostale na lijevoj strani Bosne, u Čivčijama, te su njihovi vlasnici čamcima morali dolaziti do njih i obrađivati ih. To je proizvelo reakciju da su se mnogi Grapćani rješavali tih njiva i prodavali ih. Najbolje mušterije tih godina bili su privatni eksploatatori šljunka. Tako su se početkom osamdesetih počela masovna eksploatacija šljunka pri obali rijeke Bosne, a na teritoriju Čivčija. Ta eksploatacija dovela je do erozije tla i formiranja tzv. bazena-kratera (opisanih u ranijem tekstu koji su ljeti služili kao kupališta). Takav trend prodaje zemlje za eksploataciju šljunka po ugledu na Grapćane povabljeni zovom za lakom zaradom, prihvatili su i pojedini Čivčijani te se tokom osamdesetih pa sve do 1992. stvorilo više tih šljunkara, a reljef i ekosistem počeo je trajno da se urušava. Nekada široka polja pod pšenicom i kukuruzom postala su močvare što je uzrokovalo nestankom pojedinih biljnih i životinjskih vrsta. Osim toga, iako su gotovo svi vlasnici zemlje koji su je prodali eksploatatorima šljunka imali čvrsta obećanja da će eksploatatori nakon što dođu do tačke u kojoj više ne mogu kopati na datoj lokaciji istu vratiti u prvobitno stanje, to se nikada nije dogodilo. Nikada niti jedan površinski kop šljunka nije doveden u prethodno stanje (što podrazumijeva da se nastali krater zatrpa zemljom). Pomenuta situacija eksploatacije šljunka nastavila se i poslije 1992. naročito u periodu kada vlasnici zemlje nisu bili rezidenti u Čivčijama. U tom periodu dolazi do najvećeg stepena uništavanja plodnog zemljišta u Čivčijama. Ako uzmemo u obzir sve historijske okolnosti nastanka samog naselja, i ako znamo da je ono nastalo iz samo jednog razloga a to je - plodno zemljiše, onda je jasno kakvog su razmjera uništavanje plodnog zemljišta u Čivčijama za njegove stanovnike. Vrlo jednostavno - bez plodne zemlje nema ni Čivčija.

Osim negativne pojave razaranja plodnog tla, eksploatacija šljunka donijela je još jedan ekološki problem - divlje deponije. Krateri nastali eksploatacijom šljunka bili su idealni za bacanje smeća te su Čivčijani to uvelike koristili i bacali smeće u takve kratere. Mora se priznati da tokom osamdesetih i nisu bili toliko krivi-nije bilo organizovanog odvoza smeća te su se morali snalaziti na bilo koji način. Istina je da je sve bilo bolje od bacanja smeća u rijeku Bosnu te su tako krateri od iskopa šljunka poslužili i kao divlje deponije. Ali problem divljih deponija je bio da se sa svakim

novim kraterom javljala i nova divlja deponija tako da su Čivčijani osim problema sa degradacijom obradivog zemljišta, naišli na problem odlaganja smeća koji će se u kasnijim godinama odraziti kroz problem pitke vode.

Mora se priznati da gradske vlasti posljednjih godinu-dvije (2020-2023.) rade na rješavanju divljih deponija kroz postavljanje ineraktivnih kamera, taj problem je još uvijek aktivan i možda jedan od najznačajnijih za stanovnike Čivčija.

BAGERI RUŠE ŽITNA POLJA

GLAS KOMUNA, ☆ 13. septembar 1983.

BESPRAVNA EKSPLOATACIJA ŠLJUNKA UGROŽAVA

BAGERI RUŠE ŽITNA POLJA

● VIŠEGODIŠNJE BESPRAVNO EKSPLOATISANJE ŠLJUNKA U SLIVU RIJEKE BOSNE GOTOVO NEPOVRATNO ODNIJELO I OKO 29 HEKTARA NAJPLOD-NIJEG POLJOPRIVREDNOG ZEMLJIŠTA ● PROCJENE GOVORE DA JE DO SA-DA, NARAVNO BEZ PLAĆANJA DRUŠTVENIH OBAVEZA, RASKRČMLJENO BO-GATSTVO OD OKO 920.000 KUBNIH METARA ŠLJUNKA I PIJESKA, ŠTO JE POJEDINCIMA DONIJELO PRILIČNO LAKU ZARADU MJERENU MILIJARDAMA, KOJE SU TAKO PRAKTIČNO OTUĐENE IZ DŽEPA DRUŠTVENE ZAJEDNICE

U situaciji kada se sve organizovane društvene snage bore da bitku za stabilizaciju dobiju i većom proizvodnjom hrane, koja predstavlja jednu od značajnijih stavki u uvozu, Izvršni odbor dobojske Skupštine opštine postavio je na dnevni red prošlonedjeljne sjednice problematiku bespravne eksploatacije šljunka i pijeska, kojom je samo u slivu rijeke Bosne gotovo nepovratno uništeno i oko 29 hektara najplodnijeg poljoprivrednog zemljišta. Prema podacima Opštinske komisije za privredu, urbanizam i stambeno-komunalne poslove nekontrolisana eksploatacija šljunka i pijeska na području Majevca, Kotorskog, Bukovačkih Čivčija, Makljenovca, Osječana, Bušletića, Grapske, Johovca, Ularica, Matuzića, Brijesnice, Kožuha, Podnovlja i Doboja, ne samo da je uništila kvalitetne oranične površine, već je ugrozila i obale, pa time i korita rijeka, što predstavlja opasnost daljeg uništavanja poljoprivrednog zemljišta. Procjene govore da je do sada na ovakav način raskrčmljeno pravo bogatstvo od oko 930.000 kubnih metara šljunka i pijeska, čime su na lak način brojna privatna lica zgrnula pravo bogatstvo, oštetivši pri tome i društvenu zajednicu za nekoliko milijardi starih dinara kroz izbjegavanje poreskih obaveza. Da se ovakvo potkradanje društvene imovine više neće tolerisati jasno ukazuje stav sa sjednice Izvršnog

U situaciji kada se sve organizovane društvene snage bore da bitku za stabilizaciju dobiju i većom proizvodnjom hrane koja predstavlja jednu od značajnih stavki u uvozu, Iz-vršni odbor dobojske Skupštine opštine postavio je na dnevni red prošlonedjeljne sjednice problematiku bespravne eksploatacije šljunka i pijeska, kojom je samo u slivu rijeke Bosne nepovratno uništeno oko 29 hektara najplodnijeg poljoprivrednog zemljišta. Prema podacima Opštinske komisije za privredu, urbanizam i stambeno-komunalne poslove nekontrolosana eksploatacija šljunka i pijeska na području Majevca, Kotorskog, Bukovičkih Čivčija, Makljenovca, Osječana, Bušletića, Grapske, Johovca, Ularica, Matuzića, Brijesnice, Podnovlja i Doboja, ne samo da je uništila kvalitetne oranične površine, već je ugrozila i obale pa time i korita rijeka, pto predstavlja opasnost daljeg uništavanja poljoprivrednog zemljišta. Procjene govore da je do sada na ovakav način raskrmčljeno pravo bogatstvo od oko 930000 kubnih metara šljunka i pijeska čime su na lak način brojna privatna lica zgrnula pravo bogatstvo, oštetivši pri tome društvenu zajednicu za nekoliko milijardi starih dinara kroz izbjegavanje poreskih obaveza. Da se ovakvo potkradanje društvene imovine više neće tolerisati jasno ukazuje stav sa sjednice Izvršnog odbora Skupštine opštine, na kojoj je, na prijedlog Opštinske komisije za privredu, urbanizam i stambeno-komunalne poslove, naloženo Opštinskom sekretarijatu za inspekcijske poslove da uz pomoć SUP-a preduzme sve zakonske mjere oko zabrane dalje eksploatacije šljunka sa poljoprivrednog zemljišta. Na drugoj strani Opštinska komisija za privredu, urbanicazm i stambeno-komunalne poslove svim vlasnicima poljprivrednih parcela na kojima se vrši eksploatacija šljunka izdaće rješenja o hitnoj sanaciji degradiranih oraničnih površina, kao i rješenje o naknadi štete zbog pretvaranja poljoprivrednog zemljišta u „šljunkare". Treba

očekivati da će ove odluke konačno stati u kraj raboti koja je bez pravih sankcija godinama živjela bogateći pojedince na račun ogromne društvene štete, čije će poljedice ipak biti teško sanirati.[156]

U prilog činjenici da su mnogi mještani Čivčija i Grapske (pošto dijele dvije obale rijeke) uveliko zaslužni za devastaciju same obale kao i većeg dijela poljoprivrednog zemljišta, govori nam tekst u *Glasu komuna* iz 1971. godine

VODA ODNOSI ORANICE

Obale Bosne postale su izvor prihoda brojnim privatnim prevoznicima

Zbog ilegalnog vađenja šljunka i pijeska iz rijeke Bosne

VODA ODNOSI ORANICE

■ Privatni prevoznici zbog eksploatacije šljunka iz rijeke za nekoliko godina i po četrdeset puta pred sudijom za prekršaje ■ Pooštriti kontrolu i mjere kaznene politike — uslov da se dosadašnje stanje izmijeni

Na dobojskoj opštini nedozvoljena eksploatacija šljunka i pijeska iz rijeke Bosne uzima sve više maha. Brojni privatni prevoznici u ovim poslovima ostvaruju znatnu materijalnu dobit, tako da za njih apsolutno ne predstavlja neki veći izdatak novčana kazna koju im izrekne sudija za prekršaje. U cilju sagledavanja prave situacije u ovoj oblasti, nedavno je jedna komisija obišla sva mjesta na kojima se vadi ovaj građevinski materijal i utvrdila da je stanje veoma teško. Do sada su registrovane uglavnom dvije vrste prekršaja: šljunak se vadi bez dozvole organa uprave Skupštine opštine u Doboju ili se vrši eksploatacija sa dozvolom, ali na zabranjenim mjestima. Zbog svega toga nanose se velike materijalne štete mještanima sela nizvodno od Doboja, jer zbog nestručnog vađenja šljunka iz Bosne, rijeka odnosi velike komplekse oranica, a na pojedinim mjestima promijenila je svoj tok. O ovoj problematici razgovarali smo sa Dragom Đorđićem, rukovodiocem službe za prekršaje, koji se svakodnevno susreće sa prekršiocima propisa ove vrste.

- Propisima je regulisano ko i na koji načim može dobiti dozvolu za eksploataciju šljunka. Međutim, ljudi koji dobiju to odobrenje obično ih se ne pridržavaju. Tako na primjer, u odobrenju je tačno navedeno mjesto na kome je dozvoljen rad, ali vlasnici tog odobrenja rade na mjestima koja su njima pogodnija i na kojima se nlaze zalihe kvalitetnijeg materijala. Samo u prošloj godini našoj službi upućeno je 90 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka protiv lica koja su radila sa ili bez tog odobrenja i od tog broja sedam prijava podneseno je protvi radnih organizacija koje su se bavile tim poslom. Pedeset odsto ovih predmeta riješeno je izricanjem kazni, dok je jedan procenat predmeta ustupljen u nadležnost drugim organima.

156 Glas komuna od 13.09.1983. str. 9

S obzirom da se radi o licima koja su ranijih godina pravila slične prekršaje, smatra se da bi bilo potrebno izvršiti određene izmjene u našoj kaznenoj politici prema njima. Jer ako se zna da se za jedan kubni metar šljunka plaća i do 7000 starih dinara, a poznato je koliko se dnevno šljunka može izvaditi i prodati, onda u kazne za ovu vrstu prekršaja minimalne. Zato nije nikakvo čudo da ima lica protiv kojih je pokrenuto do sada i do 40 prijava u posljednjih nekoliko godina. Poznata su i imena lica, ali većina njih negira da su napravili ovu vrstu prekršaja što zadaje puno problema našoj službi. Međutim, u postupku se ipak utvrdi da se zaista radi o prekršajima i za njih budu kažnjeni.

\- *Vrijedno je napomenuti da se nedozvoljena eksploatacija šljunka iz rijeke Bosne vrši najviše u Grapskoj i Bukovačkim Čivčijama i da zbog ove eksploatacije mještanima Bukovačkih Čivčija prijeti opasnost od poplave već u prvim danima jeseni. Pored toga ovi nesavjesni mještani nanose velike štete i Republici koja je samo u prošloj godini izdvojila oko sto miliona starih dinara na regulaciju rijeka i vodoprivredu. Da bi se ovakvi slučajevi spriječili u narednom periodu potrebno je pooštriti kaznene mjere, iznaći mogućnosti za uvođenje radnog mjesta inspektora za vodoprivredu i pojačati kontrolu vađenja šljunka i pijeska iz rijeke Bosne, rekao je na kraju Drago Đorđić, rukovodilac Službe za prekršaje u Doboju.*[157]

S. Vasilić

Iako je opštinska borba protiv nelegalne eksploatacije šljunka na području Čivčija počela još u samom začetku pomenutog problema, ona je i nakon 50 godina ostala mrtvo slovo na papiru. Eksploatacija šljunka ne samo da je nastavljena, nego se i intenzivirala tako da je više od 50% čivčijanskih polja prema rijeci Bosni nepovratno uništeno.

POPLAVE

Čivčijani cijeli svoj život žive sa poplavama. Glavni razlog za poplave koje su nadirale gotovo svakog proljeća i s jeseni je svakako devalvacija zemljišta i nekontrolisani iskop šljunka na rijeci Bosni. Kako je selo smješteno na širokoj ravnici bez mnogo mogućnosti za odbranu od poplave, te *normalne poplave* uglavnom su plavile vrbake i njive što je zemljoradnicima i baštovanima zadavalo mnogo muke. Često se znalo desiti

Salih Grahić obilazi poplavljene njive

157 Glas komuna od 25. 08. 1971. str. 9

Poplava iz 2014.

da poplava bude takvih razmjera da se usjevi nikada i ne oporave, a pretrpljena šteta rijetko je kome namirivana tako da su se nesretni zemljoradnici uvijek uzdali u sebe i često su znali ponovo presijavati uništene usjeve kako bi iz zemlje koja ih je hranila izvukli bar minimum koristi. Osim stalnih proljetno-jesenjih poplava, generacijski se pamte dvije velike poplave. U obje je poplavljen i Doboj. Jedna je ona iz 1965. a druga iz 2014. U te dvije poplave voda je osim njiva i usjeva, poplavila i veliki broj domaćinstava: kuće i pomoćne objekte, a oporavak je trajao mjesecima poslije. I danas, s jeseni ili proljeća, Bosna nam kazuje da se ne šali. Gotovo redovno nabuja, izlije se iz svoga korita potopi poneki usjev pod djetelinom ili pšenicom i daje na znanje da je Čivčijanima još dugo dijeliti svoje tuge i radosti sa ovom rijekom.

KAKO UKROTITI RIJEKU BOSNU

Od kako postoji, selo Čivčije se bori sa rijekom Bosnom. Ona ga stalno potkopava i pomiče, a plodno zemljište jednostavno uništava. U posljednje vrijeme rijeka je došla do samog puta prvog reda koji od Doboja vodi prema Derventi i Bosanskom Brodu. Uzalud su bile sve zapreke koje su rijeci pravljene. Ona ih je pri većem vodostaju, veoma lako uništavala i svoje pipke širila tamo gdje je željela. Zna se da je još 1921. činjen pokušaj da se selo osigura, odbrani od rijeke. Osiguravana je lijeva obala uzvodno od sela. Ali, to nije donijelo trajno rješenje. Nešto slično činjeno je i poslije. Pa ipak, zloćudna i u tom dijelu divlja Bosna, odnosila je odbrambene objekte i stalno dolazila pod prozore Čivčijana, odnoseći kuće i zemljište. Prema podacima dobojske Vodne zajednice veći radovi na ukroćivanju rijeke obavljeni su 1956. i 1957. godine kada je izvršen prokop kinete[158] u dužini od 1300 metara i izgrađene dvije pregrade kao zapor

158 Regulisano korito reke za malu vodu; Regulisano područje kojim se slivaju bujice posle obilnih kiša; tj. prokopan kanal kojim otiče voda i nanosi.

Kako ukrotiti rijeku Bosnu

• Iako su od davnina činjen veliki napori da se Bosna ukroti, ona do danas čini veliku opasnost za selo Čivčije, plodne oranice, koje stalno odnosi i put prvog reda Doboj — Derventa — Brod

Međutim, dvije godine kasnije razbješnjela rijeka odnosi sve pred sobom, plavi Doboj i okolna sela i gotovo u potpunosti uništava sav do tada uloženi trud. Da stvar bude još gora, rijeka od tada još više ugrožava selo Čivčije i prijeti da ga zbriše s lica zemlje.

— Mi smo poslije te katastrofalne poplave — kaže inženjer Nijaz Tatarević — izvršili popravak odnešene pregrade i izvršili njeno osiguranje, te podigli paralelnu građevinu u dužini od 220 metara. U tu svrhu za posljednje

(Nastavak na 5. strani)

radi postepenog svođenja matice u prokop što je samo djelimično uspjelo. Nešto slično urađeno je i 1960. godine da bi Vodna zajednica 1963. svojim sredstvima potpuno dovršila pregradu preko rijeke Bosne i proširila kinetu tako da sve male i srednje vode protiču ovim koritom. Međutim, dvije godine kasnije razbješnjela rijeka odnosi sve pred sobom, plavi Doboj i okolna sela i gotovo u potpunosti uništava sav do tada uloženi trud. Da stvar bude još gora, rijeka od tada još više ugrožava selo Čivčije i prijeti da ga zbriše sa lica zemlje.

- Mi smo poslje te katastrofalne poplave – kaže inžinjer Nijaz Tatarević- izvršili popravak odnešene pregrade i izvršili njeno osiguranje, te podigli paralelnu građevinu u dužini od 220 metara. U tu svrhu za posljednje dvije godine utrošili smo preko 48 miliona starih dinara od čeka deset i po miliona otpada na vlastita sredstva. Međutim, svi ti radovi samo su otklonili momentalnu opasnost i za izvjesno vrijeme problem ublažili i ukoliko se ne preduzmu daljnje protumjere sve do sada urađeno jednostavno će propasti, jer rijeka uzvodno i nizvodno od pregrade vrši potkopavanje i rušenje neobezbjeđene obale i prijeti da zaobiđe do sada podignute objekte. To bi ponovo dovelo do ugrožavanja Čivčija i puta Doboj-Derventa-Brod.

Nije potrebno isticati o kakvom se problemu radi i da su za njegovo rješenje neophodna sredstva. Kako ističu u Vodnoj zajednici, projekat je već napravljen, a njegova predračunska vrijednost iznosi oko 118 miliona starih dinara. U sklopu svega toga predviđeno je i pošumljavanje okolnog zemljišta čime bi se rijeka još više obuzdala. Naime, poznato je da tamo gdje je vegetacija bujna nema ni potkopavanja zemljišta od strane rijeke niti može doći do mijenjanja njenog toka.[159]

Lokalitet Brane. Ostaci kamenja kojima je skrenuta rijeka Bosna

159 Glas komuna, 14.06.1967. broj 438, str. 1

NOVI OBJEKTI ZA ODBRANU OD POPLAVA

...U idućoj godini, pored izgradnje obodnih kanala na sjevernoj strani grada i od Vile do kasarne „1. maj", sredstva bi se utrošila za sprječavanje prodiranja rijeke Bosne u polje Grapska kao i za osiguranje obale u dužini od 300 metara. Isto tako u polju Velika Bukovica, Čivčije i Kladari od kuće Žarka Blagojevića do rijeke Bosne očistiće se, produbiti i proširiti korito vodotok Popovac u dužini od 5 kilometara, zatim će se pročistiti korito vodotoka Hasanbegovača u dužini od 2 kilometra, a slični radovi će se izvoditi i na putu prvog reda na relaciji Rudanka-Johovac...[160]

MLINOVI NA RIJECI BOSNI

Nekada davno pšenica i kukuruz vozili su se *u meljaju* što je podrazumijevalo odlazak u jedan od seoskih mlinova. Sedamdesetih i osamdesetih bilo ih je nekoliko električnih. Kod Dede Begovića, Rame Ibrakovića i Agana. Agan Hamidović bio je najpoznatiji mlinar u kraju te su ga tako i znali: Agan Mlinar. Čivčijanski zemljoradnici i stanovništvo uglavnom su bili orjentisani na uzgoj žitarica što je činilo gro poljoprivredne proizvodnje. Žitarice (kukuruz i pšenica) služile su za prehranu kako stoke, tako i ljudi. Nemjerljiv je bio kvalitet maslanice koja se napravi sa brašnom samljevenim u nekom od lokalnih mlinova. Takva pita osim posebnog mirisa i ukusa imala je i dušu. No nisu odvajkada mlinovi bili na struju. Prije elektrifikacije mlinovi se nalazili na rijeci Bosni gotovo cijelim tokom od Doboja do Modriče. U ta stara vremena bilo je mnogo izazova odvući žito kod mlinara i vratiti se kući.

Mlin na rijeci Bosni kod Doboja (Snimio: Z. Banjanin)

Jednu od takvih priča o mlinovima na rijeci Bosni donosi nam i Zoran Banjanin u svojoj reportaži u Glasu komuna.

160 Glas komuna, 10.11.1970

Bezbrojni turisti snimili su svojim kamerama stare vodenice na Plivi kod Jajca. Motivi sa Plive često se pojavljuju na stranicama mnogih naših listova. Vodenice su, naravno uvijek obuhvaćane objektivom, makar kao dopuna panorame, ako već nisu u prvom planu. Naši mlinovi sa Bosne do sada nisu privukli pažnju turista i fotoamatera. A i to su objekti koji po svom izgledu i načinu funkcionisanja predstavljaju rijetke i neobične ukrase naših rijeka. Nisu to obični mlinovi. Napravljeni od grube građe, sa vrlo malo gvozdenih klinova, odmaknuti od obale s pomoću brvna kojim se dolazi do mlinarske kućice, ovi mlinovi su vrlo interesantni objekti. Bilo ih je nekada mnogo. Svako selo uz obalu Bosne imalo je po dva-tri mlina jer se u njima mljelo žito za sva sela iz okoline. Kloparali su mlinski točkovi vijekovima. Uvijek i svuda bili su isti, od jednakog materijala pravljeni, sa glomaznim, grubim kamenovima ispod kojih ispada sitno i kako kažu, ukusno brašno, bolje od onog iz parnih i motornih mlinova. I mlinari su bili nekako jednaki-redovno u suknenim odijelima, čak i usred ljeta, sa starim klobucima oborenih oboda i, nekako po pravilu-tvrdih ušiju pa ih zbog buke u mlinu i njihove gluhoće ne možeš dovikati po čitav sat

-E, mlinare, ej-hej!

A vješti su ti mlinari u mnogim stvarima. Umiju samljeti kukuruz da od njega ispadne proja, koju pečenu ispod sača i sa kajmakom i beogradski „Metropol“ da stavi na jelovnik. Pa onda, što veslaju naši mlinari! Upravljaju malim čamcima po brzacima, između stijena i sprudova tako sigurno da čovjek mora da im se divi. A kad po onom uskom brvnu koje se ljuja pod nogama nose vreće od 50-60 kilograma, liče pomalo na artiste iz cirkusa.

Težak je njihov zanat. Kad počnu kiše i snjegovi, naročito. Koliko puta se dogodilo da nabujala rijeka otrgne mlin od obale kao da je igračka. A jedan mlinar, mlad i snažan, skončao je prije nekoliko godina na svom mlinu pod čudnim okolnostima.. Noć je bila mračna a kiša je ljevala bez prestanka. Zbog toga je mlinar nekoliko puta morao da prazni vodu iz mlinskih čamaca. A negdje oko ponoći opet je pošao da „pulja“ vodu iz lađe-odvodnice. Onako u mraku, osovina mlinskog točka zahvatila je njegovu kabanicu od grubog gumiranog platna i mlinar je začas bio stegnut i zarobljen. Spasa mu nije bilo. Okretao se cijele noći oko osovine, kosti su mu se lomile o prečage na čamcu i ujutru je lađa odvodnica bila puna kišnice natopljene krvlju. Rijeka je okretala mlinski točak, a na jednom kraju njegove osovine bio je samljeveni mlinar, dok se na drugom kraju vodenično kamenje naprazno okretalo. To je jedna priča sa mlina kakvih ima cijelim tokom Bosne. Stari mlinovi u ovom modernom vremenu i dalje neumorno kloparaju svojim točkovima. Ko zna, možda će i oni uskoro u muzej?[161]

Zoran Banjanin

161 Glas komuna br. 300, 17.10.1964. str. 4

RIBOLOV

Blizina i bogatstvo riječnih tokova, kanala, starača i vrtača ispunjenih vodom učinili su i to da se velik broj stanovnika Čivčija bavio pecanjem. Bile su zastupljene gotovo sve tehnike: od pecanja na plovak, dubinkom, do raubovanja i ulova mrežom. Jasno je da su neke od ovih tehnika ribarskim propisima bile strogo zabranjene (raubovanje i ulov mrežom), ali kako se se usred redovitih poplava vrtače nalazile na privatnom zemljištu, ovakav način ulova izlazio je iz okvira pravilnika.

Bosna je u ovom toku bila bogata raznim vrstama ribe: od klena preko babuške, karasa, plotice, crvenperke, bjelice pa do kvalitetnijih ribljih vrsta linjaka, smuđa, soma sve do štuke i šarana. Moglo se naći i drugih vrsta koje su danas u rijeci Bosni gotovo izumrle, a koje su se u vrijeme osamdesetih činile egzotičnim ribama te su se često držale u improvizovanim kućnim akvarijima napravljenim od velike tegle za zimnicu: čikov, sunčanica... Interesantna je, zapravo, priča o sunčanici (Lepomis gibbosus) koja se u Čivčijama lovila isključivo za akvarija, a ne za jelo, da je porijeklo te ribe iz južnih dijelova Sjeverne Amerike[162] te da je zbog svog atraktivnog izgleda prenesena u Europu kao akvarijska ribica da bi se ljudskom nepažnjom raširila po prirodi gdje se jako brzo razmnožila ugrožavajući autohtone riblje vrste. Najbolje se snašla u plitkim stajaćim vodama sa puno bilja (jezera šljunčare) što je zapravo dokaz da je mikroklima i mikrohidrosvijet Čivčija sa svojim močvarama i barama, bilo idealno mjesto za stanište sunčanice. Sunčanica bi obično bila riba koju bi najmlađi pecaroši nakon što se otisnu u čudesne vode ribarenja prvu upecali.

Hamza Šehić Šara sa ulovljenom štukom

Čivčijani su tako, svoje slobodno vrijeme provodili na brojnim pecalištima: od Bosne, preko Kanala i Starače, sve do vrtača. Ribolov je osim sportskog imao i onaj nasušni, pa se riba često koristila u ishrani Čivčijana i gotovo stalno bila na trpezi.

Nažalost, pojačanom industrijalizacijom i izgradnjom fabrika u gornjem toku Bosne (Natronka i

162 https://zsrdub.hr/slatkovodne-ribe/hrvatska/suncanicak

Željezara) često je znalo doći do nemilih scena i trovanja ribe u rijeci Bosni te su dani pomora ribe u lokalnom žargonu dobili naziv: zatrovanje Bosne. Zatrovanje Bosne podrazumijevalo je gotovo uvijek crvenu ili tamno smeđu boju rijeke čak i za najljepših ljetnih dana na čijoj bi površini bjelasala izvrnuta tijele riječnih riba. Ono malo ribe što je uspjelo da se skloni u riječne kanale, preživjelo bi, a lokalni ribolovci morali bi čekati još nekoliko mjeseci kako bi se riba ponovo vratila u svoja staništa.

UNIŠTENO 63.000 KILOGRAMA RIBE

Od osamnaest sati 1. augusta pa sve do kasno u noć 19. ovog mjeseca, rijekom Bosnom plivala je mrtva riba uništena zbog ispuštanja otpadnih voda u ovu rijeku. Neposredno poslije prijema vijesti o trovanju ribljeg fonda Poljoprivredna inspekcija Skupštine opštine i komisija Udruženja ribolovaca uzeli su uzorke vode u Doboju i tekuće vode uzvodno od fabrike celuloze i natron papira Natron u Maglaju i sve to uputili Biološkom institutu u Sarajevo na analizu.

Kako smo obaviješteni u Poljoprivrednoj inspekciji u Doboju, niz rijeku Bosnu od Maglaja pa nizvodno od Doboja neprekidno je dvadeset i četiri sata plovila mrtva riba. Komisija udruženja sportskih ribolovaca utvrdila je da je ispuštanjem otpadnih voda uništeno 63000 kilograma ribe, čime je počinjena materijalna šteta u visini od preko 100 miliona starih dinara.

- Velika je vjerovatnoća, ističu u Poljoprivrednoj inspekciji u Doboju da je za nastalu situaciju glavni krivac Tvornica Natron, jer uzvodno od njenih pogona nije registrovano trovanje ribljeg fonda. Prema nalazima komisije koja je vršila procjenu štete, uništeno je preko sedamdeset odsto ribljeg fonda u rijeci Bosni, a šteta je utoliko veća što je u potpunosti uništen riblji mlađ. Inače, dobojski ribolovci koji se redovno brinu o podmlađivanju ribe u rijeci Bosni ogorčeni su zbog ovog gesta i kada stignu nalazi analize iz Biološkog instituta u Sarajevu, protiv izazivača pomora u rijeci Bosni pokrenuće se postupak u duhu Zakona o slatkovodnom ribarstvu koji predviđa veoma rigorozne sankcije za ovakve postupke.[163]

S. Vasilić

Iako se u tekstu spominju rigorozne sankcije za počinitelje, očigledno je da je sve bilo mrtvo slovo na papiru jer su se tokom sedamdesetih zatrovanja ribe bila gotovo redovna. Manja zagađenja, koja su dolazila od lokalnih dobojskih fabrika i koja su uništavala riblji fond na potezu Bare-Johovac, često nisu dolazile u žižu javnosti. No, kada je u pitanju masovniji pomor, novine su to redovno bilježile.

163 Glas komuna, 28.08. 1974. str. 7

PONOVO POMOR RIBE

U VODAMA SPREČE I BOSNE

Postradale ribe u julu prošle godine

PONOVO POMOR RIBE

A. ČIZMAR

U posljednjih nekoliko godina nije ništa neobično da pojedine organizacije udruženog rada i neodgovorni radnici koriste rijeku Bosnu kao otpadni kanal i puštaju u nju ne samo biološki prečišćenu vodu, nego i vrlo otrovne hemikalije, a što prouzrokuje trovanje flore i faune. Bili smo svjedoci zalaganja Udruženja sportskih ribolovaca, mjesnih zajednica i inspekcijskih službi da se prekine sa tom praksom što nije urodilo plodom. Postavljana su pitanja da li je ovdje u pitanju samo borba za zaštitu ribljeg fonda ili uopšte za zaštitu čovjekove okoline, gdje spada i stočno blago, poljoprivredna gazdinstva uz ovu rijeku i drugo. Upravo zbog toga postavlja se pitanje da li neko može višim interesima pravdati trovanje voda naših rijeka.

Prije nekoliko dana primjećeno je ispod ušća Spreče u Bosnu, a na području Bukovačkih Čivčija, Osječana, Kotorskog i drugih mjesnih zajednica, da je otrovana velika količina ribe, prvenstveno šarana, a koje prema procjenama prelaze 5.000 kilograma. Pojedini primjerci otrovane ribe bili su teški i preko 20 kilograma.

Sportski ribolovci i građani s pravom postavljaju pitanje zašto zadužene institucije ne preduzimaju nikakve mjere zaštite i zašto se uopšte preko takvih ekscesa olako prelazi.[164]

A.Čizmar

Interesantan je i tekst Mustafe Avdića – Džefa o najstarijem ribolovcu u dobojskom srezu iz Johovca, u sastavu čije mjesne zajednice su bile i Čivčije.

NAJSTARIJI RIBOLOVAC U SREZU

U Johovcu, nedaleko od Doboja, živi 85-godišnji Šimun Ćurak. On se bavi ribolovom već 55 godina. Interesantno je da se hrani samo ribom i da nikada još nije obolio. Ovih dana Lovački savez u Doboj izdao mu je knjižicu počasnog i najstarijeg člana društva ribolovaca.[165]

NAJSTARIJI
RIBOLOVAC U SREZU

U Johovcu, nedaleko od Doboja, živi 85-godišnji Šimun Ćurak. On se bavi ribolovom već 55 godina. Interesantno je da se hrani samo ribom i da nikada nije još obolio. Ovih dana Lovački savez u Doboju izdao mu je knjižicu počasnog i najstarijeg člana društva ribolovaca.

Mustafa AVDIĆ

Izgradnja ribnjaka u Rudanci 1961. obezbijedila

164 Glas komuna, 08.11.1983. str. 9

165 Glas komuna, br. 226. 18.05.1963. str. 11

Pogled na vještačko jezero u Rudanci na kome se prošle nedjelje našlo nekoliko stotina dobojskih ribiča i građana željnih prirode i razonode

je strastvenim ribolovcima još jedno izuzetno mjesto za sportski ribolov tako da su svi oni istinski zaljubljenici u ovaj sport mo-gli da biraju nesigurnost ulova na lo-kalnim pecalištima ili „siguran ulov“ na ribnjaku u Rudanci.

U RUDANCI SE GRADI RIBNJAK

Inicijativa je potekla od omladine dobojske opštine, odnosno Opštinskog komiteta Narodne omladine. Na taj način mladi su praktično pokazali aktivnost u sprovođenju Perspektivnog plana razvoja svoje komune. Kada su odgovorni faktori usvojili i odobrili poduhvat omladine-izgradnju ribnjaka u Rudanci dobrovoljnim svojim radom, odvojeni su milioni za finansiranje izgradnje ribnjaka. Opštinski komitet Narodne omladine nekoliko mjeseci vršio je pripreme za početak radova na ovom ribnjaku. Stručnjaci su sa svoje strane takođe izvodili pripreme za početak rada. Najzad je počela akcija. Rad na izgradnji ribnjaka u Rudanci započela je omladina Trudbenika, Industrijeke škole, Bačvarske škole, omladina kvarta Usora i Preduzeća za opravku kola i lokomotiva. U prvoj akciji učestvovalo je preko 100 omladinaca i omladinki. Radilo se pet sati na pročišćavanju odvodnog kanala budućeg ribnjaka, koji će zauzimati skoro čitavo polje u neposrednoj blizini rijeke Bosne. Stručnjaci koji su nadzirali rad omladine, neobično su zadovoljni zalaganjem mladih. Izgrađeno je preko 400 metara ovog kanala od rijeke Bosne prema centru porstora gdje će se smjestiti ribnjak. Na prvoj radnoj akciji teško je reći koji su se omladinci i omladinke najviše zalagali. Ipak se svi slažu da najljepše priznanje pripada grupi omladinaca koja je sjekirama obarala vrbe, a među njima su se naročito istakli Bogdan Bogdanović, Stevo Janjin, Muharem Salihbašić, Anto Grgić, Mile Filipović i drugi.[166]

B.S.

TALAUŠA/TALAVUŠA

Postoji još jedan potok, koji zapravo i nije pravi potok jer nema svoga izvora, ali je jedna od značajnijih voda jer prolazi kroz samo naselje. U zemljovidima i kartama taj potok je zaveden kao Curkića potok, i slijeva se sa oboda Opsina ka Čivčijama vijugajući dalje prema Johovcu ulivajući se u Mataru, jednu od navedenih

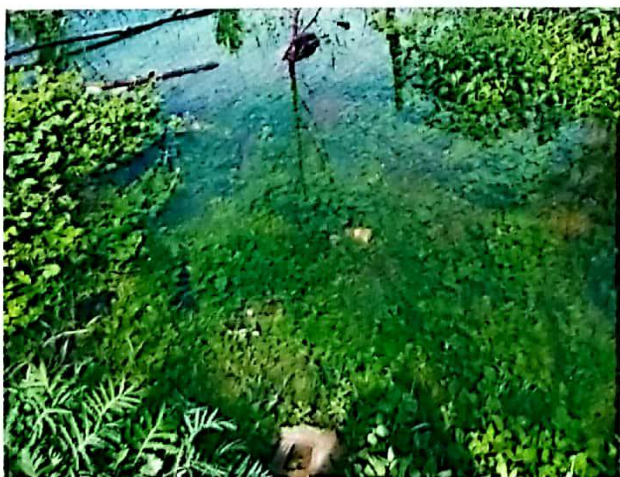
166 Glas komuna, br. 144, 21.10.1961., str. 8

Čivčinskih močvara. U katastarima generalno, Talavuša čini prirodnu granicu među mjesnim zajednicama Čivčije i Kladari. No, ta granica između dvije mjesne zajednice, u praksi je nešto drugačija. Kako rekosmo, Talauša je potok koji prolazi kroz dio naselja koji se zove Ada i djeli ga na dvije mahale: Donju Mahalu-Ada i Hamidoviće. Samo ime toponima je potpuno nepoznato, ali je poznato da postoji jedno brdo u blizini Tuzle koje nosi isti naziv.

Talauša je, dakle, potok koji bi za ljetnih mjeseci u potpunosti presušio jer nije bilo oborinskih voda, dok bi u drugim dijelovima godine ličila na pravi potok. Tako bi se s proljeća, dok je potok još u punoj snazi svoga toka, u njemu mogle naći i mnogobrojne vrste riba, te se na samom potoku moglo i pecati. Osim toga, jedini pravi most koji se nalazi u Čivčijama izgrađen je na Talauši. Kako je nekada glavni drum od Doboja do Dervente vodio direktno kroz Čivčije, most koji je izgrađen još u doba Austro-Ugarske monarhije bio je jako važan. Talauša je, osim toga što je bio mutan potok, nepodoban za bilo kakve aktivnosti, bila i prvo kupalište za neke Čivčijane iz nekoliko razloga: prvo jer je bio plitak, drugo jer se nalazio uz same kuće te je sigurnost kupača (mahom djece) uvijek bila zagarantovana. Nerijetko bi Talauša zbog obilnih kiša znala i podivljati i izliti se iz svoga korita. Tako su i stanovnici mahale Talauša (koja je dobila ime po pomenutom potoku) svake godine muku mučili sa opasnošću od poplave.

ZELENCI I STUDENCI

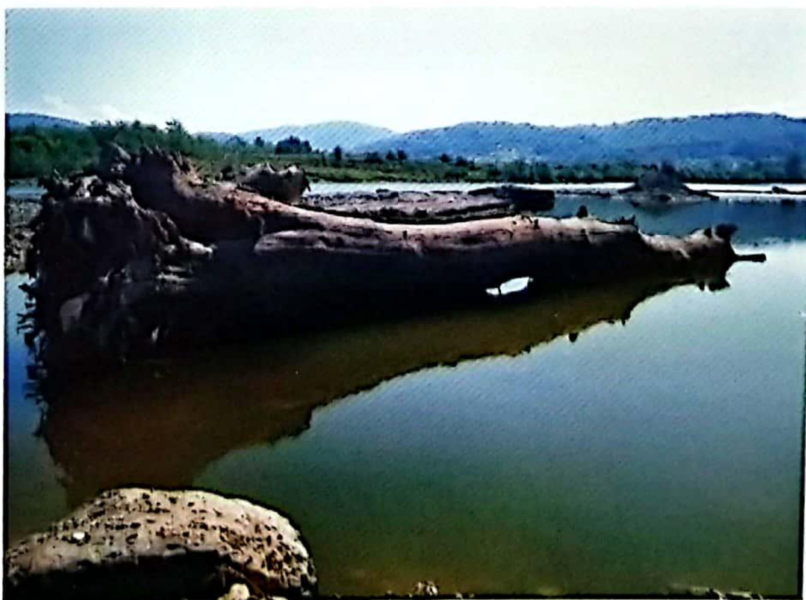

Jedna od „nesreća" sela smještenih u ravnici jesu i pitki izvori vode. Čivčijani od kako znaju za sebe kubure sa pitkom vodom iako vode nikada nije manjkalo. Na području Čivčija iz čisto geografskih razloga ne postoji niti jedan prirodni izvor vode. Ali to ne znači da Čivčijani nisu imali snage da stvore svoje vlastite ideje o izvorima čiste vode. Tako se susrećemo sa dva lokalna pojma: zelenac i studenac.

Zelenac bi tako bio nedefinisani (u smislu porijekla) vodeni resurs koji je svojim prirodnim izgledom (jer se obično nalazio na nekoj zelenoj podlozi) podsjećao na neku oazu ili „rajski izvor" što je lokalno stanovništvo uvelike koristilo i bez ikakve zadrške pilo vodu iz takvih „zelenaca". Biće ipak da je konfiguracija tla i pjeskovitost terena pogodovala ovakvom pristupu pa su se oborinske ili vode iz rijeke Bosne na taj način kroz pjeskovito tlo dovoljno isfiltrirale da se takva voda učini pijaćom i ukusnom za piće. Nije zabilježen niti jedan slučaj trovanja vodom ili neka ozbiljnija zarazna bolest na ovom području iako je stanovništvo, pogotovo djeca, uveliko pilo vodu iz ovakvih „zelenaca". Da svoju čiost i imunitet ka bolestima povezanim sa zagađenom vodom mogu da zahvale šljunku i pijesku, u prilog Čivčijanima ide i pojam-studenca. Studenac je predstavljao izvor direktno na obali rijeke Bosne. Za ljetnjih mjeseci, u toku sezone kupanja, ukoliko bi se ožednilo jednostavno bi se u priobalju 5-10 metara od same matice rijeke Bosne, u pijesku iskopao „studenac", ili manja vrtača. Zatim bi se sačekalo nekoliko minuta da se ta vrtača napuni vodom i izbistri te bi se jednostavno pilo iz nje.

NAPLAVCI

Obično s proljeća ili s jeseni, oni koji su bili opremljeni čamcima, zauzimali bi busiju negdje „ispod Kule", a onda naoružani dugačkim vrbovim motkama na čijem je kraju bila zavezana čelična kuka, hvatali ćutke i privlačili ih k sebi, na lijevu obalu rijeke Bosne, tamo gdje su Čivčije. Nekada bi nivo Bosne bio toliki da bi plima potrajala po nekoliko dana, za lokalce je to značilo nekoliko metara drveta više za ogrjev. Ćutci bi se onda, onako naprsli od vode, sušili sve do kasne jeseni, kada bi ih motorka isjekla u paramparčad pretvarajući ih u presuhle cjepanice, koje će preko ljute zime, uz miris kahve i duhana, grijati ognjišta sve do narednog proljeća. Znalo se u ta vremena, kad su „lokalni vikinzi" pohodili plahe vode rijeke Bosne, skupiti i do 20-30 metara drveta, a oni koji nisu bili u posjedu te vještine, divili bi se „vikinzima" u njihovom pothvatu sve tajno sanjajuć' da i sami jednoga dana postanu vlasnici kakva čuna sa

kojim će svojim potomcima obezbjeđivati drva za ogrjev. Osim ćutaka koji su se hvatali kukom direktno u matici, nadošle vode znale bi uz obalu Bosne naplaviti i komade drveta većih gabarita koji nisu mogli stati u čamac. Takvi komadi drveta zvali su se naplavci, a mjesto gdje je Bosna nanosila najviše takvih oblica zvao bi se naplavak. Interesantno je da da identičan toponim možemo naći i u Pragu. Šetalište u centru grada uz rijeku Vltavu zove se Naplavka.

Nerazumijevanjem, zavisti ili nekom drugom obijesti, stanovnici okolnih sela nisu se mogli pomiriti sa činjenicom da su Čivčijani u borbi sa ćudljivom rijekom Bosnom (a ona je na ovom terenu zaista takva-ćudljiva) bolji od svih ostalih, te lokalnim „vikinzima“ iz tog razloga dodijeliše naizgled pogrdno ime-*klipačari*. No, nisu se samo „vikinzi“ kleli u klipače: u ravnici, naime, nema šume. Ravničarska sela ostavljena su na milost i nemilost vrbacima. A vrba je siromašno drvo: nit dobro za ogrjev, nit za kakvu obradu. Ali generacije prije nas svjedoče da su vrbe i topole ugrijale generacije dobrih ljudi. Stoga i dan danas, ako kojim slučajem s jeseni naiđete čivčinskim vrbacima, čut ćete kako udara sjekira ili reži motorka. To se još jedna vrba oprašta sa životom.

ZABILJEŽENO U NOVINAMA

ŠTEDNJA S RAZLOGOM: BRAĆA BEGOVIĆI

ZAŠTO ŠTEDITE?

EDHEM BEGOVIĆ:

— Postao sam štediša Privredne banke Sarajevo — Filijale u Doboju
tek od nedavno — kaže Edhem Begović, radnik „Mostogradnje", sada na
radu u SR Njemačkoj, u Štutgartu. Mislim da je trebalo da još i prije
počnem štedjeti. Imam namjeru da nešto gradim pa su mi potrebni kre-
diti, a mogu ih dobiti ako štedim u dobojskoj Filijali. Pored toga, raduje
me i činjenica što štednjom pomažem razvoju svog kraja — to su, naime
ulaganja u nove objekte ili rekonstrukciju i modernizaciju dosadašnjih
fabrika i obezbjeđenje radnih mjesta za nezaposlene ili ljude koji rade u
inostranstvu.

ADIL BEGOVIĆ:

— Savremeni čovjek treba da štedi iz više razloga — smatra Adil
Begović, takođe na privremenom radu u inostranstvu. To rade i ljudi u
zapadnom svijetu. Štede — da imaju više. Ja štedim da bih mogao izgra-
diti kuću, odnosno dobiti kredit u dobojskoj Filijali za izgradnju. Nadam
se da će mi to i uspjeti. Ostaću još jednu godinu u SR Njemačkoj, a onda
ću se vratiti u domovinu — potražiti posao, izgraditi kuću...

Novac na štednju šaljem čekom — to je najsigurniji način da moj
novac sigurno i na vrijeme stigne u dobojsku Filijalu na moj devizni
račun.

U PROLAZU:

Enes Afić, Jasminka Zečević, Nebojša Topalović

ŠTA RADITE U SLOBODNOM VREMENU?

ENES ALJIĆ, učenik 4 a razreda Ekonomske škole u Doboju:

— Slobodnog vremena uopšte nemam. Svakim danom putujem po dvadeset kilometara. Stanujem na selu, i, ako ne učim, onda radim na njivi. Možda mi je ponekad žao zbog svega toga, ali moram se povinovat tome. Uglavnom, u školi sam dobar. Mislim da je to najvažnije.

JASMINKA ZECEVIĆ, učenica 4 c razreda Osnovne škole »Sutjeska« u Doboju:

— Ponekad odem u kino, posjetim svoje drugarice, a ostalo vrijeme provedem kod kuće, učim. Sada je kraj školske godine, na polugodištu sam prošla odličnim uspjehom — moram to očuvati.

NEBOJSA TOPALOVIĆ, učenik I razreda Gimnazije u Doboju:

— Na polugodištu se nisam proslavio, imao sam slabu ocjenu, zato sada učim 4—5 sati dnevno kako bi popravio stanje u svom dnevniku. Za sada mi glavobolju zadaje matematika. Ipak, ponekad odem u kino ili na igranku, to je sve.

M. ALDOBAŠIĆ

KINO ČIVČIJE

Plan seoskih filmskih predstava

POTOČANI:
12. septembra u 19 sati „Mongoli", italijanski avanturis. spektakl u koloru, sala škole.

KOŽUHE:
13. septembra u 19 sati „Koraci kroz maglu", domaći ratni film, sala doma.

GRAPSKA II:
13. septembra u 19 sati „Mongoli", italijanski avanturis. spektakl u koloru, sala doma.

STANOVI:
14. septembra u 19 sati „Mongoli", italijanski avanturis. spektakl u koloru, sala čitaonice.

ČIVČIJE:
14. septembra u 19 sati „Koraci kroz maglu", domaći ratni film, sala čitaonice.

KOTORSKO:
15. septembra u 19 sati „Mongoli", italijanski avanturis. spektakl u koloru, sala doma.

PODNOVLJE:
15. septembra u 19 sati „Koraci kroz maglu", domaći ratni film, sala doma.

MILJKOVAC:
16. septembra u 19 sati „Hatari", američki vestern u koloru, sala čitaonice.

OBJEĆANI:
17. septembra u 19 sati „Hatari", američki vestern u koloru, sala doma.

SJEDNICE OPŠTINSKIH KONFERENCIJA SK

Ovih dana u svim opštinama su održane sjednice opštinskih konferencija Saveza komunista na kojima je raspravljano o sprovođenju Rezolucije Desetog plenuma Centralnog komiteta SKJ u vezi sa aktuelnim problemima u odnosima među socijalističkim zemljama i komunističkim radničkim partijama.

---

24. oktobra u 19 sati
„Banda Al Kaponea", američki kriminalni film, sala čitaonice.

POTOČANI:
24. oktobra u 19 sati
„Soba 13", njemački kriminalni film, sala škole.

KOŽUHE:
25. oktobra u 19 sati
„Banda Al Kaponea", američki kriminalistički film, sala doma.

GRAPSKA II:
25. oktobra u 19 sati
„Soba 13", njemački kriminalni film, sala doma.

STANOVI:
26. oktobra u 19 sati
„Banda Al Kaponea", američki kriminalistički film, sala čitaonice.

ČIVČIJE:
26. oktobra u 19 sati
„Soba 13", njemački kriminalni film, sala čitaonice.

KOTORSKO:
27. oktobra u 19 sati
„Soba 13", njemački kriminalni film, sala doma.

„Lelejska gora", domaći ratni film, sala škole.

LIPAC:
28. novembra u 19 sati
„Revolveri imaju riječ", američki vestern film, sala čitaonice.

KOŽUHE:
29. novembra u 19 sati
„Revolveri imaju riječ", američki vestern film, sala doma.

GRAPSKA II:
29. novembra u 19 sati
„Lelejska gora", domaći ratni film, sala doma.

ČIVČIJE:
30. novembra u 19 sati
„Lelejska gora", domaći ratni film, sala čitaonice.

Gregor", američki vestern, sala doma.

BUŠLETIĆ:
2. oktobra u 19 sati
„Skupljači perja", domaći film iz ciganskog života u koloru, sala čitaonice.

PRIDJEL II:
3. oktobra u 19 sati
„Skupljači perja", domaći film iz ciganskog života u koloru, sala čitaonice.

POTOČANI:
3. oktobra u 19 sati
„Sedam pištolja za braću Mek Gregor", američki vestern, sala škole.

KOŽUHE:
4. oktobra u 19 sati
„Skupljači perja", domaći film iz ciganskog života u koloru, sala doma.

GRAPSKA II:
4. oktobra u 19 sati
„Sedam pištolja za braću Mek Gregor", američki vestern, sala doma.

STANOVI:
5. oktobra u 19 sati

---

film u koloru, sala škole.

LIPAC:
7. novembra u 19 sati
„Željezni kapetan", italijanski avanturistički spektakl u koloru, sala čitaonice.

KOŽUHE:
8. novembra u 19 sati
„Brat dr Homera", domaći ratni film u koloru, sala doma.

GRAPSKA II:
8. novembra u 19 sati
„Željezni kapetan", italijanski avanturistički spektakl u koloru, sala doma.

STANOVI:
9. novembra u 19 sati
„Željezni kapetan", italijanski avanturistički spektakl u koloru, sala čitaonice.

ČIVČIJE:
9. novembra u 19 sati
„Brat dr Homera", domaći ratni film u koloru, sala čitaonice.

KOTORSKO:
10. novembra u 19 sati
„Željezni kapetan", italijanski

LIPAC:
14. novembra u 19 sati
„Jahači uz granice Ranča", američki vestern film, sala čitaonice.

KOŽUHE:
15. novembra u 19 sati
„Jahači uz granice Ranča", američki vestern film, sala doma.

GRAPSKA II:
15. novembra u 19 sati
„Nevidljivi bataljon", domaći ratni film, sala doma.

STANOVI:
16. novembra u 19 sati
„Jahači uz granice Ranča", američki vestern film, sala čitaonice.

ČIVČIJE:
16. novembra u 19 sati
„Nevidljivi bataljon", domaći ratni film, sala čitaonice.

KOTORSKO:
17. novembra u 19 sati

...LOSKOP...

rički avanturistički film, doma.

GRAPSKA II:
22. novembra u 19 sati
„Neustrašivi jahač", američki vestern film, sala doma.

STANOVI:
23. novembra u 19 sati
„Neustrašivi jahač", američki vestern film, sala doma.

ČIVČIJE:
23. novembra u 19 sati
„Tarzan gospodar džungle", američki avanturistički film, čitaonice.

KOTORSKO:
24. novembra u 19 sati
„Neustrašivi jahač", američki vestern film, sala doma.

PODNOVLJE:
24. novembra u 19 sati
„Tarzan gospodar džungle", američki avanturistički film, doma.

MILJKOVAC:
25. novembra u 19 sati
„Revolveri imaju riječ", američki vestern film, sala čitaonice.

OSJEČANI:
26. novembra u 19 sati
„Revolveri imaju riječ", američki vestern film, sala doma.

---

mački kolor film strave i užasa, sala čitaonice.

KOTORSKO, 26. juna
»Nemirni«, domaći avanturistički film, sala doma.

GRAPSKA I, 27. juna
»Zamak sablasti«, zapadno-njemački kolor film strave i užasa, sala doma.

ADARI, 27. juna
»Nemirni«, domaći avanturistički film, sala škole.

GRAPSKA II, 28. juna
»Nemirni«, domaći avanturistički film, sala doma.

KOŽUHE, 28. juna
»Zamak sablasti«, zapadno-njemački kolor film strave i užasa, sala doma.

STANOVI, 29. juna
»Zamak sablasti«, zapadno-njemački kolor film strave i užasa, sala čitaonice.

ČIVČIJE, 29. juna
»Nemirni«, domaći avanturistički film, sala čitaonice.

---

filmskih predstava

POTOČANI:
12. septembra u 19 sati
„Mongoli", italijanski avanturis. spektakl u koloru, sala škole.

KOŽUHE:
13. septembra u 19 sati
„Koraci kroz maglu", domaći ratni film, sala doma.

GRAPSKA II:
13. septembra u 19 sati
„Mongoli", italijanski avanutrist. spektakl u koloru, sala doma.

STANOVI:
14. septembra u 19 sati
„Mongoli", italijanski avanturist. spektakl u koloru, sala čitaonice.

ČIVČIJE:
14. septembra u 19 sati
„Koraci kroz maglu", domaći

ČIVČIJE: 26. oktobra u 19 sati „Soba 13", njemački kriminalni film, sala čitaonice.	ČIVČIJE: 30. novembra u 19 sati „Lelejska gora", domaći ratni film, sala čitaonice.	ČIVČIJE: 5. oktobra u 19 sati „Sedam pištolja za braću Mek Gregor", američki vestern, sala čitaonice.
ČIVČIJE: 9. novembra u 19 sati „Brat dr Homera", domaći ratni film u koloru, sala čitaonice.	... sala čitaonice. ČIVČIJE: 16. novembra u 19 sati „Nevidljivi bataljon", domaći ratni film, sala čitaonice.	ČIVČIJE: 23. novembra u 19 sati „Tarzan gospodar džungle", američki avanturistički film, sala čitaonice.
ČIVČIJE, 29. juna »Nemirni«, domaći avanturistički film, sala čitaonice.		

Izvor: Glas komuna 1968-1969

1992 - 1995.

Jedan od najgorih perioda u historiji naše zemlje desio se 1992. Taj period zla i nesreće nije mimoišao ni Čivčije.

Početkom maja 1992. rat zahvata BiH, Doboj i Čivčije. Najteži su to dani od postojanja naselja. Čivčijani dobijaju ultimatum od JNA da predaju oružje. Nakon višesatne iscrpne rasprave u Domu, donosi se odluka da se preda oružje koje je uglavnom činio arsenal lovačkog naoružanja. Nakon predaje oružja slijedi nekoliko dana relativnog mira i iščekivanja. A onda se 9. maja desio napad na Grapsku. Selo je u jednom danu sravljeno sa zemljom, a Čivčijani su sa nevjericom posmatrali purpurno-crveno nebo nastalo od plamena zapaljenih grapčanskih kuća i u zebnji se pitali čeka li i njih ista sudbina. U Grapskoj padaju i prve žrtve iz Čivčija. 9. maja u napadu na Grapsku poginuli su: Denis Delić (1981), Senad Ahmić (1973.), Bego Ahmić (1968.), Jusuf-Juso Ahmić (1967.) Nakon pogibije ova četiri Čivčijanca, strah i zebnja u selu postaju sve veći. Napetost kulminira ubistvom Hazima Hamidovića maja 1992. Nedugo potom, 12.06.1992. svi punoljetni muški stanovnici Čivčija (islamske vjeroispovijesti) pozivaju se na navodni sastanak pred Domom kulture. Tog dana paravojne formacije na čelu sa Predragom-Predom Kujundžićem dižu u zrak džamiju u Čivčijama, a svo muško stanovništvo koje se taj dan zateklo pred Domom[167] odvode u dobojske logore: hangari na Usori i Perčin disko. Taj dan u svojoj kući ubijen je i Bajro Aljić. Nekoliko dana poslije toga, 12.07.1992. u okršajima Armije BiH i formacija VRS-a na Vili, nadomak Doboja, gine velik broj

167 Važno je napomenuti da je na potvrdama izdanih od strane međunarodnog Crvenog krsta iz Ženeve boravak u logoru upisan onaj dan kada su predstavnici Crveog krsta posjetili dati logor iako su svi logoraši u logorima i zatvorima nalaze od juna 1992. A neki čak i ranije.

Čivčijana koji su izvedeni na "živi štit". Ovaj događaj ostat će zabilježen kao jedan od najkrvavijih i najsurovijih dana u povijesti Čivčija i ovoga kraja. Toga dana život gube: trojica braće Omerčić: Mehmed-Meho (1957), Arif (1963), Hasib (1967), otac i sin Ahmić Ešef (1948) i Senad (1974), otac i sin Hamidović Ramiz (1940) i Safet (1970), Mujanović Meho (1954) i Mujanović Halid (1948), zatim Šehić Bećir (1953), Ahmić Hasan (1948), Zečević Muhamed (1946), Kadić Hasib (1946) te Zijad Ahmić. Kasnije na prisilnom radu u blizini Dragalovaca ubijen je Hadžan Meho. Osim toga iz logora se svaki trag gubi Nijazu Zečeviću čiji posmrtni ostaci ni do dan danas nisu pronađeni.

COMITE INTERNATIONAL DE LA CROIX-ROUGE
INTERNATIONAL COMMITTEE OF THE RED CROSS

BAZ-315711

Zagreb, 23.08.1993.

POTVRDA
CERTIFICATE

Kojom se potvrdjuje da je ŠEHIĆ (Mehmed) [EKREM]
Which confirms that family name (father's name) first name
Rodjen / Born on 1951. u / in Civcijama
Nalazi se od dana / Was notified as present on 07.05.1993.
U zatvoru / In prison [BARE]
Prema izjavi / According to SRPSKIH VLASTI U BOSNI / SERBIAN AUTHORITIES IN BOSNIA
Oslobodjen dana / Was released on 24.06.1993. prema izjavi g/n osobe / according to the a/m person

Delegat službe traženja
Tracing delegate

Čivčijani su iz logora svakodnevno vođeni na prisilni rad i skupljanje stoke širom Posavine: od Kotorskog do Dervente. Nakon nekoliko mjeseci mnogi od njih su iz Perčinog diska završili u Centralnom zatvoru Doboj te u kasarni na Barama. Za sve to vrijeme civilno stanovništvo Čivčija-žene i djeca žive u svojevrsnom logoru. 16.06.1992. u još jednom pljačkaškom pohodu pripadnici tzv. Predinih vukova, osim beskrupulozne pljačke ranjavaju petnaestogodišnjeg dječaka Kabira Hodžića. Osim toga, kretanje je bilo ograničeno, uvečer je na snazi bio policijski čas, a nedugo potom žene su morale da idu na prinudnu na radnu obavezu – rad na ekonomiji Poljokop-a. Omladina, maloljetnici (1977. godište i stariji) dobijaju pozive i odvode se na kopanje rovova. Svo to vrijeme su periodu juni '92- juni 93. selo je bez zaštite: u selo upadaju raznorazne naoružane bande, pljačkaju i terorišu stanovništvo. 1993. dešava se još jedno nerazjašnjeno ubistvo - ubijena je Sehida-Nura Ahmić, a ubice nikada nisu pronađene. Osim toga, od posljedica ranjavanja preminuo je i Omerčić Zarif-Ćamil. Desio se i još jedan pokušaj ubistva Grahića iz Ševarlija. Naime, Grahići su bili u logoru u Barama koji je bio poluzatvorenog tipa: logoraši su navečer slani svojim kućama. Kako Grahići nisu imali kuda, utočište su našli sa ostalim logorašima u Čivčijama. Oni su za dlaku izbjegli smrt nakon što su se nakon pokušaja klanja, uspjeli otrgnuti svojim dželatima i pobjeći. Završili su na intezivnoj njezi dobojske hirurgije, ali počinioci nikada nisu pronađeni. Na kuće Muje Begovića i Dede Begovića u večernjim satima ispaljene su zolje. tada su teško ranjeni Dedo Begović i njegov unuk Mavludin Buljubašić.1993. u Čivčinske kuće u kojima njihovi stanovnici nisu stanovali i u naš Dom kulture, uselila se Osinjska brigada. Selo je odjednom bilo prepuno vojske. Istine radi, Osinjska brigada se isprva ponašala sasvim uljudno, a onda je nakon nekoliko dana krenula neviđena pljačka. Sve što je imalo neku vrijednost, otuđeno je

i opljačkano. Početkom juna 1993. organizira se sastanak dobojskog Crvenog krsta sa stanovništvom Čivčija pri čemu predstavnici CK Doboj izjavljuju da više Čivčijanima niko ne može da garantuje sigurnost u selu. Taj dan, Čivčijani su primorani na odlazak i organizirano je potpisivanje i opredjeljenje ko će da ide za Tuzlu, a ko za Zenicu. Prilikom "dobrovoljnog" potpisivanja za odlazak Čivčijani su bili su prinuđeni da se odreknu svoje imovine u korist Republike Srpske. Istini za volju, Čivčijanima bi se moglo zamjeriti štošta, ali odlučnost koju su iskazali u najteža vremena, teško. Naime, kako su taj dan na sastanku uglavnom bili žene i starci, jer su svi sposobni muški bili na prinudnom logoraškom radu, žene su inzistirale da neće napustiti Čivčije bez svojih muževa, očeva, braće... Iako se ovaj zahtjev iz današnje perspektive i pogleda na taj period čini suludim, zapravo je bio jedini ispravan i mogao bi se svesti pod geslo: ne idemo bez svojih najmilijih po cijenu smrti. Selo je doslovno blokirano 12.06.1992. (mnogi su u ovom datumu vidjeli simboliku u odnosu na 12.06.1992): na ulazu i izlazu iz sela postavljeni su policijski punktovi, tako da je onemogućeno kretanje u selo i iz njega. Uvečer, 23.06.1993. jedan od policajaca je pronio vijest mještanima Čivčija da se pakuju jer ujutru idu. Svanulo je jutro 24.06.1993. dan je to koji će zauvijek ostati urezan u sjećanjima i dokumentima: dan je to kad su Čivčijani napustili svoja ognjišta. Pred Domom je bio postavljen punkt sa policajcima, a iza Doma, prema Begovićima, moglo se vidjeti desetak autobusa. Narod je polako počeo da se okuplja, a predstavnici CK Doboj pojavljuju se u crvenom golfu dvojci i okupljenom narodu saopštavaju da ne mogu da idu besplatno te da je karta (za protjerivanje) 80 njemačkih maraka po osobi. Nakon velikog negodovanja, jer narod nije imao te pare, predstavnici CK-a odlaze na navodne konsultacije. Vraćaju se nakon pola sata i saopštavaju da je karta 40 maraka i da ne može jeftinije. Nakon ponovnog kolebanja, pojedinci su počeli da istupaju iz mase i plaćaju navedenu cijenu te ulaze u autobuse. Na kraju, u autobuse su potrpani i oni koji su imali novce i oni koji nisu, što dovodi do još jednog zaključka: cijena karte bila je zapravo još jedan vid pljačke da se od nemoćnog naroda iskamče pare jer Čivčijanima je taj dan svakako bilo namijenjeno da ih se iseli. Prilikom ulaska u autobus, svi putnici bili su prinuđeni da predaju sve vrijednosti koje posjeduju: pare i zlato, a policija je organizirala i pretresanje osoba te kofera i torbi. Bila je to zapravo, neviđena pljačka pod patronatom dobojskog Crvenog krsta. No, ne smijemo huliti: u svemu tome bilo je i pozitivnih stvari. A

POZIV

Za HAMIDOVIĆ ISMETA

Rođen 19__ godine sa stanom u B. Čivčije

da se dana 27 05 19 93 godine

u 2 časova javi organu ispred džamije Čivčije

u ul.

sprat soba broj , radi

sa sobom ponijeti motiku i hranu za

1. Neodazivanje poziva povlači odgovornost po članu 77. Zakona o vojnoj obavezi
2. Pročitaj tekst na drugoj strani.

Pri upadu u ... podmiren je sa novčanom naknadom od ______ dinara

i prevoznih troškova od ______ do ______

u iznosu od ______ dinara. OVLAŠTENO LICE

(datum) (potpis)

bitna je ona najvažnija-izvukla se živa glava. Naime, CK Doboj ispoštovao je ranije zahtjeve da iz sela ovom čistkom moraju izaći svi, čak i oni koji su bili u logoru-dakle-punoljetno muško stanovništvo. Osim toga, CK je ispunio obećanje i pratio nas tokom cijelog egzodusa. Već ranije su nam saopštili kako nema šanse da se ide prema Tuzli, nego ćemo svi skupa "izaći" na Travnik. U toj putešestviji pridružila su nam se još dva autobusa iz Doboja te dva iz Banja Luke. Tog dana, 24. 06.1993. iz Čivčija je je izašlo 408 ljudi, a iz Male Bukovice 105 u ukupno 13 autobusa. Negdje, pred Turbetom, predstavnici CK Doboj su nam mahnuli i poželjeli sretan put jer smo tu dionicu puta morali proći pješke. I zaista, obzirom da smo prošli lokaciju zloglasnih Korićanskih stijena, nikome u autobusu nije falila ni dlaka s glave te smo se sretno dočepali Turbeta, Travnika i slobode. Nakon Travnika, Čivčijani, svak za svojom nafakom, rasipaju se širom BiH. Jedni su završili u Zenici, najveći broj u Haljinićima kod Kaknja, a poslije se velik broj približava Čivčijama naseljavajući prostore Tešnja, Doboj Juga, Doboj Istoka. Kako od egzodusa Čivčijana rat traje još dvije i po godine, u toku ratnih dejstava živote gube: Elvir Ahmić (1972) - poginuo 1994. na Vlašiću, Anel Avdić (1973) - poginuo 1994 Doboj Istok, zatim Zečević Safet (1964) poginuo 1994. u Stanić Rijeci, Spahić Medina-Fata (1946) poginula 1994. u Doboj Istoku. Osim toga, u srpskom logoru Kula 1994. stradava Begović Mihrudin Mirče, a mnogi Čivčijani su završili i u zloglasnom logoru Manjača.

Zbog ratnih zločina u Čivčijama i Doboju na višegodišnje zatvorske kazne osuđeni su: Nikola Jorgić Jorga, Predrag-Predo Kujundžić te Slobodan Karagić-Karaga.

Raseljavanje stanovništva počinje još početkom 1992. jer su se mnoge porodice u nadolazećem zlu, već ranije uputile ka Austriji i Njemačkoj. Neki uspijevaju da se domognu inostranstva ili slobodne teritorije i u toku rata 1992-1993., a egzodus Čivčijana po svijetu nastavlja se i završetkom rata poslije 1995. Mnogi tada svoje utočište nalaze u Sjedinjenim Američkim Državama, Kanadi, Australiji, Njemačkoj, Sloveniji, Hrvatskoj... Danas nas ima od Australije do Amerike, ali svi sa podjednakim zadovoljstvom ističu Čivčije, mjesto odakle su potekli i gdje su im korijeni.

Nakon konačnog izlaska iz Čivčija svih stanovnika Bošnjaka, 24.06.1993. Čivčijani su raseljeni širom BiH. Ipak tokom 1993-1995. ističe se nekoliko većih izbjegličkih grupacija u kojima su Čivčijani obitavali. To su svakako Haljinići kod Kaknja te izbjegličko naselje Putovići kod Zenice.

PORATNE I POSLIJERATNE AKTIVNOSTI MZ ČIVČIJE

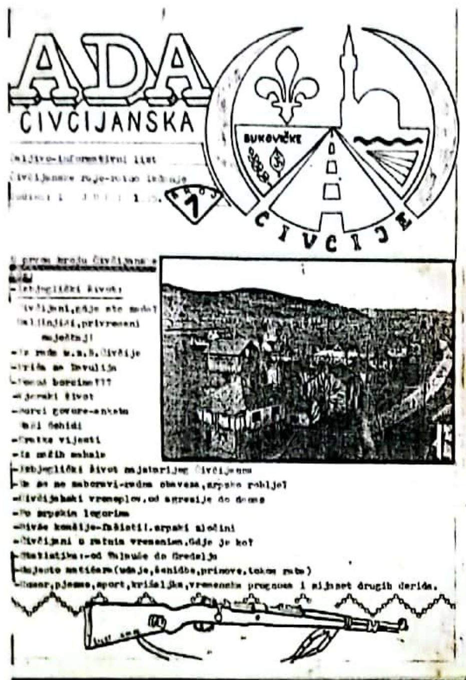

S lijeva na desno, gornji red: Emin Ibraković Miro, Mirsad Begović Roda, nn, Sakib Herceg. Srednji red: Mirsad Ibraković Benjo, Šaban Ibraković, Donji red: Miralem Begović, Elvir Ibraković, Edhem Begović, Idriz Begović

Potrebno je istaći da su Čivčijani čim su dobili priliku krenuli u aktivnosti oživljavanja MZ Čivčije kako u ratnom tako i u poslijeratnom periodu.

U ratnom periodu aktivnosti MZ odnosile su se na pomaganje našim borcima, a poslijeratne svakako u pripremi za organizovanje povratka svojim kućama. Jedan od prvih poratnih sastanaka dogodio se 11.12.1994. u Njemačkoj na inicijativu Šabana Ibrakovića, a uslijedilo je zatim i osnivanje/oživljavanje MZ Čivčije sa Čivčijanima koji su u to vrijeme obitavali na prostorima Tešnja.

ČIVČIJANSKA ADA

Moramo istaći da su i u toku rata Čivčijani bili aktivni na očuvanju tradicije i koherentnosti, kao i stalnoj nadi za povratak rodnoj grudi. U toku rata, 1995. godine, Muharem-Mujo Ahmić pokreće novine koje se zovu *Čivčijanska Ada*. Novine se u vrlo teškim uslovima štampaju/kopiraju na pisaćoj mašini u pedesetak primjeraka koji uspijevaju stići do svih dijelova BiH gdje su živjeli naši ljudi. Veliki je to bio poduhvat, a mi vam donosimo dio ilustracija i tekstova iz ratne i poratne Čivčijanske Ade.

RIJEČ UREDNIKA

Poštovani Čivčijani-muhadžiri! Prvim brojem Čivčijanske Ade srdačno vas selamimo i pozdravljamo. U želji da vam predstavimo našu bosansku atmosferu u ratnim uslovima uradismo i uredismo Čivčijansku Adu, list šaljivo-informativnog karaktera. Osnovna koncepcija Čivčijanske Ade odnosi se na okupljanje što većeg broja mladih i kvalitetnih saradnika, koji će pisajući tekstove za ovaj list doprinositi boljoj saradnji i druženju Čivčijana i njihovih komšija ma gdje bili. Čivčijanaska Ada je list nastao u ratu kao još jedan vid otpora i jačanja duha našeg čovjeka. Svu težinu rata, bol i razdvojenost od najmilijih, nedostatak vlastitog ognjišta i sve ostalo što treba da se kaže, Ada će prikazivati na jedan duhovit način. Bez ljutnje i zlobe pozivamo svoje Čivčijane da nas ne zaborave, da razmišljaju o povratku na svoja ognjišta, da nam pomognu. Ratni je vakat, raseljeni smo po cijelom dunjaluku, od Haljinića do Klokotnice, od Zenice do Tešnja, ima nas u Sarajevu, Zagrebu, Beču, Minhenu, Pasau, Holandiji, Danskoj, Kanadi, Americi...ima nas svugdje, O, Bože. Šta smo zgriješili? Ali sabur, dragi moji Čivčijani, ubrzo ćemo ako bog da, inšalah, vratit se svojim kućama, na svoju babovinu. Vratit ćemo se sigurno u svoju Adu, Sredelj, Davulije, u svoj Bosanski i Šahin sokak. Bitno je da budemo jedinstveni i da ustrajemo u našoj borbi.

Do konačne pobjede

Redakcija Čivčijanske Ade

List Čivčijanska Ada, uredili i izradili Čivčijanska raja sa stalnim boravkom u RBiH. Urednik: Muharem Ahmić Mujo uz pomoć: Klintona, Aide, Merime i još dvadesetak Čivčijana. List se uređuje i izdaje uz saglasnost MZ Bukovičke Čivčije.

Hvala Čivčijanima na pomoći.

PANORAMA ČIVČIJA - OD TALAUŠE DO SREDELJA

U Bukovičkim Čivčijama, do početka agresije, maja 1992. godine živjelo je oko 860 stanovnika-Bošnjaka muslimana u 200 kuća, odnosno 250 porodica. Selo se prostiralo na blizu 5 km i udaljeno je 10 km sjeverno od Doboja. Kroz Čivčije je prolazio asfaltni put 1. reda Doboj-Brod, izgrađen 1968. Nakon ukidanja uskotračne (ćirine) pruge Brod-Sarajevo. Naziv Čivčije, odnosno Čifčija, riječ je turskog porijekla, nastala od čiftči što znači zastupnik koji je od spahije/veleposjednika uzimao u zakup jedan čitluk tj. jedno selo kmetova. Druga riječ Bukovičke-pretpostavlja se da je nastala od velikih bukovih šuma koje su se nekada prostirale na teritoriji današnjih Bukovičkih Čivčija. Stanovništvo Bukovičkih Čivčija uglavnom se bavilo poljoprivredom, a posebno vrtlarstvom-baštovanlukom. Posebna specijalnost baštovana su rasadi svih vrsta povrća i uzgoj kupusnih kultura. Osim rasada i kupusa, uzgajale su se i druge vrste povrća: paprika, patlidžan, paradajz, mrkva i druge s kojima su podmirivane potrebe mještana, dok se veliki višak povrća prodavao na Zelenoj pijaci u Doboju, podmirujući cijelo općinsko područje. Veliki broj radno sposobnih Čivčijana radio je po firmama u dobojskoj i susjednim općinama, dok je nemali broj stanovnika radio u drugim republikama: Hrvatskoj, Sloveniji, zatim u Njemačkoj, Austriji... Đaci su sticali osnovnoškolsko znaje u susjednim mjestima Johovcu i Rudanci, dok su srednjoškolci sticali znanje

(4)

Panorama Čivčija-od Talauše do Sredelja

U Bukovičkim Čivčijama, do početka agresije, maja 1992. godine, živjelo je oko 860 stanovnika-Bošnjaka muslimana u 200 kuća, odnosno 250 porodica. Selo se prostiralo na blizu 5 km² i udaljeno je 10 km sjeverno od Doboja. Kroz Čivčije je prolazio asfaltni autoput 1. reda Doboj-Brod, izgrađen 1968. god. nakon ukidanja uskotračne (ćirine) pruge Brod-Sarajevo. Naziv Čivčije (odnosno) Čifčija, riječ turskog porijekla, nastala od (čiftči) što znači zakupnik koji od spahije /veleposjednika/ uzima u zakup jedan čitluk, tj. jedno selo kmetova. Druga riječ-Bukovičke-pretpostavlja se da je nastalo od velikih bukovih šuma, koje se nekada prostirale na teritoriji današnjih Bukovičkih Čivčija.

Stanovništvo Buk. Čivčija, uglavnom se bavilo poljoprivredom a posebn vrtlarstvom-baštovanlukom. Posebna specijalnost baštovana su rasadi svih vrsta povrća i uzgoj kupusnih kultura. Osim rasada i kupusa, uzgajale su se i druge vrste povrća /paprika, patlidžan, paradajz, mrkva/ i druge s kojima su podmirivane potrebe mještana, dok se veliki višak povrća prodavao na Zelenoj Pijaci u Doboju, podmirujući cijelo općinsko područj Veliki broj radno sposobnih Čivčijana radilo je po firmama u Dobojskoj i susjednim općinama, dok je ne mali broj stanovnika radio u drugim rep. Hrvatskoj, Sloveniji, zatim u Njemačkoj, Austriji... Đaci su sticali osnovn školsko obrazovanje u susjednim mjestima Johovcu i Rudanci, dok su srednjoškolci sticali znanje u srednjim školama u Doboju. U Čivčijama je bi manji broj privatnih radnji, a najviše prodavnica i kafića. Pored tri društvene prodavnice radilo je i pet privatnih. Nekada u prijašnja vremena, Čivčijani su uz hladnu pivu, beskonačna sijela i akšamluke, sjedili na jarku ispred dućana. Poslije se otvoriše kafići Ada, Kiss i Trinita u koje su uglavnom navraćali mladi Čivčijani, dok su stariji ostali vjerni zadrugama i jarku. U selu je bila Zijina kovačnica, inženjerova mini radnja za sve popravke i prepravke, Čabrina auto-ćevapnica, Bišina elementara, veliki broj auto-prevoznika i traktorista, dva stolara, Dalkini čamci za klipače, Fehrini nispeti, mjenjačnice deviza, Zelin i Judžin TV servis, privatni elektro i vodo instolateri, dok je privatnih zidara i tesara bilo više nego u dobojskom GP Radniku.

Vjernici-Muslimani, okupljeni u jednom džematu, velikim brojem posjećivali su čivčijansku ljepoticu-džamiju sagradjenu 1937. god. u kojoj je imam bio Nezir Bečić, hodža koga su svi Čivčijani voljli i cijenili, hodža koji je ostao sa svojim džematlijama u okupiranim Čivčijama, sve do 24. juna 1993. god. kada su svi protjerani preko Turbeta na slob. ter. RBiH.

U Čivčijama je bilo 21 traktor, 7 kamiona, 86 automobila, 3 kombajna i drugih priključnih poljoprivrednih mašina. Pred agresiju Čivčijani su držali 110 goveda, dok je za vrijeme okupacije opljačkano 60 krava.

u srednjim školama u Doboju. U Čivčijama je bio manji broj privatnih radnji, a najviše prodavnica i kafića. Pored tri društvene prodavnice radilo je i pet privatnih. Nekada, u prijašnja vremena, Čivčijani su uz hladnu pivu, beskonačna sijela i akšamluke, sjedili na jarku ispered dućana. Poslije se otvoriše kafići Ada, Kiss i Trinita u koje su uglavnom navraćali mladi Čivčijani, dok su stariji ostali vjerni zadrugama i jarku. U selu je bila Zijina kovačnica, inžinjerova mini radnja za sve popravke i prepravke, Čabrina auto-ćevapara, Rišina elementara, veliki broj auto-prevoznika i traktorista, dva stolara, Dalkini čamci za klipače, Fehrini nispeti, mjenjačnica deviza, Zelin i Judžin TV servis, privatni elektro i vodo instalateri, dok je privatnih zidara i tesara bilo više nego u dobojskom GP Radniku.

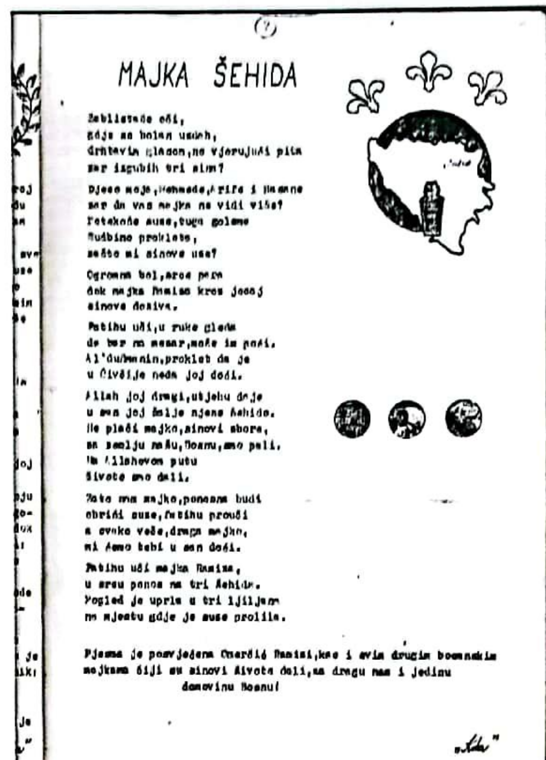
Vjernici-muslimani, okupljeni u jednom džematu, velikim brojem posjećivali su čivčijansku ljepoticu-džamiju sagrađenu 1937. god. u kojoj je imam bio Nezir Bečić, hodža kojeg su svi Čivčijani volili i cijenili, hodža koji je ostao sa svojim džematlijama u okupiranim Čivčijama, sve do 24. juna 1993. god. kada su svi protjerani preko Turbeta na slob. ter. RBiH. U Čivčijama je bilo 21 traktor, 7 kamiona, 86 automobila, 3 kombajna i drugih priključnih poljoprivrednih mašina. Pred agresiju Čivčijani su držali 110 goveda, dok je za vrijeme okupacije opljačkano 60 krava.

Svaka kuća u selu imala je struju, vodu TV, radio i ostale kućanske aparate. Selo je imalo društveni dom sa salom za igranke i kino, kancelarije i salu za sastanke. Sportska omladina okupljala se u FK Bratstvo koji je posjedovao predivni stadion Ada na Davulijama sa pratećim objektima: svlačionica, kancelarije, kupatilo i dr.

Čivčijani su imali dobre preduslove za miran, lijep i organizovan život u svom mjestu. Sve ambicije za boljim životom, materijalnim, kulturnim i drugim bogatstvima, presjekla je srpsko-crnogorska soldateska sa domaćim četnicima na čelu.

Okupacija, teror, pljačke, odvođenje civila u logore, progoni i svi drugi vidovi četničkog fašizma primjenjeni su nad nedužnim Čivčijanima, naručito poslije okupacije Doboja 2. maja 1992. godine.

MAJKA ŠEHIDA

MAJKA ŠEHIDA

Zablistaše oči,
gdje se bolan uzdah,
drhtavim glasom,ne vjerujući pita
zar izgubih tri sina?

Djeco moja,Mehmede,Arife i Hasane
zar da vas majka ne vidi više?
Potekoše suze,tuga golema
Sudbino prokleta,
zašto mi sinove uze?

Ogromna bol,srce para
dok majka Ramiza kroz jecaj
sinove doziva.

Fatihu uči,u ruke gleda
da bar na mezar,može im poći.
Al'dušmanin,proklet da je
u Čivčije neda joj doći.

Allah joj dragi,utjehu daje
u san joj šalje njene šehide.
Ne plači majko,sinovi zbore,
za zemlju našu,Bosnu,smo pali.
Na Allahovom putu
živote smo dali.

Zato nam majko,ponosna budi
obriši suze,fatihu prouči
a svako veče,draga majko,
mi ćemo tebi u san doći.

Fatihu uči majka Ramiza,
u srcu ponos na tri šehida.
Pogled je uprla u tri ljiljana
na mjestu gdje je suze prolila.

Pjesma je posvjećena Omerčić Ramizi,kao i svim drugim bosanskim majkama čiji su sinovi živote dali,za dragu nam i jedinu domovinu Bosnu!

Zablistaše oči,
gdje se bolan uzdah,

drhtavim glasom ne vjerujuć pita
zar izgubih tri sina?

Djeco moja, Mehmede, Arife, Hasane
zar da vas majka ne vidi više?
Potekoše suze, tuga golema
Sudbino prokleta,
zašto mi sinove uze?
Ogromna bol, srce para
dok majka Ramiza kroz jecaj
sinove doziva.
Fatihu uči, u ruke gleda
da bar na mezar može im poći.
Al dušmanin, proklet da je
u Čivčije ne da joj doći.
Allah joj dragi, utjehu daje
u san joj šalje njene šehide.
Ne plači majko, sinovi zbore,
za zemlju našu, Bosnu, smo pali:
Na Allahovom putu
živote smo dali.

Zato nam majko, ponosna budi
obriši suze, fatihu prouči
a svako veče, draga majko,
mi ćemo tebi u san doći
Fatihu uči majka Ramiza,
u srcu ponos na tri šehida.
Pogled je uprla u tri ljiljana
na mjestu gdje je suze prolila.

Pjesma je posvećena Omerčić Ramizi, kao i svim drugim bosanskim majkama čiji su sinovi živote dali za dragu nam i jedinu Bosnu!

IZBJEGLIČKI ŽIVOT NAJSTARIJEG ČIVČIJANCA

(11)

IZBJEGLIČKI ŽIVOT NAJSTARIJEG ČIVČIJANCA

Suljo Šehić, čovjek koji je cijeli svoj vijek proveo živeći skromno i radeći da othrani svoju mnogobrojnu porodicu, i danas kao muhadžir sa svojom hanumom Zinkom i svojom djecom, ostao je i dalje onakav kakvog ga i poznajemo, tih i nenametljiv. Rođen 09.10.1909. god. u Bukovičkim Čivčijama od oca Halila i majke Šahe. Već dugo godina je u zasluženoj mirovini. Sa svojih 86 godina, evo devera i treći rat u svom životnom vijeku. Bio je u Čivčijama, zajedno sa svojom porodicom, sve do protjerivanja. U Čivčijama je, od strane četnika, u više navrata maltretiran, fizički zlostavljan, opljačkan i na kraju protjeran. Zajedno sa Čivčijanima započinje prognanički život u Travniku, a zatim u kolektivnom smještaju, u školi Novo Radakovo kod Zenice. Deset teških i gladnih mjeseci, Suljo, zajedno sa ostalim prognanicima, preživljava najteže doba svog dugog života. Volja za životom i želja za povratkom u svoje Čivčije, u Davulije, dale su najstarijem Čivčijancu podstrek i snagu da izdrže breme godina koje nosi, da prebrodi bolest, glad i skučenost prostora. Deblokadom Tešnja marta 94. g., nalazi smještaj kod prijatelja u Ljetiniću, gdje i sada živi sa svojom Zinkom, Minom, Ismetom, Zejnom i Sabom. Živi od humanitarne pomoći i od skromne i neredovne "hrvatske" penzije. Kaže da živi dobro, samo mu puno nedostaju Čivčije. Kad ga malo bolje posluži zdravlje, Suljagi nije teško prepješačiti desetak kilometara da bi obišao svoje Čivčijane-muhadžire. Uz kahvu i obavezno igranje "džandara", promuhabeti sa svojim zemljacima o Čivčijama, o prognanicima u Bosni i inostranstvu, o prijašnjem lijepom životu, a bogami i o nadi u skori povratak u naše lijepe i ravne Čivčije. Najviše voli razgovarati sa borcima-Čivčijanima koji ga često posjećuju. Selami sve Čivčijane širom dunjaluka uz poruku da ćemo se uskoro vidjeti u Čivčijama. Alahimanet Suljaga i poživi nam još dugo godina.

Suljo Šehić, čovjek koji je cijeli svoj vijek proveo živeći skromno i radeći da othrani svoju mnogobrojnu porodicu, i danas kao muhadžir sa svojom hanumom Zinkom i svojom djecom, ostao je i dalje onakav kakvog ga i poznajemo, tih i nenametljiv. Rođen 09.10.1909.god. u Bukovičkim Čivčijama od oca Halila i majke Šahe, već dugo godina je u zazluženoj mirovini. Sa svojih 86 godina, evo devera i treći rat u svom životnom vijeku. Bio je u Čivčijama zajedno sa svojom porodicom sve do protjerivanja. U Čivčijama je od strane četnika, u više navrata maltretiran i fizički zlostavljan, opljačkan i na kraju protjeran. Zajedno sa Čivčijanima počinje prognanički život u Travniku, a zatim u kolektivnom smještaju u školi Novo Radakovo kod Zenice. Deset teških i gladnih mjeseci, Suljo, zajedno sa ostalim prognanicima, preživljava najteže doba svoga dugog života. Volja za životom i želja za povratkom u svoje Čivčije, u Davulije, dale su najstarijem Čivčijancu podstrek i snagu da izdrže breme godina koje nosi, da prebrodi bolest, glad i skučenost prostora. Deblokadom Tešnja marta '94. godine nalazi smještaj kod prijatelja u Ljetiniću gdje i sada živi sa svojom Zinkom, Minom, Ismetom, Zejnom i Sabom. Živi od humanitarne pomoći i skromne i neredovne hrvatske penzije. Kaže da živi dobro, samo mu nedostaju Čivčije. Kad ga malo bolje posluži zdravlje, Suljagi nije teško prepješačiti desetak kilometara da bi obišao svoje muhadžire-Čivčijane. Uz kahvu i obavezno igranje džandara, promuhabeti sa svojim zemljacima o Čivčijama, o prognanicima u Bosni i inostranstvu, o prijašnjem lijepom životu, a bogami i o nadi u skori povratak u naše lijepe i ravne Čivčije. Najviše voli razgovarati sa borcima-Čivčijanima koji ga često posjećuju. Selami sve Čivčijane širom dunjaluka uz poruku da ćemo se uskoro vidjeti u Čivčijama. Alahimanet Suljaga i poživi nam još dugo godina.

ZBOGOM RODNI KRAJU

Dok sam na cesti stajala sa
torbom u ruci moje misli su se
miješale sa bolom.
Kao kroz san dopiru mi riječi
ta gdje će sa nama, mi nemamo gdje.

Pogled mi odluta do
džamije koju su četnici
srušili za tren. Koja duša
je shvatila očaj njen.
U toj Božijoj kući kroz koju
je prošlo mnogo svijeta,
ostala je samo blijeda
slika uspomena.
Na licima ljudi se vidjelo
samo iscrpljenost bol
koja je ljudima Čivčija
bila čest gost, ostaviti
sve što si imao i potražiti
novi dom.
Ostaviti svoj dom koji se
ruši kao kula od karata
istom brzinom se ruši i moj
san, ali ostaje uspomena i
doba najljepše sreće koje u
našim srcima nikada uvenuti neće.
Zbogom rodni kraju
iz tebe pod prisilom
moram
da idem ja, ali
vratiću se opet kada
u tebi ne bude više zla.

Merima Ćelić

IZBJEGLIČKI ŽIVOT

HALJINIĆI, PRIVREMENI SMJEŠTAJ

Odonda kad su Čivčijani ugledali svjetlost dana, nakon jednogodišnje torture tokom 1992-1993, većina ih je protjerana u Srednju Bosnu da nađu krov nad glavom za sebe i svoju obitelj. Došli su u okolinu Kaknja, u Haljiniće. Smjestili su se u napuštene kuće. Načinili su u tom selu Čivčije u malom. Slegli su se zajedno sa svim izbjeglicama iz cijele BiH. Devedeset i treće zadesilo ih zlo kao i ostale Bošnjake: velika glad, neimaština i rat. Muškarci su se uključivali u redove Armije BiH a ženske i djeca bili su primorani prikupljati hranu po okolnim brdima, pješačeći po nekoliko desetina kilometara. Kažu najcrnji san je sanjati zalogaj kukuruze kojieg nisu imali, a sanjali su ga. Ispod snijega se vadio krompir, ako su znali da je prethodne godine tu bila lijeha. Dani su bili ispraćeni u neizvjesnost, a noći dočekivane uz dječiji plač praznih stomačića. Sve se izdržalo, dođoše bolji dani, iako je rat, vele lakše je i ratovati punog stomaka. Devedeset četvrta godina donijela je bolju nafaku: otvoriše se putevi u rano proljeće. Stanovištvo se uhvati u koštac sa neplodnom i mršavom planinskom zemljom. Preštiljaše njive, bašte, posijaše rasadu, krompir, kukuruz, pšenicu i ostalo. Teškim znojem zalijevali su svaki klas kukuruza i galavicu kupusa.

Bog im podari blagorodnu godinu pa im žetva bi berićetna. Narednu zimu dočekaše mnogo lakše, sa mirnijim snom, ako takav san može postojati u ratnom vaktu. Žuljevi se isplatiše, a Čivčijani upoznaše ćud i blagodati ilovače. Ovo proljeće je još nafakalije. I ove godine Čivčijanska njiva i bašta može se prepoznati izdaleka. Zelenilo povrtaljki je kao u Banatu. Rade Čivčijani u svojim baštama povazdan; predvečerje je vrijeme kada se zalijevaju posađene i okopane bašte. I druženja ne izostaju pa onako poluumorni odu kod komšija na kahvu, malo proćaskaju, a bude pokoja i iz mahalskog trača. Večera se, pa sa hanumom na sirotinjsku svadbu, pod jorgan. Tako protečе zasluženi odmor nakon

linije, pa sutradan opet u rov, u rat, koračati ka slobodi, ka onim svojim Čivčijama. Nije im teško. Ne gube nadu, bore se za domovinu, da je oslobode ali i za život da im djeca zimi ne gladuju. Tako im protiče vrijeme u Haljinićima, iz dana u dan, iz mjeseca u mjesec, iz godine u godinu, do konačne slobode i povratka u svoje Čivčije. Dugo traje, al izduraće se.

KRATKE VIJESTI

- naši borci, Čivčijani, na prvim borbenim linijama, svi su zdravi i živi sve vas selame i pozdravljaju.
- 28.02.1995. godine u Tešnju je konstituisana Mjesna zajednica Bukovičke Čivčije u združene mjesne zajednice Opštine Doboj u čijem sastavu se nalazi i MZ Kotorsko. Povjerenik MZ B. Čivčije je Ahmić Omer, a koordinator Ibraković Šaban, tehničko lice je Šehić Izudin
- maja 1995. u Alibegovcima je održana skupština SDA- B. Čivčije. Čelno mjesto, odnosno za predsjednika stranke, povjerenje je dato Ahmić (Asima) Ekremu, za sekretara stranke izabran je Ahmić (Šerifa) Mirsad, za blagajnika Ahmić M. Muharem dok su za članove predsjedništva izabrani Begović H. Reuf, Ahmić H. Ibrahim, M. Šaban, Ahmić S. Mustafa i još šest članova sa gračaničkog područja odnosno Doboj-Istok.
- iz izbjeglištva iz drugih zemalja na područje slobodnih teritorija RBiH vratili su se sljedeći Čivčijani: Ahmić Rahima sa djecom, Šehić Dženisa, Memić Dželudin i Selvija, Ćelić Sabina s kćerkom, Ahmić Halima ž. Safeta s djecom, Herceg Hanifa ž. Sabita, Hajrić Dragica sa sinom, Suljaković Sabina sa djecom.
- džandar Ibro, početkom jula postao svekar, oženio se Amir iz Mekiša
- mulazim postao djed, rodio mu se unuk
- s nama u Tešnju su: Rupče, Gala, Zelo, Ševal, Pindo…

ZAPISI IZ IZBJEGLIČKOG KAMPA PUTOVIĆI

Nakon protjerivanja iz Čivčija i dolaskom u Turbe i Travnik 24.06.1993, Čivčijani su bili smješteni u zgradu Travničke gimnazije. Nakon mjesec dana i samoinicijativnim traženjem da se izmjeste na područje Zenice, mnogi su bili smješteni u školu *Sestre Ditrih* te u kino *Crkvice*. Nakon mjesec dana neizvjesnosti, nekoliko porodica je

Ismeta Hamidović, Salih Hamidović, Safet Hajrić, Mehmedalija Dalija Ahmić, kamp Putovići

ostalo u Zenici, a neki su smeštaj našli u mjestima kod Kaknja, Visokog i Ilijaša. Kako je te nesretne 1993. godine u Zenici bilo mnogo izbjeglica, a samim ti i premalo hrane za sve njih, Čivčijani su krov nad glavom našli i u izbjegličkim kampovima. Kampovi su bili u Balnozima sjeverno, te u Mošćanici, Arnautima i Putovićima južno od Zenice. To su bili kampovi koje je izgradila *Norveška narodna pomoć* (NPA) za potrebe privremenog smještaja izbjeglih i raseljenih ljudi koji su stigli u Zenicu. Norvežani su osigurali i minimalne količine hrane i higijenskih potrepština za svakog stanovnika kampa.

U Putovićima, koje je smješteno 10-tak kilometara južno od Zenice, barake su izgrađene na mjestu iznad samog sela Putovići na ranijem vojnom poligonu, na njivama koje su se zvale Zagoni, a gdje je tradicionalno ranije bila korida bikova i teferič. Barake koje su bile izgrađenje od drveta po Norveškom sistemu bile su tople. U jednoj zgradi bilo je 6 ulaza, a u svakom ulazu po 4 sobe sa po 4 kreveta na spat. Tako je samo u jednu zgradu moglo stati oko 96 ljudi. U Putovićima je bilo 12 zgrada, što znači da je izbjegličkom kampu bilo preko 1000 ljudi. Najviše žena, djeca, omladine i starijih bilo je iz Jajca, Doboja, Kotorskog, Prijedora, Dervente, Foče, Žepe, a kasnije i iz Srebrenice.

Grb kampa Putovići– izradio Damir Hamidović

Bilo je tu i dosta Čivčijana. Sa porodicama su bili Ahmić Feriz-Fiđo, Ahmić Mehmedalija-Dalija, Šehić Mustafa-Demper, Ahmić Bahrudin i Besima, Hamidović Duda te Hamidović Salih sa porodicom i majkom Fatimom koja je kasnije otišla u Gračanicu. Ukupno je bilo 30-tak Čivijana koji su se redovno družili. U kampu su bile zajednički kupaonice i sanitarni čvorovi. Struje je bilo samo 1-2 sata tokom dana i to samo kada se upali agregat. Tokom jeseni i proljeća i kišnim danima oko zgrada je bilo blato, kaljuža po kojoj se moglo samo u čizmama hodati.

Nerijetko su bile infekcije i proljevi pa je bila otvorena i ambulanta u kojoj je radila doktorica Fatima Bašić iz Bosanskog Petrovca koja je i stanovala u jednoj od baraka. Borova šuma iznad kampa Putovića bila je puna gljiva koje su mnogi brali pa je

Čivčijani u kampu u Putovićima na savadbi Dževada Ahmića

nerijetko bilo i trovanja gljivama. Ljeti je u šumi bilo prohladno, uvijek sa svježim povjetarcem–idealno mjesto za odmor sa prelijepim pogledom na dolinu Bosne i Zenicu.

Norvežani su 1994. godine upriličili i svečano otvorenje kampa koji je bio medijski dobro popraćen od *TV Zetel* i *TV okruga Zenica.* Tom prilikom bio je i konkurs za grb i zastavu kampa. Upravnik kampa, Mustafa, najbolji rad nagradio je sa tadašnjih 10 njemačkih maraka.

Mješani Putovića, Dolače i Tišine, iako i sami siromašni su dobri ljudi koji su pomagali izbjeglice koliko su mogli. Sjećam se dobro da se omladina družila po drustveni domovima i po kućama, a da su ih domaćini častili kafom od ječma i šećerom od slatkog tečnog pekmeza od šljiva. Poslije su nam zubi po nekoliko dana bili crni. Veze sa Putovićima kasnije će postati trajne. Ahmić Dževad – Dževo se ženi iz Putovića, a njegova sestra se udaje u Putoviće.

U ljeto 1998. Hamidovići su otišli iz Putovića nadajući se brzom povratku u Čivčije. Od 1998. do 2001. Salih je sa Ismetom i Arminom stanovao u Sviću kod Zenice.

Jedne prilike je u kuću navratio i sin vlasnika koje je tada živio u Bijeljini. Bio je u prolazu i zaželio se mjesta gdje je rođen. Bio je sretan jer je i Salih održavao kuću i njive kao i njegov otac. U Salihovoj kući u Čivčijama su stanovali Bajić Nikola i Rada iz Mostara. Bajići su održavali kuću i imanje kao i Salih u Sviću. Nikolinu ponudu da zamjeni kuću u Čivčijama za stan i vikendicu u Mostaru, Salih je bez razmišljanja odbio. Njegova želja bila je vratiti se tamo gdje je rođen. Salih je kjučeve svoje kuće dobio, gle čuda, 24.06.2001 godine.

Nakon 22 godine povratka penzionisani željeznički radnik dane provodi sa svojom Ismetom, djecom i unučadima u svojim Čivčijama.

maj, 2023.

SJEĆANJA

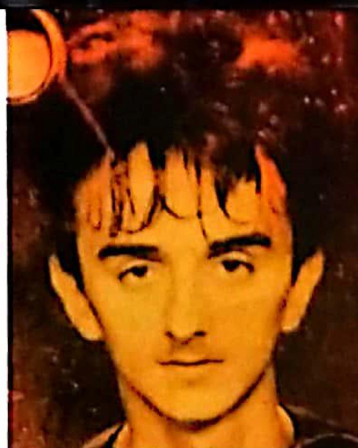
U ZNAK SJEĆANJA NA SVE POGINULE ČIVČIJANE U TOKU RATA 1992-1995.

Rat je doba kada stradaju nevini. Niti Čivčije nije mimoišla takva nesreća. Ove stranice posvećene su onima koji stradaše na putevima slobode.

AHMIĆ (ŠEFIK) ELVIR **(1972-1994)**	

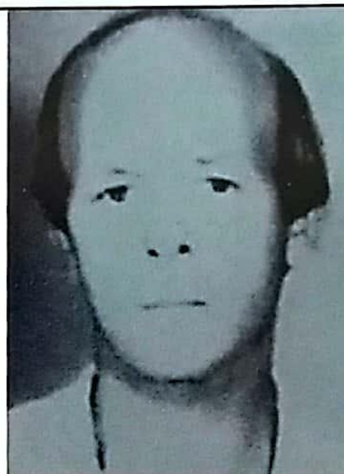
AHMIĆ (ASIM) HASAN **(1948-1992)**	
AHMIĆ (HAMZA) SALKO **(1947-1991)**	
AHMIĆ (EŠEF) SENAD **(1974-1992)**	
AHMIĆ (SALIH) EŠEF **(1948-1992)**	

AHMIĆ (MUJO) ZIJAD **(1947-1992)**	
AHMIĆ (ALIJA) BEGO **(1968-1992)**	
AHMIĆ (ALIJA) JUSUF **(1967-1992)**	

AHMIĆ (VAHID) SENAD **(1973-1992)**	
AHMIĆ (SALIH) SEHIDA **(1948-1992)**	
ALJIĆ (MURAT) BAJRO **(1949-1992)**	
AVDIĆ (MUSTAFA) ANEL **(1973-1994)**	

BEGOVIĆ (MEHMEDALIJA) ALIJA (1958-1992)	
BEGOVIĆ (IDRIZ) MIHRUDIN (1971-1994)	
DŽEBIĆ (HAJRUDIN) SANEL (1975-1992)	

HERCEG (MEHMED) SULJO **(1951-1992)**	
MUJANOVIĆ (MUJO) HALID **(1948-1992)**	
MUJANOVIĆ (MUJO) MEHO **(1954-1992)**	
KADIĆ (SALIH) HASIB **(1946-1992)**	

DELIĆ (ESAD) DENIS (1981-1992)	
HADŽAN (SALIH) MEHO (1949-1992)	
OMERČIĆ (OSMAN) MEHMED (1957-1992)	

OMERČIĆ (OSMAN) ARIF **(1963-1992)**	
OMERČIĆ (OSMAN) HASIB **(1967-1992)**	
OMERČIĆ (IBRO) ZARIF **(1939-1992)**	
HAMIDOVIĆ (RAMIZ) SAFET **(1970-1992)**	

HAMIDOVIĆ (HAJRUDIN) RAM-IZ (1940-1992)	
HAMIDOVIĆ (HAJRUDIN) HAZIM (1957-1992)	
SPAHIĆ (OSMAN) MEDINA (1946-1994)	
ŠEHIĆ (ASIM) BEĆIR (1953-1992)	

ZEČEVIĆ (IBRAHIM) MUHAMED (1946-1992)	
ZEČEVIĆ (NUSRET) NIJAZ (1966-1992)	
ZEČEVIĆ (SULEJMAN) SAFET (1964-1994)	

Na inicijativu Nezira ef. Bečića 2011. pokrenute su aktivnosti za izgradnju spomen-obilježja za sve stradale Čivčijane u proteklom ratu, borce i civilne žrtve rata. Uz svesrdnu pomoć i rad samih Čivčijana, spomen-obilježje je završeno i uz prisustvo porodica žrtava, Čivčijana otvoreno 24.06.2012. u haremu džamije.

ŠEHIDI
BORCI I CIVILNE ŽRTVE RATA
I NE RECITE ZA ONE KOJI SU
NA ALLAHOVOM PUTU POGINULI:
"MRTVI SU"
NE,ONI SU ŽIVI, ALI VI NE ZNATE!!!
(Kur'an :2:154)
AHMIĆ ŠEFIK ELVIR 1972-1994
AHMIĆ ASIM HASAN 1948-1992
AHMIĆ HAMZA SALKO 1947-1991
AHMIĆ EŠEF SENAD 1974-1992
AHMIĆ MUJO ZIJAD 1947-1992
ALJIĆ MURAT BAJRO 1949-1992
BEGOVIĆ MEHMEDALIJA ALIJA 1958-1992
DŽEBIĆ HAJRUDIN SANEL 1975-1992
HADŽAN SALIH MEHO 1949-1992
MUJANOVIĆ MUJO HALID 1948-1992
OMERČIĆ OSMAN MEHMED 1957-1992
OMERČIĆ OSMAN ARIF 1963-1992
OMERČIĆ OSMAN HASIB 1967-1992
SPAHIĆ OSMAN MEDINA 1946-1994
ŠEHIĆ ASIM BEĆIR 1953-1992
ZEČEVIĆ IBRAHIM MUHAMED 1946-1992
AHMIĆ ALIJA BEGO 1968-1992
AHMIĆ SALIH EŠEF 1948-1992
AHMIĆ ALIJA JUSUF 1967-1992
AHMIĆ SALIH SEHIDA 1948-1992
AHMIĆ VAHID SENAD 1973-1992
AVDIĆ MUSTAFA ANEL 1973-1994
BEGOVIĆ IDRIZ MIHRUDIN 1971-1994
DELIĆ ESAD DENIS 1981-1992
HERCEG MEHMED SULJO 1951-1992
KADIĆ SALIH HASIB 1946-1992
MUJANOVIĆ MUJO MEHO 1954-1992
OMERČIĆ IBRO ZARIF 1939-1993
HAMIDOVIĆ RAMIZ SAFET 1970-1992
HAMIDOVIĆ HAJRUDIN RAMIZ 1940-1992
HAMIDOVIĆ HAJRUDIN HAZIM 1957-1992
ZEČEVIĆ NUSRET NIJAZ 1966-1992
ZEČEVIĆ SULEJMAN SAFET 1964-1994
DA SE NE ZABORAVI
DA SE NE PONOVI
1991-1994

KOLEKTIVNA DŽENAZA ŠEHIDIMA, MATUZIĆI

SAN O POVRATKU

Prvi dani povratka 2001. Detalj sa čišćenja mezarluka. Zehmira Ahmić, Bego Herceg, Sadmira Šehić, Beska Ahmić

Organizovani povratak počeo je 2001. Prvi povratnik u Čivčije bio je Dedo Begović, a odmah poslije njega sa porodicama vratili su se Safet Spahić, Zuhdija Ahmić te Emin-Miro i Ramza Ibraković. Bio je to trnovit put: vratiti se u selo u kojem nije bila završena reintegracija: naime, prijeratno stanovništvo vraćalo se stihijski, kako je ko dobijao rješenje o povratku u svoje ranije mjesto prebivališta-svoj dom. Tako su u jednom periodu u Čivčijama živjeli i Bošnjaci-povratnici na svoja ognjišta i stanovništvo koje je privremeno utočište našlo u čivčinskim kućama. No ubrzo nakon toga, godinu ili dvije, Čivčije su skoro u potpunosti reintegrisane te su gotovo svi vlasnici nekretnina došli u svoj posjed. Vraća se veliki broj stanovništva koji je do tada obitavalo širom BiH. Selo ponovno oživljava. Entuzijazma je na

Dedo Begović sa ženom Raskom, prvi povratnici u Čivčije

pretek te domicilno stanovništvo pokušava na sve načine vratiti dašak prošlog života u naselje. Jedna od najvažnijih stavki u samom povratku bila je: kako opstati? Obzirom da su Čivčije poljoprivredno mjesto, prvi povratnici nisu čekali milostinju, nego su zasukali rukave i uzorali sve i jedan pedalj zemlje obradive zemlje u Čivčijama. Donosimo reportažu iz 2004. iz dnevnih novina Oslobođenje

Za relativno kratko vrijeme Bukovačke Čivčije kod Doboja, smještene na plodnim oranicama lijeve obale rijeke Bosne, ponovo su u potpunosti oživjele. Poslije dugog iščekivanja konačno su se prije nekoliko godina počeli vraćati prijeratni stanovnici ovog izuzetno zanimljivog dobojskog naselja.

Ovdje su, naime, od davnina živjeli Bošnjaci u susjedstvu sa Srbima. Kao i u mnogim drugim dobojskim naseljima, i Čivčijani su dugododišnjim strpljivim radom kultivizirali svoje mjesto življenja, gradeći kuće, dvorišta, infrastrukturu i sve ostalo što je bilo potrebno. Dobre komšije, naravno. Mladi su pohađali škole, završavali fakultete, zapošljavali se u Doboju i drugim okolnim mjestima, ali nikada nisu zanemarivali i poljoprivredu. Čivčijani su, naime, očito je bilo u prijeratnom, ali i u sadašnjem vremenu, živjeli od poljoprivrede i za nju. Zbog toga su i imali ogromne rezultate. E upravo zahvaljujući toj tradiciji nakon povratka na svoja prijeratna imanja, ponovo su se vratili poljoprivrednoj proizvodnju od koje su ranije, ali i sada, dobro zarđivali. Ukupno, na ovim dobojskim prostorima živi 800 povratnika ili 90 posto od ukupnog prijeratnog stanovništva i, uglavnom, sa izuzecima, žive od poljoprivredne proizvodnje. Šemsudin Ahmić, predsjednik Odbora za povratak u Bukovačke Čivčije, navodi da je za primjer ne samo u ovom dobojskom naselju nego i mnogo šire. Ibrahim Omerčić, domaćin, koji je nakon povratka sa bratom Alijom, suprugom Fikretom, snahom Belmom i majkom Refikom postigao izvanredne rezultate u poljoprivrednoj proizvodnji. A upravo to mu je pomoglo da za samo nekoliko godina obezbijedi svu potrebnu mehanizaciju za suvremenu obradu poljoprivrednog zemljišta. "I u svojim izbjegličkim danima, koje sam proveo u okolini Gračanice, malo sam se osvrtao na humanitarnu pomoć. Obradive zemlje je bilo napretek, te sam sa svojom porodicom prionuo na posao. Proizvodio sam dovoljno hrane, mlijeka i mliječnih proizvoda, te mesa, tako da nisam morao obilaziti pojedine humanitarne organizacije, kao što su to drugi radili. Jednostavno sam smatrao da zlo koje nas je sve skupa zadesilo ne moram prekraćivati neradom, nego radom. To je održalo i mene i moju mnogobrojnu porodicu", kaže Ibrahim Omerčić, te nastavlja: "Vratio sam se među prvima u Bukovačke Čivčije. Ne, nije me bilo strah mojih komšija Srba. Odmah

sam s bratom, snahom i majkom ponovo, još s više elana, prionuo na posao. Već prve godine obradio sam i zasijao oko 25 dunuma plodnih oranica. Nisam siguran da li vam je poznato da je ovdašnja zemlja veoma pogodna za proizvodnju hrane. Nisam bio iznenađen kada su mi se počele javljati moje komšije Srbi, ali i druge nacionalnosti, koji su me posmatrali s neskrivenim zadovoljstvom i počeli se interesirati kada će se moji proizvodi ponovo pojaviti na tržištu. To mi je davalo još više snage da uspijem i među prvima, ne samo u dobojskom kraju, ponudim na tržištu paradajz, papriku, krastavac i drugo povrće. Inače, nakon obilaska imanja Ibrahima Omerčića, koji nam je pokazao sve ono što je zasijao u ovoj dosta kišnoj i nepovoljnoj proljetnoj sezoni, a što je vrijedno divljenja, mogli smo primijetiti da u pomoćnim zgradama postoje četiri traktora, dva kombajna i bezbroj priključnih mašina koje su potrebne u svakodnevnom radu. To mu omogućava da pored svog imanja pod zakupom obrađuje još oko 150 dunuma koje je zasijao najvećim dijelom kukuruzom, pšenicom i silažom. Porodica Omerčić ne miruje. Mnogo radi, a svoje izbjegličke dane kao da je zaboravila. Mora se raditi "Vidite, mene mnogo nerviraju ljudi, koji putem medija na sva usta kukaju, kako teško žive, kako je održivi povratak gotovo nemoguć. Slažem se da problema ima napretek, da se živi teško i bez sredstava. Ali ne možemo sve čekati od humanitaraca. Da nam naprave kuće, da nas poslije izdržavaju... Mora se raditi. Mislim da radno-sposobno stanovništvo. Zaboravimo fabrike koje su propale, naša radna mjesta kojih više nema, nego okrenimo se budućnosti, pogledajmo dobro i sagledajmo mnogostruko od onoga od čega se, ipak, može živjeti. Misim da je poljoprivredna proizvodnja na prvom mjestu", kaže na kraju Ibrahim Omerčić.[1]

28 STRANA **REPORTAŽA**

Vedra priča o dobojskim povratnicima

Rad je bolji od kuknjave

Kazivanja Ibrahima Omerčića, uspješnog zemljoradnika-povratnika u Bukovačke Čivčije kod Doboja ● Sve se može kad se hoće

Za relativno kratko vrijeme Bukovačke Čivčije kod Doboja, smještene na plodnim oranicama lijeve obale rijeke Bosne, ponovo su u potpunosti oživjele. Poslije dugog iščekivanja konačno su se prije nekoliko godina počeli vraćati prijeratni stanovnici ovog izuzetno zanimljivog dobojskog naselja.

Ovdje su, naime, od davnina živjeli Bošnjaci u susjedstvu sa Srbima. Kao i u mnogim drugim dobojskim naseljima, i Čivčijani su dugogodišnjim strpljivim radom kultivizirali svoje mjesto življenja, gradeći kuće, dvorišta, infrastrukturu i sve ostalo što je bilo potrebno.

Dobre komšije

Naravno, mladi su pohađali škole, završavali fakultete, zapošljavali se u Doboju i drugim okolnim mjestima, ali nikada nisu zanemarivali i poljoprivredu. Čivčijani su, naime, očito je bilo u prijeratnom, ali i u sadašnjem vremenu, živjeli od poljoprivrede i za nju. Zbog toga su i imali ogromne rezultate.

E upravo zahvaljujući toj tradiciji nakon povratka na svoja prijeratna imanja, ponovo su se vratili poljoprivrednoj proizvodnji od koje su ranije, ali i sada, dobro zarađivali. Ukupno, na ovim dobojskim prostorima živi 800 povratnika ili 90 posto od ukupnog prijeratnog stanovništva. I, uglavnom, sa izuzecima, žive od poljoprivredne proizvodnje.

Semsudin Ahmić, predsjednik Odbora za povratak u Bukovačke Čivčije, navodi da je za primjer ne samo u ovom dobojskom naselju nego i mnogo šire Ibrahim Omerčić, domaćin, koji je nakon povratka sa bratom Alijom, suprugom Fikretom, snagom Selmom i majkom Refikom postigao izvanredne rezultate u poljoprivrednoj proizvodnji. A upravo to mu je pomoglo da za samo nekoliko godina obezbijedi svu potrebnu mehanizaciju za suvremenu obradu poljoprivrednog zemljišta.

"I u svojim izbjegličkim danima, koje sam proveo u okolini Gračanice, malo sam se osvrtao na humanitarnu pomoć, obradive zemlje je bilo napretek, te sam sa svojom porodicom prionuo na posao. Proizvodio sam dovoljno hrane, mlijeka i mliječnih proizvoda, te mesa, tako da nisam morao obilaziti pojedine humanitarne organizacije, kao što su to drugi radili. Jednostavno sam smatrao da zlo koje nas je sve skupa zadesilo ne moram prekraćivati neradom, nego radom. To je održalo i mene i moju mnogobrojnu porodicu", kaže Ibrahim Omerčić, te nastavlja:

"Vratio sam se među prvima u Bukovačke Čivčije. Ne, nije me bilo strah mojih komšija Srba. Odmah sam s bratom, snahom i majkom ponovo, još s više elana, prionuo na posao. Već prve godine obradio sam i zasijao oko 25 dunuma plodnih oranica. Nisam siguran da li vam je poznato da je ovdašnja zemlja veoma pogodna za proizvodnju hrane.

Nisam bio iznenađen kada su mi se počele javljati moje komšije Srbi, ali i druge nacionalnosti, koji su me posmatrali s neskrivenim zadovoljstvom i počeli se interesirati kada će se moji proizvodi ponovo pojaviti na tržištu. To mi je davalo još više snage da uspijem i među prvima, ne samo u dobojskom kraju, ponudim na tržištu paradajz, papriku, krastavac i drugo povrće.

Inače, nakon obilaska imanja Ibrahima Omerčića, koji nam je pokazao sve ono što je zasijao u ovoj dosta kišnoj i nepovoljnoj proljetnoj sezoni, a što je vrijedno divljenja, mogli smo primijetiti da u pomoćnim zgradama postoje četiri traktora, dva kombija i bezbroj priključnih mašina koje su potrebne u svakodnevnom radu.

To mu omogućava da pored svog imanja pod zakupom obrađuje još oko 150 dunuma koje je zasijao najvećim dijelom kukuruzom, pšenicom i silažom.

Porodica Omerčić ne miruje. Mnogo radi, a svoje izbjegličke dane kao da je zaboravila.

Mora se raditi

"Vidite, mene mnogo nerviraju ljudi, koji putem medija na sva usta kukaju, kako teško žive, kako je održivi povratak gotovo nemoguć. Slažem se da problema ima napretek, da se živi teško i bez sredstava. Ali ne možemo sve čekati od humanitaraca. Da nam naprave kuće, da nas poslije izdržavaju... Mora se raditi. Mislim da radno-sposobno stanovništvo. Zaboravimo fabrike koje su propale, naša radna mjesta kojih više nema, nego okrenimo se budućnosti, pogledajmo dobro i sagledajmo mnogostruko od onoga od čega se, ipak, može živjeti. Mislim da je poljoprivredna proizvodnja na prvom mjestu", kaže na kraju Ibrahim Omerčić.

Mirudin ALDOBAŠIĆ

Ibrahim Omerčić u štali koja je po evropskim standardima

Saradnja sa mljekarom

Vrijedni domaćin Ibrahim Omerčić uveo nas je i u svoje staje. Nemalo smo se iznenadili kada smo našli trinaest ogromnih junaca koje on tovi, a onda će ih unovčiti. Krava nije bilo, jer su bile na ispaši, ali nam je ovaj skromni zemljoradnik rekao da proizvodi i mlijeko i svakodnevno ga plasira u otkupnu stanicu u neposrednoj blizini čiji je vlasnik *Mljekara* iz Bosanske Dubice.

Izvor: Oslobođenje, 22. VI 2004. str. 28

Osim inicijative u poljoprivrednoj proizvodnji, otvaraju se nove/stare trgovine i ugostiteljski objekti. Hasan Herceg, prijeratni trgovac, obnavlja i otvara svoju trgovinu koja je ranije nosila naziv Bratstvo (po istoimenom fudbalskom klubu) i preimenuje je u Čivčijanka. Povratnici Begunići u prostoru nekadašnjeg kafe-a Ada, otvaraju trgovinu sa istoimenim nazivom. Zečevići obanavljaju stari Caffe Trinita, Emin-Miro u prostoru nekadašnjeg kafea Kiss otvara kafe-slastičarnu Sport, Omerčići otvaraju kafanu Braća Omerčići, a Sadmir Džebić pokreće trgovinu u prostoru nekadašnje Brajkine prodavnice. Čini se da je selo živnulo. Ljeta opet podjećaju na ona prijeratna: mnoštvo svijeta koji su pohodili Čivčije sa svih strana svijeta, od Njujorka do Sidneja; tople ljetnje noći, miris lipa, kafa u bašti nekog od kafića... Ali ta idila ne traje vječno i poput mnogih većih naselja u BiH, i Čivčije zahvata val odlaska mladih i radno sposobnih ljudi u potrazi za boljom budućnošću. U selu se od 2003. permanentno smanjuje broj stanovnika što je ishodilo i zatvaranjem gotovo svih objekata uslužne djelatnosti. Selo danas ima tek jednu trgovinu mješovitom robom.

Potrebno je naglasniti da je život u selu nakon 2001. bio jako intenzivan u smislu realizacije osnovnih infrastruktrunih projekata obnove porušenih objekata

27.05.2004. detalj sa posjete Clifforda Bonda, američkog ambasadora u BiH. Stoje u sredini Nezir-ef. Bečić, Dragan Mikerević, Clifford Bond te ambasadori Hrvatske, Crne Gore i Slovenije

Ambasador Bond i premijer Mikerević na kafi kod Emina-Mire u kafe-slastičarni Sport. Bondovo obezbjeđenje ispred slastičarne.

Zahvaljujući ranije oformljenom *Odboru za povratak* čiji je inicijator za osnivanje i prvi predsjednik bio Hasan Herceg. Odbor na čelu sa Hercegom kreće u realizaciju obnove. Jedan od osnovnih bio je obnoviti porušenu džamiju. U tom pogledu svi stanovnici sela dali su nesebičan doprinos: neki u novcu, neki u radu, a jedan izuzetan doprinos ide i našoj dijaspori koja je svojom finansijskom podrškom omogućila da se ovaj projekat uspješno realizira. Džamija je uspješno obnovljena i njeno ponovno proklanjavanje bilo je 15.08.2005. godine sa posjetom kakvu Čivčije nisu zapamtile.

2004. zahvaljujući Draganu Mikereviću, našem Čivčijancu, koji je bio premijer RS-a, uspjela je realizacija postavljanja ulične rasvjete, a nedugo zatim i potpunog asfaltiranja glavnih čivčinskih ulica. Tako su Čivčijani proklanjavanje džamije dočekali sa maksimumom sređene infrastrukture u tom trenutku.

DOBOJ - Premijer RS Dragan Mikerević sa ambasadorima SAD, SCG, Hrvatske, Slovenije i prvim zamjenikom visokog predstavnika, posjetio je juče povratničko naselje Bukovačke Čivčije kod Doboja. "U narednom periodu sredstvima Vlade RS i opštine Doboj nastojaćemo da saniramo putnu infrastrukturu. Završetak elektrifikacije i postavljanja ulične rasvjete finansiraće Ambasada Grčke u BiH. Ostaje problem vodosnabdijevanja, jer veliki broj septičkih jama ugrožva zdravlje ljudi", rekao je Mikerević. Donacijom japanske vlade u Bukovačkim Čivčijama završava se lokalni put u dužini od 2.200 metara, a vlastitim i sredstvima Vlade RS obnovljena je i mjesna džamija. "Do sada se vratilo oko 95 odsto Bošnjaka od prijeratnog stanovništva. Uslovi za život su manje više dobri. Ljudi se bave poljoprivredom. Nezaposlenost je velika, ali to je problem čitavog društva. Odnosi sa komšijama Srbima uvijek su bili dobri i nikada nije bilo sukoba", rekao je Šemsudin Ahmić, predsjednik Odbora za povratak u Mjesnoj zajednici Bukovačke Čivčije. Američki ambasador u BiH Kliford Bond i njegove kolege iz bh. susjedstva izrazili su na kraju jučerašnje posjete zadovoljstvo što je naselje Bukovačke Čivčije primjer mogućeg suživota Bošnjaka i Srba u BiH.

Ambasadori četiri države i premijer RS posjetili naselje Bukovačke Čivčije kod Doboja

Obećana pomoć za obnovu infrastrukture

S. ČAKAREVIĆ

DOBOJ - Premijer RS Dragan Mikerević sa ambasadorima SAD, SCG, Hrvatske, Slovenije i prvim zamjenikom visokog predstavnika posjetio je juče povratničko naselje Bukovačke Čivčije kod Doboja.

"U narednom periodu sredstvima Vlade RS i opštine Doboj nastojaćemo da saniramo putnu infrastrukturu. Završetak elektrifikacije i postavljanja ulične rasvjete finansiraće Ambasada Grčke u BiH. Ostaje problem vodosnabdijevanja, jer veliki broj septičkih jama ugrožava zdravlje ljudi", rekao je Mikerević.

Donacijom japanske vlade u Bukovačkim Čivčijama završava se lokalni put u dužini od 2.200 metara, a vlastitim i sredstvima Vlade RS obnovljena je i mjesna džamija.

"Do sada se vratilo oko 95 odsto Bošnjaka od prijeratnog stanovništva. Uslovi za život su manje više dobri. Ljudi se bave poljoprivredom. Nezaposlenost je velika, ali to je problem čitavog društva. Odnosi sa komšijama Srbima uvijek su bili dobri i nikada nije bilo sukoba", rekao je Šemsudin Ahmić, predsjednik Odbora za povratak u Mjesnoj zajednici Bukovačke Čivčije.

Američki ambasador u BiH Kliford Bond i njegove kolege iz bh. susjedstva izrazili su na kraju jučerašnje posjete zadovoljstvo što je naselje Bukovačke Čivčije primjer mogućeg suživota Bošnjaka i Srba u BiH.

DONOSIMO I OSVRT O OVIM AKTIVNOSTIMA RADIJA SLOBODNA EUROPA

RSE: *U izvještaju ombudsmana Federacije navodi se kako se i dalje zadržava etnička homogenizacija u BiH, te da su tri konstutivna naroda danas psihološki, nacionalno i vjerski razdvojeni i na najavećoj distanci u istoriji Bosne i Hercegovine. Primjera za to je, na žalost, mnogo i lako ih je naći. Ipak, nudimo sasvim drugu priču o tome kako u slozi žive Bošnjaci i Srbi u dobojskom selu Bukovačke Čivčije.*

RSE: Riječi američkog ambasadora Kliforda Bonda potvrđuju da će međunarodna zajednica podržavati ljude koji žele bolju budućnost.

BOND: U ovom multietničkom selu se osjeća pozitivna energiju i dobro raspoloženje. Mislim da mi kao članovi međunarodne zajednice moramo pomoći.

MIKEREVIĆ: Mislim da ćemo putem grčke ambasade finansirati već započetu elektrifikaciju i poboljšanje niskonaponske mreže, ali i rasvjetu u ovoj mjesnoj zajednici.

Tu se ne staje sa aktivnostima Odbora za povratak koji od 2003. radi u sastavu: Emin-Miro Ibraković, Šemsudin Ahmić, Muharem Ahmić, Mirsad Ahmić i Adnan Šehić te se nedugo potom u saradnji sa *Elektrodoboj-em* instalira nova trafo-stanica čime su riješeni dugoročni problemi sa slabim i promjenjivim naponom u jednom dijelu sela. Potom se 2006. na inicijativu Odbora oformljava "neformalna grupa mladih" iz Čivčija koja u saradnji sa nevladinom organizacijom *Mak-most* iz Doboja ulazi u fazu pisanja projekta za obnovu Doma kulture. Projekat uspješno prolazi na opštinskom konkursu te se ulazi u realizaciju obnove Doma kulture i izgradnje internet caffe-a sa slobodnim pristupom internetu za svu djecu i omladinu iz Čivčija. Posebnu zahvalnost treba izraziti ljudima koji su dali svoj nesebični doprinos u građevinskim radovima kako bi se ovaj projekat realizirao. U tom dijelu nesebično su pomogli: Fikret-Cvoja Herceg, Sadmir i Sado Zečević, Ekrem Šehić, Nijaz Ahmić te Mejfudin-Muto Ahmić kao i veliki broj omladinaca koju su učestvovali u realizaciji projekta i čišćenju Doma. Nabavljeno je pet kompjutera, printer-fax, skener, aparat za esspresso kafu, a renoviran je komplet sprat Doma sa svom infrastrukturom: novim prozorima i vratima, te kancelarijskim namještajem. Internet caffe uspješno je radio nekoliko godina i postao mjesto gdje se skupljaju kako omladina, tako i oni stariji

dal' na internetu, kafi ili partiji šaha.

Jako je važno pomenuti kako još 2001. godine održava *Memorijalni turnir 12. juli.* Naime, u znak sjećanja na sve Čivčijane poginule u ratu u periodu 1992-1995. a naročito one poginule na živom štitu na Vili jula '92., organizovan je ovaj memorijalni turnir. Turnir iz godine u godinu sve više raste te postaje jedan od najbolje organizovanih malonogometnih turnira na dobojskoj regiji zahvaljujući organizatorima koji su svake godine turnir podizali za jedan viši nivo. Turnir je bio memorijalnog karaktera te se nastupalo sa pozivnicama, ali ubrzo se zainteresovanost ekipa koje su željele da nastupe na ovom turniru povećao toliko da je organizator morao da odustane od tog oblika organizacije. Prvi turnir odigran je na livadi bivšeg stadiona Ada uz učešće samo 4 ekipe: 3 iz Čivčija i jedne iz Kotorskog. Turnir se poslije seli na livade tzv. Bidinog polja, potom ponovo vraća na livadu bivšeg stadiona Ada. Kruna uspjeha je realizacija projekta izgradnja poligona. Poligon je izgrađen i od tada se ovaj turnir održava na poligonu Ada. Važno je napomenuti neizmjernu pomoć Čivčijana koji žive u inostranstvu tzv. dijaspore bez čije bi pomoći u prvim godinama ovaj turnir bilo jako teško organizovati. U toj pomoći naročito se istakla dijaspora iz Sjedinjenih Američkih Država koja je uvijek davala nesebičan doprinos u pomoći organizacije ovog turnira te Fikret Ahmić koji se tokom godina održavanja turnira i drugih fudbalskih aktivnosti u Čivčijama brinuo da fudbalerima ne nedostaje sportske opreme. Jako važan segment ovog turnira bilo je okupljanje ljudi, Čivčijana i svih onih koji su na neki način povezani sa Čivčijama, a rasuti su širom BiH i svijeta. Turnir je tako postao centralni događaj na

Detalj sa turnira na Bidinom polju 2006.

Turnir na livadi nekadašnjeg stadiona Ada 2005. Ibraković Emin-Miro i Nijaz Ahmić vrijedno rade na dočeku gostiju

OPĆINA DOBOJ
MJESNA ZAJEDNICA SJENINA RIJEKA

ORGANIZACIONI ODBOR TRADICIONALNOG AVGUSTOVSKOG TURNIRA U MALOM FUDBALU

AVGUSTOVSKI DANI DRUŽENJA

dodjeljuje

DIPLOMU

„BRATSTVO"
BUK. ČIVČIJE

ZA OSVOJENO PRVO MJESTO
NA PRVOM AVGUSTOVSKOM
TRADICIONALNOM TURNIRU U MALOM FUDBALU
AVGUSTOVSKI DANI DRUŽENJA
SJENINA RIJEKA - AVGUSTA 2004. GODINE

Sjenina Rijeka,

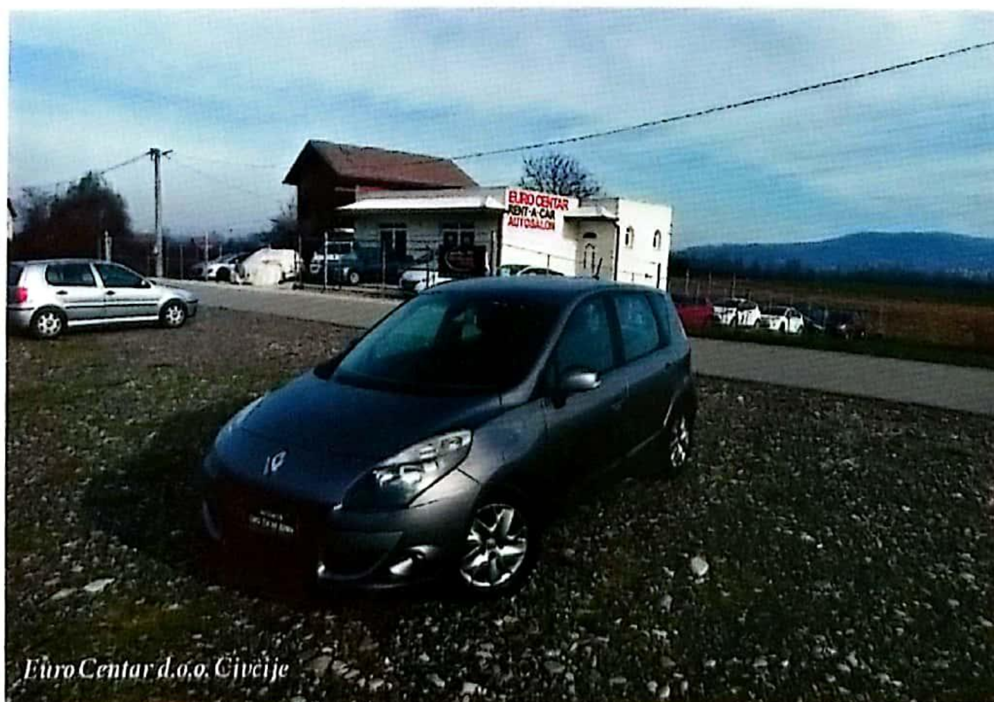
PREDSJEDNIK
ORGANIZACIONOG ODBORA

osnovu kojeg su Čivčijani planirali svoje godišnje odmore; mjesto je to susreta generacija gdje su se mogli sresti ljudi koji se nisu vidjeli godinama. Osim toga, na turnir su uvijek pozivani i sportski radnici koji su na neki način učestvovali ili su bili članovi FK Bratstvo. Vrijednim radom Odbora za povratak pronalazi se parcela na nakadašnjem zemljištu gdje je bila kuća Fadila-Fabijana Ahmića. Parcela se vodi kao opštinsko zemljište i na zahtjev Odbora opština ustupa zemljište na korištenje MZ Čivčije. U periodu od 2006-2008. dolazi do realizacije i izgradnje poligona sa košarkaškim i fudbalskim igralištem. Nakon izgradnje poligona, kreće se u proces realizacije izgradnje tribine sa sjedećim mjestima. Uz pomoć *Federalnog ministarstva za povratak, izbjegla i raseljena lica*, Odbor dobije sredstva za realizaciju ovog projekta koji se uspješno realizira. Projekat-poligon je kompletiran, a Čivčije su dobile jedan veleljepni sportski objekat koji se u kasnijem periodu dodatno unapređuje asfaltiranjem pristupnog puta te ugradnjom reflektora pa Memorijalni turnir od 2010. postaje noćni.

ČIVČIJE, BUDUĆNOST?

Nesumljivo je da je budućnost sela neizvjesna. I Čivčije, kao i ostatak BiH, danas "boluju" od istih rana – nezaposlenosti, negativnog prirodnog priraštaja, odlaska mladih, besperspektivnosti... Kao izričito poljoprivredno naselje u tom segmentu Čivčije sigurno imaju budućnost, no postavlja se pitanje hoće li biti ikoga da obrađuje svu tu zemlju. Osim toga, zadnjih dvadesetak godina u selu je povećan broj visokoobrazovanih te taj dio stanovništva poslovne prilike pronalazi u većim i urbanijim centrima što dovodi do direktnog odliva mladih. U Čivčije se uglavnom vraćaju penzioneri koji su svoje mirovine zaradili širom bijelog svijeta – od Australije do Amerike. No, nekoliko je i pozitivnih primjera gdje Čivčijani, iako su daleko od svoje kuće, otvaraju privatne biznise u selu. Jedan od tih pozitivnih primjera svakako je i Sadmir Džebić, koji se sa porodicom vratio iz Vankuvera, Kanada, te u Čivčijama otvorio privatni biznis auto-kuću Euro Centar koja uspješno posluje već nekoliko godina. Uvjerenja smo da je ovaj princip jedan od urneka na kojima Čivčije mogu da opstanu i da budu mjesto ugodnog življenja – ulaganja naše dijaspore i otvaranje privatnog biznisa u Čivčijama. Čivčije su nastale i opstaju već nekoliko stotina godina, a iskrene nade polažemo u to da će Čivčije ne samo opstati, nego se i dalje razvijati u narednom periodu ma koliko to zvučalo optimistički i nerealno. Osim toga, sama knjiga napisana je kao zalog budućim generacijama da Čivčije učine što boljim u svim segmentima života.

Euro Centar d.o.o. Čivčije

ZAVIČAJNA LEKSIKA

Kao osebujan mikrosvijet, Čivčije su gajile i specifičnu zavičajnu leksiku. Obzirom da ne postoje izvori za leksiku okolnih naselja, koja je dobrano identična sa onom čivčinskom, svrha prikupljanja ovog tipa građe bila je i da se sačuva sjećanje na osobit leksičko-semantički izričaj koji je krasio ovaj dio Bosne. Mnogi od pojmova navedenih u rječniku vezani su uz aktivnosti o kojima smo već govorili: poljoprivreda, ribolov, fudbal, specifičnost položaja, historijske okolnosti, sociološko-kulturološki momenat... Jezik je živa materija. Jezik se rađa, živi, razvija i umire. Pojedini izrazi pomenuti u rječniku više niti ne postoje u govoru sela. Ali zaslužuju da u kontekstu života i razvoja naselja zauzmu svoje mjesto. Iskreno se nadamo da će na osnovu zavičajne leksike Čivčija, fotografija i konteksta, u nekom budućem priodu biti moguće rekonstruisati život samog naselja u drugoj polovini 20-tog stoljeća.

A

Ada	*im. mahala u Čivčijama, ime stadiona FK Bratstvo*
Adačani	*im. stanovnici mahale Ada*
adidaske	*im. patike*
aberećke-abertućke	*im. dječija igra*

almaz	*im. sjekač za staklo*

B

bája	*im. buba, insekat*
bajbukana	*im. zatvor*
bajlag	*im. zakrpa, umetak koji pokriva rupu na vanjskoj gumi*
bajr	*im. visoka riječna obala*
belćim	*čest. vjerovatno, možda, haman*
Bazen	*im. toponim; lok. prva iskopina šljunka u Čivčijama; prvo kupaliište izvan korita rijeke Bosne i prva deponija smeća*
bazoka	*im. -žvakaća guma; "Imaš jednu bazoku?"*
belegija	*im. (***tur.** *bileği), reg. kamen za oštrenje noževa, britava, kose i dr.; brus; preneseno/žarg. Imal' šta na belegiju?*
bendati	*gl. ne obraćati pažnju. "Niko njega ne benda nizašta."*
bèter	*im. neuredna osoba*
blinker	*im. kratki ribarski štap*
blinkeranje	*gl. hvatanje ribe varalicom*
bliška	*im. ćiza-bliza; jedna vrsta kockarske igre. Novčići se bacaju prema liniji, a najbliži toj liniji kupi sve novčiće. Na našim prostorima prvi susret mladih sa hazarderskim svijetom*
bóca	*im. bodljikava biljka*
bòlje	*gl. uzvik dozivanja: Asime, bolje vamo...*
bonluk	*gl. nestašluk, nevaljalštvo, krađa*
brion	*im. opći naziv za sva sredstva poslije brijanja*

brzak	*im. mjesto na rijeci Bosni gdje je voda osobito brza*
bunarenje	*im. lopovluk, krađa*

C

cele-pole	*im. dječija igra sa sličicama*
cekular	*im. cirkular, elektro-pila*
cic	*im. biciklističko sjedalo*
cicamaca	*im. rogoz, močvarna biljka; služila za igru i kao ukras u kući*
cigaršpic	*im. muštikla, šuplji komad drveta u koji se umetne cigareta kod pušenja*
coklo	*im. dio temelja kuće koji je iznad zemlje do fasade*
cvikati	*gl. bojati se nečega*
cvalike	*im. noge, potkoljenice*

Č

čekrk, čegrtaljka	*im. vrsta ribarske opreme*
čičak	*im. vrsta biljke koja se kača za odjeću, u Čivčijama jako rasprostranjena*
čitaona, čitaonica	*im. dom kulture*
čokanj	*im. (**tur.** çokal: zemljana posuda za vodu i alkoholna pića), stara mjerna jedinica obima; u Čivčijama mjera za količinu alkoholnog pića*
čvarkuća	*im. čuvarkuća, biljka koju su posjedovali svi stanovnici Čivčija*

Ć

Ćazim Bajlag Ćaze	*im. dobojska legenda, lik iz komičnih priča*
ćeresta	*im. (tur. kereste) materijal, građa; pribor uopće (za pravljenje nečega), u prenesenom značenju-materijal nizašta*
ćibre	*im. šibica, palidrvce*
ćiriš	*im. kvrguša iliti piletina prelivena uljevakom*
ćorćik	*im. izraz u igri kilera*
ćorluk	*im. inat; "On stalno nešto ćorluči."*
ćuko	*im. pas, ker*
ćutak	*im. deblo drveta, najčešće iz vode*
ćuza	*im. zatvor, robija*

D

damovka, šekspirovka	*im. marke ribarskih mašina*
dinama	*im. dio bicikla namijenjen za proizvodnju struje*
dohavizati	*gl. doći pameti*
dotužiti	*gl. dosaditi, smoriti*
dušica	*im. unutrašnji dio fudbalske lopte*
duvar	*im. zid*

DŽ

džigara	*im. jetra*
džonjati	*gl. spavati*
džudža	*im. malena kokoš*

Đ

đerida	*im.* **gov.** *razne stvari.* **npr.** *"Donio je svakakvih đerida.", "Pogledaj među onim đeridama."*
đirit	*im. sapun za prajne veša*
đolo	*im. nered, najčešće u kuhinji. npr. "Napravio si čitavo đolo."*

E

ege	*im. (***tur.** *eğe) turpija kojom se oštre noževi i uopće, obrađuje metal*
emzejac	*im. motor marke MZ njemačke tvornice motora Motorrad- und Zweiradwerke*

F

fajcak	*im. upaljač*
Fejzo s Karuša	*im. nepostojeći lik iz lokalnih komičnih priča*
fermati	*gl. vidi bendati*
fijaker	*im. vrsta šporeta na drva*
freza	*im. motokultivator i "kralj" svih mašina namjenjenih poljoprivredi*
frljacnuti	*gl. baciti*
frtutma	*im. zbrka, metež, trka (kakva je ono tamo frtutma)*
furset	*im. bijes, sila, moć, oholost, nabusitost*

G

ganjc	*prid. nov*
garib	*im. invalid, nesposobna osoba*
gariti	**gl. žarg.** *brzo juriti; "A jest nagario ko da ga ose gajaju."*
glavuša	*im. teleća ili juneća, gurmanski specijalitet, najbolji mezetluk za fudbalske utakmice*
glibo	*im. mulj, blato*
gumaleza	*im. zajednički naziv za sva sredstva za krpljenje guma*
gorabija/gurabija	*im. vrta slatkiša*
gunja	*im. hokejaška palica*
guta	*im. izraslina, grba, guša, velika količina nečega npr. guta novca.*
guvernal	*im.* **fr.** *gouvernail, upravljač bicikla*

H

hafifno	*prid. pokvareno; sa greškom; osjećati se malaksalo: "Nešto sam hafifan."*
halomet	*im. nespretnjaković*
hamelj	*im. roba koja ništa ne valja; "Vidi šta mi je uvalio, sve sami hamelj."*
harabatija	*im. nešto pokvareno; "Što mi prodaješ ovu harabatiju?"*
hejbet	*pril. mnogo, koliko hoćeš*
haljinka	*im. odjeća*
hapa	*im. jelo*

hapiti	*gl. ukrasti*
hošaf	*im. kuhano slatko od suhog voća*
hraljav	*prid. glasan; "A jest hraljav."*
hralje	*im. ralje, usta, "Šta si razvalio te hralje?"*
hrke	*im. bespotrebene smetajuće stvari*

J

jagma	*im. navala i gužva oko neke stvari. npr. kad se prodaje nešto jeftino a dobro onda je jagma oko toga.*
jami	*gl. nemoj, ostavi to...*
jara pšenica	*im. proljetna pšenica*
jarak	*im. kanal uz glavni put, cestu*
jaruga	*im. barica koja nastane nakon kiše*
jaz	*im. duboki kanal*
jendisati	*gl.* **tur.** *yenmek, obijediti, nadvladati, nadjačati, nadigrati*

K

kajase	*im. konjske uzde*
kaloše	*im. stara cipela. koristi se oko kuće npr. za otići u štalu ili u halu (wc) ako je vanjski*
kandžija	*im. bič od tanke kožice sa čvorom na vrhu za tjeranje konja. Naročito učinkovit za kočijaša kad mu se djeca kače za zapregu*
karafeka	*im. fora, izmotavanje*
keder	*im. ribarski mamac*
kisa	*im. kisela travka koja se grickala dok su se čuvale krave*

klapa	*im. družina*
klipača	*im. tanka drvo, najčešće vrbovo ili topolino*
kolica	*im. kariole, tačke*
koruga	*im. zaobljeni crijep koji dolazi na vrh krova*
koš	*im. prateći objekat na seoskom imanju. U košu se uglavnom suši kukuruz.*
koštro	*im. vrsta ribe-kostreš, grgeč*
kožuh	*im. jelek, topao radnički prsluk*
kotac	*im. kokošinjac*
kukuruzni kolač	*im. kukuruzni hljeb izlomljen i zaliven kajmakom rastopljenim u mlijeku*
kutljača	*im. dio kuhinjskog pribora za čorbasta jela*

L

lakat	*im. kriva za šporet*
lepirica	*im. drvena ograda; plot; parmak*
limburg	*im. nepostojeći mjesec u godini*
lipić	*prid.* **žarg.** *biti bez imetka. Eno ga osto ko lipić.*

LJ

ljušćidba	*im. zajednički obred ljušćenja kukuruza*

M

macola	*im. veliki čekić*
mačije oko	*im. znak signalizacije na točkovima bicikla*
maksum	*im. dijete, onaj koji ništa ne zna*

Malić Begović	*im. nepostojeći lik iz lokalnih komičnih priča*
maslati	*gl. izmišljati, lagati*
međa	*im. granica između dvije njive, alternativni put, prečica, glavni razlog seoskih razmirica*
meljac	*im. dio ručnog mlina za mljevenje kafe (ručka)*
meljaja	*im. mlin, samljeveno brašno;* **lok.** *"Odoh u meljaju."*
mjesečar	*im. kliker bronzane boje*
mohune	*im. lokalizam za mahune*
mrmak	*im. rovac, najveći neprijatelj baščovana jer uništava rasadu*
mutvak	*im. ljetna kuhinja*

N

nadguzak	*im. trtica, trtična kost kod kokošaka, nezaobilazni dio pečene kokoši*
najlon	*im. silk za pecanje*
naorati	*gl. lok. nabelajiti, pretjerati u nečemu. "E, vala si naoro.!"*
naplavak	*im. drvo koje donese rijeka Bosna tokom sezone poplava*
napoj	*im. vodenast obrok za stoku najčešće od isjeckane bundave zaliene smjesom vruće vode i kukuruzna brašna*
nispet	*im. mali plastenik ili staklenik za proizvodnju rasada*
nišesta	*im. brašno nastalo rastiranjem, a ne mljevenjem zrnja; pšenični skrob u prahu; vrsta halve spravljene od takva brašna., rešedija, gustin*
nuto	*gl. vidi, pogledaj*

O

ofrlje	*im. otprilike*
ohaniti	*gl. odmoriti*
okorak	*im. kora drveta najčešće za loženje*
opor	*im. dugačka motka za odgurivanje čamaca*
osoliti se	*gl. pojesti nešto na brzinu do ručka*
ostruga	*im. trava korov*
ošarafiti	*gl. udariti jako vanjsim dijelom šake; "Ako li te ja ošarafim!"*
otarak	*im. krpa od dodtrajale odjeće koja služi za čišćenje*
otava	*im. zadnja godišnja koševina*
otučak	*im. orunjeni kukuruzni klip*
ožeći se	*gl. opržiti se*

P

pačurlija	*im. sitna djeca*
paklić	*im. baterija*
paluza	*im.* **tur.** *palûze ←* **perz.** *pālūde: procijeđen, vrsta kompota od različita voća*
parača	*im. plug za paračenje (odstranjivanje korova)kukuruza*

parhet	*im. parhet parhet (njem. Barchent < srednjovj. lat. barchanus < arap. barrakān), čvrsta pamučna tkanina slična flanelu, istkana od grebenane ili vigonj-pređe u kepernom vezu, u pravilu čupavljena s naličja. Zbog čvrstoće i odlične toplinske izolacije koristi se za izradbu tople radne odjeće (košulje, termohlače) i posteljine.* *lok. ismijavanje nekoga zbog odjeće. Vidi onoga nosi parhetne hlače.*
partikati	*gl. razmjenjivati nešto, šurovati*
pečenjak	*im. mladi skuhani ili pečeni kukuruz*
pendžer	*im. prozor*
petrovka	*im. vrsta rane jabuke*
pičiti	*gl. isto što i gariti*
pićulin	*im. malo dijete*
pips	*im. sredstvo za ubijanje komaraca, navijački rekvizit*
pišća	*im. pištaljka*
pleska	*im. pita od tijesta; vreluša; vrilica*
plešći	**gl. lok.** *kad se nešto događa na radost svih učesnika. "Čim krenu muzika, svi igraju to plešći!"; "Pita je bila dobra, jelo se plešći!"*
plitka	*im. pritka; tranka savitljiva motka za grah penjač*
ploska	*im. pljosnata flaša*
podupirač	*im. motka za podupiranje štrika sa vešom*
podvori	*im. dvije deblje motke za nošenje sijena*
poguzija	*im. gurman, onaj koji voli dobro pojesti*
pohasiti se	*gl. uobraziti se*
Polojci	*im. toponim-njive u Čivčijama,* **žar.** *nešto daleko* **npr.** *kad neko šutne nekontrolisano loptu. "Ode u Polojce."*

polovka	*im. flaša od pola litra, uglavnom se koristi za alkoholna pića*
ponjava	*im. mali ručno istkani tepih ili staza, uglavnom jako šarenih boja*
popara	*im. jelo od stare pogače, mlijeka, masla i sira*
prco	*im. lokalni izraz za male ljude, "Šta je, prco?", " A, vidi prce što se isprsio."*
prelo	*im. sijelo, druženje sa prijateljima, komšilukom*
presnac	*im. pita od kukruznog brašna i kajmaka*
priuza	*im. povodac, kraći kanap za vođenje stoke*
prpa	*im. strah*

R

radenska	*im. kisela voda bilo kojeg proizvođača*
rasada	*im. rasad povrća*
rastopljaj	*im. brzi obrok koji se sastoji od mlijeka, mladog sira i kajmaka. Mlijeko se ugrije, doda se sir i kajmak i to je to*
raubovanje	*im. hvatanje ribe sa duplim trokukama potezanjem, bez mamca*
rešedija	*im. slatko od pšenice*
riba	*im. ribaća četka*
ringla	*im. dio el. šporeta, okrugli dio na štapu za pecanje koji drži najlon*
rogulje	*im. drvene vile za sijeno sa tri vrha-roga*
ronjac	*im. vrsta ptice koja roneći lovi ribu*
rora	*im. sulunar za šporet*
rosenjak	*im. nedozreo kukuruz, tek počeo da se zrni*

róša	*im. rupa za klikere*
rupača	*im. grotlo nastalo iskopom šljunka*

S

sàhan	*im.* **tur.** ← **arap.** *ṣaḥn, tanjir obično metalni*
satrica	*im. salata od mladog luka začinjena kajmakom*
skalamerija	*im. nešto što ničemu ne služi; nešto nakaradno*
skemlija	*im. mala stolica*
sljušćiti	**gl. lok.** *neka situacija u kojoj se sve brzo dogodi, npr. "Odjednom sljušti kiša." ili "Sljuštismo mi niz bajr sad pa sad""*
sokak	*im. ulica, mahala*
soviti	*gl. spavati*
specijalka	*im. bicikl kome se pedale mogu okretati unazad*
spičiti	**gl. lok.** *udariti u nešto; " A jesam sinoć spičio u drvo..."*
spičkati	*gl. sve potrošiti; npr. "Spičko je platu na pokeru."*
splaviti	*gl. skinuti sa vrha; npr. splaviti kajmak*
spuriti	*gl. opržiti se vrućom vodom*
stambolka	*im. vrsta bundeve*
stap	*im. drvena posuda za spravljanje masla*
Starača	*im. toponim, močvara, staro korito rijeke Bosne*
stožina	*im. drveni stub oko koga se sadiva sijeno*
strnjišće	*im. njiva nakon poževene pšenice*
sturiti se	*gl. izmoriti se, premoriti se*

sunčanica	*im. vrsta egzotične ribe koja je obitavala u svim čivčinskim vodama*
sutlija	*im. slatko od riže i mlijeka*
sijerak	*im. visoka trava koja je smatrana za korov*
svirati klavir	*im. **žarg.** otići u zatvor*

Š

šakaš	*im. kamen veličine ljudske šake*
šaša	*im. šaš, suhi rogoz; u prenesenom značenju: nešto lagano, bez muke*
šćavorak	*im. nešto što nije nizašta,* **npr.** *kukuruzni klip sa tek nekoliko zrna*
ševarika	*im. suha stabljika kukuruza*
ševiti	*gl. driblati u fudbalu*
šiš	*im. vrbova grana koja služi za kačanje upecane ribe*
šlajf	*im. kočnica na zaprežnim kolima*
šlajfati	*gl. okretati kočnicu na zaprezi*
šljeme	*im. krov*
šmagati	*gl. željeti, poželjeti nešto; "A jeste mi našmagali ovu pitu."*
šnjira	*im. pertla*
špïce	*im. bundevine košpice*
špicoka	*im. udarac u fudbalu vrhom kopačke, patike*
štokrla	*im. stolica bez naslona*
štosom	*gl. vrsta udarca punom šakom*
šućmurast	*prid. koji je neodređene boje*
šuhra	*im. lokalna igra sa loptom*
šuhveli	*prid. nije dobrog kvaliteta, loše, loš osjećaj, sumnjivo*

T

tandrkati	*gl. praviti buku, nered; nepovezano govoriti*
tandžara	*im. stara puška*
tangirati	*gl. ticati se nečega; ne tangira me - ne tiče me se*
Tarevci	*im. Naseljeno mjesto u opštini Modriča, žarg. isto što i Polojci*
teg	*im. brazda, oranje*
teleskop	*im. ribarski štap na izvlačenje*
tendžera	*im. - zemljana zdjela, obično za sutliju*
teniske	*im. - patike*
tiganja	*im. zemljana posuda*
tigrovka	*im. gumena lopta za fudbal marke Tigar*
tišak	*im. mjesto gdje je rijeka Bosna mirna*
tot-mast	*im. mast za podmazivanje*
tranzistor	*im. radio-aparat*
trap	*im. rupa u zemlji obležana slamom za zimsko skladištenje krompira*
trešće	*im. sitno drvo za potpalu vatre*
tristać	*im. automobil Fiat 1300*
trokuka	*im. udica sa tri vrha*
troperac, šestoperac	*im. kliker sa tri ili šest pera*
tunguzija	*im. zamišljena daleka zemlja*
turunždi	*prid. neodređena boja*
tvorizat	*gl. stalno otvarati sobna vrata; rashlađivati prostoriju bez razloga*

U

učkur	*im. vezice u dimijama, šorcu, trenerci*

uhavizati	*gl. shvatiti, razumjeti*
uhvatiti šejtana	*gl. napiti se; biti izvan sebe*
ular	*im. povodac*
uljevak	*im. pita od brašna; uglavnom za doručak*
ušur	*im. dio brašna koji se daje mlinaru za utrošeni rad*
utopiti	*gl. žar. prodati*
utušiti se	*gl. utopiti se (u vodi)*

V

vintati	*gl. okretati (vidi šlajfati)*
vrbak	*im. vrbov šumarak pored Bosne*

Z

zadruga	*im. prodavnica, dućan*
zahod	*im. poljski wc*
zaobadati se	*gl. nekontrolisani pokret, najčešće u trku,* **gov.** *Krava se zaobadala.*
zdenac	*im. izvor, često friško iskopan izvor pored rijeke Bosne*
zelenac	*im. izvor vode na travnatom terenu izrazito zelene boje*
zerdelija	*im. vrsta šljive, džanarika, najrasprostranjenija čivčinska voćka*

Ž

žito	*im. kukuruz u svim oblicima: na njivi, u klasu u zrnu*
žara	*im. biljka kopriva, žarg. nešto jako skupo*
žicati	*gl. uzajmati od nekoga, iskati, tražiti npr. Žica lovu*

Kemal Ljevaković
ZA ONE KOJI BUDU ŽIVJELI NA KOMADU NAŠE ZEMLJE, ZAVIČAJU S LJUBAVLJU
RECENZIJA
„BUKOVAČKE ČIVČIJE – MONOGRAFIJA"
Damir Hamidović & Adnan Šehić

Iskazati prosudbu o tek iščitanom rukopisu knjige kakva je profilom i monumentom knjiga *„Bukovačke Čivčije – monografija"* nije jednostavno a da bi se iskazom dosegao monument u kome je knjiga ispisana. Taj pisani kritički prikaz bi trebao biti njena refleksija, odsjaj u kojem se ogleda svaka vrednota knjige. Priznajemo, bit će to samo jedan naš pokušaj ispisan poslije jednog čitanja.

Polazeći od Platona da je – *ideja istinito biće* i *trajna bit stvari*; ili pak, od Hegela – *da je ideja ono što je objektivno istinito*, onda potpuno razumijevamo autore ove knjige da im je *„osnovna ideja pisanja bila odlazak sa rodne grude, žal za zavičajem i misao da jedno selo, jedan kompletan mikrosvijet, nestaje kao da ga nikada nije ni bilo"*, razumijevamo autore da sve što je napisano pečaćeno je njihovim istinitim bićem – i da je to objektivna istina, trajna im bit i esencija njihova bitisanja u kazivanju.
Zaokupljeni idejom Damir Hamidović i Adnan Šehić, deceniju-dvije, s voljom i uporno iz dokumenta u dokument, iz knjige u knjigu, iz dubokih odaja pamćenja i dalekih rubova sjećanja, i mogućim objektivnim zaključivanjima, sve što su Bukovačke Čivčije i njen prostorni i povijesni kontekest svedu u knjigu i sačuvaju dok je knjige, *svijeta i vijeka.*

Pisati o zavičaju, o rodnom mjestu, o majci, o ljubavi, o sebi – prividno su lahke teme, a zapravo su najteže. Gdje su snažne emocije – ljubav, nostalgija, rodoljublje, empatija, tuga, autor je u izrazu sapet, u grču svog poriva, i teško mu je da se iskaže, i šta već kaže domisli da nije dobro, da nije dovoljno ni za sjenu tomu. Stoga, autor Šehić, ko se autorski već ostvario prozno i poetski, te romanom *„Četiri šakaša i na male"*, kaže „kako je teško pisati o svome zavičaju a ne biti subjektivan, a objektivan", dakle ne biti svoj, u sebi i sa svime što jest mu zavičaj.

Zanimljivo je da autori Hamidović i Šehić započinju knjigu sjajnim lirskim zapisom čiji stihovi odišu lirskim slikama i metaforama, a kipte emocijama nostalgije – osjećajima čežnje, pa i patnje, za nečim što je bilo, prošlo i izgubljeno; osjeća se duboka osjećajnost, čuvstvenost, intimno proživljavanje za minulim sretnim vremenom, komšilukom, prijateljima, jednom riječju – ljubavi prema zavičaju. Ako sudimo po maksimi „po jutru se dan prepoznaje", onda nam autori najavljuju svoj stav o svemu što nam u knjizi donose, najavljuje nam se knjiga koja je ispisana posebnim oliričenim autorskim šmekom duše i srca, kako vele *„unijeli smo i sam duh ljudi i ušli u suštinu postojanja života na ovom području"*. Stoga se ima dojam da autori u knjizi donose važnim tekstove koji nose u sebi literarnosti kao što su Evansovi slikoviti putopisni zapisi – zapis sela Foče i zapis kućice u kojoj živi žena s djetetom, zatim opis Čivčija

iz 1785. godine, te zapis Ivana Frane Jukića iz 1842. i mnogi još zapisi koji odišu i vizuelnošću i dušom.

Knjiga je modelirana tako da, uz kratku uvodnu riječ autora i lirski zapis, započinje s poglavljem *Položaj i porijeklo imena naselja*, koje nije moglo biti iskazano bez pejsažne literarnosti. Slijedi poglavlje *Popisi stanovništva 1850-2013.* i s tim se završava početni povijesni kroki Bukovačkih Čivčija dat u osnovnim crtama, da bi uslijedili ispisi povijesnih razdoblja u hronološkom redu kazivanja jedne životne mikrolokacije u prostornom i povijesnom kontekstu od najstarijih vremena do kraja Dugog svjetskog rata:

- *Prahistorija* – je data u neolitskim tragovima življenja u okolini Doboja, zatim na domak Čivčija, te i u samim Čivčijama s artefaktom – *vrh koplja* iz brončanog doba;
- *Antičko doba* – u knjizi nudi dolazak rimske imperije, ratove s ilirskim plemenima, Batonov ustanak, te tragove Rimskog puta na domak Čivčija;
- *Vrijeme Srednjovjekovne Bosanske Države* – u dobojskome kraju je vrlo sadržajno predstavljeno – s 20 nekropola stećaka i arheoloških iskopina, doneseni su sjajni originalni opisi i slike - crteži bitaka: Bitka kod Dobora 1408. i Bitka kod Doboja 1415;
- *Osmanski period u Bosni (1463-1878)* – u knjizi govori o Osmanskom osvajanju Doboja i prostora sjeverno od Doboja (u kojem su i Čivčije). Tu dominira grad i utvrda Dobor, zatim mjesto Bukovica i hadži Ibrahimov most, mjesto Kotorsko, zatim pohod palikuće Eugena Savojskog (1697), brojne migracije stanovništva, te bitke kod Banja Luke i Ozije (1731). Također, vrlo zanimljivo se govori o posljednjem dobojskom Kapetanu i *Sinan-dedinom turbetu* i o putopisanju Arthura J. Evansa. Vrlo temeljito je obrađeno Osmansko vrijeme potkrijepljeno s mnogo karata i s brojnim izvornim zapisima;
- *Austrougarski period u Bosni (1878-1918)* – predstavljen je sadržajima okupacije Doboja, zatim doček austrougarskog cara u Doboju, izgradnja željeznice i žrtve sa područja Čivčija na strani Austrougarske u Prvom svjetskom ratu (1914-1918) i napose,
- *Drugi svjetski rat (1941-1945)* – Čerkezi u Bukovačkim Čivčijama (1943) je sadržaj koji bi mogao i obavezivati (obilježavanje mjesta vješanja Zijaha Jusufbegovića i Osmana Jakešanca). Autori donose borbe oko oslobađanja Doboja i evidencije stradalih u Drugom svjetskom ratu iz Bukovačkih Čivčija (1941-1945) i spomen-obilježja.

Dakle, u prvom dijelu knjige ispripovijedana nam je povijest jedne životne mikro-lokacije u makropovijesnom prostoru i kako je već kazana – hronološkim redom kazivanja.

Drugi dio knjige, ima drugačiji pristup u donošenju sadržaja, koji nije u vremenskom slijedu, već u tematskom smislu posvećujeući se svaki put nekoj novoj temi iz života čivčijanskog prostora, čime se izbjegava jednobraznost u knjizi i mijenja se nešto u čitalačkom percipiranju sadržaja. Knjiga govori o dva prošla vremena: prvi dio knjige je o vremenu od pamtivijeka do Drugog svjetskog rata (vrijem koje nema žive ljude) i drugi dio knjige je o vremenu prošlom – nedavnom, kojega se stariji još sjećaju.

Novije vrijeme Bukovačkih Čivčija kojega se stariji još sjećaju, je vrijeme nove jugoslavenske državne zajednice, njene organizacije i funkcioniranja lokalne zajednice sve do mjesne zajednice. Vrijeme parola: „Nema odmora dok traje obnova!“, „Mi gradimo prugu, pruga gradi nas!“ i vrijeme krilatice „bratstva i jedinstva“ iz koje, nakon 47 godina, Bukovačke Čivčije zakoračuju u svoj smak.

Iz tog, domalo pet decenija, vremena, autori nam nostalgično nude sadržaje:
- O razvoju Mjesne zajednice Bukovačke Čivčije, o komšijskoj slozi (popravak puteva, rasvjeta, škola, sjetva, čitaonica, autobuska stanica, mjesni samodoprinosi... asfaltiranja puteva, telefoni, izgranja bunareva, hlorne stanice, mostova...). Brojni su napisi u novinama o Čivčijanima kako su *složni u svim akcijama,* i da su dobitnici hvale i priznanja, i do državnog nivoa.
- U poglavlju *Selo na drumu* doneseni su sjajni napisi, iz *Glasa komuna*, o „Ćiri“ i Čivčijama i kada je *život sa „Ćirom“ prestao 1967.* Pretstavljene su nam i Čivčije u dobojskom put-pletu, kako u davnom drumom-pletu, tako i danas u M-17 i autoputa-spletu.

- *Poljoprivreda* koja oimeni selo, a seljani uzvratiše prvaka u proizvodnji kukuruza u Jugoslaviji, a kupus i paprika ovladaše čivčijanskim adama, okitiše se nadimkom Kupusari.
- Dati su prikazi školstva, zdravstva, kulture, muzike, slikarstva, sporta, zanatstva, običaja sela mladi talenti, zavičajni pisci, život u vjeri i s vjerom... Sve je u knjizi potanko i naširoko ispripovijedano, „*unoseći duh ljudi i suštinu postojanja*“, da se čitatelju doimaju čari romantike i zadovoljstva i osjećaji žala za jednim minulim životom i vremenom.
Do ganuća i čitateljskog zapamćenja ostaju nam likovi i djela: Agana Hamidovića (vlastitim sredstvima dao izgraditi Dom kulture u Čivčijama), ime Halida Kadrića (pisca historijskih romana „*Dugo svitanje*“ i „*Kobno raspuće*“), Nezira ef. Bečića (ostao uz sudbinu džematlija), Sulejmana Suljića Sule (sportista za anale), Mirsada Šehića (akademski likovni umjetnik i profesor na Akademiji likovnih umjetnosti), Hane Hamidović (mlada talentovana slikarica), Abdulaha Ibrakovića (sjajna nogometna karijera i autor knjige „*Moderni napadački nogometa*“, Rame (legende), Dede Begovića (seoski zubar), Kasima Zečevića (kovač i potkivač) i mnogih drugih Čivčijana, kojih je u knjizi pomenuto do uvjerenja da niko nije propušten.

U knjizi slijedi jedan niz tema koje su samo na prvi pogled trivijalne, kao sporedne i usputne, koje su kao prateće u životnim tokovima pojedinca i jednog mjesta, a zapravo su svojevrsna svježina ove knjige i njena originalnost. To su: *Korzo, Na sokaku, Na jaraku, Pred zadrugom, Ljušćidba, Mobe, Dječije igre, Nadimci, Šahin sokak, Kupališta, Proslave, Šljunak i žitna polja, Ribolov...* i druge teme koje su k'o usputni dio života a tako su živopisno životopisne i slikovite da nam se život u Čivčijama doima filmičnim.

U posljednjih petnaestak godina događa se svojevrsno spisateljsko čudo. Samo u tešanjskome kraju, ali i drugdje, gotovo da nema mjesta koje nije ispisalo svoju monografiju i gotovo smo sigurni da ni u jednoj nemaju poglavlja nadimaka i dječijih igara. Ta su poglavlja i poglavlja koja uslovno nazvasmo *usputnim* svojevrsna su sociološka slika o Čivčijama i Čivčijanima. To je svojevrsna sociologija sela o odnosima unutar društva jednog mjesta, o odnosima između pojedinca i društva, i time mjesto življenja – Čivčije, unutar sebe, razvija posebne bliske odnose, posebno između omladine, a slijedom vremena nosi ih i dalje kroz zajedništvo i život.

Zavičajna leksika, iskazana sumarno na kraju knjige, a koja je prisutna u zapisima, je svojevrsna čivčijska jezička slika ali i jezička paradigma kraja kojem selo Čivčije pripadaju – „*područje lijeve obale rijeke Bosne nešto malo sjevernije od grada Doboja baš tamo gdje, ako dolazite sa sjevera, imate verandu Bosne, a ako idete ka sjeveru osjetite dolazak ravne Posavine*". To je leksika koja je iščezla iz svakodnevnog govora, pa je intencija autora bila „da se sačuva sjećanje na osobit leksičko-semantički izričaj koji je krasio ovaj dio Bosne".

Monografiju „*Bukovačke Čivčije*" autori krune vremenom 1992-1995. – vrmenom *nestajanja Čivčija kao da ih nikada nije ni bilo*, vrijeme stradanja i progona (rušenje džamije, Čivčijani u *živom štitu* na Vili, u dobojskim logorima Hangari na Usori i Perčin disko, ubistvo u kući Bajre Aljića, progon 24.6.1993, te prognanički život – kampovi Haljinići, Putovići i svuda diljem svijeta); da bi u knjizi uslijedili sadržaji iz vremenom *povratničkog sna* (prvi dani povratka 2001. susreti na ledini, čišćenja mezarja, sjećanja na poginule – kolektivne dženaze i spome-obilježja, memorijalni turniri, gradnja džamije, sportska igrališta, asfaltiranja, otvaraju se biznis-radnje. U Čivčijama saživljava urbanizacija koja sadrži svojstva socijaliziranog i organiziranog života u čemu se vidi budućnost.
„*Čivčije mogu da opstanu i da budu mjesto ugodnog življenja (...)* – vele autori – „*sama knjiga je napisana kao zalog budućim generacijama da Čivčije učine što boljim u svim segmentima života*".
Pisanje ove knjige je istraživački spisateljski poduhvat vrijedan svake pažnje i divljenja, koji se temelji na literaturi i brojnoj arhivskoj građi – pisanim dokumentima, spisima, zapisima, putopisima, novinskim člancima, kartama, skicama, fotozapisima itd. U brojkama iskazano tu je korišteno domalo 200 bibliografskih izvora, 169 fotografija, crteža i umjetničkih slika, 14 karata i skica, 64 pojedinačnih dokumenata, 66 novinskih članaka (*Glas komuna, Preporod, Dnevni avaz, Nada, Čivčijanska ada*), 10 različitih tabelarnih pregleda i 16 popisa stanovništva tabelarno iskazanih. Sve su to pokazatelji da je knjiga pisana temeljito, predano i seriozno – s odgovornošću i povrh takvoj se vjeruje.

Naposljetku treba naglasiti i važnost kako su autori knjigu oblikovali u njenoj sveukupnoj strukturi smisla. Očita je namjera autora da knjiga ne bude pesimistična i mračnog pogleda na

život, da obeshrabrije, već da Čivčijani prolazeći kroz sve povijesne mijene do u svoje istrebljenje, na kraju osjećaju optimizam i budućnost, i opstajanje, pa se tako nostalgični osjećaji s početka knjige i izgledna budućnost na kraju knjige spajaju u krug trajanja i ukoričenje knjige.

"Bukovačke Čivčije – monografija" je svojevrsni čivčijanski povijesni udžbenik, u kojem su, zavičaju s ljubavlju, ispisani tragovi prošlosti *za one koji budu živjeli na komadu naše zemlje.*

Posao koji su autori obavili u ovoj knjizi svoditi samo na autorstvo jedne knjige bilo bi površno gledanje, a zapravo je ovo poslanje – zadatak većeg i uzvišenijeg značenja, koji je osviještena potreba pojedinca i društva, koji je od općeg interesa. Ovo je ispunjeno misionarstvo koje je autorima bilo predodređeno i nije moglo biti da ga ne bude.

Tešanjka, 25.6.2023. godine

Kemal Ljevaković

BILJEŠKA O AUTORIMA

ADNAN ŠEHIĆ

Adnan Šehić rođen je 1978. u Doboju. Osnovnu školu završio je u Johovcu, a Gimnaziju "Muhsin Rizvić" u Kaknju. Studij bosanskog jezika i književnosti završava na Univerzitetu „Džemal Bijedić" u Mostaru 2001. godine. Dvadesetak godina radio je kao nastavnik Bosanskog jezika i književnosti na području općina Doboj-Jug i Tešanj. Do sada je objavio nekoliko priča u zajedničkim zbornicima na različitim književnim konkursima te zbirku priča „Četiri šakaša i na male". U julu 2020. osvaja nagradu „Šukrija Pandžo", koju dodjeljuje portal Školegijum. Živi u Doboju.

DAMIR HAMIDOVIĆ

Damir (Salih) Hamidović rođen je 1976. godine u Doboju. Osnovnu školu završio je u Johovcu, a srednju medicinsku u Doboju i Zenici.

Medicinski fakultet Univerziteta u Tuzli završava 2006. a specijalistički ispit iz Interne medicine polaže 2012. godine. Uposlenik je Županijske bolnice Orašje na radnim mjestima Specijaliste interne medicine u Orašju i Odžaku. Za rad u zdravstvu i promociju općine Odžak dobitnik je *Zahvalnice* općine Odžak 2014., a za razvoj zdravstva u Vukosavlju - plakete opštine Vukosavlje 2020 godine. Jedan mandat bio je vijećnik Općinskog vijeća Odžak, a dva mandata zastupnik u Skupštini Posavskog kantona. Oženjen je i otac je dvoje djece. Živi u Odžaku.

RJEČNIK MANJE POZNATIH POJMOVA I SKRAĆENICA

akča - (tur. ak: bijel, bijeli novac), sitna turska srebrna moneta, kovana od vremena sultana Orhana (1326. – 1359.) do kraja 17. stoljeća.

aršin - (tur. arşın) stara mjerna jedinica duljine.

avarizi divanije.

badihava - besplatno

ban - najviši državni dužnosnik u srednjovjekovnoj Bosni

bennak

Budim (mađ. Buda, tur. Budin, njem. Ofen, češ. Budín) je zapadni deo mađarskog glavnog grada Budimpešte smješten na desnoj obali Dunava.

bujruldija - (tur. buyruldu) je osmanska pravna isprava koja sadrži zapovijedi pripadnika središnje osmanske vlasti i namjesnika pokrajina.

carski hukum – (tur. hüküm <- arap. hukm) suditi, presuditi, voditi sud

čauš -(tur. çavuş) niži zapovjednik u janjičarskoj vojsci; pomoćnik starješine esnafa
ćehaja - upravitelj imanja (na carskom dvoru ili kod spahije); vezirov zastupnik; starješina jednog ceha

čerahorluk - m (ar. -pers.) vrsta kuluka, obaveza seljaka da pri ukazanoj potrebi popravljaju

utvrđene gradove, mostove i drugo.

ceribaša - (turski: çeribaşi sintagma od riječi çeri = vojska + başi = glava, dakle vojni zapovjednik) bili su zapovjednici paravojnih pomoćnih jedinica osmanske vojske - vojnuka sastavljene od lokalnog kršćanskog stanovništva Balkana, koja su postojale od 14. do 17. vijeka.

čifčija - čiftčija (tur. giftgi) - zemljoradnik koji po pogodbi obrađuje feudalni posjed u vlasništvu age ili bega (v. čifluk).

čifluk - čiftluk (tur. gižilik) - kompleks zemljišta koji se može obraditi sa jednim parom volova; kompleks zemljišta u posjedu jedne muslimanske seljačke porodice dovoljan za njeno izdržavanje; vrsta feudalnog posjeda koji obrađuje vlasnik ili to za njega po pogodbi radi čifčija (v. čifčija).

čift - im. m. r. (perz.) par, dvoje

desetina - deseti dio jednog cijelog b. pov. deseti dio ljetine koju je kmet davao feudalcu

dizdar - (tur. < perz. dizdār, od diz: utvrda i gl. osnove -dār: držati, imati), zapovjednik tvrđave u Osmanskome Carstvu, najčešće s titulom age.

džumad

ferman - (tur. fermān od staroprezijskog framānā) u Osmanskom Carstvu pisana sultanova naredba, zapovijed, dekret ili diploma.

filuridžije - (tur. resmi filuri, resmi filori), naziv za porez koji su u balkanskim i nekim drugim zemljama pod osmanskom vlašću plaćali porezni obveznici, obično Vlasi, bez obzira na to jesu li bili polunomadski stočari ili su se već bavili poljoprivredom. Filurija je plaćana po kući, a ne poput harača po glavi (glavarina) i nominalno je iznosila dukat (tal.-lat. florenus, florinus), ali stvarni iznos u akčama određivao je sultan shodno vrijednosti dukata.

fučija - drvena kaca

greblje – staroslavenski izraz za groblje

gulam - (ar. ghilman) je riječ koja doslovno znači "dečko" ili "mladić", a kojom se u kontekstu muslimanske historije označavalo vojnike u službi kalifa, pri čemu su se često pod time podrazumijevali robovi-vojnici pod njegovom neposrednom kontrolom.

hajduk - (od mađarskog hajdu za naoružanog vojnika-plaćenika bez zemlje) bili su odmetnici u zemljama Osmanskog Carstva

hajmani - ljudi koji žive pod šatorima, nomadi

harač - osobni porez, glavarina u Osmanskom carstvu. Naplaćivao se je od svakog nemuslima-

na kao vrsta otkupa od ropstva

hatib - (tur. < arap. khatīb: govornik), službenik u džamiji koji petkom u podne i o bajramima drži s minbere propovijed ili hudbu. U manjim džamijama zamjenjuje ga imam.

Ihtisaba I ihzarija

kadiluk - (tur. kadılık od kadı: sudac, prema arap. qada: suditi), u Turskom Carstvu, sudsko i upravno područje, kotar.

katib - ar. pisar

knez - je naziv stare slavenske plemićke titule, koja se pod tim imenom susreće u našim južnim krajevima, a poznata je i pod imenom knjaz. Ime knezova posjeda je kneževina. (lok.) zapovjednik sela

mamuza - ili ostruga je metalna naprava pričvršćena na jahačevu obuću, kojom jahač podbada konja.

mezra - (od ar. mazra' i mazra'a = obradivo zemljište) - veće obradivo zemljište; staro selište, napušteno ili raseljeno selo.

mlađarina i porez)

müla - teološki obrazovan čovjek; teolog; kadija, ob. u velikim gradovima; veliki kadija; titula koju je sultan u nekim slučajevima dodjeljivao učenim ljudima kao posebno priznanje.
mustahfizi - je pripadnik mustahfirskog reda vojske. Služba mustahfiza je služba pozadinske vojske.

nahija - (tur. nahiye, ar. na~hiya - strana, oblast, predio) - oblast, geografska cjelina; najniža upravna i teritorijalna jedinica, župa.

nekropola - je groblje ili mjesto gdje se sahranjuje, dok je doslovno značenje "grad mrtvih".

primićur - (biz. grč.< lat. primicerius, od primus cerae: koji je prvi zapisan na ploči), glavar, odnosno starješina vlaškoga katuna i sela u doba osmanske vlasti. Primićuri su bili zaduženi za prikupljanje poreza i posredovanje između osmanskog upraviteljâ i mjesnoga stanovništva. Kao predstavnici mjesne samouprave bili su potpuno ili većim dijelom oslobođeni plaćanja poreza osmanskoj vlasti.

pristojbi tekalifi orfije

rebiul-evvel - (ar.) treći je mjesec islamskog kalendara i dolazi poslije mjeseca safera.
resmi otlak - porez na ispašu

salarija - lat. salarium: obrok, porcija soli koliko je bilo određeno po vojniku; sal, sol; mjesečna (godišnja) plaća

šanac - (njem. schanze) voj. poljsko utvrđenje, rov, opkop

sandžak - (tur. sancak = zastava) - veća vojno-politička i administrativno teritorijalna jedinica u Osmanskom carstvu.

sljemenak - koji je izrađen ili građen na sljeme, koji ima sljeme, kojemu se dvije gornje površine sastaju u bridu (crijep sljemenjak; stećak sljemenjak)

teklić - glasnik, osoba koja osobno prenosi poruke.

tekne – (tur.) korito

timar – manji feudalni posjed; timar (tur. riječ) je u osmanlijsko vrijeme bilo feudalno imanje kojim su se starale spahije

zaptija - Zaptija

Zemin - Zemin je muško ime arapskog porijekla. Značenje imena je: pouzdan, siguran, vjeran
zul-kadet - ar. je pretposljednji, tj. 11. mjesec lunarnog islamskog kalendara. Dolazi nakon mjeseca ševvala a prije zul-hidždžea. Jedan je od četiri sveta mjeseca, uz mjesece zul-hidže, muharrem i redžeb, kada je zabranjeno ratovati i u kojima se dobra djela vjernika višestruko nagrađuju. U prijevodu sa arapskog na bosanski jezik, naziv zul-ka'de znači vrijeme odmora.

SKRAĆENICE

ar. - arapski

češ - češki

čest. - čestica, rječica, partikula

fra. - franjevac

gl. - glagol

gov. - govorno, kolokvijalno

grč. - grčki

i dr. - i drugo

im. - imenica

itd. - i tako dalje

lat. - latinski

lok. - lokalno

mađ. - mađarski

njem - njemački

npr. - na primjer

pers. - perzijski

prid. - pridjev

pril. - prilog

str. - strana

tur. - turski

žar. - žargonski

im. m. r. - imenica muškog roda

IZVORI I BIBLIOGRAFIJA

Hrvatski jezični portal, https://hjp.znanje.hr/index.php

Begovski zemljišni posjedi u Bosni i Hercegovini od 1878. do 1918. godine, Husnija Kamberović, „Ibn sina" , Sarajevo 2005.

Zbornik radova sa naučnog skupa Naslijeđe Doboja i okoline, Tuzla 2014.
Sarajevski list od 10.10. 1912

Naučno društvo NR BiH, Građa, knjiga VII, odjeljenje Istorijsko filoloških nauka, knjiga V, Hamdija Kreševljaković, Hamdija Kapidžić, Sarajevo 1957.

Sidžil tešanjskog kadiluka 1740-1752.
Blago blagoslova, K. Ljevaković, Opća biblioteka Tešanj 2018.
Prošlost i naselja grada Doboja, V. Sirovina 1938.
Baština sjeveroistočne Bosne broj 8, mr.sc. Rusmir Đedović, Tuzla 2016.
BOA (Basbakanlik Osmanli Arsivi) NFS.d. 05906, Istanbul, s. 81-82.
Glavni pregled političkog razdielenja Bosne i Hercegovine
Statistika mjesta i žiteljstva Bosne i Hercegovine po popisu naroda od 1. maja 1885. Sarajevo, Zemaljska štamparija 1886.
Glavni rezultati popisa žiteljstva u Bosni i Hercegovini od 22. aprila 1895. Zemaljska vlada za Bosnu i Hercegovinu, Sarajevo 1896.

Definitivni rezultati popisa stanovništva od 31. januara 1921., Sarajevo, Državna štamparija 1932.

Definitivni rezultati popisa stanovništva od 31. marta 1931. knjiga II prisutno stanovništvo po veroispovesti, Beograd 1938.

Popis stanovništva 1948.

Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u 1961., Nacionalni sastav stanovništva FNR Jugoslavije, podaci po naseljima i opštinama, Knjiga III, Beograd, Savezni zavod za statistiku 1994.

Nacionalni sastav stanovništva SFR Jugoslavije po naseljima i opštinama Knj. 2, Savezni zavod za statistiku, Beograd, 1994.

Nacionalni sastav stanovništva SFR Jugoslavije, Knjiga I, Podaci po naseljima i opštinama, Savezni zavod za statistiku, Beograd 1991.

http://www.fzs.ba/wp-content/uploads/2016/06/nacion-po-mjesnim.pdf, "Nacionalni sastav stanovništva - Rezultati za Republiku po opštinama i naseljenim mjestima 1991.", statistički bilten br. 234, Izdanje Državnog zavoda za statistiku Republike Bosne i Hercegovine, Sarajevo.

Historija Bosanske duhovnosti, Prahistorija, prof. dr Muhamed Filipović, Svjetlost, Sarajevo, 2004.

Doboj, društveno privredna karta komune, 1977.

Novi nalazi kasnoga Brončanog doba iz Sjeverne Bosne, pril. inst. arheol. Zagrebu, 33/2016, Mario Gavranović, Aleksandar Jašarević

Područje općine Doboj istok kroz historiju – Osman Hadžić, 2003.

Pisana riječ zavičaja – Kasim Deraković, 1990. Univerzal Tuzla

Mjesna zajednica Johovac, Grafičar, Doboj 1981.

Monografija Kotorsko, Grafičar, Doboj 1982.

Župe i naselja „zemlje" Usore, Jelena Mrgić, Jugoslovenski istorijski časopis

Severna Bosna 13-16. veka, Jelena Mrgić

Stari Bosanski tekstovi, Mehmedalija Mak Dizdar, Svjetlost Sarajevo 1968.

Vojvoda Hrvoje Vukčić Hrvatinić i njegovo doba, F. Šišić, Zagreb 1902.

Sumarni popis sandžaka Bosna 1468/69.

Tuzla i njena okolina u XVI vijeku, Adem Handžić

SADRŽAJ

Damir S. HAMIDOVIĆ • Adnan ŠEHIĆ

BUKOVAČKE ČIVČIJE
MONOGRAFIJA

IZDAJE, ŠTAMPA I DISTRIBUIRA
PLANJAX GROUP
Izdavačko-štamparska kuća
PLANJAX KOMERC doo
Bobare 55, 74264 Jelah - Tešanj
Tel. 032 661 571 Fax 032 661 572 Mob./Vib. 062 788 877
E-mail: planjaxdoo@gmail.com
www.planjaxgroup.com

PC PLANJAX GROUP SARAJEVO
71320 Vogošća, Igmanska do br. 75, I-12, Tel. 033 539 575
E-mail: planjaxgroup@gmail.com Mob./Vib. 061 477 597

ZA IZDAVAČA
Medina PLANJAC, direktorica

ŠTAMPA
Štamparija PLANJAX PRINT Bobare 55
Tel. 032 667 350 Mob./Vib. 061 384 675

ZA ŠTAMPARIJU
Mirza PLANJAC, dipl. oec

DISTRIBUCIJA & PLASMAN
Knjižara ČITAJ VIŠE.BA, Bobare 56
Elektronska knjižara eknjigaplanjax.com
Klub čitalaca PLANJAX Bobare
Tel. /Fax 032 667 351 Mob./vib. 062 788 878

ZA DISTRIBUCIJU & PLASMAN
Alen PLANJAC, dipl. ing. graf

Članice Grupacije PLANJAX
Izdavačko-štamparska kuća PLANJAX KOMERC d. o. o. Tešanj,
Preduzeće za proizvodnju i promet PLANJAX PRODUKT d. o. o. Tešanj,
Centar za obrazovanje odraslih EDUKA BH, p. š. u. Tešanj-Sarajevo
Poduzeće za trgovinu i usluge PACK2GO d. o. o. Zagreb
Fondacija ZNANJE I OBRAZOVANJE, n. v. o. Tešanj

ISBN 978-9926-32-052-2

